Janet Frame

Sudaki Yüzler

ROMAN

Çeviren: Ayça Çınaroğlu

Yapı Kredi Yayınları

SUDAKİ YÜZLER

Janet Frame 28 Ağustos 1924'te Yeni Zelanda'nın en eski kenti Dunedin'de beş çocuklu bir işçi ailesinin üçüncü çocuğu olarak dünyaya geldi. Zor bir çocukluk geçiren Janet Frame Dunedin College'da İngilizce, Fransızca ve Psikoloji eğitimi aldı. Yazar olmak istemesine rağmen 1945'de sınıf öğretmenliğine başladı ama aynı yılın sonunda bir müfettişin ziyareti sırasında bunalıma girip sınıftan kaçınca psikolojik gözlem için Dunedin Hastanesi'ne yatırıldı. Sonraki yedi seneyi çeşitli akıl hastanelerinde geçirdi. Bu arada yazmaktan vazgeçmedi ve yirmi altı yaşındayken yayımlanan ilk kitabı *The Lagoon and Other Stories* Yeni Zelanda'nın en önemli edebiyat ödüllerinden Hubert Church Memorial Ödülü'nü aldı. Bunun üzerine doktorlar Janet Frame'e lobotomi uygulamaktan vazgeçti. 1956'da Yeni Zelanda'dan ayrıldı ve yedi yıl boyunca Avrupa'da yaşayıp çalıştı. İlk romanı *Baykuşlar Öterken* 1957'de, *Bir Başka Yaza Doğru* 2007'de yayımlandı. Uzun kariyerine on bir roman, beş öykü kitabı, iki şiir kitabı ve üç ciltlik bir otobiyografi sığdırdı. 1963'te ülkesine döndü ve Otago Üniversitesi'nden burs aldı. 1990'da Yeni Zelanda Hükümeti Devlet Nişanı sahibi oldu. 2004'te Dunedin'de öldü.

Ayça Çınaroğlu Boğaziçi Üniversitesi Moleküler Biyoloji ve Genetik Bölümü'nden 1998 yılında mezun oldu. Aynı bölümden yüksek lisans ve doktora derecesi aldı. New York Mount Sinai Tıp Fakültesi'nde araştırmacı olarak görev yaptı. Uluslararası bilim dergilerinde makaleleri yayımlandı. 2010 yılında PEN Türkiye Merkezi'nin düzenlediği Çeviri Atölyesi'ne katıldı. Ardından öykü, makale ve tiyatro oyunları çevirdi. *Sudaki Yüzler*, çevirdiği ikinci roman.

Janet Frame'nin
YKY'deki kitapları:

Baykuşlar Öterken *(2010)*
Bir Başka Yaza Doğru *(2012)*
Sudaki Yüzler *(2014)*

JANET FRAME

Sudaki Yüzler

Roman

Çeviren
Ayça Çınaroğlu

Yapı Kredi Yayınları

Yapı Kredi Yayınları - 4217
Edebiyat - 1192

Sudaki Yüzler / Janet Frame
Özgün adı: Faces in the Water
Çeviren: Ayça Çınaroğlu

Kitap editörü: Ziya Celayiroğlu
Düzelti: Filiz Özkan

Kapak tasarımı: Nahide Dikel

Baskı: Pasifik Ofset Ltd. Şti.
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1
Baha İş Merkezi A Blok Haramidere - Avcılar / İstanbul
Telefon: (0 212) 412 17 77
Sertifika No: 12027

Çeviriye temel alınan baskı: Virago Press, Great Britain, 2009
1. baskı: İstanbul, Eylül 2014
ISBN 978-975-08-3037-2

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş. 2013
Sertifika No: 12334
Copyright © Janet Frame, 1961. All rights reserved.

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 142 Odakule İş Merkezi Kat: 3 Beyoğlu 34430 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
http://www.ykykultur.com.tr
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: http://alisveris.yapikredi.com.tr

R. H. C.'ye

Bu kitap belge formunda yazılmış olsa da kurmaca bir eserdir. Istina Mavet dahil romandaki kişilerden hiçbiri hayatta olan bir insanı betimlememektedir.

Janet Frame, 1961

BİRİNCİ BÖLÜM

CLIFFHAVEN

1

Güvenlik'e sadakat borcumuz olduğunu söylemişlerdi; o bizim Kızıl Haç'ımızdı, yaralarımıza merhem ve sargı bezi sağlayacak, zihnimize gömülmüş yabancı düşünceleri, düşlemin cam boncuklarını ve mantıksızlığın bükülmüş firketelerini ortadan kaldıracaktı. Bizden dünyaya ve dünyadan bize açılan bütün kapıların üzerine uyarı notları ve acil durumda alınacak güvenlik önlemi listeleri asmışlardı. Şimşek çakması, Antarktika'da karda mahsur kalma, yılan sokması, isyan çıkması, deprem. Sakın karın içinde uyumayın. Makasları saklayın. Tanımadığınız kişilere karşı dikkatli olun. Yabancı bir yerde kaybolduysanız güneşe bakarak zamanı, denize doğru akan derelere bakarak yerinizi belirleyin. Eğer birisi sizi boğulmaktan kurtarıyorsa mücadele etmeyin. Yılan ısırığı yarasını emin. Yer yarılıp bacalar üzerinize devrilmeye başladığında açık havaya doğru koşun. Ama 'pencereden bakanların karardığı'* yıkımın son günü için herhangi bir uyarı yoktu. Tam da güneş eriyip karanlığın kıyısından aşağı sızarak buharlaşmış denizlerden kalan boşluğa akarken, sokaklar bir sağa bir sola bakan, makasların üzerini örten, bulamadıkları yaradan zehir emen, güneşin gökteki konumuna

* Eski Ahit'ten alıntı, Vaiz 12:3. (ç. n.)

bakıp zamanı belirlemeye çalışan panik içindeki insanlarla dolup taşar.

O güne kadar uykunun ve rüyalarm içinde yolumuzu nasıl bulabilir, ve onların şimşek yılan trafik mikrop isyan deprem kar fırtınası ve pislikten oluşan tehlikeli gerçekliğinden nasıl korunabiliriz ki, bitler zihnimizde bilmece gibi sürünerek dolaşırken? Haydi çabuk, iltihaplı düşlerimizi mumyalamak için merhem ve alçı, iğne ve iplik ve temiz sargı bezi getiren Kızıl Haç Tanrısı nerede? Her şeyden önce güvenlik.

Belalı dönem hakkında yazacağım. Hastaneye yatırılmıştım, çünkü diğer insanlarla aramdaki buz tabakasında büyük bir yarık açılmış ve ben çekiç başlı tropikal köpekbalıkları, foklar ve kutup ayılarının usulca yan yana yüzdüğü mor renkli bir denizde onların dünyalarının benden gittikçe uzaklaşmasını seyrediyordum. Buzun üstünde tek başınaydım. Birden kar fırtınası başladı ve kendimi uyuşmuş hissettim ve uzanıp uyumak istedim ve eğer yabancılar ellerinde makaslar, içi bit dolu kumaş torbalar ve kırmızı etiketli zehir şişeleri ve daha önce fark etmediğim diğer tehlikelerle –aynalar, pelerinler, koridorlar, mobilyalar, daracık yerler, kilit altında geniş sessizlikler– düz ve desenli, bedava ses numuneleriyle çıkıp gelmemiş olsalardı öyle de yapardım. Sonra yabancılar, hiç konuşmadan kaputbezinden yuvarlak çadırlar kurdular ve mal gibi taşıdıkları belalarla etrafımı sarıp benimle kamp yapmaya başladılar.

Oysa ben karamelli çikolata yemeyi seviyordum, çünkü yalnızdım. Altı peni verip on iki paket aldım. İçi kahverengi suyla dolu ve sümüksü çamurla kaplı reçel kavanozlarındaki kasımpatı demetlerinin arasında mezarlıkta oturdum. Sokak lambalarının ışığını yol yol yansıtan rayların parıltısını takip ederek karanlık şehirde bir aşağı bir yukarı yürüdüm ve tramvaylar başımın üzerinde aniden gökkuşağı renkli ışıklar çaktırdığı sırada sanki gözyaşları arasından bakıyordum.

Ama mağazaların vitrinleri benimle konuşuyordu; balıkçı dükkânında camın arkasından akan sular da, çiçekçideki temiz yosunlar ve eğreltiotları da, kırmızı boyalı büyük uyarı notlarıyla sergilenen malların tıkış tıkış doldurulduğu vitrinlerini aydınlatmaya parası yetmeyen ucuzcu dükkânlarındaki alçıdan eski mankenlere giydirilmiş kılıksız rüküş takım elbiseler ve modası geçmiş paltolar da, hepsi benimle konuşuyordu. Diyorlardı ki, İndirime Dikkat Et, Kelepir Fiyatlara Dikkat Et. Trafiğe ve mikroplara dikkat et, eğer bir mendil bulursan iki parmağının ucuyla tutup sahibi ortaya çıkana kadar havada tut. Soğuk algınlığı için, içine benzoin tentürü buharı çek. Umumi tuvaletlerde klozete oturma. Tehlike. Hemen yukarıda elektrik hattı var.

Henüz terbiyeli ve kibar bir insan olmamıştım; güvenliğimi düşlemin cam boncuklarıyla takas ettim.

Öğretmendim. Müdür beni evime kadar takip etti, beni üçe katlanmış belayla tehdit etmek için yüzünü ve bedenini üç parçaya ayırmıştı, böylece beni üç müdür takip etti; birer tanesi her iki yanımda, biri de hemen arkamda. Bir iki defa çekinerek döndüm ve "İyi hal için yıldız ister misiniz?" diye sordum. Bütün gece odamda oturdum ve her sabah beni personel odasında hep beraber çay içmeye zorlayan ve lastik pabuçlarla kadifeçiçeklerinin kıyısından ayakucunda yürüyüp iğneleyici ve basmakalıp öğütler ortaya atan üç başlı müdüre karşı bir tılsım olarak altın yaldızlı kâğıtlardan yıldızlar kesip duvara ve ev sahibesinin en iyi gardırobunun kapısının karşısına ve yaylı sedirinin kafasına, yüzüne ve gözüne yapıştırdım, ta ki bütün oda yıldızlarla kaplanıp özel bir gece gibi döşenene kadar. İyi hal rüşvetlerini kâğıttan bir onay galaksisine un ve suyla tutturduğumu hayal ettim; halbuki yalnızca kendime yüzlerce ödül, güvence, güvenlik önlemi, sigorta poliçesi veriyordum, çünkü bir tek ben kötüydüm, bir tek ben görülüp duyulmuştum, benimle konuşulmadan konuşmuş,

bana söylenmeden cicili bicili kurabiyeler satın almış ve faturaya yazdırmıştım.

Odam âdet bezi kokuyordu. Onları nereye koyacağımı bilmediğim için ev sahibesinin ceviz tuvalet masasının en üst çekmecesine, orta çekmecesine ve alt çekmecesine sakladım; her yere kurumuş kan ve kiracısı, mobilyası veya kiraya verilme umudu olmayan bir dairenin raflarından atılan bozuk yemek kokusu sinmişti.

Müdür kanatlarmı çırptı; adı akbabayı andıran bir şeydi ve onu çölde yatanların kemiklerini didikleyebilsin diye ölüler üzerinde güç sahibi yapıyordu.

Bir dizi yıldız yuttum, kolay oldu bu; iyi bir iş ve çok iyi hal uykusuna yattım.

Belki de mor denize atlayıp dünyanın uzaklaşıp giden insanlarını yakalamak için yüzebilirdim; ama Her Şeyden Önce Güvenlik, diye düşündüm, Önce Sağa Bak Sonra Sola. Gözden kaybolan pimpirikli insan kalabalığı baş ve işaret parmaklarının ucuyla tuttukları kirli mendilleri sallıyorlardı. Ne kadar da temkinliydiler! Hapşırırken ağızlarını ve burunlarını kapatıyorlardı, ama ayakları çıplaktı ve soğuktan donmuştu, ben de herhalde ayakkabı ve çorap almaya paraları yetmiyor diye düşündüm ve yoksulluk tehlikesini göze almak istemeyip ıssız kutup çölündeki korkunç trafiği önemseyerek dikkatlice sağa ve sola baktım, ve altın sarısı saçlı bir adam "Kasımpatılar ve mezarlıklar ve denize inen tramvay hattından biraz uzak durmalısın" diyene kadar üzerinde durduğum buz tabakasından ayrılmadım. "Kumdan ve acıbakladan ve gardıroplardan ve tel örgülerden kaçınmalısın. Bayan Hogg sana yardım edecek, hani şu guatrı alınmış Berkshire domuzu Bayan Hogg. Boğazındaki delikten aşağı kremanın nasıl aktığını görmeli ve nefesinden büyük bir tatminle nasıl ıslık sesi çıktığını duymalısın."

"Yanılıyorsun" dedi Bayan Hogg, parmaklarının ucun-

da durup başını dimdik kaldırarak. "Kızıl bıyıklarım olabilir ama boğazımdaki delikten aşağı hiç krema akmadı. Söyle bana, coğrafya, elektrik, soğuk ayaklar, doğuştan akılsız ve beton bir avluda kırmızı tahtadan bir lokomotifin içinde oturup ağzından salyalar akan bir çocukla Guiderius ve Arviragus'un ağıtı arasındaki fark nedir?"

Korkma artık güneşin sıcağından,
Azgın kışın şiddetli soğuğundan...

Sana hiçbir büyücü dokunamaz
Hiçbir cadı lanet yağdıramaz.
Huzursuz hayaletler rahat bıraksınlar.
Hiçbir kötü ruh yaklaşmasın yanına.*

Bayan Hogg'dan korkuyordum. Ona aradaki farkı söyleyemedim. Bağırdım ona:

Deli deli gider herkesin tersine,
Sen kendi işine bak, ben kendiminkine.

Bir deli ne iş yapar? Posta çuvalları toplanıp bırakılsın ve yolcular orada toplanan ağzı açık dalıp gitmiş delilere beleşten baksınlar diye trenin yirmi dakikalığına durduğu 'orada bir yerdeki' Cliffhaven'da bulunan bir deli?

Söyle bana, şimdi saat kaç? Başı dönmüş okul zili, sersem sersem kafasını diline çarpıyor. Okula zamanında geldim mi? Yaprakları cilalanmış meyve ağaçları tomurcuklanıyor, mor bademcikli aslanağızları çiçek açmış, rüzgâr güneş ışığını patikanın hemen yukarısında, nehir kıyısında yetişen bir sıra esnek yeşil kavak ağacının içine sürüklüyor. Hepsini pence-

* William Shakespeare'in *Cymbeline* adlı oyunundan bölüm. Çeviren Özdemir Nutku. (ç. n.)

reden görebiliyorum. Peki öyleyse neden karakışın ortasındayız? Hem neden pencereler yalnızca alttan ve üstten on beşer santim açılıyor, ve neden kapılar, anahtarları kemerlerine tutturulmuş düğümlü bir kordonda ve kanguru gibi derin ceplerinde taşıyan pembe üniformalı insanlar tarafından kilitleniyor? Çay saati geçti mi? Mor ışık, sarı kamelyalar, her şeyi söndüren karanlık, sarı kamelyaların bile rengini emene kadar sokakta seksek, beyzbol ve bilye oynayan çocuklar?

Diğer dünyadaki insanların ayaklarına sıcak tutan yün çoraplar giydireceğim; ama rüya görüyorum ve uyanamıyorum, ve uçurumun tepesine fırlatılıp atılmışım ve orada Devasa Gerçekdışılık tarafından ezilip çiğnenen iki parmağın ucunda asılıyım.

O yüzden gözyaşı dökmek dışında yapacak bir şey yoktu. Karlar erisin diye ve güçlü komisyon üyeleri gelip uyarı notlarını yırtıp atsınlar diye ağladım, ve Bayan Hogg'u hiçbir zaman yanıtlayıp aradaki farkı söylemedim, çünkü yalnızca farkla büyüyen benzerliği biliyordum; aradaki fark havada dağılarak yitip gitti ve geride yalnızca fındığı ortaya çıkaran çiçek gibi benzerlik meyvesini bıraktı.

2

Üşümüştüm. Ayaklarımı sıcak tutmak için uzun ve kalın bir çift yün çorap bulmaya çalıştım ki, yeni tedaviyle yani elektroşok terapisiyle ölmeyeyim ve bedenim arka kapıdan morga gizlice kaçırılmasın. Her sabah büyük bir korku içinde uyanıyordum; gündüz hemşiresinin viziteye çıkıp insanları sakinleştiren ve onların, itiraz etmeden emirlere uyulmasını ve yerlerin cilalanması gerektiğini ve sabit bir şekilde gülümsemenin zorunlu ve ağlamanın suç olduğunu fark etmelerini sağlayan yeni moda şok tedavisini alıp almayacağımı elindeki isim listesinden duyurmasını bekliyordum. Sabahın çok erken, buz gibi soğuk ve karanlık saatlerinde beklemek, idam cezasının ilanını beklemek gibiydi.

Bir önceki gün olanları hatırlamaya çalıştım. Ağlamış mıydım? Hemşirelerden birinin verdiği emre uymayı reddetmiş miydim? Ya da kötü durumdaki bir hastayı görüp üzülmüş, panikleyerek kaçmaya çalışmış mıydım? Hemşire "Eğer davranışlarına dikkat etmezsen yarın tedaviye gidersin" diye tehdit etmiş miydi? Günlerce bütün zamanımı görevlilerin yüzlerini, sanki benim için hazırlanan ve kaderin adım adım yaklaşmasını haberdar eden radar ekranıymış gibi dikkatlice inceleyerek geçirdim. Kurnazdım. "İzin verin ofisin yerlerini

sileyim" diye yalvardım. "İzin verin yerleri gece sileyim, çünkü gece olunca mikrop tabakası ofis mobilyalarının ve raporların üzerini kaplamış olur ve eğer tehlike uzaklaştırılmazsa hastalıklara yenik düşebilirsiniz, bu da endişe, parmak izleri ve ucuz pamukludan dikilmiş kefen demektir."

Böylece önlem olarak ofisin yerlerini sildim ve sessizce hemşirenin masasına gidip açık duran rapor kayıt defterine ve ertesi sabah tedavi alacakların listesine çabucak göz attım. Bir seferinde kendi adımı gördüm: Istina Mavet. Ne yapmıştım ki? Ağlamamış, sıram gelmeden konuşmamış, duvar tamponunu altında duran cilalama beziyle temizlemeyi, çay masalarını kurmaya yardım etmeyi ya da dolup taşan domuz tenekesini yan kapıya taşımayı reddetmemiştim. Belli ki benim bilmediğim ve listeme eklemediğim, çünkü bilinçaltımın karanlık köşelerinde zihnimin savrulan ışığıyla göremediğim bir suç vardı ortada. O zaman dikkatli olmam gerektiğini anlamıştım. Eldiven giymeli ve duygu evine izinsiz girip kendim için coşku bunalım kuşku ve dehşet çalarken iz bırakmamalıydım.

Gündüz hemşiresinin, elinde listeyle bir hastadan diğerine ilerlediğini seyrederken duyduğumuz hastalıklı korku iyice yoğunlaşıyordu.

"Sen tedavi göreceksin. Bu sabah kahvaltı yok sana. Geceliğin ve sabahlığın üstünde kalsın, dişlerini çıkar."

Dikkatli, sakin ve kontrollü olmalıydık. Eğer sezgilerimiz yersizse, baş döndürücü bir hafiflik ve rahatlama hissediyorduk, ama eğer fazla ileri gidersek büyük olasılıkla acilen tedavi görmemiz gerekirdi. Eğer ismimiz kaderimizi belirleyen listede yazılıysa bütün gücümüzle gayret etmeli, bazen başarısızlıkla sonuçlansa da yükselen paniği kontrol etmeye çalışmalıydık. Çünkü bundan kaçış yoktu. İsimlerin okunması bitince bütün kapılar titizlikle kilitleniyor, bizim

de tedavinin uygulandığı gözetim yatakhanesinde kalmamız gerekiyordu.

Zaman dinleme zamanıydı; diğer hastaların kahvaltı etmeye giderken koridor boyunca yürümelerini ve Hemşire Honey gözleri açık ve tetikte, başını öne eğip şükran duasını okurkenki sessizliği dinleme zamanı.

"Almak üzere olduğunuz nimetler için Tanrı sizi müteşekkir etsin."

Sonra da yulaf lapası tabaklarına çarpan kaşıkların aniden başlayan neşeli şıkırtısını, çekilen sandalyelerin seslerini ve yemeğin sonunda kaçınılmaz olarak kaybolan bıçak aranıp, hemşire "Bıçak bulunana kadar kimse masadan ayrılmasın" diye sert bir biçimde uyarırken çıkan endişeli mırıltıları duyardık. Hastalar farklı çalışma yerlerine gönderilirken yan kapıların kilitleri açılırdı. Çamaşırhaneye, Hanımlar. Dikiş Odasına, Hanımlar. Hemşire Evleri'ne, Hanımlar. Sonra iri yapılı Başhemşire Glass, siyah ayakkabılar içindeki küçük ayaklarından çıkan hızlı seslerle koridordan yaklaşır, gözetim yatakhanesinin kapılarının kilidini açar ve hemşireyi sorgulayarak pazarda bekleyen ve kamyonla mezbahaya gidecek olan hayvanlarını sayan sığır çobanı gibi durup bizi baştan aşağı incelerdi. "Hepsi burada mı? Yiyecek bir şeyleri olmadığına emin ol." Küçük gruplar halinde durup beklerdik; ya da kilit altındaki büyük şöminenin etrafmda yarım daire oluşturup çömelir, donuk renkli ve somurtkan bir öbek kömür için için yanarken soğuktan donmuş parmaklarımızı ısıtmak için ellerimizi kararmış ızgaraya dayardık.

Aslanağızlarma, külçiçeklerine ve tomurcuklu ağaçlara rağmen mevsim hep kıştı. Ve bizim için bu, her zaman bela mevsimiydi: Karanlık bir günde, rüzgârın tellerin içinde söylediği tehlikeli şarkı olan elektrik. Zaman zaman, kendimi elektrikten korumak için hangi güvenlik önlemlerini almalıyım diye düşünürdüm. Sonra acil durumların listesini yap-

tın: Şimşek, isyan, deprem; ve sadakat borcumuzun olduğu, yoksa ikiye ayrılan buz tabakasında çifte katlanmış yalnızlık içinde öleceğimiz, Kızıl Haç Tanrısı Güvenlik tarafından dünya için alınan önlemlerin listesini. Ama elektrik tarafından tehdit edildiğimde ne yapmam gerektiği aklıma gelmiyordu, düşünebildiğim tek şey babamın balık tutarken giydiği ve kapısının arkasında güveler tarafından yenmiş ceketlerin asılı olduğu çamaşırhanede, tuvalette okumak için üst üste yığılmış Dünya'nın İnce Zekâsından Seçmeler gibi eski mizah dergilerinin yanında duran uzun lastik çizmelerdi. Çamaşırhane ve kıvrımları arasında örümcek yuvaları ve tespihböcekleri olan eski elbiseler neredeydi? Yabancı bir yerde kaybolursanız yerinizi denize doğru akan nehirlere, zamanı da güneşe bakarak belirleyin.

Evet, kurnazdım. Bir seferinde elektrik ve ıslaklık arasında bir ilişki olduğunu hatırladım ve tuvalete gitme bahanesiyle hastaneye yeni gelen hastalar için kullanılan küveti suyla doldurup üzerimde geceliğim ve sabahlığımla içine girdim, bir yandan da düşünüyordum, Bu durumda bana tedavi uygulamayacaklar, hem belki de üzerinde düğmeler ve sayaçlar ve ışıklar olan krem rengine boyanmış gösterişli makine üzerinde gizli bir etki yaratabilirim.

Gizli etki yaratmaya inamr mısınız?

Makine bozulup doktorun hayal kırıklığı içinde tedavi odasından çıktığı ve Hemşire Honey "Hepiniz giyinebilirsiniz. Bugün tedavi yok" diye ilan edince coşkulu bir rahatlama duyulduğu zamanlar olmuştu.

Ama küvetin içine girdiğim o gün gizli etki ortada yoktu ve ilk hasta olarak alelacele odaya sokulup tedavi gördüm, hatta dengesizlerin kaldığı İkinci Koğuş'taki gürültülü insanlar, 'katmerli' denen arka arkaya iki, bazen de üç tedavi için getirilmeden önce. Kırmızı koğuş sabahlıkları ve uzun gri koğuş çorapları ve bazılarının bize göstermek için özen göster-

diği kabarık ve çizgili iç donları giyen bu heyecana kapılmış insanlar, Dizzy, Goldie, Dora diye ilk isimleri ya da takma adlarıyla çağrılıyorlardı. Bazen bize yaklaşıp büyük bir saygıyla içlerini dökmeye ya da sanki onlardan farklı bir ırktanmışız gibi, ki biz de aynen öyle hissediyorduk, kollarımıza dokunmaya başlıyorlardı. Konuşmak yerine henüz hayvan seslerini kullanmayan ya da kollarını ve bacaklarını kontrolsüz bir şekilde savurmayan ya da kendini gizli ve sessiz bir kahkahaya kaptırmayan 'aklı başında' hastalar biz değil miydik? Ama yine de, tedavi zamanı onlarla birlikte yatakhanenin ucundaki odaya götürüldüğümüzde, ya da sürüklendiğimizde, ve elektrik düğmesine basılıp birdenbire ıssız bilinçsizliği boyladığımızda, ister dengesizlerin koğuşundan olsun, ister 'iyi'lerin koğuşundan, hepimizden aynı tür bastırılmış ve boğuk çığlık sesleri yükseliyordu.

Rüyanın henüz başlarındaydım. Zamanın rayları birbiriyle kesişip birleşti ve saatler kafa kafaya çarpışınca rayların yanında boydan boya yeşil anılar filizlendiren bitki örtüsünü kapkara yapan bir yangın çıktı. Denizden damıtılmış bir yüksük dolusu su alıp yangını söndürmeye çalıştım. Yaklaşan saatlerin karşısında küçük yeşil bir bayrak salladım ve onlar yaralı kırlardan geçip kendi varış noktalarına doğru akıp gittiler; pencereden bana bakan yüzler vardı ve onların şok tedavisi bekleyen insanların yüzü olduğunu gördüm. Caddie diye hitap edilen geçimsiz ve kuşkucu Bayan Caddick de oradaydı ve çok yakında öleceğini ve bedeninin arka kapıdan gizlice morga kaçırılacağını bilmiyordu. Koğuş elbiseleri, çizgili önlük ve gri yünlü kazak giyen takma isimli bir vagon dolusu insanın arasından kendi yüzüm de bakıyordu. Bunun anlamı neydi peki?

Çok korkuyordum. Cliffhaven'a ilk geldiğimde dinlenme odasına girince oturup boş boş bakan insanlar görmüştüm;

yoldan geçen ve gökyüzüne bakan birisini gören bir insanın düşündüğü gibi, Eğer ben de yukarı bakarsam, o şeyi görürüm, diye düşünmüştüm. Baktım ama göremedim. Zaten bakmak, sokaklarda olduğu gibi kalabalıkların bir gösteriyi beraberce seyretmesi için fırsat değil, yalnız kalmak, kapalı, özel bir daire içinde hayal görmek için bir gerekçeydi.

Mevsim hâlâ kış. Tomurcuklar çiçek açarken neden mevsim kış? Yıllardır burada, Cliffhaven'dayım. Gözetim yatakhanesinde kapana kısılmış EKT*'yi beklerken saat dokuzda nasıl okulda olabilirim ki? Okul buradan çok uzakta, Eden Sokağı'ndan aşağı, Ribble Sokağı'nı sonra da Dee Sokağı'ndaki doktorun evini ve küçük kızlarının çimenlikteki bebek evini geçerek gidiliyor. Keşke benim de bir bebek evim olsaydı; keşke kendimi küçültüp o evin içinde yaşayabilseydim, satenden yatak perdeleri olan bir kibrit kutusuna kıvrılıp yatardım ve kibritin çakıldığı tarafa iyi hal için altın yıldızlar boyanmış olurdu.

Buradan kaçış yok. Birazdan EKT zamanı gelecek. Verandanın camından hemşireleri kuşluk yemeğinden dönerken görebiliyorum; onları ikişerli üçerli gruplar halinde aslanağızları, hasekiküpeleri ve tomurcuklu ağaçların kenarından yürürken görmek, mide bulandırıcı bir çaresizlik ve geri dönülmezlik hissi uyandırıyor. Tuhaf bir evde tuhaf bir yemeği yemesi için zorlanan, geceyi tuhaf bir odada garip kokan çarşaflar ve garip kenarları olan battaniyeyle geçirmesi gereken, sabah uyandığında da pencereden garip ve ürkütücü bir manzara gören bir çocuk gibi hissediyorum kendimi.

Hemşireler yatakhaneye giriyor. Tedavi görecek hastalardan takma dişleri toplayıp eski ve çatlak kâselerin içindeki suya batırıyor ve kabın üstüne soluk mavi mürekkepli tükenmez kalemle isimleri yazıyorlar; mürekkep, geçirimsiz porselen yüzeyde kayıp yayılıyor, bulanıklaşıyor ve harflerin

* EKT: Elektrokonvülsif terapi ya da elektroşok tedavisi. (ç. n.)

kenarları sinek ayağının mikrofilmi gibi görünüyor. Hemşirelerden biri şok tedavisi 'işlesin' diye şakaklarımızı ovmak için kenarı kırık iki küçük emaye çanak içinde ispirto ve sıvı sabun getiriyor.

Bir çift gri yünlü çorap bulmaya çalışıyorum, çünkü ayaklarım üşürse öleceğimi biliyorum. Hastalardan biri 'doktorun önünde bacaklarını tepiştirme ihtimaline karşı' pantolon giymeye dikkat ediyor. Son dakikada saatin dokuz olduğu hissi etrafımızı sararken başlarımız arkaya eğilmiş sert sandalyelerde oturuyoruz ve şakaklarımız, derimiz yırtılıp canımız acıyana kadar ıslak pamukla ovulurken alkol kalıntıları kulaklarımızın içine akıp birdenbire bütün sesleri tıkayınca son kez çığlık ve panik patlak veriyor ve bazıları yataktaki hastalardan yemek artıklarını kapmaya teşebbüs ediyor. Sonra kapısız tuvaletlere kısa ve denetim altında bir ziyaret için yatakhanenin kapısı açılıyor ve kimse kaçmasın diye nöbetçiler koridorda beklerken bir hemşire "Tuvalete, Hanımlar" diyor ve o anda bir kavga ve tepinme patlaması yaşanıyor; bazıları nöbetçileri geçmeye çalışıyor ama kaçacak bir yer olmadığını hemen fark ediyorlar. Dış dünyaya açılan kapılar kilitli. En fazla peşinizden koşup sizi sürükleyerek geri getirirler ve eğer Başhemşire Glass sizi yakalarsa öfkeyle konuşur: "Bu senin iyiliğin için. Toparla kendini. Çıkardığın zorluklar yetti artık."

Zan altındaki kişilerin masumiyetlerini kanıtlamak için arsenik içermesi mümkün pastadan ilk dilimi almaya istekli olmaları gibi, başhemşire de kendisine şok tedavisi verilmesini hiç teklif etmiyor.

Örtülerin bir tarafa toplanıp yastıkların eğik konulduğu ve bilincini yitirmiş hastaları karşılamaya hazır tedavi yataklarının olduğu yatakhanenin arka tarafını gizlemek için çiçekli paravanlar çekiliyor. Şimdi herkes yeniden tuvalete gitmek istiyor, sonra panik artarken yeniden, ve hemşire ka-

pıyı son bir kez kilitliyor ve artık tuvalete erişim bitiyor. Oraya gitmek ve soğuk porselen taslara oturup zihinlerimizde gittikçe artan sıkıntıdan en basit yolla kurtulmak için yanıp tutuşuyoruz; sanki bedendeki bir işlem, sıkıntıyı yanan su damlalarına dönüştürüp, yıkayıp atabilecekmiş gibi.

Sonra sabahın erken saatlerindeki balgam dolu öksürük sesi, dışarıdaki cilalı koridorda yaylanan lastik tabanlı ayakkabı gıcırtısı ve ona farklı bir ritimde eşlik eden topuklu iş ayakkabısının telaşlı adım sesleri duyuluyor, gelenlerden Başhemşire Glass yatakhane kapısının kilidini açıp kenarda dururken Doktor Howell içeri giriyor ve ikisi birden kraliyet alayı gibi geçip tedavi odasında bekleyen Hemşire Honey'e katılıyorlar. Yeterince hemşire olmadığından tedaviye yardımcı olması için yeni görevlendirilen sosyal hizmetli (ona Pavlova diyoruz) son dakikada hoplayarak geliyor.

"Hemşire, ilk hastayı gönderir misiniz?"

Pek çok sefer ilk giden olmayı teklif etmiştim çünkü uyandığım zaman bilinçsiz geçirilen sürenin kısacık olduğunu ve gruptakilerin çoğunun hâlâ kaygıyla sersemlemiş halde bekliyor olacağını, bazen kafaları karışıp tedaviyi almış olduklarını ve belki onlar fark etmeden gelip gizlice işi bitirdiklerini düşündüklerini kendime hatırlatmak hoşuma gidiyor.

Paravanın arkasındaki insanlar inleyip bağırmaya başlıyor.

Tam olarak 'volt' sırasına göre alınıyoruz.

İkinci Koğuş'tan insanlar 'halledilinceye' kadar bekliyoruz.

EKT ile ilgili rivayetleri biliyoruz. Sing Sing* için alıştırma olduğu söyleniyor; sonunda cinayetten hüküm giyip ölüm cezasına çarptırıldığımızda elektrikli sandalyeye bağ-

* ABD'nin New York eyaletinde, eskiden uygulanan katı yöntemleriyle ve idam için kullanılan elektrikli sandalyesiyle ünlü hapishane. (ç. n.)

lanacağız ve elektrotlar elbiselerimizdeki kesiklerden geçip derimize değecek; ölürken saçlarımız kavrulacak ve burnumuza gelen son koku kendi yanık kokumuz olacak. Korku bazı hastaları daha büyük deliliğe sürüklüyor. Diyorlar ki seanslar sizi konuşturmak için, sırlarınız dosyaya yazılıyor ve tedavi odasında saklanıyor, hem bunun kanıtı da var, çünkü bir sepet kirli çarşafla tedavi odasından geçerken kendi raporumu görmüştüm. Fevri ve tehlikeli, diyordu. Neden ki? Hem nasıl oluyor? Nasıl? Bütün bunlar ne demek?

Neredeyse benim sıram geldi. Tedavi odasının kapısına doğru gidiyorum, çünkü o kadar çok tedavi görecek hasta var ki doktorun herhangi bir gecikme olmasına tahammülü yok. Eğer bir hasta kapıda beklerken bir diğeri tedavi masasındaysa ve bir başkasına da gönderilmeden önce son kez 'çekidüzen' veriliyorsa, deyim yerindeyse üretim daha hızlı oluyor (çamaşırhanede zamandan tasarruf eder gibi, bir öbek çamaşır beklemede, bir öbek temiz, bir öbek yıkamada).

Birdenbire kapalı kapıların arkasından o kaçınılmaz çığlık ve feryat sesleri duyuluyor, birkaç dakika sonra kapılar savrularak açılıyor ve kasılmalar içinde homurdanarak soluyan Molly ya da Goldie ya da Bayan Gregg sedyeyle dışarı çıkarılıyor. Gözlerimi sıkıca kapıyorum ama önümden geçerken sedyeyi ya da derin uykudaki veya ayık ve ağlaşan, yüzü kıpkırmızı ve gözleri kan çanağı insanların yattığı diğer yatakları görmekten kaçınamıyorum. Birisinin inleyip ağladığını duyabiliyorum; yanlış yerde ve yanlış zamanda uyanmış birisi, çünkü tedavinin bu kavramları kapıp götürdüğünü, insanı var olmanın hiçliğinde yalnız ve kör bıraktığını biliyorum, ve insan yeni doğmuş bir hayvan gibi el yordamıyla hayatın ilk rahatlığını arar, sonra uyanır, kendini küçük hisseder, korkar ve gözyaşları adını koyamadığı bir kederle akıp durur.

Tedaviden sonra yatacağım yatak yanımda duruyor,

örtüler kenara toplanmış, yastık düzeltilmiş. Beni kaldırıp üzerine koyacaklar ve bunu bilmeyeceğim. Sanki bağlantı kurmam gerekiyormuş gibi yatağa bakıyorum. Çok az insan kendi tabutuna önceden bakmıştır; eğer bakabilmişlerse onu büyüleyip saten astarında kendi kişiliklerinden birkaç ufak hatıra eşyası saklamak için akılları çelinmiş olabilir. Zamanı ve yeri yazdığım notu tedavi yatağımdaki yastığın altına sıkıştırdığımı hayal ediyorum, böylece uyandığım zaman, ki eğer uyanırsam, tamamen kafam karışmış ve panik içinde hiçbir şey bilmemenin ve bir hiç olmanın karanlığında etrafı tırmalıyor olmayayım. Sonra odaya giriyorum. Ne kadar da cesurum! Herkes cesaretimden söz ediyor! Tedavi masasına tırmanıyorum. Düzenli ve derin nefes almaya çalışıyorum çünkü korku anında bunu yapmanın akıllıca bir şey olduğunu duymuştum. Başhemşire, hemşirelerden birine suikastçı gibi çatallı bir sesle "Ağız tıkacı sende mi?" diye fısıldayınca umursamamaya çalışıyorum.

Sekiz yaşındayken okulda öğrendiğim bir şiiri defalarca içimden okuyorum. Şiiri gri yünlü çorapları giydiğim gibi ölümü defetmek için okuyorum. Dizeler durumla ilgili değil, çünkü vahamet kanunu genellikle alakasızlığa parmak basar; ölmekte olan adam ayak tırnaklarını keserken insanların ne düşüneceğini merak eder; kederli adam sütleğenotunun çiçeklerini sayar. Bize şiiri öğreten Bayan Swap'ın yüzünü görüyorum. Burnunun kenarındaki minyatür ekmeğe benzeyen iki katlı et benini ve üstünde biten kızıl tüyleri görüyorum. Kendimi sınıfta ayağa kalkmış şiiri ezberden okurken görüyorum, sıranın eskimiş cilalı üstü bedenime ve içinde parmağımla hissettiğim kum taneleri olan göbek deliğime bastırıyor; sol gözümün ucuyla yanımdaki öğrencinin çok imrendiğim kalem kutusunu görüyorum, çünkü üzerinde gül çıkartması olan kalem kutusu üç katlı ve kapağını başparmakla kaydırarak açmak için harika bir girintisi var.

"Ay ışığında Elmalar" diyorum. "Yazan, John Drinkwater."

Sıra sıra serilir elmalar evin tepesinde
Ve ay ışığı tavan penceresinden süzüldüğünde
Derin denizler kadar yeşildir elmalar.

Üç dizeden fazlasını okuyamıyorum. Doktor makinenin düğmeleri ve şalterleriyle meşgul; makineye saygı duyuyor çünkü fazla çalışmaya ve bin kadının zorluğu, depresyonu, saplantısı ve çılgınlığına karşı mücadelesinde müttefiki o; ve Başhemşire Glass'a işaret vermeden önce bitkin bir gülümsemeyle Günaydın diyecek kadar vakit buluyor.

"Gözlerini kapat" diyor Başhemşire.

Ama ben çaresizliğe gömülmüşüm ve gözlerimi açık tutup gizli işareti gözlüyorum; başhemşire, diğer dört hemşire ve Pavlova omuzlarıma ve dizlerime bastırırken karanlığa açılan, yerdeki bir kapaktan içeri düştüğümü hissediyorum. Düşerken gözlerimin içe doğru döndüğünü ve benim yardımım olmadan kanıtladıkları farklı birer gerçekle yüzleşip birbirlerini şaşırttıklarını hayal ediyorum. Sonra karanlığın içinde bedenimden ayrılıp doğruluyorum; kişiliğimin biçimini ve uzaydaki ve zamandaki konumunu evsiz bir parazit gibi yakalayıp ona tutunuyorum. Önce yolumu bulamıyorum, bıraktığım yerde kendimi bulamıyorum, birisi benden kalan izlerin hepsini ortadan kaldırmış. Ağlıyorum.

Boğazımdan aşağı bir bardak şekerli çay boşaltıyorlar. Hemşirenin kolunu tutuyorum.

"Bitti mi? Bitti mi?"

"Tedavi bitti" diye cevaplıyor. "Uyu artık. Çok erken uyandın."

Ama tamamen uyanığım ve duyduğum endişe gittikçe artıyor.

Yarın tedavi görecek miyim?

3

Doktor sabahın son şok tedavisini de tamamladıktan sonra Başhemşire Glass ve Hemşire Honey ile hemşire odasına gider, bazen ziyaretçilerin kabul edildiği ve 'yemek salonu' denen hemen bitişikteki odadan getirilen en iyi sandalyeye oturup sabah çayını içerdi. Doktor Howell, personelin kullandığı fincanları hastalarınkinden ayırmak ve böylelikle can sıkıntısı yalnızlık otoriterlik gibi hastalıkların değiş tokuş edilmesini önlemek için sapma kırmızı yün bağlanmış özel bir fincandan içerdi. Doktor Howell genç boğazı balgamlı tombul solgun yüzlü (ona *Un kurabiyesi* derdik) miyop ve sempatikti ve fazla çalışmak yüzünden ilk hevesi yoğun baskı altında çürüyüp gidiyordu, tıpkı milyonlarca kilometrelik uçuş şartlarının denendiği ve birkaç saat içinde yılların zihin yorgunluğundan mustarip yeni bir uçak gibi.

Sabah çayını saat on birde Vizite töreni izlerdi; Doktor Howell çevirmenlikle nöbetçi askerlik arasında gidip gelen ve her taşın altından çıkan Başhemşire Glass ve Hemşire Honey'in eşliğinde dinlenme odasına gelir, bu sırada yaşlıca bayanlar ve daha genç olup çamaşırhanede, dikiş odasmda ya da itibarı yüksek hemşire evlerinde çalışmak için uygun olmayan kadınlar bıkkınlıkla oturup *Resimli Londra Haberleri*

ya da *Haftalık Kadın Dünyası* dergilerinin eski sayılarının sayfalarını çevirir, cüzamlılar için battaniye örer ya da yeni görevlendirilen İş Terapisti'nin gözetimi altında elişi yaparlardı; ki söylentiye göre bu İş Terapisti'nin Doktor Howell'la ilişkisi vardı ve Dördüncü Koğuş'taki yüz kadının çoğu bu yüzden büyük hayal kırıklığına uğramıştı.

"Günaydın. Bugün nasılsın?" Doktor bazen durup arkadaşça gülümser ve sorardı, ama bir yandan da hızlıca saatine göz atar, belki de öğle yemeğine bir saat kala kadınların kaldığı bütün koğuşları nasıl dolaşıp bitireceğini, sonra ofisine dönüp talepkâr şaşkın telaşlı utanmış hasta yakınlarıyla yazışma ve görüşme işiyle nasıl uğraşacağını merak ederdi.

Doktorla sohbet için seçilen hasta bu ender rastlanır ayrıcalık için o kadar heyecanlanırdı ki ne söyleyeceğini bilemez ya da nefes bile almadan konuşmaya başlar, o zaman da Başhemşire sözünü kesip onu sustururdu.

"Doktor şimdi bunu dinleyemeyecek kadar meşgul, Marion. Sen elişini yapmaya devam et."

Sonra bir köşede her işe kadir Başhemşire doktora fısıldardı, "Son zamanlarda hiç söz dinlemiyor. Yarın tedavi için ismini listeye yazdık."

Doktor dalgın dalgın başını sallayıp saçma bir yorumda bulunurdu, sonra zekâsı sayesinde bu saçmalığı derhal fark edip kendi sattığı ürünü küçümseyen pazarlamacı gibi düşüncesinden geri adım atardı ve artan bir hevesle, kendinden gurur duyan bir hasta tarafından önüne atılan çiçek desenli işleme ya da dokumaya dikkat çekerdi. Sonra tedirgin ve suçlu suçlu dinlenme odasına göz gezdirip kapıya doğru çekilir, bu arada Başhemşire Glass ve Hemşire Honey doktorun kapıdan dışarı çıkma işlemleriyle ilgilenir, sıcakkanlı bir dinleyiciyle iletişim kurma ihtiyacı içinde dokumalarını göstermek, hakaret yağdırmak ya da selam verip Merhaba Doktor, eve ne zaman gidebilirim? diye sormak için son bir

hamleyle ileri atılan hastaları uzakta tutar ve kapıları açıp kilitlerlerdi.

Bazen Doktor Howell, Başhemşire Glass ve Hemşire Honey'e açıkça başkaldırır gibi kendisini soyutlar, Dördüncü Koğuş'un ağaçlarla dolu bahçesine açılan kapısından çıkıp dinlenme odasını terk ederdi; doktor onlardan uzaklaşırken Başhemşire ve Hemşire durup, tıpkı dikkatlice örülmüş ağa yakalanan sinek, kanatlarının bir çırpışıyla uçup kaçınca örümceklerin baktığı gibi endişeyle ve suçlarcasına birbirlerine bakarlardı.

Bize çekici gelen Doktor Howell'ın gençliğiydi; bize göz kulak olmayan ama hastaneden sorumlu diğer doktorlar gri saçlı ve yaşlıydı ve tıpkı saklandıkları köşelere girip çıkan sıçanlar gibi binanın önünden geçip hızlıca ofislerine girer çıkarlardı; işlerinde de, hep aynı şekilde kafa yorulmuş ve fırlatılıp atılmış bayat çözümlerin içinde, kuş yuvasında otururlardı. Akıl hastalarının da insan olduğu, bu yüzden arada bir insanlarm yaptığı etkinliklerden hoşlanabileceklerini bildiren ilginç haberi yaymaya çalışan da Doktor Howell'dı. Böylece pişti, papazkaçtı, eşek ve ekarte gibi iskambil oyunları, kızmabirader ve yılanlar ve merdivenler oynadığımız, ödül kazanılan ve arkasından akşam yemeği yenen 'Akşamlar' ortaya çıkmıştı. Peki etkinlikleri denetleyecek fazladan personel neredeydi? Koca hastanedeki tek sosyal hizmetli Pavlova, Dördüncü Koğuş'un dinlenme odasında kadın ve erkek hastalar için düzenlenen birkaç 'sosyal' akşama cesurca katılmıştı. İnsanları kızmabiraderin kırmızı ve mavi karelerinde merdivenler kurarken ve kaydıraklardan aşağı kayıp evlerine giderken izledi. Doktor Howell mısır renkli saçlarını yatırmış, spor ceketi ve yumuşak tabanlı ayakkabıları ve hiç de doktor gibi olmayan yüksek sesli dolu dolu gülüşüyle çıkıp gelince ve gecenin en önemli anına ulaşıldığında o da çok mutluydu. Doktor Howell tanrı gibiydi;

oyunlara katılıp zarları şimşek yağdıran bir tanrının özgüveniyle atıyordu; kaydıraktan kayması emredildiğinde duruma uygun sıkıntılı bir yüz ifadesi takınıyordu, ama kartondaki safra yeşili yılanları bile baştan çıkarttığını görebiliyordunuz. Ve tabii insanları da. O, Pavlova'nm da tanrısıydı, bunu biliyorduk; ama alttan birkaç düğmesi iliklenmemiş kirli beyaz önlüğüyle etrafta ne kadar zıplarsa zıplasın, bu Doktor Howell'ı İş Terapisti'nden çalmaya yardımcı olamazdı. Zavallı Pavlova! Ve Doktor Howell'ın evlenme teklif etmesini bekleyen zavallı Noeline! Şimdiye kadar ona söylediği Nasılsın? Nerede olduğunu biliyor musun? Neden burada olduğunu biliyor musun? gibi cümleler normalde pek de sevgi kanıtı olarak yorumlanamazdı ne de olsa. Ama hasta olduğunuzda kendinizi, size bütün yiyeceğiniz olan günlük ekmeğinizi sağlayan yorumları hasat ettiğiniz yeni bir algı sahası içinde bulursunuz. O yüzden Doktor Howell sonunda İş Terapisti'yle evlendiğinde Noeline dengesizlerin olduğu koğuşa götürülmüştü. Doktorun neden ona dünyadaki herkesten daha fazla ihtiyaç duymadığını ve tek marifeti her zaman çok da umurlarında olmayan hastalara atkı örmeyi ve muslin üzerine gölge işi yapmayı göstermek olan başka birisiyle evlenerek ona neden ihanet ettiğini anlayamıyordu.

4

Bir tutuklu ölüme mahkûm edildiğinde ölüm hücresinin civarındaki bütün saatlerin durdurulduğu söylenir; sanki saatin kaldırılması zamanın akışını kesecek ve tutukluyu saniyelerin dev dalgalar gibi yükselip kabardığı ama asla kıyıya ulaşmadığı ebediyet sahilinde mahsur bırakacakmış gibi.

Ama şimdiye kadar hiçbir denizbilimcinin ölümü denizin dalgalarını durduramadı; ve denizin olmazsa olmazı karayla buluşmasıdır. Ölüm hücresinde de bütün guguklu saatler sarkaçlı saatler alarmlı saatler tutuklunun kulağının içinde aynı anda vuruyor gibi zaman akıp gider.

Cliffhaven'ı düşündüğümde, tekrar tekrar zaman oyununu oynuyorum, sanki ölüme mahkûm edilmişim ve saatin vuruşları yok olmuş ama kulağımın içinde seslerini duyuyorum; saatin dokuza, yani tedavi vaktine yaklaştığını haber veriyor ve ölmemek için kendime bir çift yünlü çorap bulmam gerektiğini öğütlüyor. Ya da saat on bir ve tedavi bitmiş ve henüz gökkuşağı renkli su birikintilerinin içinde oturmadığım ya da İkinci Koğuş'un avlusunda tepesinden göğe doğru nöbetçi asker gibi fırlamış paslı çivileriyle yüksek çitin içindeki kırkılmış bahçeyi gezmediğim rüyamın ilk saatleri veya yıllarındayım.

Saat on bir. Soluk benizli tombul Bayan Pilling saat on birde elinde çamaşır sepeti ve sepetin içinde peynir kokulu masa örtüsüyle "Benimle ekmek almaya gelir misin?" diye sorduğu zaman karar vermeye çalışırken çektiğim tatlı acıyı hatırlıyorum.

Aynı zamanda, dediklerine göre 'kralın arzusu üzerine' hastanede gözaltında tutulan endişeli Bayan Everett, elinde boş bir süt sürahisiyle ortaya çıkıp "Ayrıcalıklılar için benimle krema almaya gelir misin?" diye sorardı.

Kilitli kapıların ötesine aynı anda iki yolculuk düşüncesi o kadar keyif vericiydi ki bu zevkin tadını çıkararak ve fırın ve krema imalathanesinin meziyetlerini kafamda karşılaştırarak gönül eğlendirdim. Ekmek mi, krema mı? Fırın dersek, Andy, mayalı azı dişleri gibi görünen ekmek tepsilerini ağzını kocaman açan ocağa kürekle atıyor olur, bizim koğuşun ekmeğini dilimlerken dilimleme aletinin üzerinden fırıncı ve olası ekmek kabuklarıyla dolu ekmek makinesi için düet yapmaya çalışır ya da beni arka odaya davet edip Başhekim'in partisinden arta kalan pastalardan ya da pazar günü için yapılmış içi kuşüzümü dolu Borstal pastasından bir parça verir.

Ya da Ted, tepeden yukarı yürüyerek gidilen çiftlikte, gübre kokulu terk edilmiş ahırları geçip girilen krema imalathanesinde güğümleri önem sırasına göre dizmiş olur, aynı bizim çocukken okulculuk oynarken sınıfa ilk gelenler, ikinci gelenler diye bardakları dizdiğimiz gibi.

Önce iyice parlatılmış, üzerinde göçük izleri ve ağzının kenarlarında krema kalıntısı olmayan Başhekim'in güğümü. Sonra doktorların güğümü, o da tertemiz. Sonra Müdür, çiftlik idarecisi ve ailesi, mühendis başhemşireler ve amir ve görevliler ve hemşireler. Son olarak çok zayıf veya tüberkülozlu ve isimleri yemek odası duvarına asılı listede yazılı ayrıcalıklı hastalar. Yüz kişilik kadın koğuşundan yalnızca on ya da on beşi krema yiyecek kadar 'ayrıcalıklı' sayılırdı. Bazı haftalar

adım 'ayrıcalıklılar' listesinde yer alınca hissettiğim şaşkınlığı ve minnettarlığı, ve akşam yemeğinde hemşire tapyokamın ya da pilavımın ya da irmiğimin ya da ekmek tatlımın (pazartesileri) ya da pişmiş elmamın (mevsimi olduğunda perşembe günleri) üzerine krema koyarken burnu havada bir şekilde oturduğumu hatırlıyorum.

Numara yaptığımı biliyorsunuz; aslında saat on bir ve ekmek almaya ya da tepeden yukarı kavak ağaçlarını ve katırtırnaklarını ve akasyaları geçip krema almaya gitmeye iznim yok; biliyorsunuz ki çarşaf dolabında saklanıyorum, odun sandığının üzerinde oturup ağlıyorum ve ağlarken görüleceğim ve adımı EKT'ye yazacaklar diye korkuyorum. Çarşaf dolabı saklanmak için en sevdiğim yer. Tüberküloz hemşiresi her sabah dolabı ovarak temizliyor ve yerler gemi güvertesi gibi. Olduğum yerden çatallı sesiyle fısıldayarak durmadan Birinci Dünya Savaşı'nı anlatan tüberkülozlu Margaret'i dinliyorum. Koridordan geçen herkesten odasındaki düşmanı çıkartmaya yardım etmesi için yalvarıyor. Uzun yıllardır bu odada yaşıyor ve güneşi yalnızca yazın akşamüstleri görüyor, o da güneş ışınları birkaç saat için pencerenin paslı tel örgüsünden beceriyle geçip parladığında ve toz taneciklerini duvarda dans ettirdiğinde. Bazen hemşireyle akşamüstü yürüyüş yaparken Margaret'i odasında güneşin vurduğu köşede görebilirsiniz; kemikleri incecik bir tülden yapılmış gibi güneş ışığı sanki içinden geçip gidiyor. Yüzünde hiç renk yok, hatta yanaklarındaki tanıdık iki uçuk izi bile yok, vücudu iskelet gibi. Ona bakınca Kadın ölüyor, diye düşünür insan. Ama yıllar boyunca yaşamaya devam eder, öbür yanda daha sağlam görünen diğer veremliler, mesela Effie ile Jane ölür ve bedenleri alelacele ve antiseptik yöntemlerle morga gönderilir; morg da çamaşırhanenin arkasında ve seranın karşısındadır, dayanıklı bitkiler dış tarafta, ve kör adam piyanoyu çalmak için şehirden geldiğinde aletin etrafına dizilen saksı

içindeki hassas begonyalar iç tarafta olmak üzere sıra sıra çiçekler ve sebzelerle çevrilidir.

Morg karaktersiz ve duygusuz.

Eğer gerçekten ölüleri barındırmak için orantılı olarak inşa edilmiş olsaydı serayı ve çamaşırhaneyi ve kazan dairesini ve büyük mutfağı, hatta belki bütün hastaneyi yutacak kadar büyük olurdu. Ama morg küçük, gösterişsiz ve hastalar, teker teker ölerek yalnızlık kuralına uysunlar diye yalvarıyor.

Çarşaf dolabının tertemiz görünüşüne rağmen etrafa yer cilası kokusu, ayakkabı cilası kokusu (kapağında Kral Altıncı George'un yandan görünüşü olan büyük kahverengi göçük tenekede saklanan, az kullanılmış ve kutusunda kalıplaşmış siyah ve kahverengi cilanın kokusu); ağızda kavrulmuş ve bastırılmış tat bırakan yontulmuş ıslak tahta kokusu; çıkmayan ıslak çarşaf kokusu ve Donlar Kombinezonlar Gecelikler Çarşaflar Yatak Örtüleri diye etiketlenmiş raflarda ütülenmiş (üzerinde *Ake Ake**, yani İleri İleri diye vatansever işlemeler olan) temiz çarşafların silik kokusu yayılıyor. Dolapta tüberküloz maskeleri ve kap kacaklar ve dükkânlardan temin edilen katlanmamış karton balgam kutuları saklanıyor. Tüberküloz hastaları, gerçekçi iş terapilerinin bir parçası olarak zamanlarının bir bölümünü kutuları katlayıp kenarlarını içe tıkmakla ve ağırlıkları açıkça yanına yazılmış şekilde onları düzenlemekle geçirir; tıpkı anaokulunda el becerisi dersinde tabut yapar gibi. Kesilmiş gazyağı tenekeleri de dolapta durur; tüberkülozlu bulaşıklar için henüz sterilizasyon aleti olmadığından bulaşıklar içine konulup yemek odasındaki şöminede kaynatılır.

Bu işlem, mutfak işlerinin kontrolünü paylaşan ve şömineden sorumlu olan Bayan Everett ve Bayan Pilling'in gözetiminde yapılır. Sabahları ateşin üzerinde ekmeklerin kızartıl-

* Yeni Zelanda'da konuşulan Maori dilinde. (ç. n.)

ması işini düzenleyen, ekmek ve kremayı gidip alan da (koğuşta en çok güvenilen hasta olan) Bayan Pilling'dir; domuzlara bakan altın saçlı oğlan eski at arabasıyla ağır ağır çiftliğe giderken uğrayıp alsın diye dolu domuz tenekesini yan kapıya taşıyan da odur. Teneke, arabaya yüklendikten sonra oğlan yiyecekleri didik didik arayıp soğuk cıvık yulaf lapasını atlar, artık kızarmış ekmek ve içi iyi pişmemiş kuşüzümlü çörek gibi daha lezzetli parçaları alır, hepsini büyük bir iştahla ağzına tıkıştırır ve halinden memnun çiğnerken tekrar arabanın ön tarafına tırmanır, dizginleri çeker ve huysuz ama sabırlı atı dehleyip yola düşer. Bayan Pilling çekingen ve sessiz tavrıyla domuzlara bakan çocuğu anlayışla karşılar ve alışkanlıkları onu irkiltse de diğer insanların tuhaflıklarına sakin bir şekilde hoşgörü ve saygı duyar, başkalarının kendine özgülüğünü korumak için kendisi de olduğundan farklı davranmaya eğilimlidir.

Bayan Pilling bazen domuz tenekesinin üzerine personelin pastasından bir dilim bırakır. Göründüğü kadarıyla kocası çocukları akrabası yoktur. Kimse onu ziyarete gelmez. Kişisel sorunlarından asla bahsetmez; zaten sorunu olduğu da pek fark edilmez. Yıllardır hastanede yaşıyor ve tüberkülozluların olduğu koridorun sonunda küçük bir odası var; insan önünden geçerken ev gibi bir görünüşü olduğunu fark edince şaşırır, tabii bir oda akıl hastanesinde ne kadar ev gibi olabilirse. Paltosunu kendi odasında saklamasına izni var. Kapının arkasında asılı durur. Pudra ve elbise gibi kadınsı bir kokusu var. Bir zamanlar birisi ona saksıda bitki vermiş olmalı, şimdi bir köşede iskemlenin üstünde duruyor, bir de beş yıl öncesinin takvimi, büyük olasılıkla eski tarz İngiliz kır manzarası resimleri için saklanmış ve geceleri hemşireler gözetlemesin diye kapının ortasındaki deliğin üzerinde asılı. O kadar mahremiyete izni var.

Ağırbaşlılığı ve görünürde ölene kadar devam edecek bir

yaşam tarzını kabullenişi beni korkutuyor. Mezarlıkta kamp kurup tenekeyi kaynatmaya devam edebilecek, yemek yiyip mışıl mışıl uyuyacak ve belki de bütün günü mezar taşlarını parlatarak ve etrafındaki yabani otları temizleyerek geçirebilecek biriymiş gibi görünüyor. Belki 'iskandilin gösterdiğinden bile derinde' yaşadığı söylenen yaratığın kanıtını görmek için ebediyen sakin duran bir gölü izler gibi, insan Bayan Pilling'i hafifçe bir dalga yaratmasını görmek için seyreder. Onu bulmak için dalış küresi gibi bir araç gerekir. Peki korku dolu bir dalış küresi mi? Yoksa sevgi dolu mu?

Eninde sonunda hayatı, ekmekten kremadan yemek odasında ateşi yakmaktan, kendisi gibi cilalama tutkusu olan Bayan Everett'le birlikte bakır semaverin her gün parlatıldığına emin olmaktan ve Özel Dolap'taki yiyecekleri düzenlemekten ibaret. Ziyaretçiler tarafından getirilen ve cumartesi günü ziyaret saati sırasında yenmeyen meyveler şekerler pastalar bisküviler hastalardan alınıp Özel Dolap'a kilitlenir ve çay saatinde, sizin için ne kadar yiyecek saklandığına göre masadaki yerinizde üzerinde isminiz yazan bir tabak içinde kâğıda sarılı iki ya da üç çikolata bir portakal bir elma bulursunuz. Çok ender ziyaretçim olduğu için bazen Bayan Pilling ve hemşireye yardım etmenin bir yolunu bulur, bir tabak çikolatayı ışıldayan ölüdoğa tablosu gibi düzenleyen hemşirenin aniden "Al bir tane" dediği o olası anı açgözlülükle beklerim.

İtiraz ederim, "Ah, hayır. Onlar benim değil."

Hemşire plana uyarak cevap verir, "Bu hastanın torbalar dolusu yiyeceği var; yoksa ziyan olacak."

Kendimi suçlu hissederek çikolatayı alıyorum paketi yavaşça açıyorum yaldızlı kâğıdın kırışıklarını düzeltiyorum sertliğini denemek için ufak bir ısırık alıyorum; sonra da hırsız gibi, kurnaz bir beleşçi gibi, ki zaten öyleyim, çikolatayı yiyorum. Aynı şekilde, ziyaretçiler gittikten sonra morali bozuk ve tedirgin hastalar koca, ev ve çocuklar hakkında ko-

nuşup ziyaret saatinden kalan gözle görülür ve elle tutulur şeyleri, küçük bir öbek bisküvi şeker meyveyi ellerinden bırakmadan etrafta dolaşırken ben de ellerim boş "Seni görmeye kim geldi?" sorusunu sakince cevaplamaya çalışıyorum ve 'tesadüfen' dinlenme odasının en kalabalık köşesinde ortaya çıkıyorum, çünkü biliyorum ki birileri bana bir portakal, nane şekeri ya da bisküvi teklif edecek.

Elimi açgözlülükle uzatıp itiraz ediyorum, "Onları kendine saklamalısın."

Geçmiş, şimdi ya da gelecek diye bir şey yok. Zamanı bölümlere ayırmak için fiil çekimi kullanmak suyun üzerine tebeşirle yazmak gibi bir şey. Cliffhaven'da başımdan geçenler yıllar önce mi oldu, şimdi mi oluyor, yoksa gelecek denen şeyde pusuya yatmış beni mi bekliyor, bilmiyorum.

Çamaşır odasının çoğu zaman sığınağım olduğunu biliyorum. Küçük tozlu penceresinden bahçenin aşağısına ve çimlere ve ağaçlara ve gökyüzüyle uç uca yapıştırılmış yapışkanlı kâğıt gibi duran uzaktaki mavi deniz şeridine baktım. Ağladım ve merak ettim ve çoğu akıl hastasının gördüğü sonu gelmez rüyayı, yani Dünya'yı, Dışarısını, Özgürlüğü gördüm; elektroşok tedavisi, gece tek başına bir odaya kilitlenmek, dengesizlerin kaldığı İkinci Koğuş'a gönderilmek gibi en çok korktuğum şeylerin fazlasıyla gerçekçi bir biçimde tadına baktım. Dünyayı hayal ettim çünkü beklenen şey oydu, çünkü bütün tutukluların özgürlüğü hayal etmediği düşüncesiyle yüzleşmeye katlanamıyordum; dünyayı düşünmek beni dehşete düşürüyordu: Yüzeyine yayılmış ince bir tabaka camda Aşk denen kıskaçlı ve gökkuşağı kabuklu ufak bir yengecin ihtiyatla yan yan yürüyüp hiçbir yere ulaşamadığı, çaresizlik şiddet ölüm bataklığı bir yerdi dünya; bu arada güneş, iş terapisinde turuncu yünleri yuvarlak bir kartona sararak yaptığımız yumaklar gibi, püsküllleri ateş parçaları

gibi düşüp eğreti camdan yolları eritmek için her anı tehdit ederek gökte gittikçe yükseliyordu. Ve insanlar, kolları ve bacakları eksik ve serbest desene uysun diye zihinlerinin bazı bölümleri koparılıp atılmış renkli dev bir yamalı bohça gibiydiler.

Rüyadan çıkış yolunu bulamıyordum; ondan kaçış imkânım yoktu; hassas bir ameliyata başlayacakken alet tepsisinin çalındığını, ya da daha kötüsü aletlerin bükülerek acayip şekillere sokulduğunu gören ve masanın etrafındaki ekip hiçbir şeyden şüphelenmeyip ilk kesiği atması için beklerken acayipliği yalnızca kendisi fark eden bir cerrah gibiydim. İnsan, sadece kendisi gördüğü için diğerlerinin anlayamayacağı şeyi onlara nasıl anlatabilir ki? Görev bilinciyle Dünya'yı düşündüm, çünkü onun dışındaydım; benden başka kim hasret içinde onu düşleyebilirdi ki? En az olmak istediğim yerin ev olduğunu bildiğim halde bazen doktora o sembolik cümleyi mırıldanırdım, "Eve ne zaman gidebilirim?" O zaman anormallik işaretlerini görmek için beni izlerlerdi, tıpkı yuvanın etrafında tavşanm delikten çıkmasını bekleyen sansarlar gibi.

Tek kişilik oda düşüncesi beni korkutuyordu. Bütün küçük odalar 'tek' kişilik olsa da *tek kişilik oda* ifadesi, gözdağını daha da dehşet verici hale getiriyordu. Dördüncü Koğuş'ta kaldığım süre boyunca önce Gözetim Yatakhanesi'nde, sonra da yatakların üzerinde çiçekli yatak örtüleri olan ve yersizlikten yatakların koridora taştığı 'diğer uçtaki' yatakhanede kaldım. Geceleri gözetim yatakhanesi hoşuma gidiyordu; gece hemşiresi yemek salonundan getirilen koltukta oturup kadın dergilerinden çıkan model eklerinin içine gömülüp sonsuz sayıda hırka örer, ayaklarını şömine ızgarasına dayar ve ateş poposunu keyifli keyifli ısıtırken şekerleme yapardı. Yatak zamanı alışkanlıklarını seviyordum; vefalı Bayan Pilling bir tepside sütlü sıcak içecek gönderir ve hastalardan biri bir yığın boz renkli oturağı garson gibi dengede tutarak

uygun adım yürürdü. Yataklarm yan yana durması hoşuma gidiyordu; diğer insanların yavaşça nefes alıp vermelerinin, horuldamaların verdiği rahatsızlığa karışması ve gizli sohbetleri ve geceleri oturaklarını kullandıkları zaman duyulan çiş şakırtıları ve inek ahırı gibi ılık koku bana güven duygusu veriyordu. Bir gün Başhemşire Glass 'zorluk çıkardığımı' ya da 'söz dinlemediğimi' öğrendiği için bana sertçe "Pekâlâ. Senin için tek kişilik oda, hanımefendi" diyecek diye çok korkuyordum.

Diğer insanların sık sık tehdit edildiğini duymak beni daha da korkutuyordu, hastalar götürülürken her zaman mücadele edip bağırırlardı, bunu görmek de, bağırıp itaatsizlik eden insanları bir gecede değiştirip onları oturan, içine kapanık, Dinlenme odasına git, Yemek odasına git, Yatağa git dendiği zaman uyuşukça söz dinleyen insanlara dönüştüren tek kişilik odada ne olduğu konusunda bende hastalıklı bir merak uyandırıyordu. Yine de herkes değişmiyordu; odanın sıkı sıkıya kepenkleri kapatılmış etkisine cevap vermeyen, Başhemşire Glass ve Hemşire Honey'in 'bir ders' olduğuna hükmettiği şey öğretilemeyenler İkinci Koğuş'a gönderilirdi.

İkinci Koğuş benim korkulu rüyamdı. Eğer 'söz dinlemiyorsanız' ya da sürekli alınan EKT sizde bir gelişmeye yol açmadıysa, ki buna büyük oranda Dinlenme odasına Hanımlar, Ayağa kalkın Hanımlar, Yatak odasına Hanımlar gibi emirlere boyun eğmenize ve itaat etmenize göre karar verilirdi, o zaman sizi İkinci Koğuş'a gönderirlerdi.

İçten bağlılık göstererek 'uyum sağlamayı' öğrenirdiniz; yanınızda birisi varken ağlamamayı ve gülümseyerek halinizden memnun olduğunuzu ilan etmeyi ve arada bir iyileştiğinizin ve böylelikle gecenin bir vakti İkinci Koğuş'a gizlice götürülmenize gerek olmadığının kanıtı olarak eve gidip gidemeyeceğinizi sormayı öğrenirdiniz. Angarya işleri, devletin sloganı doğru yöne bakacak ve yatak örtüsünün köşeleri

doğru açıda olacak şekilde yatağınızı yapmayı öğrenirdiniz; reçel kavanozları ve sirke dolu tenekelerin yanındaki sepette kilitli bıçak kutusundan özel olarak alınmış bıçakla Bayan Pilling ve Bayan Everett'in kazıp çıkarttığı devasa peynir ve tereyağı kalıplarının yanında duran, etrafa haftalık istifle beraber alındığı ilk günden beri emdiği enerjik kokuyu yayan ateşli sarı cila sıvaşmış yırtık battaniye parçasıyla kalın duvar tamponunu ovarak yatakhaneyi ve koridoru ovup parlatmayı öğrenirdiniz. Her zamanki işlerin 'öyle olduğunu', banyonun çarşamba akşamları yapıldığını, ama el bileklerinin ötesini kendi başına yıkayabileceğine güvenilenlerin tren istasyonu gibi yüksek tavanlı ve muslukları kilitli kutular içinde olan üç derin küvetin yan yana durduğu büyük banyoda herhangi bir akşam yıkanmasma izin verildiğini öğrenirdiniz. Tren tarifesi sanabileceğiniz kadar küçücük harflerle yazılmış banyo kuralları listesi duvara yapıştırılmıştı. Yüzyılın başında kararlaştırılmış eski bir listeydi ve on dört kural içeriyordu, örneğin önce soğuk su olmak üzere küvete yalnızca on beş santim yüksekliğinde su doldurulabilir ve hastayı yıkarken hiçbir tür fırça kullanılamaz... Böylece her küvette bir kişi, arada paravan olmadan ve birbirimizin vücuduna, sarkık göbeklere ve gevşek göğüslere, ağarmış kıl tutamlarına ve kadınlara etlerinin can sıkıcı ve ebedi 'birlikteliği'ni veren iri ve esnek şekillere merakla bakarak yıkanırdık.

5

"Yerine alıştın mı?" diye doktor arada bir sorardı, sanki başka bir ülkeden gelip oradan geçmekte olan rüzgâr, kış uykusuna yatmaya hazırlandığını gördüğü bir hayvana hitap ediyordu. 'Yerine alışma' eylemi, herkes tarafından onaylanırdı: Geçerli olan mantık, 'ne kadar erken "yerine alışırsan" o kadar çabuk eve gitmene izin verilir' idi; 'eğer bir akıl hastanesinde yaşamaya uyum sağlayamazsan "dış dünyada" yaşayabilmeyi nasıl beklersin?' Gerçekten nasıl beklersin?

Önceleri gözetim yatakhanesinde 'sonsuza' kadar kalacak olan birkaç hastaya acıma ve hayret içinde merakla bakıyordum, mesela Bayan Pilling'e; tecrübesiz ve sinirleri bozuk genç bir anneyken küçük kızını öldüren Bayan Everett'e; zayıf, sivri dilli, düzgünce sarılmış gri saçlı, günlerini Hemşire Evi'ndeki Görev Odası'nı 'çekip çevirmeye' ve beyaz başlıklı şanlı hemşirelerin gümüşlerini ve su bardaklarını ve meyve tabaklarını parlatmaya adamış Bayan Dennis'e; ayrıca kuralları bilen ve bunları açıklayabilecek birkaç diğer daimi hastaya; mesela bu kurallara göre yeterince iyiyseniz sınırlı serbestlik verilir, çok iyi ve güvenilirseniz (ki hastaların çoğu öyleydi) tam serbestlik ve hastane içinde istediğiniz yerde dolaşma izni alırdınız; hastaneden çıkınca sanki suç işlemiş

gibi hemen taburcu edilmeyip şartlı tahliye edilirdiniz, böylelikle hastaneden uzak olsanız da yasal olarak deliydiniz, oy kullanamaz, hiçbir şey imzalayamaz ve yurtdışına seyahat edemezdiniz. 'O günlerde' gönüllü olarak hastaneye yatmak diye bir şey yoktu, '1928'de kabul edilmiş Akıl Hastaları Kanunu'na göre hepimiz deliydik.

Uzun süre hastanede kalacak olan bu hastalar daha çok oranın çalışanı gibiydi ve personelin hiyerarşisini, binanın önündeki dairede yaşayan Başhemşire'nin özel hayatını tartışabilirdi. Birinci Koğuş'tan Minnie, başhemşirenin özel hizmetçisiydi ve kendi anahtarı vardı ve gün içinde koğuşa gelerek gazeteleri ve 'cepheden' son dedikoduları getirir, bunları Bayan Everett'e ve Bayan Pilling'e, bir de özellikle davranışlarındaki üstünlüğünü her şeyden haberdar olmaktaki üstünlüğüyle pekiştirmeyi seven Bayan Dennis'e iletirdi.

Doktorların hayatını onların dairesinde çalışan Birinci Koğuş'taki Carrie'den ve yolun karşısında başka bir doktor ve ailesi için çalışan Molly'den öğrenirdik. "Karısı dırdır ediyor" derdi Molly zafer kazanmışçasına, çünkü bu, görünüşe göre onu 'anlamaya' hazır olan hastalarla arasındaki bağı güçlendiriyor gibiydi. Böylece yeni gelen bizlerin önemli organizasyonlardan haberi oluyordu, örneğin Noel ("Yemek için bütün masaları birleştiriyorlar; domuz eti ve elmalı sos yiyoruz, herkes hediye alıyor"), Kilise'ye gitmek, Dans partileri (akıl hastalarına gösterilen 'yeni' tutumun parçası olarak artık dans partileri düzenleniyor), hastane sporları, çim bovlingi sahasının açılışı, hastane ve köy arasındaki kriket maçı, Hastalara ve Tutsaklara Yardım Derneği'nden Bir-Bonbon Adam'ın ziyareti.

Diğer daimi hastalar İkinci Koğuş'ta kalırdı. EKT dışında bu insanları çok ender görürdük. Geceleri yatakhanelerinin olduğu Tuğla Bina olarak bilinen yer arı kovanına döndüğü ve o günün balı kaybolmuş ya da hiç toplanmamış gibi paslı

tel örgülü pencerelerin arkasından ve de özel bahçelerinden ve avlularından bağırıp çağırdıkları zaman sesleri uğultu gibi gelirdi. Bazı akşamlar aceleyle Tuğla Bina'ya sokulduklarını görürdük, içeri girmeden önce sanki arayışta oldukları yılların içinde bir gün daha zamanlarını ve özlemlerini boşa harcadıkları çiçeksiz kırların yönünü işaret ederek çılgınca dans eder gibi görünürlerdi. Arada bir de derileri kırışık ve güneş lekeli bu insanların, lacivert çizgili önlükleri içinde, yanlarında hemşireler, koğuşlarının dinlenme odasından günün geri kalanını geçirecekleri bahçeye götürüldüklerini görürdük. Söylemesi üzücü ama işte o zaman insan gibi görünürlerdi; bizimle olan ilişkilerini yadsıyamazdık; ama kafalarını oynatırlar, eğilirler, vücutları şiddetli bir kar fırtınasına yakalanmış gibi büzülürdü, sanki oraya varma umudu olmadan ruhun bir tür Bir Tonluk Kamp'ına* doğru gitmeye devam ediyorlardı.

Bazen papaz, hastane salonunda Kilise ayini düzenlediği zaman sıkıntıdan ya da hapishanedeki Kral Lear ve Cordelia gibi 'dua edip şarkı söyleme' isteğiyle biz de ayine katılırdık ve İkinci Koğuş'tan bir grup huzursuz hasta da getirilip uzun tahta sıralara oturmaya ikna edilirdi. Hevesle şarkı söylerler, bu da kürsünün önünde ciddi ve kendinden emin bir şekilde durup önünde açık duran İncil'den teselli ayetlerini bir hayli suçluluk içinde ve duygusallıkla okuyan papazı rahatsız eder gibi görünürdü. İkinci Koğuş'tan insanlar çeşit çeşit acayip şapkaları içinde bir yukarı bir aşağı sallanarak heyecanlı çocuklar gibi davranırlar ve vaizi tam yerinde söylenen yorumlarla bölerlerdi. 'Akıldan hastalar' için dualar okunduğu zaman sakin sakin gülümserlerdi. Coşkuyla şarkı söylerlerdi:

* İngiliz kâşif Robert F. Scott ve ekibinin 1912'de Antarktika'ya yaptığı yolculukta ana kamp yeri. Scott ve tüm ekibi Güney Kutbu'na ulaştıktan sonra dönüş yolunda ölmüştü. (ç. n.)

Toplanalım haydi nehirde
O güzel, muhteşem nehirde
Toplanalım haydi nehirde
Tanrı'nın hükümdarlığında akan.

ve

Yaz güneşi parıldıyor
Karada ve denizde
Huzurlu ışık akıyor
Cömert ve özgürce.

Erkekler salonun bir tarafında, kadınlar diğer tarafında otururdu. Kilisenin yüzeysel aktivitelerinin altında pusulalar gönderilir kaçışlar planlanır sevgi sözcükleri değiş tokuş edilirdi. Erkeklerin sesleri bazen ahenksiz olsa da güçlü ve süreğendi ve genellikle tatmin edici son notayı bırakmaya isteksizlik gösterirdi, bu yüzden Birinci Koğuş'tan gelip orgu çalan ve Üçüncü George'un kopyası gibi duran sempatik kadın uyku bastırana kadar durmadan çalmaya devam etmek zorunda kalırdı; ta ki ebediyet anlayışı belirsizlik derecesine bağlı olan ve *Toplanalım Haydi Nehirde* ya da *Güneş Her Neredeyse İsa Orada Egemen Olsun*'un sonunda A-a-min derken ebediyetin gerçekleşmekte olduğunu kabullenmek için isteksiz olan papaz kararlılıkla araya girip sesini yükselterek şükran duasını okuyana kadar, "İsa Efendimiz'in lütfu şimdi ve daima bizlerle olsun."

İkinci Koğuş'tan insanlar geride kalıp papazla el sıkışmayı ve hastaneyle ilgili konularda konuşmayı severlerdi, ama biz, yani Dördüncü Koğuş'tan olanlar, onların sıcakkanlılıkları sanki bize de kolayca bulaşabilecek kalıcılık hastalığının semptomuymuş gibi telaşa düşüp salondan koşarak ayrılır ve papatya kaplı bahçeyi geçip kendi koğuşumuza giderdik.

Zorlamayla söylenmiş hiçbir basmakalıp söz, İkinci Koğuş insanlarına uymazdı.

"Kendilerince mutlular."

"Hastalıkları o kadar ilerlemiş ki aslında ıstırap çekmiyorlar."

"Alışmışlar, artık farkında değiller."

"Onlar için hiçbir şey fark etmez."

Kilise ayinine gelen ve kendini ifade edebilen birkaç tanesi değil de bazen tel örgünün arasmdan bahçede ya da avluda gözüme ilişenler aklımdan çıkmıyordu. Kimdi onlar? Neden hastanedeydiler? Dünyanın sokaklarında yürüyüp konuşurken gördüğünüz insanlardan neden bu kadar farklıydılar? Ve de bahçe ve avlunun tel örgülerinin üzerinden, diğer tarafta yatan şeye karşı duydukları aşk ve nefretle yağdırdıkları kumaş parçaları, ekmek kabukları, dışkı, ayakkabı gibi hediyelerin ya da işe yaramaz şeylerin anlamı neydi?

6

Pazar gününün akşam yemeği koyun rostosu, haftanın diğer akşam yemeklerinde olduğu gibi bir koğuştan diğerine giden ve yol üstünde yemekleri 'denemek' için birkaç lokma alan Başhemşire Glass tarafından dilimlenirdi. Servis masasının arkasında duran Hemşire Honey çatalla eti tabaklara koyar, sözü en çok geçen bir sonraki hemşire sebzeleri kaşıkla dağıtır, bu arada ilk birkaç porsiyonda fazla cömert davranmış olması ihtimaliyle yüzü kızaran ve endişeli Bayan Everett, geri kalan parlak yeşil renkli nane sosunu daha 'tedbirli' dağıtmaya başlardı. Tabaklarımız hazır olunca sıradan çıkar ve masadaki yerimizi alır, son servisin bitmesini ve Hemşire Honey'in Almak üzere olduğunuz nimetler için Tanrı sizi müteşekkir etsin, diye şükran duasını okumasını beklerdik. Ancak o zaman artık soğumuş rostoyu ve sebzeleri ve kaskatı yağla kaplı patatesleri yemeye başlayabilirdik. Yemek için bir zorunluluk yoktu, yine de açlığı kederi herhangi bir sıkıntıyı diğer yarıküreye mal etmek için insanlardaki eğilime uygun olarak "dünyanın öbür ucunda insanlar çok daha kötü durumda" diye sık sık uyarılırdık.

Bazen minnet duyduğumuz ve Hemşire Honey'in 'ne de olsa insan' olduğunu fark etmemizi sağlayan beklenmedik

bir iyilikle önce yemek yememize izin verilir, şükran duası ise yemek yendikten ve bıçaklar toplanıp sayılıp kutuya kilitlendikten sonra ve biz oturup mektupları ve "İleride görmek istemediğim şey..." ya da "Verilen bilgiye göre bazı hastalar..." diye başlayan, genelde yanlış davranışlara karşı uyarı niteliğinde olan, korku içinde ve dikkatle dinlediğimiz duyuruları beklerken okunurdu.

Yine de Hemşire Honey koğuşu yalnızca korkuyla yönetmiyordu; bazen aniden neşelenir, bu da koğuştaki piyanonun etrafında 'buluşma' diye adlandırdığı akşam toplantılarıyla ortaya çıkardı, özgür bir davranışla kırmızı hırkasını çıkarıp bir sandalyenin arkasma asar, piyanonun başına oturup bize genelde başka bir kuşağa ait şarkılar çalar ve sert bir sesle "Haydi, hep beraber söyleyelim" derdi.

Nehrin üzerinde gökkuşağı çıktığında
İşte o his duyulur
Aşk usulca sokulur
Ansızın kalbinin derinliğine.

ve *İrlandalı Gözler Gülümseyince* ve ilahiyle biten *Adalara Giden Yol*,

Surlarla çevrili olmayan
Yeşil bir tepe var uzakta
Orada öldü Efendimiz
Bizi kurtarmak için çarmıhta.

O noktada Hemşire'nin yüz ifadesi sertleşir ve bize dönüp Şükredecek bir şeyiniz olduğunu unutmayın, kendinizi toparlayın ve silkinin, her şey sizin iyiliğiniz için yapılıyor, sizden çok daha kötü durumda olanlar var hanımefendiler, der gibi anlamlı anlamlı bakardı.

Sonra boyasız dudaklarının etrafında hafif bir acılı gülümsemeyle bir dans parçası çalar, bize geceyi sonlandırmak üzere kalkıp birbirimizle dans etmemizi söylerdi. Böyle dik duruşlu bir dostluk sergileyip dinlenme odasından ayrıldıktan sonra insanlar "Ne de olsa iyi bir kadın" diyerek görüşlerini belirtirlerdi.

Ama ertesi sabah "Kahvaltı yok sana. Tedavi göreceksin" diye haber verirken bize acımasızca ve soğuk bir şekilde bakardı.

Pazar günleri haftanın diğer günleriyle karşılaştırıldığında keyifli bir gündü. Şok tedavisi olmaz, sabah kilise ayini düzenlenir, akşamüzeri bahçede yürüyüş yapılır, bazen kavak ağaçlarını geçip tepeden yukarı ve adamlardan bazılarının yaşadığı ahşap binadan öteye gidilirdi, bu binada da güneşte oturup titremekten başka bir şey yapamayan yaşlılar ve çiftlikte ve bahçede basit işlere yardım eden mongol ve embesil gençler olurdu. Arka kapısında iki direk arasına gerilmiş ve üzerine asılmış çizgili koğuş giysileri yüzünden sarkan bir çamaşır ipi vardı. Bazen perdesiz pencerelerden bize dikkatle bakan bir yüz ya da güneşte oturup boş boş bakan küçük bir grup görürdük, sanki hayatta söylemeleri gereken şeyleri hiç söyleyememişler ya da söyleyecek kimseleri olmamış gibi dudakları yaşlı insanlarınki nasıl kıpırdarsa öyle kıpırdıyordu ve artık yaşlıydılar ve durmaksızın ve kelimelere dikkat etmeden, yalnızca zamanında söylemiş olmak için boş laflar ediyorlardı. Canlıyken ve yüce yaşama eylemini sürdürürken etrafınız kraliçeleriyle ilgilenen arılar gibi üstünüzün başınızın düzgün ve karnınızın tok olmasını sağlayan varoluşun görünmez nedimeleriyle çevrilidir; ama ölüme yaklaştıkça bu nedimeler sizi ihmal ederler, hatta sizi öldürmek için güçlerini birleştirirler ve siz ölmekte olanların bakımsız görünüşüne bürünürsünüz. Bu yaşlı adamların bakımsızlığı, askılarının

çekiştirdiği pantolonlarının kılıksızlığından, iliklenmemiş pantolon düğmelerinden ve dışarı fırlayıp sarkan kareli gömleklerinden de öte, içlerinden geliyordu.

Yemek odalarının önünden geçerken, herkese birer tane kalın bardak, tabak ve kaşık koyulup çay saati için çoktan hazırlanmış çıplak ahşap masalara baktığımda, çayın akşam yemeğinden hemen sonra hazırlandığı kasvetli günlerin düşüncesiyle içime sıkıntı basıyordu. Kuşkusuz çaydan sonra yaşlı adamlar henüz akşam olmadan bir an önce yatağa yatırılıyordu. Yemek odasına girip uzun masaların üzerine beyaz bir örtü ve çiçekler koymak isterdim. Çiçeklerin 'işe yaradığını' dünyadaki bazı hastane koğuşlarının yetkilileri biliyordu ve gazetelerde manşetten haber olmuştu. Bu, erkeklerin koğuşunda da işe yarar mıydı? Belki de yaramazdı. Burası sanki hiç kimsenin evde olmadığı bir yerdi. Bu bana annemin bahçede ya da banyodayken ya da çitin üzerinden komşulardan biriyle konuştuğu sırada babamın işten gelip boş mutfağa doğru giderken yüzünde panik ifadesi belirdiği zamanları hatırlatıyordu.

"Annen nerede?" diye sorardı babam.

Okulda söylediğimiz bir şiir aklıma gelmişti; "Orada kimse var mı?" dedi yolcu, üzerine ay ışığı düşen kapıya vururken,' diye başlayan esrarengiz bir şiir. Yolcu yıllar boyunca o kasvetli koğuşun kapısına vurabilir, hatta şiirdeki yolcu gibi 'Onlara geldiğimi söyleyin!' diye bağırabilir, ama içeriden hiçbir yanıt alamayabilirdi. Yaşlı adamlar ağızları kıpırdasa ve çaylarını ve Borstal pastalarını tırtıklasalar da, tek arkadaşları olan ve yanlarında hareketsiz ve suskun yatan uzun gölgeleriyle tatlı akşamüstü güneşinin altında otursalar da ölüydüler.

Yürüyüşümüz sırasında başlarını çitin üzerinden bize doğru uzatıp ellerimizi pürtüklü dilleriyle emen çarpık bacaklı siyah alaca sığırların olduğu buzağı otlağını da ziyaret eder-

dik. Ya da domuz ağıllarının arasında burunlarımızı tutup, pasaklı ve miskin miskin yatan annelerinden süt emen ve sıra sıra pembe sosis gibi görünen domuz yavrularını ya da yalaktaki yağsız sütle sulandırılmış, koğuştan gelen artıkları burunlarıyla eşeleyip höpürdeten palazlanmış domuzları izleyerek yürürdük. Acaba domuzlar koğuştaki yemekhanemizin duvarında tamamen kendileri için asılmış bir duyuru olduğunun farkında mıydı?

"Lütfen balık kılçıklarını domuz tenekesine koymayın. Bu yüzden pek çok değerli domuz telef oldu."

Domuz ağıllarının yakınındaki tepede durup aşağıya ve denize, Doğu Yakası'ndaki rıhtımlardan birine buğday ya da kömür taşıyan geminin ufuktaki dumanına bakardık; daha yakında, hemen aşağıda hastanenin ana binasının gri kayrak taşı kaplı çatısı, ve ışığa karşı koyması için demir parmaklık takılmış küçük pencereleri olan ve çanı eski zamanlardan kalma hapishane çanıymış gibi sabah ve akşam ağır ağır çalan kule vardı.

Ya da ön bahçeye doğru, Başhekim'in yaşadığı İZİNSİZ GİRMEK YASAKTIR diye işaretlenmiş kutsal bölgeyi geçip yürürdük. En yavaş yürüyen hızımızı belirler, ön kapıdaki sığır çitinde durana kadar aylaklık ederek yürürdük; onun ötesinde Dünya uzanırdı ve okulu ve kilisesi ve iki bakkalıyla çimenlerle kaplı küçük Cliffhaven köyü vardı; yoldan aşağı, doktorun evinden ilerideki tren istasyonunda da martıların içinden geçip yerde siyah ve gri izler sıçratıp bıraktıkları, terk edilmiş bavulların sanki yıllardır duruyorlarmış gibi bir köşesinde yığılı olduğu, okul bahçesine benzeyen ve bekleme odası olarak kullanılan kırmızı ahşaptan sundurma, ve menteşesi kırık kapıdan girilen, lavabonun ve helanın içinde paslı su izleri, yerde su birikintisi, ve kararmış ve sifonu çekilmemiş bir öbek marifetin üstünü yarım örten tuvalet kâğıdı artıkları olan tuvalet vardı.

Bahçe kapısında durup Dünya'daki harikaları düşünürdük; hafıza işte böyle aldatıcı olabiliyor; insanlar istedikleri şeyi yapıyorlar, mobilyalar, üzerinde dantelli örtü olan tuvalet masaları ve aynalı dolaplar ediniyorlar, kapıları istedikleri kadar açıp kapatıp tekrar açabiliyorlar, isimlerinin yazılı olduğu ve giysilerinin yakalarının içine dikilmiş şeritler yok, içinde tırnak törpüleri ve makyaj malzemeleri olan el çantaları taşıyorlar, onları yemek yerken izleyen, sonra bıçakları toplayıp sayan ve korkutucu bir sesle "Ayağa kalkın Hanımlar" diyen kimse yok.

Geldiğimiz yolu takip edip çakıllı yoldan yukarı Dördüncü Koğuş'a dönerdik. Bizim için kapının kilidi açılır, koridordan aşağı, tüberkülozluların odalarının ve yaşlı bayanların odalarının ve Bayan Pilling'in odasının önünden geçip paltolarımızı ve atkılarımızı çıkarmak için palto dolabına götürülürdük, ve hemşireyi, çay masasını kurmaya 'her zaman' yardım ettiklerine, gözetim yatakhanesi için yemek odasındaki ateşte kaynatılan yumurtalara bakmayı 'asla' unutmadıklarına ya da çay servis arabasını 'genellikle' yatakhaneye kadar götürdüklerine ikna edebilen birkaç kurnaz hariç (bazen ben de dahil olmak üzere), çay saatine kadar dinlenme odasına kilitlenirdik. Dışarıda yürüyüşe gelmeyen fazla yaşlı ya da fazla hasta olan diğerleri, biz gördüklerimizden heyecan duyarak –domuzlar buzağılar doktorun ipte asılı çamaşırları çiçek açan (hastanenin gururu) manolya ağacı– pembe yanaklarla içeri girerken donuk donuk bakarlardı. Hem bahçe kapısındaki sığır çitine kadar gitmiştik!

İnsanlar boş boş bakarlardı, gördüklerimizden hiç etkilenmezlerdi. Boş bakmaya devam ederlerdi, bazıları usulca inler, diğerleri alışılagelmiş yardım isteme ve dinlenme odasının kapısını tıkırdatma işiyle uğraşır, başkaları da geniş pencerelerden dışarı, akşamüstü güneşinin altında parılda-

yan kayın ağacına ve köknarlara ve çimenlerin üzerinde alçaktan uçan karatavuklara gözünü dikip bakardı.

Bahçe kapısına, sığır çitine, bahçe kapısına gitmiş olmamız ne fark ederdi ki? Dinlenme odasındaki insanlar sanki bahçede dolaşarak zamanımızı boşa harcamışız gibi suçlayarak bakarlardı bize. *Onların* yürüyüşe çıkmaya ihtiyacı yoktu; manolya ağacının çiçek açtığını görmeden de bunu biliyorlardı. Sessizce oturup çay saatini beklerdik. Ertesi gün pazartesiydi. Geceliğiniz ve sabahlığınız üzerinizde kalsın, geceliğiniz ve sabahlığınız ve geceliğiniz ve geceliğiniz...

7

Üç yıl boyunca Dördüncü Koğuş'ta yaşadıktan ve neredeyse her sabah benden beklenen görev bilinciyle tedaviye gittikten, hevesle koridoru temizleyip parlattığım için Bayan Pilling'in saygısını ve (bazen yalandan) isteyerek elmaları soyup bir cuma günü gümüşleri parlattığım için Bayan Everett'in hoşgörüsünü kazandıktan ve yemek zamanı paniğe kapılma eğilimim yüzünden Başhemşire Glass ve Hemşire Honey'in gittikçe artan kınamalarından sonra, eve gidecek kadar iyi olduğum ilan edildi. İnsanlar bir kere eve gideceğinizi öğrendiler mi, size gıptayla bakarlar ve "Bak oradaki Mona, ya da Dolly, ya da Nancy. Yakında eve gidiyor" diyerek sizi birbirlerine ve ziyaretçilerine işaret etmeye zorunlu hissederlerdi.

"Gerçekten mi?" derdi ziyaretçiler, yabancı bir ülkede sıradan olduğunu düşündükleri binanın, aslmda mimari harika olduğu işaret edilen turistler gibi. Eğer eve giden sizseniz, bundan bahsetmemek, gittiğinizi bile söylememek iyiydi; bunun hem suçluluğunu hem de keyfini duyardınız; evlatlığa kabul edilmiş yetimhanedeki bir çocuk gibi hissederdiniz ve yeni aileniz sizi çağırdığında etrafınızdaki bundan mahrum insanların özlem dolu bakışıyla yüzleşmeniz gerekirdi.

Beni annem gelip alacaktı. Ailenin diğer üyeleri gibi o

da kızlarından birinin Cliffhaven'a 'düştüğü' düşüncesiyle sarsılmış ve korkmuştu. Ailenin Cliffhaven ya da herhangi bir akıl hastanesi hakkındaki görüşü deli fıkralarından edinilmişti; hastaneyi ziyaret eden asilzade, denetleme turunda delilerden biri isminin ne olduğunu sorunca Lord ya da Sör olduğunu söyler, ve karşılığında "Yakında atlatırsın. Buraya ilk geldiğimde ben de kendimi İngiltere Kralı sanıyordum" cevabını alır.

Ailem beni çok sık ziyaret etmemişti. Bana yabancı ve uzak görünüyorlardı, bazen anneme ya da babama kısaca bakıverdiğimde bedenlerinin dağılıp un ufak olması ve deri hücrelerinin buğday taneleri gibi incecik öğütülüp toz haline gelmesi beni şaşırtıyordu; bazen beni oyuna getirip yok oluyorlar ve güçlü kanatlarını çırparak havada fırtına koparan kuşlara dönüşüyorlardı.

Annem bana hiç de güven vermeyen yeni giysiler giyiyordu. Evlendiğinden beri yıllar boyunca en temel kıyafeti, 'lacivert renkli hoş bir takım' dediği kıyafet olmuştu. Ama yakın zaman önce şişman vücudunun ölçülerini postayla satış yapan kuzeydeki bir şirkete göndermiş, onlar da kahverengi üzerine ince kahverengi çizgili bir takım göndermişlerdi. Daha önce hiç kahverengi giymemişti, daha doğrusu kahverengi takım giymemişti, yeni kıyafetiyle beni ziyarete geldiğinde sanki dürüst olmayan bir şey barındırıyormuşçasına üzerinde bir rahatsızlık var gibi görünüyordu. Ayakkabı boyası gibi kahverengiydi ve gizliden bir parıltısı vardı, kayın ağacının altında piknik yapmak için oturunca kolayca çimen lekesi olmuştu.

Böylece annem beni eve götürmek için geldi. Doktorla heyecanlı ve yüksek sesle konuşarak elbette şimdiye kadar hiç sesler duymadığıma ya da olmayan şeyler görmediğime ve hiçbir sorunum olmadığına öfkeli bir şekilde güvence verdi.

Annem doktora karşı kuşkuluydu; hastalığıma bir biçimde kendi üzerine yansıdığı şekliyle bakıyor, bunu utanılacak, hiç bahsedilmeyecek, gerekirse inkâr edilecek bir şey gibi görüyordu. Derinden öfkeliydi ama evde kalmayıp kuzeye gitmemi ve bir süre için beni 'almaya' istekli olduğunu belirten kız kardeşimle yaşamamı öneren doktora boyun eğdi.

Bayan Everett'e ve Bayan Pilling'e ve fırıncıya ve domuzlara bakan oğlana ve hemşirelere hoşça kalın dedim; kömür kovalarını dolduran, şömineleri temizleyen ve sıcak kül tepsilerini yan kapıdan gelen cereyanın içinden taşımaya çalışan, günde on iki saat durmadan çalışan, kızarmış, dağınık ve yorgun görünen, yeni pembe üniformalarının önünde kurum lekeleri ve kaskatı iş ayakkabılarının sürtündüğü topuklarının etrafında kırmızı izler olan çekingen yeni hemşirelere de hoşça kalın dedim. Onlar da öğreniyorlardı gerçi. Derhal itaat edilecek emirler vermeyi ve dağılan sürüyü sıraya sokmayı öğreniyorlardı.

Mektup yazmaya söz verip Hoşça kalın dedim ama ilk birkaç mektuptan sonra insanların bir zaman dilimini muhafaza etmek için naftalin gibi kullandıkları cümleler dışında söylenecek bir şey olmayacağını biliyordum. "Doktor Howell hâlâ pazartesi akşamları toplantılara geliyor mu? Pavlova hâlâ her zamanki gibi mi? Salı günleri hâlâ kıyma ve sunta böreği yiyor musunuz?"

Bir tek Başhekim'le görüşmek kalmıştı; benimle daha önce hiç konuşmamıştı ama onu bazı cuma günleri bordo renkli, geniş kaideli ve güçlü arabasıyla ve arabanın penceresinden dışarı bakan kızıl renkli av köpeği Molly'le ağaçlıklı dar yollar boyunca bir koğuştan diğerine binaları dolaşırken görmüştüm. Doktor Portman tombul kısa boylu esmer ve keyifle bıyık bırakmış bir İngiliz'di, kahverengi gözleri gür kaşlarının altında parıldardı. Kararlı tutumu, çevik ve anla-

yışlı davranışlarıyla bilinirdi ve çizme giymeye karar vermiş ve bunu başarmış kasılarak yürüyen bir horoz misali kibirli zekâsını aşan bir görkem algısı vardı. Doktor Portman'ın takma ismi 'Deli Binbaşı'ydı.

Odasının kapısını çalıp içeri girdim ve çekinerek kırmızı halının üstünde durdum. Masasının üstünde çerçeve içinde İtalyanca bir özdeyiş vardı, *Her geçen saniye değerlidir.*

"Gel ve otur" dedi nazikçe.

Oturdum.

Öne doğru eğildi. "Hiç tecavüze uğradın mı?" diye sordu. Ona uğramadığımı söyledim. Sonra masasından kalktı ve bana doğru geldi ve benimle el sıkıştı ve iyi şanslar diledi ve hastaneden ayrıldım.

Şartlı tahliye edilmiştim.

8

Annemle istasyonda ekspres trenin gelmesini bekledik. Eskiden Cliffhaven'dan geçerek yolculuk yaparken, tren mektupları bırakıp toplamak ve motora su almak için durduğunda peronda dikilen 'delileri' görmek için ne kadar da sık dışarı baktığımı hatırladım. Oysa bu sefer tren durduğunda, vagonlardan dışarı gözlerini dikip bakan insanların yüzlerini izledim ve bende ayırt edici bir delilik işareti var mı acaba diye düşündüm ve insanlar istasyonun ötesinde, yolun yukarısında, sığır çitinin ve dolambaçlı yolun ilerisinde ve gri taş binanın kilitli kapıları ardında ne var biliyorlar mı ya da bilmek istiyorlar mı diye merak ettim.

Vagona binerken, Şimdi Bayan Pilling çay saati için ekmeği masaya koyuyor ve Bayan Everett yemek odasının şöminesinde yumurtaları kaynatıyor diye düşündüm. Bayan Ritchie dinlenme odasında meraklı ama kuşkucu dinleyicilere, bedeninin bir parçasının 'öylece yerinden çıkıverdiği' ameliyatı anlatıyor. "Ameliyatta hata yapmışlar. Vücudumun bir parçası, neresi olduğunu söyleyemem çünkü bu bir sır, öylece yerinden çıkıverdi." Yanakları kızarmış ve elleriyle işaret ederek onun dünyadaki herkesten farklı olmasına yol açan korkunç hatayı üzerine basa basa anlatıyor ve bedeninin bir

parçasını çaldıklarını inkâr ettikleri için doktorları kınıyor. Ve Susan, bir köşede sessiz ve kıpırdamadan duruyor; kol ve bacakları soğuktan morarmış. Hırkasını ve ayakkabılarını çıkartmış ve tekrar giymesi için ikna edilemiyor.

Ve kafası karışık yaşlıca bayanlar buruşuk elbiselerinin ve sabah çok erken giydirilirlerken belki de jartiyerleri 'çıkınlarından' çıkmadığı için akordeon körüğü gibi kırış kırış olmuş pamuklu çoraplarının ve buruşuk elbiselerinin içinde bir aşağı bir yukarı dolaşıyorlar. Kilitli kapıyı tıkırdatarak dışarı çıkmaya çalışıyorlar, işleri 'halletmek' ya da geçmişlerinden çıkıp gelen ve derhal dikkatlerini vermeleri gereken bir şeyin icabına bakmak için; orada olmayan birileriyle konuşmaları, çoktan ölmüş olanlarla ilgilenmeleri, dinlenme odasının ve mezarlığın ötesine göçmüş olan yorgun kocalarına bardak bardak çay yapmaları gerekiyor. Sesler onlara acil mesajlar iletiyor, endişe içinde kendilerinden geçmişler, onları kimse dinlemiyor ya da anlamıyor.

İşe yeni başlayan ve yerleri silmenin, yatakları yapmanın ve kömür kovalarını doldurmanın ilk günlerindeki hemşireler, sanki yaptıkları işin amacı koğuşun eşyalarıyla bağ kurmak, kovayı battaniyeyi koridoru iyileştirmekmiş gibi, dinlenme odasında durup koğuştaki küt dişli tarakla yaşlı kadınların saçlarını taramayı nedense rahatlatıcı buluyorlar. Mavi damarlı kafatasının üstünde tutam tutam uzanan incecik beyaz saçlar yüzünden olmalı. Sonraları aynı hemşireler görevlerinde tahammülsüz olacaklar, ama ilk başta anlayış dolular; yaşlı kadınlar belli ki acı çekiyorlar; çekmiş bedenlerini saran fazlasıyla uzun hırkaları ve kocaları ya da kızlarının ziyaret gününde "Umarım üzerine uyar ama nedense tam bedenini bilemedim" diyerek getirdikleri, bu arada belki de yaşlı kadınlar için 'tam beden' diye bir şey olmadığını ve iç dünyalarının aldatıcılığının bedenlerine ulaşıp onu bir şekilde sıradan ölçü biçimlerinden çekip aldığını içten içe fark

ettikleri şekilsiz elbiseleri başıboş görünüşlerini belirginleştiriyor.

Bu yaşlı insanlar özel bir masada oturur, muhallebilerinin üzerine krema koyulur, erkenden odalarına götürülüp elbiseleri çıkartılır, yatağa yatırılır ve kapıları üzerlerine kilitlenir. Hemşire gider gitmez yataktan çıkıp bir şeylerin icabına bakmak bir şeyler aramak işleri halletmek için odanın içinde oyalanırlar. Bu şekilde bütün gece dinlenmeden devam ederler ve yalnızca aralıklarla uyuduktan sonra sabah bazen yatakları ıslak ve pis bir halde kalkarlar ve nerede oldukları, dışarı çıkmaya izinlerinin olmadığı, jartiyerlerini ve mendillerini kaybetmeleri ve bir yerden diğerine gitmenin karışıklığı içine sürüklenmiş olmaları, tuvalete gidip temizlenmeyi hatırlamaları, dinlenme odasından yemek masasına oradan tekrar dinlenme odasına götürülmeleri şeklinde sürüp giden günlük bulmacalarını tekrar çözmeye çalışırlar. Birkaç hafta sonra, eğer durumları iyiye gitmiyorsa devletin büyük siyah arabasıyla yaşlıların gittiği deniz kenarındaki 'Kaikohe'ye gönderilirler ya da aynı zamanda çocuk koğuşu olan, içindeki avluda asfaltın arasından sarı renkli otların büyüdüğü ve gündüz bir iki tahta oyuncağıyla avunup gece beton zeminli küçük nemli odalardaki karyolalarında uyuyan, ağızlarından salyalar akan soluk benizli çocukların oyun oynadıkları Birinci Koğuş'a transfer edilirlerdi.

Bu koğuşta yaşlı kadınlar eninde sonunda son kez yatağa yatırılacaklar; sidik kokan ve güneş girmeyen kasvetli odalarında uzanacaklar, her gün temizlenip 'döndürülecekler' ve son aldanmaları olan film gözlerinin önünde akacak. Ve bir sabah Birinci Koğuş'ta koridor boyunca yürürseniz, yaşlı kadınlardan birinin uyuduğu küçük odada yerin yeni temizlenip ovulmuş ve dezenfektan koktuğunu, yatak örtülerinin kaldırılmış, şiltenin havalandırmak için ters çevrilmiş oldu-

ğunu görürsünüz; ölüm sayesinde geceleyin yeni bir hastaya yer açılmış olur.

Tren yavaşça Cliffhaven'dan uzaklaştı, ıtırşahi ve katırtırnağı kaplı bakımsız yol kenarlarından, birbirine çarpan ve sabun kokulu çamaşırların sıra sıra asıldığı ve kıçları havada kar beyazı şişman tavuklarm taşlı toprağı eşeleyip gagaladıkları kümeslerin olduğu arka bahçelerden geçerken hız kazandı. Gittikçe uzaklaşan tepelerin arasındaki boşluklardan hastanenin kulelerini ayırt etmeye çalışmaktan vazgeçtim, ölü ve eğri büğrü ağaçları, aklını kemirmeye takmış koyunları ve kuyruklarını şaklatarak sağılmak için çoktan bir araya toplanmış inekleri hayaller içinde seyrederek demiryolu yolcularının miskin ve duman tadındaki tavrını takındım. Güneşin gökyüzünden aşağı bulutla ufuk arasından kayıp gitmesi kadar kolayca Cliffhaven da aklımdan çıkıp gitti.

Tren el değmemiş otların ve okaliptüs ağaçlarının ortasında durup makas değiştirdiği ve güney ekspresine yol vermek için yan hatta alındığı, duran ve hareket eden bütün insanları ve makineleri tehdit eden pas ve yabani otlar ve sessizlik tarafından ele geçirilmiş ve orada terk edilmiş gibi durup uzun uzadıya beklediği zaman bir kere daha Cliffhaven'ı ve oradaki insanları hatırladım. Yan hattaki hayatları, daha acil olan trafiğe geçiş üstünlüğü mü veriyordu? Peki varış yerleri neresiydi?

Ama tren hareket etti ve ben uyudum, ve umurumda da değildi. Cliffhaven çok uzaktaydı ve ben bir daha asla hasta olmayacaktım.

Yoksa olacak mıydım?

İKİNCİ BÖLÜM

TREECROFT

9

Gökyüzünün kusursuz ve uzak olduğu kuzeye, palmiye ağaçları, körfezlerin çamur dolu boğazlarında habis tümör gibi görünen mangrov ağaçları ve yaprakları yersiz kış ateşinin bir bakıma kendi evlerindeymiş gibi yumrular halinde patlak vermesini esrarengiz bir biçimde ve ciddiyetle kabullenen portakal ağaçlarıyla dolu topraklara gittim. 'Ta kuzey' denen yer burasıydı. Kız kardeşimle birkaç hafta kaldım. Hiç küçük bir evde, kız kardeşiyle ve onun kocasıyla ve onların yeni doğmuş ilk çocuğuyla yaşayan, evde kalmış bir kız kurusu oldunuz mu? Hiç burunlarını sürtüp, birbirlerini çimdikleyip gıdıklarken onları seyrettiğiniz, sonra geceleri zaten iki kişinin sığamayacağı tabut gibi daracık kamp yatağında yatarken elinizde olmadan onları dinlediğiniz oldu mu?

Kendi kimliğimin farkında değildim. Bedenim benden çalınmış ve bostan korkuluğu gibi havaya asılmıştı. Günler elle tutulur bir gerçeklikte gibi görünüyor, ama dokunmak için hareket ettiğimde hastalık bulaştırırım korkusuyla benden uzaklaşıyordu. Geceye söylenip duruyordum. O da buluttan, koruyucu porselen bir kalkan oluşturdu. Sivrisinek ya da cırcırböceği ya da bambu ağacı değildim, o yüzden yaz ortası geldiğinde kendimi ta kuzeyde, Treecroft Akıl Hastanesi'nin

Yedinci Koğuş'unda, gözetim yatakhanesi denen tertemiz bir odada şirin yorganlı bir yatakta yatarken buldum. Oda, etrafında açmış güller ve ortaları turuncu, azgın yılanyastıkları ve ortasında salkımsöğüt ağacı olan güneşin kuruttuğu çimenlik bir bahçeyi görüyordu. Dere ya da nehir olmamasına rağmen salkımsöğüt, kuşkusuz bazı insanları ve ağaçları canlı tutan inançlı düşünceyle gizli kaynağın sağlanacağını bekleyerek büyüyordu işte. Bahçenin etrafında, üzerine giydiği usulca büyüyen sarmaşıktan elbiseyle isabetlice kılık değiştirmiş yüksek bir duvar vardı. Yatakhanenin pencerelerinin menteşeli ve iki yana doğru açılan türden olduğunu fark ettim, böylece camların yalnızca belli bir miktar açılabileceğini kimse tahmin edemezdi; Cliffhaven'daki pencerelerin bir özelliği olan üzerlerine kabaca çivilenmiş tahtalar da yoktu. Yatakhane serin ve gölgelikti; dışarıda insanları yazlık elbiselerinin içinde bir aşağı bir yukarı yürürken ya da salkımsöğüdün gölgesinde otururken görebiliyordum. Huzurlu bir hava vardı. Çığlıklar itirazlar iniltiler yoktu; hastalardan biri emirlere uyması için zorla ikna edilirken itişme sesleri gelmiyordu. Çünkü oradaki insanlar *hastalardı*. Ve orası bir hastaneydi.

Öyle değil miydi?

Evet, kesinlikle bir hastaneydi, diye düşündüm; katillerin gittiği yer Treecroft Akıl Hastanesi, bu taraftan şoför bey, dediklerini duymuştum.

Karşımdaki yatakta, yerinde doğrulmuş ve her kim dinliyorsa onunla konuşan bir kadın vardı.

"Benim adım Bayan Ogden" diyordu.

Elbiseleri, ayakkabıları, gecelikleri işaretlenmişti ve aceleyle kaydı yapılırken kendisini de işaretlemeyi unutmuşlardı, o yüzden şeridin üstündeki mürekkep gibi silinmez bir şekilde insanlara adını söylüyordu.

"Benim adım Bayan Ogden."

Yüzünde nemli ve emici bir solgunluk vardı, Cliffhaven'daki veremlilerde gördüğüm gibi ağzının ıslak kenarları içe göçmüştü. Şehirde geçirdiği ve birkaç kaburgasının almdığı ameliyatın heyecanıyla nefes almadan ve durmadan konuşuyordu. Açıp yara izlerini gösterdi. Başından geçeni tekrar anlattı. Tam teşekküllü bir hastanedeki yaşantıya özgü terimleri açıkladı.

"'Saatlerim' vardı" dedi neşeyle. "Bunun ne anlama geldiğini biliyor musun? Bu demek olur ki her gün belli bir saat iznin vardır. Koğuştaki sandalyelerde üzerimizde sabahlıklar boş boş otururduk. Gök gürler ve iki kere şimşek çakar ve bir hafta yağmur yağardı, sonrası hep güneşli olurdu. Terasta. Aslmda şehrin çok dışında. İnsanlar bana Betty der."

Dilim tutulduğu için onunla iletişim kuramamama rağmen ona gözlerimi dikip bakarak ve onu huzur ve memnuniyet aldanmacasına, yatak örtülerinin parlaklığına ve dışarıdaki yazlık giysileri içindeki insanlara karşı uyarmaya çalışarak yatağımda yatıyordum; ona, dikkat et odaya kapanlar kurulmuş ve kancalar asılmış demeye çalıştım. Çünkü müthiş bir korku kafamda gittikçe büyüyor ve bahçenin görünüşü, salkımsöğüt ağacı ve güneşte kavrulmuş çayırda serbestçe başıboş dolaşan ve halinden memnun görünen hastalar yüzünden azalmayıp artıyordu. Bayan Ogden'in o kadar endişesiz görünmesine hayret ediyordum. Tehlikenin nasıl farkında olmazdı? Neden dikkat etmiyor, mümkün olan bütün güvenlik önlemleriyle kendini kuşatmıyor, kendini korumak için yatağının içine gömülüp yatak örtüsünü üzerine çekmiyordu?

Uzandım ve varlığı disiplinsizliklerine ve gökyüzüne ulaşıp güneşin önünü kaplayana kadar her şeyin üzerine ve içine ve ötesine doğru kontrolünü kaybetmiş bir şekilde büyüme dürtülerine dayanan masallardaki bitkiler gibi o karanlık korkunun büyümesini seyrettim. Korkum benim de

öteme ve sakin yatakhanenin içine doğru sürünerek ilerledi ve anne babasına karşı gelen çocuk gibi bana kafa tutmaya, beni tehdit etmeye başladı.

Doktorla viziteye çıktığında yumuşak ve sakince konuşan ve hafta sonu için konuklarını karşılayan aşırı kibar bir ev sahibesi gibi, yataktaki tek hastalar olan Bayan Ogden ve bana gülümseyen koğuş hemşiresi Hemşire Creed'i seyrettim. Ama yakına doğru gelip açık kapıdan dışarı bahçeye doğru giderlerken onları baştan aşağı görebildiğim zaman, hem doktorun hem de Hemşire Creed'in topalladığını dehşet içinde fark ettim. Kesinlikle tesadüften öte bir şeydi! Şekil bozukluklarıyla karşılaşınca ilkel insanları ve çocukları rahat bırakmayan ve tanrılara başvurup tekerlemeler söylemelerine sebep olan batıl inanç dolu korkuyla kaplanmıştı içim. Geç Kalmış Bayan dediğimiz bir kadın geldi aklıma. Okula geç kalma tehlikesi içinde olduğumuz zamanlarda yolda karşılaşırdık onunla. Sesimiz korku dolu ve kalbimiz çarparak 'Geç Kalmış Bayan' diye fısıldardık ve sevgili hayatımızı kurtarıp topallayan kadının gözünün önünden bir an önce kaybolmak ve okula zamanında yetişip sıraya girmek için böğrümüze saplanan sancıyla koşardık.

Üstelik Treecroft başhemşiresinin görüntüsü beni korkularımın yersiz olmadığına ikna etti, önce Başhemşire Glass'ın beni güneyden buraya kadar takip edip Başhemşire Borough'un kimliğine büründüğünü düşündüm; vücutları bile aynıydı, iriydiler, beyaz üniformalarının içinde parmaklık gibi çizgi çizgi korselerinin izlerini görebiliyordunuz. Başhemşire Borough'un sesi kalındı ve azarlayıcıydı ve Bayan Ogden'e ve bana baktığı zaman yüz ifadesinin bize anlattığına göre yatakta yatarak hastane çamaşırhanesinde tertemiz yıkanmış ve kaskatı çarşafları darmadağın etmemiz ve yorganları çevrilmiş, tekerlekleri dik açıyla duran sıra sıra dizili, derli toplu boş yatakların huzurlu etkisini bozmamız Yedinci

Koğuş'a karşı bir hakaretti ve bu durumdan ne kadar çabuk 'çıkarsak' o kadar iyiydi.

Üzerimi giyinmem ve okyanusun ortasındaki dalgalar gibi sallanan odada ayakta durmam ve de yatağımdan gözlemlediğim huzur ve mutluluğun gerçekliğini test etmem gereken an beni dehşete düşürüyordu. Hissettiğim korkuyu açıklayamıyordum. Ya eğer Yedinci Koğuş zihnin sualtı ortamıysa ve orada boğulan korkunç şekillere huzurun ritmik çarpıklığını veriyorsa veya yataktan kalkmamla her şeyin görünüşü birdenbire değişir ya da duvarların içinde yanan ateşin suyu kuruttuğu ve suyun altındaki şekilleri bütün dehşetiyle haşin gün ışığına maruz bırakarak huzuru yok ettiği bir kapana düşürülürsem? Bunu nereden bilebilirdim?

Kural, iki gün yatakta kalmaktı, bunun için minnettardım. Koğuş hemşiresi alçakgönüllülükle battaniyeleri düzeltirken yatakta uzanıp doktorun beni muayene etmesine izin verdim. Yumruğumu sıktım, Doktor Tall'un parmağını takip ettim, ellerini bastırarak ittim, iğne batmasını hissettim, nefes aldım, doksan dokuz dedim, dizime hafifçe vuruldu ve ayak tabanım çizildi. Doktordan Hemşire Creed'in neden topalladığını ya da Başhemşire Borough ve Cliffhaven'daki Başhemşire Glass arasındaki şaşırtıcı benzerliği açıklamasını istemedim ya da salkımsöğüdün anlamını, sivrisineklerin mesajını, bambuları, telefon eden cırcırböceklerini, duvarcı arıları, huhuböceklerini, iz sürerken durup yollarını kaybedince ağlayan karıncaları, dünyadaki kocaman, uçurum gibi yarıkları, dünyanın üzerine kaynayarak yağan alüminyum yağmuru anlatmasını rica etmedim.

Doktor Tall akşamüstü gölgesi gibiydi, beyaz önlüğü içinde derli topluydu ve iki ön dişinin arasında altın kaplama vardı ve bu gösterişli bir ganimetmiş gibi dili durmadan oraya gidip gelirdi, sanki sağlam olduğundan emin olmak istiyordu ya da belki de kurcalayıp gevşetmek ve ilk baştaki

zevkini ve değerini kaybetmiş, suyu çıkmış kötü alışkanlık gibi ondan kurtulmaya çalışıyordu.

"Nerede olduğunu biliyor musun?"

Önce neden Treecroft Akıl Hastanesi'nin Yedinci Koğuşu'nda yattığımı sorgulamak geçti içimden. Treecroft*. Bu kelime belki de bir güvercin yuvasına yatırıldığımı düşündürüyordu. Ama dilim tutulmuştu ve yalnızca Doktor Tall'un altın dişine baktım. "Yarın ona EKT verelim" dedi doktor, Hemşire Creed'e.

Olası korkunç şeyleri daha fazla benimseyemeyecektim; çok yorgundum, eğer yağmur yağarsa salkımsöğüdün üzerindeki harp ıslanacaktı, yine de umurumda değildi. Bayan Ogden öksürüyordu, balgam kutusunu uzanıp alıyor, dikkatlice ne kadar tükürdüğünü ölçüyordu. Başka kimsenin göremediği bir şeyle ya da birisiyle sevişmiş gibi yüzü kızarmıştı ve hemşireyi çizelge ve termometreyle yaklaşırken görünce heyecanla nefesini içine çekti.

"Yükselmiş" dedi zafer kazanmışçasına, sanki ona hizmet eden görünmez varlıkla aralarındaki tartışmayı kazanmıştı.

Ertesi sabah geceliğim ve sabahlığımın içinde diğer hastalarla beraber bahçeyi geçip başka bir koğuşa götürüldüm, bu koğuş da bahçeye açılıyordu. Tek kişilik odaların olduğu koridordaki bir odada yatağa yatırıldım ve sessizce yatıp beklemem söylendi. Yerdeki kırmızı halının desenini inceleyerek yattım ve Cliffhaven'daki odalarda yerde hiç halı görmediğimi düşündüm ve sanki çok da sarmayan bir televizyon dizisinin bir bölümünde tehdit edilen bir karaktermişim gibi uyuşuk uyuşuk bana ne olacağım merak ettim. Birdenbire EKT gören bir hastanın o tanıdık, felaket, çaresiz çığlığını ve yan odadan gelen homurtulu soluma seslerini ve koridor boyun-

* İngilizcede *Tree*: Ağaç, *Croft*: Küçük çiftlik anlamında. (ç. n.)

ca tekerlekleri üzerinde sürüklenen bir şeyin odama doğru getirildiğini duydum.

Kapı açıldı. Tanımadığım bir doktor tekerlekli masanın üstünde duran EKT makinesiyle orada duruyordu. Bana çabucak, şeytanca bir bakış attı, yatağıma yaklaştı, başlığı şakaklarıma dayadı ve keder ve ümitsizlik kâbuslarıyla tek başıma mücadele ederek aniden bilincimi kaybettim. Uyanınca bahçenin içinden, salkımsöğüdün ve birkaç serçenin tozların içinde yuvarlandığı boş kuş havuzunun önünden geçip huzur dolu Yedinci Koğuş'a götürüldüm, koğuş o kadar huzurluydu ki çığlıkların ve sürünerek giden makinelerin gerçekten var olup olmadığını merak edebilirdim, eğer ki diğer koğuşa özgü kokuyu zihnimde tutmasaydım; sanki Zaman diye adlandırılabilecek ve etrafta dolaşıp köşeye yaslanan varlık tarafından kasten ya da tesadüfen yontulup küçültüldükçe bir güçlü bir zayıf etrafa yayılan, koğuşun ter kokusu sayılabilecek cila ve sidiğin, tütün ya da ot nasıl karıştırılırsa öyle karıştırılmış ve perişanlığın sıkıştırılmış haline getirilen kokusu neredeyse benim iznim olmadan beynime girmiş gibiydi.

Birkaç gün içinde ayağa kalkmış ve giyinmiş, koğuşun içinde dolaşıyor ve bahçede salkımsöğüdün altında oturuyordum ve hâlâ büyümekte olan endişe ve korkumu ve diğer koğuşun hiç gitmeyen kokusunu unutmaya çalışırken ve görünüş itibarıyla Yedinci Koğuş'un en kibar ve mutlu hastalarından biri haline gelmişken, haftada üç kere yapılan EKT'nin ve makine koridorda ilerlerken art arda duyulan çığlıkların, insanın kendi 'iyiliği' için katlanması gereken bir kâbus olduğunu öğreniyordum. 'Kendi iyiliğin için', er ya da geç bir insana kendi mahvoluşunu kabul ettirecek ikna edici bir ifadedir. Yedinci Koğuş'ta 'yeni' tutumun ('akıl hastaları da senin ve benim gibi bir insandır') baskın göründüğünü hatırlayarak kendimi rahatlatmaya çalıştım; parlak yatak örtüleri, yatıştı-

rıcı olduğu varsayılan pastel renkli duvarlar, oturma odasının duvarlarında alay eder gibi asılmış birkaç soyut tablo, yemek odasında üzerlerinde kareli neşeli örtülerle dört kişilik masalar, her şey Treecroft'un akıl hastanesi değil de otel olduğu aldatmacasına uygundu; hem zaten *akıl hastanesi* lafı artık uygun bulunmuyordu, şimdi doğru ifade *psikiyatri ünitesi*ydi.

Nazik Hemşire Creed akşam yemeğini bizimle yerdi. Muhallebimizin üzerine krema koyar, sabahları kahvaltıda domuz pastırması ve yumurta yerdik, hepsi de koğuşun mutfağında Hillsie yani Bayan Hill tarafından pişirilirdi; Bayan Hill de müebbet yatacak sadık hastalardan biriydi. Yüzü her zaman solgun, gözleri çökmüş ve kararmış, akşamları ayak bilekleri şişmiş olsa da sabahtan gecenin bir yarısına kadar çalışırdı.

"Bileklerime bak" derdi.

Birisi görüşünü belirtirdi, "Hillsie, bu kadar çok çalışmamalısın."

"Evet, belki de çalışmamalıyım" diye cevap verirdi o da.

Ama ertesi sabah erkenden kalkıp mutfakta kahvaltıyı hazırlıyor olurdu, hemşirelere sürpriz çaylar yaparak onlarla ilgilenirdi ('Hillsie, sen bir meleksin'), temizlik yapar, ovar parlatırdı. Çalışmadığı tek gün olan pazarları bütün gün yataktan çıkmaz, insanlar da hafif bir panik ve kızgınlık belirtisiyle "Hillsie nerede?" diye sorarlardı. O gün hiçbir şey yolunda gitmiyor gibi görünür, yemek yanar ve kupkuru olurdu, mutfak aletleri kaybolur, kimse nereye bakacağını, işe nereden başlayacağını bilemez, dinlenmekte olan Hillsie, odasına gidip nerede ve niçin ve nasıl sorularına cevap arayan insanlar tarafından durmadan rahatsız edilirdi. Hillsie'nin odası, Bayan Pilling'inki gibi resimler ve takvimlerle dekore edilmişti. Tuvalet masasının üstündeki çanakta bahçeden kesilmiş güller ve annesi gibi soluk yüzlü ve yakışıklı bir delikanlı olan oğlunun denizci üniforması içinde bir fotoğrafı

vardı. Hillsie oğlu doğduğu zaman Treecroft'a getirilmişti ve o günlerde ona uygun bir tedavi yoktu.

Ziyaret günlerinde neredeyse herkesin bir ziyaretçisi olurdu. Halalarımdan biri beni 'evlat edinmeye' ve her hafta şehir dışından tramvayla uzun bir yolculuk yaparak beni ziyaret etmeye karar vermişti. Pembe ve grinin orta yaşlı insanlar için 'doğru' renkler olduğu, zamanın moda tavsiyesini bilinçsizce ya da isteyerek takip eden orta yaşh bir kadındı. Pembe bluz ve gri renkli takım giyer, uçuşan şifon eşarplar takardı. Cildi kırmızı yamalar ve akarsu gibi damarlardan oluşan renkli bir harita gibiydi; gözleri bulanıktı, gözlerinin beyazı pembemsi kan noktacıkları dolu yumurta akı ve kesilmiş süt gibiydi. Baştan aşağı nezaket doluydu, nasıl iyi bir hastane ziyaretçisi olunacağını içgüdüsel olarak biliyordu; insana derdini unutturacak yiyecekler getiriyor, ilk başta sıkıla sıkıla söylenen ve detaylı bir cevap gerektirmeyen "Nasılsın?"dan sonra sessiz sakin ve meraklı sorular sormadan bahçede dalgın dalgın oturuyor, belli aralıklarla nane kremalı kurabiye ve cicili pastalar teklif ediyordu. Hastaneden, personelin kibarlığından, koğuşun neşeliliğinden ve hastaların 'hiçbir sorunları yokmuş gibi göründükleri' gerçeğinden övgüyle söz ediyordu. Diğer ziyaretçilerin de benzer yorumlarda bulunduklarını duymak mümkündü.

"Burada olduğuna şanslısın, herkes o kadar iyi ki. Bana pahalı bir otelmiş gibi görünüyor. Ben de bir ara sinir krizi geçireceğim galiba. Şaka yapıyorum tabii ki. Başından neler geçtiğini biliyorum."

Yedinci Koğuş'taki hastaların çoğu ziyaretçileriyle 'sinir krizleri' hakkında konuşmayı sever, sanki hiç beklenmedik bir şekilde edindikleri bir malmış gibi nasıl olduğunu ve detaylarını anlatırlardı. En yakın oldukları kişilere 'başlarından neler geçtiğinden' bahsetmeyi severlerdi. Ziyaretçileri de iç-

tenlikle "Yakında evde olacaksın; birkaç hafta daha, sonra evdesin" diyerek onları rahatlatırlardı.

Üstelik birçok hasta gerçekten de eve dönerdi. Hoşça kallar denir ve teşekkürler edilir, adresler değiş tokuş edilir, mektup yazmaya ve akıl hastanelerinin insanların sandığı gibi bir yer olmadığı ve gazetelerde çıkan şoke edici detaylarla dolu mektupların, saplantılı insanların ve yalancıların işi olduğu haberini yaymak için sözler verilirdi.

Zaten Yedinci Koğuş'un hastaları, hastanenin modern koşullarını ve hastaların insan gibi görülüp şefkatle bakıldığını bizzat görmemişler miydi? Şok terapisi elbette hoş değildi ama ne de olsa bu insanların kendi iyiliği içindi, değil mi? Üstelik başka bir koğuşta yapılıyordu ve oraya gidip gelirken o kadar uyuşmuş oluyordunuz ki çok da fazla bir şey hatırlamıyordunuz. Önemli olan iyi olmanız ve eve gidiyor olmanızdı ve eğer başka bir zaman Treecroft Hastanesi'ne geri dönmeniz gerekirse korkmanız için sebep yoktu.

Bir gün Doktor Tall bana da dedi ki, "Yakında iyileşip sağlığına kavuşacaksın." Onu çok az görürdük; her zaman meşguldü ve "Ne örüyorsun?" "İyi gidiyorsun." "Bugün hava sıcak, değil mi?" ve bunlara benzer donuk cümleler söylemeye çok ender vakit bulurdu. En az bin kadına bakıyordu, ya da bakmaya çalışıyordu.

Kendimi hasta hissetmiyordum ama korkuyordum. Doktor Tall topallıyordu. Hemşire Creed topallıyordu. Başhemşire Borough'un kasap gibi suratı karşımda tehditkâr bir şekilde şişiyordu. Yine de EKT için uysalca Dört-Beş-ve-Birinci Koğuş diye bilinen diğer koğuşa gidiyordum ve koğuşun kendine özgü kokusu, kuşkusuz kötücül bir kod gibi *Dört-Beş-ve-Bir* olan bizzat koğuşun ismi ve koğuşun veremlilerin kaldığı bölümünün görüntüsü ile paniğe dönüşen endişeyi bastırmaya çalışıyordum. Mutfağa açılan veremlilerin kaldığı bölüm, çıplak tahtadan yerleri ve büyük ihtimalle

bütün gün gökyüzünde baş ağrısı gibi zonklayan güneş yüzünden odaları dayanılmaz yoğunlukta sıcak yapan oluklu demirden çatısıyla derme çatma bir kulübe gibi görünüyordu. Yedinci Koğuş'un saygınlığı ve aydınlığıyla çelişen çıplak zemin içimi karartıyordu, bu yüzden onları unutmaya çalıştım ve var olduklarına inanmama ihtiyacı hissettim. Hem Yedinci Koğuş'un hem de Dört-Beş-ve-Bir'in veremliler bölümünün görüntüsünü zihnimde tutmaya cesaret edemiyordum.

Neredeyse histerik bir zevkle, perişanlığın kokusundan ve büsbütün eğreti koğuşun görüntüsünden Yedinci Koğuş'un sözümona gerçekliğine, Betty Ogden'in kendinden emin gevezeliğine ve usulca evlerini, ailelerini, semptomlarını ve hastanede buldukları hoş ortamı anlatan kadınların aksi uyuşukluklarına geri döndüm. Yine de gittikçe daha çok şehir dışındaki bir malikânede her türlü konukseverliğin gösterildiği, ama beklenmedik anlarda gizemli bir varlığın iziyle, hareket eden duvarlarla ve gizli tıkırtılarla karşılaşan ve sonunda ev sahibiyle ev sahibesini zehir, işkence ve ölümden bahsederek gizlice konuşup komplo kurarken yakalayan misafir gibi hissediyordum. Ya da hafta sonu misafiri olarak kendi zihnimde yaşıyor ve zihnimin kötülüğü dışavurmasından gittikçe daha çok mu huzursuz oluyordum?

Sonra bir gece durup dururken banyoda Elizabeth ve Bayan Dean arasında tartışma başladı.

"Önce ben banyo yapacağım."

"Hayır, önce ben yapacağım."

Alt tarafı banyo üzerine bir tartışma diyebilirsiniz. Neden önemliydi, ya da sıradışıydı ya da korkutucuydu ki? Yedinci Koğuş'ta çok az insan kavga ederdi; bu açıdan 'uyumsuz' bir hasta belli belirsiz 'başka koğuş' denen yere derhal transfer edilirdi. Eğer ki Başhemşire Borough, akşam vizitesi sırasında tartışmayı duyup banyonun kapısını açmamış ve şaşkın-

lık dolu bir sesle "Neler oluyor burada?" diye sormamış olsa, tartışma belki de bitip gider ya da barışçıl bir şekilde çözüme kavuşturulurdu. Ama başhemşire durup hiddetli gözlerle yarı giyinik Bayan Dean'e baktı. Aklı bedenine ayak uyduramayan, sinirli, görünüşü ve biriktirdiği yağlar için endişeli, yaşının üzerine yapıştırdığı etiketi yırtıp atmaya çalışan ve orta yaşlılık gerçeğinden mustarip orta yaşlı bu kadın, başhemşirenin bakışıyla çılgına döndü. Ona ağzına geleni söylemeye, küfürler etmeye başladı.

"Seni şişko lanet olası öküz bana sakın öyle bakma."

Başhemşire'nin yüzü ve boynu kıpkırmızı oldu; o da görünüşü konusunda hassastı.

"Dışarı" dedi. "Kendinden utanmalısın. Topla kendini. Davranışını mazur gösterecek bir bahane yok."

Bayan Dean banyodan çıkmayı reddetti. Elizabeth, uyumlu hasta timsali olarak sinmiş, bir yanda duruyordu.

Başhemşire eliyle hemşireyi çağırırken "Pekâlâ" dedi sinirle; kullanıldığını hiç görmediğim ve banyodaki her zaman kilitli tutulan kapıyı gidip açtı ve gelen diğer üç hemşireyle debelenen Bayan Dean'i dışarı sürükledi.

Bayan Dean koğuşa bir daha geri dönmedi.

Bu gizemli kayboluş üzerine derin derin düşündüm. Nereye gitmişti? 'Başka bir koğuşa' mı?

Sonra bir gün, gittikçe iyileştiğimi ve yakında çıkacak olduğumu gördüklerinden, hemşirelerden birisi yulaf lapası tenceresini geri götürmek için onunla 'büyük mutfağa' gelmemi istedi; yulaf lapası Hillsie tarafından pişirilmeyen tek yemekti. Yedinci Koğuş'un bahçesinden öteyi hiç görmemiştim, o yüzden etrafıma bakıp sorular sordum, hastanenin ne kadar da geniş olduğunu görüp hayretler içinden kaldım. Dışarıdan, sarmaşık kaplı bir malikâne gibi görünen gösterişli ana kapının ötesinden bakıldığında etrafa yayılmış birkaç bakımsız bina vardı; geniş, yayvan ve pis görünen büyük mut-

fağın tam karşısmda o kadar yıkık dökük bir koğuş binası vardı ki, adının ne olduğunu sordum.

"Orası neresi?"

"Orası mı? Çayır Evi."

Yeterince aydınlatılmamış ve yeterince havalandırılmamış mutfağa girdik ve etrafı bir anda kaynamış lahana kokusu kapladı. Bir tanesinin içinde yağlı et kaynayan, diğerinin içinde de koyu bir bulamaç halinde irmik pişen ve açık yakalı kareli gömlek giyen göğsü kıllı bir adamın göz kulak olduğu kazanların önünden geçtik. Adam birdenbire kıllı kolunu irmik kazanına sokup kuvvetlice karıştırmaya başladı. Şaşırmış ve çok etkilenmiştim, geri dönüp koğuştaki yemeklerimizin Hillsie tarafından pişirildiğine ve gerçekten de Yedinci Koğuş'un hâlâ var olduğuna emin olmaya can atıyordum. Gerçekdışı gibi görünen, çünkü aydınlık koğuşumuzla bir ilgisi olmayan eski binalar kümesinin önünden geri dönerken, Dört-Beş-ve-Bir'in arka kapısından dışarı, örtüsünün altında şişmiş gibi görünen bir ceset taşıyan iki hastane görevlisiyle karşılaştık.

"Bayan Dean'di o" dedi boşboğaz hemşire. "Öldü."

Yedinci Koğuş'a döndüğüm ve bahçenin, çimenliğin, salkımsöğüdün, ardına kadar açık kapıların ve pencerelerin rüya olmadığına kendimi inandırmaya çalıştığım için ve bazı binaları çağdışı görünse de Treecroft, akıl hastalığına karşı modern tutum sergileyen bir hastane olduğu için mutluydum. Ama huzursuzluk gittikçe daha çok saldırıyordu bana; sanki hareket eden duvarları görmüş, kötücül sohbete kulak misafiri olmuştum.

10

Tekerlekli masanın odadan odaya giden ve gittikçe yakınlaşan sesinden ve boğuk çığlıklardan zamanla daha çok ürkerek EKT almaya devam ettim. Yedinci Koğuş'un aydınlığı birdenbire patlayarak sanki yalnızca ölümcül sürüngenlerin ve zehirli böceklerin hareketlerini maskelemek için var olan karmakarışık bir bitki örtüsünün göz kamaştırıcı parıltısına dönüştü. Hemşirelerin katı ve gözdağı veren konuşmalarını duyuyordum. Yemek zamanlarında artık kareli yemek örtüleri beni irkiltiyor, çizgileri sanki kan ve felaketten oluşmuş gibi görünüyordu. Hiç kimse büyüyen tehlikeden şüphelenmiyordu. Banyodakinin yanı sıra başka gizemli kapıların da farkına varıyordum; nereye açıldıklarını bulmamın bir yolu yoktu, gerçi bir seferinde başka bir koğuşa açılan bir kapı gördüm, ıslak çarşaf kokuları kapıdan geçip yayılıyor, şöminenin üzerindeki yılanyastıklarının ve akrabaların cenazelerde ölümün kokusunu gizlemek için kullandıkları noel zambaklarının ağır ve tatlı kokusuna karışıyordu.

Kemiklerimizi neredeyse çatırdatan gök gürültüsü patlamaları ve gökyüzünde çiziktirilmiş canlı şimşek grafikleriyle yaz sonu gelmişti artık. Bahçedeki kuş havuzu ılık ve buğulu yağmur suyuyla dolup taşıyordu, salkımsöğüdün suya

doymuş incecik yaprakları yere eğilmiş, ateşe tutulup hemen geri çekilen yumuşak ve yeşil kâğıt bukleleri gibi kenarları ve uçları yanmıştı. Ve bizler içeride, o güya sıcakkanlı odada oturduk. Böcekler yavaşça, kasları seğirerek, kötü bakışlarını yeniden odaklayarak halı boyunca ilerlediler ve sürüngenler pastel renkli cıvık duvarlardan kayarak dillerini ok gibi çıkartıp avlarını bir çırpıda yalayıp yuttular.

Rose Hala ziyarete geldiği zaman artık daha suskundum ve nane kremalı kurabiyeleri ve cicili pastaları daha büyük bir heyecanla alıp yiyordum. Salkımsöğüdün altındaki bank yıpranmış ve kan izleriyle doluydu; geceleri insanlar çimenlikte mezarlar kazıyorlardı; kıvrım kıvrım kahverengi suratlı minik kertenkeleler Dört-Beş-ve-Bir'in kapısından gelerek güneşi kapıp yutuyor, boğazları inip kalkarak ortadan yok oluyorlardı.

"Burası çok huzurlu" dedi Rose Hala.

Kar yağmaya başladı.

"Yakında," dedi doktor yeniden, "iyileşip sağlığına kavuşacaksın."

O da gizemli ışık alaylarının bürümcük ve patiska kumaştan halkaların beyaz dokumanın saltanata yaraşır dişli çarkın isyankâr ve yosun tutmuş yüzlerin ve parmak izlerinin, ah o düğmeye hızlıca basan parmak izlerinin ve çakan ışığın, gizli kameranın farkında değil gibiydi.

Duyduğum korku gittikçe artıyordu. Geceleri başıboş dolaşmaya ve yemek zamanlarında kareli kanlı desenlerle ve kemik porselenlerle –neden kemikten yapılmışlardı ki?– karşılaşınca paniklemeye başlamıştım. Neler olduğunu anlamaya çalıştım. Diğer koğuşla aradaki kapı bazen açıldığında Yedinci Koğuş'la tıkış tıkış yatakların olduğu, çeneleri sarkmış ve yanakları çukur ve elleriyle yatak örtülerini aşındıran yaşlı kadınların yattığı Altıncı Koğuş'un bitişik olduğunu fark ettim. Oradan sızıp mobilyalarımızı ve halılarımızı ve

yastıklarımızı kirleten ümitsizliğin kokusunu ve tütsü yerine yalnızlık ve ümitsizlik karışımının yakıldığı bir tapınağı ziyaret etmişim gibi Dört-Beş-ve-Bir'den beraberimde getirdiğim kokuyu anlamaya çalıştım.

Bir sabah hemşirenin elbiselerimi toplamış olduğunu ve kayıtlı listeyle karşılaştırdığım gördüm.

"Başka bir koğuşa gidiyorsun" dedi.

Kalbim neredeyse durdu. Benzimin attığını hissediyordum.

"Nereye?"

"Ah, yalnızca yan koğuşa. Dört-Beş-ve-Bir'e."

11

Dört-Beş-ve-Bir'in dinlenme odasında ayakta duruyordum. Dikiş diken ve bacakları, yıpranmış deri kanepeden aşağı sallanan cüce bir kadın dışında kimse yoktu. Bu deri kanepe, diğer külüstür mobilyalarla beraber bana aile dişçimiz Bay Peters'ın muayenehanesindeki eski moda bekleme odasını hatırlatıyordu; duvarlara bakınca İlk On Bir kulübünün o tanıdık renkleri solmuş fotoğrafını görmeyi bekliyordum; bacak bacak üstüne atıp kollarını kavuşturmuşlar, gençlik dolu temiz tıraşlı Bay Peters futbol topunu dizleri arasında sıkıca tutuyor ve ön sıranın ortasmdan düşmanca bakıyor. Ama duvarda resim ya da fotoğraf yoktu. Ve tipik koğuş kokusu, yerde ve duvarlarda ve mobilyalarda demlenen bir şey gibi yavaş yavaş dışarı sızıp boğucu bir güçle odayı kapladı, eğer ki sızan duman olsaydı Yangın var, Yangın var diye bağrışmalar olur, insanlar nefes alabilmek için kaçıp kurtulmaya çalışırdı. Ama tahrip gücü yangın ya da duman kadar yüksek olan bir koku için imdat çığlığı nasıl atılırdı ki?

Cüce kadın masa örtüsü üzerinde aralıksız çalışıyordu, desenin karmaşıklığından ve desene uymak için gösterdiği özenden bu kadının çok uzun zamandır hastanede olduğunu görebiliyordum. Bütün hayatını iğneyle bir elişine işleme

halini daha önce Cliffhaven'da da görmüştüm; bu tuvalet masası örtüsünü, çaydanlık kılıfını ya da masa örtüsünü, hiçbir zaman kendi evlerinde, kendi mobilyalarının üzerinde görme umudu olmadan işlerlerdi. Gerçek sanatçılardaki itina ve bağlanmama anlayışıyla çalışırlardı; satılacak ya da başkasına verilecek ya da kimin işlediği bilinmeden kirletilip gidecek bir şeye ne kadar özen gösterdiklerini görmek mümkündü; elişlerini hazinelerini sakladıkları küçük çantaya özenle katlayıp koyarlardı. Cüce kadının da yanında aynen böyle küçük bir çanta vardı. İçinde bir dergi, örgü motifleri, yün, iğneler, belki yiyecek bir şey ya da dibinde ezilmiş bir çikolata, ya da başkalarının önemsiz bulduğu ama onun, yanında saklayacak kadar değer verdiği, eğer çöpe atması söylenirse bunu hiç istemeyen, hatta kızmasına yol açan bir şey vardı. Kapının kenarında piyanonun yanında tek başıma durdum; küf yeşili çuhadan dişetlerine gömülü pis ve gevşek dişlerini gösteren kapağı açık piyano, diş çürüklerinin iğrençliği, bekleme odaları, iç karartıcılık gibi mobilyaların verdiği izlenimi güçlendiriyordu. Cüce kadından başka birisinin ortaya çıkmasını bekledim. Dört-Beş-ve-Bir'e yaptığım tüm ziyaretlerde o koğuşa ait çok az hasta gördüğümü fark ettim. Oyuklarda mı saklanıyorlardı? Duvarların içinde yaşayıp yalnızca yemek zamanı mı dışarı çıkıyorlardı? Ya da sürekli olarak bir yere kapatılmışlardı da tahtalardan sızan koku, derilerinden ve zihinlerinden ve bütün bedenlerinden akıp giden kendi tutukluluk kokuları mıydı?

Dinlenme odasının kapısı kilitli değildi, ama yine de hareket etmeye korkuyordum. Titreyerek ve Dört-Beş-ve-Bir'de olmanın anlamını kavramaya çalışarak köşede durdum. Dışarı, bahçeye çıkıp ayrıcalıklı Yedinci Koğuş hastalarının meraklı soruları ve bakışlarıyla yüzleşmeye cesaretim yoktu; koridorun sonundaki EKT verilen ve bundan sonra uyuyacağım odaya da gidemiyordum. Bütün öğleden sonra güneşsiz

dinlenme odasında ayakta durdum. Arada bir cüce kadın bir gülü tamamladığı ya da yapraklı bir dalı eksiksiz bitirdiği zaman dilini heyecanla şaklatıyor, işlemeyi bir kol boyu uzaklıkta tutup nasıl göründüğüne bakıyordu. Bir seferinde onu hiçbir şey yapmazken yakaladım, sanki umurunda değilmiş ya da umurunda olmaması için kendini ikna etmeye çalışıyor gibi işi elinden düşmüş, kaşları çatık ve katı bir bakışla gözlerini dikmiş bakıyordu; bütün cüceler gibi suratı çilli ve yaşlıydı, zaten yüzleri, normal olarak büyümüş olsalar değişen ve gelişen vücutları tarafından taşınacak zamanın çifte çilesine katlanıyor gibidir.

Aniden koğuşun bir yerinden derin bir gong sesi arka arkaya gümbürdedi ve hemen arkasmdan bütün koğuş canlanıverir gibi oldu, sanki ses hastaları yuvalarındaki böcekler ya da uçamayan kuşlar gibi rahatsız etmişti, ve hiç yoktan, köşelerden, saklanma yerlerinden beliriveren kısa uzun şişman zayıf çarpık mongol cüce insanlar gördüm, ellerinde küçük hazine çantaları gong sesine itaat ederek seğirttiler ve koşuşturdular. Onları takip ettim. Beraber yemek odasına vardık ve onları örnek alarak servis odasının önünde sıraya girdim. Koğuş mutfağmm ötesinde veremlilerin kaldığı bölümü ve koridorun kasvetli çıplak zeminini görebiliyordum ve içimi bir perişanlık hissi kapladı. Hemşireler bağırarak emirler yağdırıyordu. İnsanlar azarlanıyordu. Ellerinde tabaklar, herkes aceleyle masasına gidiyor, nereye gideceklerini ve ne yapacaklarını bildikleri için zafer kazanmış gibi hissediyorlardı.

Gözyaşlarına boğularak odadan kaçtım. Bir hemşire tarafından yakalanıp zorla geri getirildim ve masalardan birine oturtuldum ve yemeğim önüme kondu. Perişanlık hissi etrafımı dolaşıyor, içime giriyor ve boğazımı sarıyordu, o yüzden yemek yemek için gerekli hareketleri yapamıyordum. Dört-Beş-ve-Bir'in heyecanlı ve sinirli gevezeliğini dinleyerek oturdum. Kulağıma 'çamaşırhane' 'dikiş odası' kelimeleri ve

bunlarla bağlantılı dedikodular geliyordu ve Dört-Beş-ve-Bir'dekilerin hastanenin işçileri olduğunu tahmin ettim; sohbetleri, uzun yıllar boyunca hiç değişmemiş bir yaşam tarzı süren ve böyle de devam etmesini uman, hatta arzulayan insanların sohbetlerindendi. Hiç kimsenin Yedinci Koğuş'takiler gibi ailesinden ya da geçirdiği sinir krizlerinden ve belirtilerinden konuştuğunu duymadım; eksantriklik koğuşta yaşam tarzı olarak fark edilmiyor ya da kabullenilmiyor ve de kesinlikle tartışılmıyordu.

Her şeyde bir acelecilik, bir telaş var gibiydi, çay çabucak bitiyor ve bıçaklar sayılıyordu, havada günün en önemli olayları birazdan olacakmış gibi bir his vardı. Yemek odası hemen boşaltıldı. Çantasını unutan hastalardan birinin koşarak geri geldiğini, çalınmadığını anlayana kadar gözlerinden panik ifadesinin gitmediğini fark ettim. Üstünden yarısı yenmiş bir elma düşüp yuvarlandı; kadın hızlıca gidip onu aldı ve çantasına tıktı. Sonra üst kata çıkıp görünüşe göre çoğu hastanın uyuduğu büyük yatakhanelerin olduğu yöne doğru gitti; belki de dolabını didik didik arayacak, içindekileri düzenleyecek, ya da alışkanlıkla çoğumuzun yaptığı gibi sanki yatağına sahip çıktığını beyan edercesine yanında birkaç dakika duracaktı. Gidip kendi odamı ziyaret etmek, yatağa dokunup bir köşeden diğer köşeye yürümek için koridor boyunca yürümeye çalıştım ama, "Dinlenme odasına. Yatma zamanı gelene kadar kimse koridorda dolaşmayacak" dendi bana.

Olaylı bir protesto gösterisine katılacaklarmış gibi telaşla içeri giren insanlarla artık kalabalıklaşmaya başlayan dinlenme odasına geri döndüm. İnsanlar durmadan dikiş dikerek örgü örerek tartışarak konuşarak oturuyorlar, arada bir başlarını kaldırıp hevesli bir beklentiyle kapıya bakıyorlardı. Yüksekteki bir kafesin içinde duran ve yerel ticari kanala ayarlı radyo, diş macunu tıraş bıçakları sabun hakkında bangır bangır reklam şarkıları çalmaya başladı; hemşirelerden biri rad-

yonun kilidini açıp aleti kapattı ve derhal şikâyetler ve karşı koyma bağrışmaları yükseldi.

Belli aralıklarla hastalardan biri nöbet geçirip yere düşüyordu.

"Yine Marjorie" derdi birisi. Ya da Nancy. Ya da Pamela. Ve çantası o gelip alana, hiçbir şeye dokunulmadığını ve çalmmadığını görmek için kafası karışık bir şekilde içini kontrol edene kadar koruma altına alınırdı.

Bütün akşam umut havası devam ederdi; bu insanlar her ne bekliyorlardıysa arzulanan olay gerçekleşmek üzere gibi göründüğünde, bazen ani heyecan yükselişleriyle onu beklemekten memnundular. Yatma vakti geldi. Yaygara ve karmaşa daha da arttı ve koridorlar boyunca ve merdivenlerde hevesli ve maceralı bir ilerleyiş ve de her ne olacaksa çok, hem de çok yakında olacağını bilmenin heyecanına dayanamayan tiz sesler vardı. Peki bu akşam olmazsa neden yarın olmasındı? Ya da ertesi gün? Koridor boyunca götürülüp odama kilitlendim, elbiselerim hırkamın kollarıyla bağlanıp kapının dışında bırakıldı ve uyku kapıyı çalmadan içeri giriverdi.

Günler geçti. Yemek vakti masadaki yerimde yemek yemeden oturdum çünkü koğuşun kokusu ve tuhaflık beni öylesine alt etmiş ve içime işlemişti ki yemeklerde ve havada ve insanlarda, hepsinde aynı tat vardı. Ve de insanların, anlayamadıkları yüksek heyecan düzeyine ayarlanmış birer robot olduklarını biliyordum artık, onları kontrol eden her ne ya da her kim ise onların dikkatini dağıtmaktan bıkıp bozuk oyuncak gibi dökülüp gitmelerine izin verir ve içinde yaşadıkları perişanlığın üstesinden gelebilmek için kendileri bir yol bulmaları gerekir diye korku içindeydiler. Bir ay boyunca çok az yemek yiyerek o kadar zayıflamıştım ki dinlenmek için belirsiz bir süre için yatağa yatırıldım; bana pilav ve çırpılmış yumurta yedirdiler ve orada her şeye karşı ilgisiz ve umursamadan yattım.

Hasta olduğumu düşünüyorlardı. Onlara bir kokunun hastalığa neden olabileceğini ve bu kokunun bütün enerjimi ve yaşama isteğimi alıp götüren Dört-Beş-ve-Bir'in kokusu olduğunu söyleseydim acaba ne derlerdi? Ondan kaçamıyordum; bütün etrafımı sarmıştı. İnsanlar bu şekilde, kalabalık ve yalnız, ziyaretçisiz, bazen bir otobüsle ya da işçilere verilen ayrıcalıkla pikniğe giden ve yıllardır bildikleri ve ölene kadar bilecekleri tek yol olan kendi yaşam tarzları içinde Dört-Beş-ve-Bir'in hastaları gibi yaşıyor olamazlardı. Dört-Beş-ve-Bir'in bahçeye açılıyor olması ve kuş havuzunu ve salkımsöğüdü ve boynu eğik gülleri, aydınlık ve 'modern' oturma odalarında neşeli kumaşla kaplı sandalyelerine yaslanıp oturan ve özenle pişirilmiş, iki porsiyon alabildikleri lezzetli yemeklerini kremayla yiyen Yedinci Koğuş'un nazik hastalarıyla paylaşıyor olması mümkün değildi.

Dört-Beş-ve-Bir'in hastalarından biri, koğuşun süregelen ortak hevesinden ayrı düştüğü belli olan Bayan Jopson günün birinde yangın çıkışından atlayıp intihar ettiği zaman şaşırmamıştım.

Bir sabah, öncesinde hiçbir şeyden kuşkulanmazken bana EKT verdiler. Ve uyanınca tekrar verdiler. Makinenin ikinci kez yaklaştığını görünce çığlık çığlığa paniklemem doruk noktasına ulaştı ve bütün kontrolümü kaybettim ve sonrasında tekrar uyanınca hemşirenin giysilerimi düzenlediğini, yatağın yanındaki iskemlenin üzerinde derli toplu bir öbek haline getirdiğini gördüm.

"Başka bir koğuşa gidiyorsun" dedi hemşire.

Yorgundum ve çok da merak etmiyordum ama yine de sordum, "Nereye?"

"Çayır Evi'ne."

12

Hemşire beni Çayır Evi'nin kapısında teslim ederken beni karşılayan hemşireyi uyardı, "Dikkat et. Üzerine yürüyebilir."

Daha önce hiç saldırganlık göstermemiş, hiç kimsenin 'üzerine yürümemiş'tim. Yalnızca korkmuş, kafam karışmış, bunalıma girmiştim ve iştahım koğuşun güçlü kokusunun insafına kalmış, güneşe ve sineklere maruz kalan taze et gibi çürüyüp gitmişti. Bu gerçekten de doğruydu, koku güneş gibiydi çünkü Dört-Beş-ve-Bir'in dünyası onun etrafında dönüyor ve ondan bir tür bomboş bir yaşam alıyordu; ve koku sinekler gibiydi çünkü havayı ve nefesimizi ve giysilerimizi ve zihnimizin görünmez kıyafetini emiyordu. Artık Çayır Evi'nde, yani tedaviye cevap vermeyenlerin koğuşunda, öfkelenen bağıran kavga eden yüz insanla dolu bir odadaydım, çoğu yumuşak deli gömleği, diğerleri de kalçaların arasından tutturulan ve çaprazlanmış kolları sert bir şeritle arka tarafta bağlanan, ellerin dışarı çıkacağı bir yer olmayan uzun keten gömlekler giyiyordu. Uzun ve kasvetli odanın bir ucunda çatlak yerleri çamurla doldurulmuş kaba bir masa vardı, yaklaşık on altı kişi oturuyor, bir hemşire de başlarında nöbet tutuyordu; bu 'özel' masaydı ve burada oturan hastaların gün

boyunca yerlerinden kıpırdamalarına izin verilmiyordu, ta ki koridordan geçirilip yataklarına götürülene kadar. Özel masada Fiona'nın yanına oturtulmuştum, ıslahevinden çıkma bu kız beyninden ameliyat olmuştu ve kalm pamuklu kumaştan yumuşak gömlek giyiyordu.

"Ne deysin?" diye sordu, 'r' harfini söyleyemiyordu, "Ne deysin? Biy keye buyaya düştün aytık çıkamazsın."

Konser salonundaki koltukta oturur gibi özel masada oturup öfkeli insan kalabalığını seyrettim; yeni bir tür müzik gibi küfürleşme ve bağrışmadan oluşan, geri planda da hareketsiz ve isimsiz, sessizce kıvrılıp oturanlardan süzülen sessizlik olan şiddet dolu mantıksızlık gösterilerini sahneliyorlardı; dansları bale, koreografları da Çılgınlık'tı; bütün oda, eğer ki mümkünse kaybolmuş çekirdeklerini arayan, hapishane giysileri içinde dönüp dolaşan atomların olduğu mikrofilm gibi görünüyordu.

İki hasta birbirine öldüresiye saldırdı. Saç saça baş başa bir kavga olasılığıyla hastalar ve üç hemşire arasında yayılan ortak heyecanı kendi içimde duymak beni dehşete düşürmüştü. Bazen hemşirelerin şiddete başvurmaları için hastaları kışkırttığını görmek beni daha da korkutuyordu. Bunu Helen'e de yaptılar; karşısına her kim çıkarsa kucaklayacakmış gibi kollarını uzatarak kurşun asker gibi kaskatı yürüyen ve Hollywood filmlerinde gayet sıradan olabilecek ama burada acınası ve gerçek görünen bir şekilde "Sev, Sev" diye fısıldayan Helen'e.

"Sev beni, Helen" derdi hemşire, ve Helen neşelenme beklentisiyle gülümseyerek dikkatlice hemşireye doğru ilerler ama arzulanan hedef olan insan etini neredeyse çepeçevre saracakken aşağılayıcı bir ifadeyle geri çevrilirdi. O zaman sevgisi nefrete dönüşürdü; saldırır, hemşire de düdüğünü çalarak diğer hemşireleri yardıma çağırır ve Helen'e deli gömleği giydirilirdi; o da ayakkabıları alındığından ayaklarını kul-

lanır, kızgınlığını ve hayal kırıklığını ifade etmek için günün geri kalanında hiddetle odanın içinde dolaşırdı.

Günlerce özel masadaki yerimden Helen'in kışkırtılışını seyrettim.

Kısa zaman içinde bütün o kalabalık, bireyler halinde biçimlenmeye başladı. Mesela Norveç Kraliçesi vardı, dingin yüzlü ve başının etrafında taç gibi örülmüş bronz renkli güzel saçları olan orta yaşlı hoş bir kadındı. Ondan çok hoşlanan ve onunla sarayı, hizmetçileri ve krallığı hakkında sohbet etmeyi seven hemşireler tarafından sorular sorulunca gamzeleriyle tatlı tatlı gülümser ve 'Norveçli' aksanıyla konuşarak hayal gücünü serbest bırakırdı. Ve de bir diğer favori hasta olan Milty vardı; cazip kişilikliydi ve izmaritleri bulup onları içilebilen sigaralara dönüştürmek konusunda doğal yeteneği olan uzun boylu ve atletik yapılı bir kadındı. Bütün gününü hastayken yoktan var edilmesi kolay olan bir ruhu kollarında sevgi ile sarıp vals yaparak geçirirdi. Odada ciddiyetle dolaşır, her zaman insanları karşılayarak iyi dileklerini sunar, etrafını saran iğrençlik ve gerginliğe olacakları bilen bir bakış atar ve hapsedilmiş ve tedirgin, beyaz saçlı bir İsa gibi bir aşağı bir yukarı yürürdü. Dua ederdi. Ve ağlardı. Ve hizmetleri sırasında İsa'nın elinden kaptığı izmaritleri Milty'e geri vermeye çalıştıkları zaman yerinden sıçrayıp saldırırdı.

İlginç hayalleri olanlar ve cinayet işledikleri için hemşireler tarafından hayretle işaret edilen hastalar arasında (hastane ülkedeki 'en güvenli' hastane olarak bilinirdi, katiller için), çoğunun kişiliklerine ait fark edilebilen tek iddiası isimleriydi, ki gerçek isimleri çoğunlukla unutulmuş ve yerine takma isim verilmişti; herkesle tartışan ve anlayış gösterilmeyen sinir bozucu ve benmerkezci saralılar, ve de diğerlerine uzak duran gururlu ve şüpheci hastalar vardı, bunlar kendilerine özgü bir ihtişam içindeydiler ve eğer bu özelliklerini hemşirelerle paylaşmak isteseler, bu onlara merak ve ilgi, belki de

arada bir 'çok sıradışı, ne kadar da tatlı' oldukları için kendilerine düşen paydan daha fazla sigara ya da şeker getirirdi. Ve de uzun zaman önce konuşmaya kalkışmaktan vazgeçmiş ve artık ortamlarına daha uygun gürültü yapan insanlar vardı, hayvan sesleri ve iniltiler çıkarırlar, bazen de bütün dikkatini aya vermiş yalnız köpekler gibi havlayıp ulurlardı. Diğerleri ise budala gibi suskundular; tamamen kendi içlerine çekilirler, yemek yemek için kullanılan, sonra da duvara ittirilen uzun masaların altında bütün gün hareket etmeden kıvrılıp otururlardı.

Dört-Beş-ve-Bir o perişan haliyle insana eziyet ediyordu; burada, Çayır Evi'ndeyse, o kadar sarsılmıştım ki onca zaman duygusal olarak gözlerim bağlanmış gibi hissettim; artık şekil değiştirmiş gibi görünen ve beni kasten karmaşaya yönlendiren, daha önceden bildiğim yön bulma işaretlerinden hiçbir yardım almadan tanıyamadığım duygular arasında yolumu bulmaya çalışıyordum.

Çayır Evi'nin gerçek olduğuna inanamıyordum. Hareketlerin geriye doğru sarıldığı şaşırtmacalı filmlerdeki gibi, kabuk kabuk soyulmuş insan onurunun eski haline getirilmesini istiyordum, böylece yüzeyin altını görmezdim.

Birkaç hafta özel masada kaldım. Toplamda yirmi dört kişi olan 'Gömlekliler' kendilerine ayrılmış bir masadalardı; hepsinin de elle yedirilmesi gerekiyordu. Sessiz olanlar da yediriliyor, yemeği yutmaları için boğazlarına masaj yapılıyordu. Geriye kalan bizler için yemek zamanı, tutup fırlatma ve delice bir heyecan kargaşasıydı, özellikle de sosis ve domuz sucuğu son masaya servis yapılmadan biter ve isyankâr ve aç güruh "Yarın ilk size servis yapacağız" ya da "Bir dahaki sefere size iki sosis vereceğiz" gibi tavizlerle yatıştırılmak zorunda kaldığında; çünkü büyük mutfaktan hiçbir zaman yeterince yemek gönderilmezdi.

Özel masada oturduğumuz için her zaman ilk önce servis yapılma lüksüne sahiptik ve böylece porsiyon sayısının hesaplanmasında herhangi bir hata yapılmışsa ya da 'büyük mutfak' yeterince tepsi göndermemişse (suç hep onun üzerine atılırdı) bunun acısını biz çekmezdik.

Bazen, önümüzde payımıza düşen doyurucu elmalı turta varken gerçekdışı bir ölçüsüzlüğe ve coşkuya kapılır, birdenbire yemeğimizi havaya savurur ve arkamızdaki duvara fırlatırdık, yemek de duvara yapışır ve iz bırakırdı. Bizim için bu kadar değerli olan bir şeyi ümitsizce reddediyor olmak, savaş zamanı yapılan fedakârlık gibi bulaşıcıydı. Yemek fırlatmaya ben de katılıyordum; Fiona, ıslahevinden çıkma bir diğer kız Shelia ve ben keskin nişancılardık, incecik dilimlenmiş ekmeğimizden değerli kırıntıları koparıp masanın üzerinden hemşirelere ve diğer hastalara fiskeyle fırlatırdık. Mümkün olsa doktoru da hedef alıyor olurduk ama o zaten Çayır Evi'nin dinlenme odasından geçmezdi. Fırlatırdık, tabak çanaklarımızı masaya vururduk, kaba saba şarkılar söylerdik,

> Sevgilimi sinemaya götürdüm ve koltuğa oturttum
> ışıklar her söndürüldüğünde de...

Neredeyse her günün her anı Fiona'nın bana söylediklerini hatırlardım, "Ne deysin? Sonsuza kaday Çayıy Evi'nde kalacaksın."

Uyuduğumuz alan, alt katta iki yatakhaneye bölünmüştü, ikisi de kilit altındaydı, arka arkaya ve yan yana sıralanmış yataklarla tıklım tıklım doluydu ve giyinip soyunacak neredeyse hiç yer yoktu. Eğer ki bir şeye sahip olmamıza izin verilseydi onu koyacak herhangi bir yer ya da dolap da yoktu. Eşyaya ihtiyacı olduğu düşünülenler için koridor boyunca tek kişilik odalar ve alt katta ve üst katta güvenilir hasta-

lar için kilitlenmeyen yatakhaneler vardı. İlk başlarda kilitli yatakhanelerden birinde uyuyordum, yatağımın ayakucu, Barbara'nın yatağının başucuna değiyordu. Barbara bütün gece hiç uyumazdı. Yatakta oturup ellerini ovuşturarak kıkırdardı.

Kısa zaman sonra geceleri kalkıp dolaşma alışkanlığım yüzünden alt katın koridorundaki odalardan birine nakledildim. Sabah olunca yatakhanelerdeki ve odalardaki bütün hastalar giyinmeleri için küçük banyoya doluşturulurdu. Yıkanıp temizlenme umudu pek de yoktu, içeri girince insanı sanki kokuşmuş vücut kokusu ezip geçiyordu. Pazar yerindeki sığırlar gibi sıkı sıkıya istiflenmiş, çırılçıplak durur ve giysilerimizin rastgele dağıtılmasını beklerdik, ve genellikle bir ya da iki şey eksik olurdu. Bir seferinde kendimi pantolonsuz bulunca şaşkına dönmüştüm. Olay çıkarttım. Olay çıkartmakta, tartışmakta, kendi haklarımı ve korumakla sorumlu hissettiğim diğer hastaların haklarını savunmaya çalışmakta usta haline geliyordum. Yüksek sesle şikâyet ettim, "Pantolonum yok."

"Pantolon mu?" diye bağırdı Hemşire Wolf; ufak tefek, zayıf ve sivri dilliydi; kaya gibi açıktaki yüzü her gün, sanırsam deri hastalığıyla aynı amaca hizmet eden ağır bir makyajla kaplanmış olurdu. "Pantolonu ne yapacaksın ki? Etrafta hiç erkek yok."

Bu doğruydu. Gördüğümüz erkekler yalnızca üç gündür sakalını kesmemiş, kararmış sosis ya da yahni tepsileriyle kapıya gelen mutfakta çalışan adamlardı.

Bu yüzden bazen pantolonsuz, bazen çorapsız gezerdim, ve her ay hastane tarafından tedarik edilen âdet bezlerinden istemem gerektiğinde çok korkardım, bir ya da iki keresinde geri çevrilmiştim ve uzun saatler çalışan başı kalabalık görevli bana "Kendi kıç deliğini kullan" demişti. Sonunda pek de umursamaz hale gelmiştim; özel masadan kalkıp tuvalete

gitmek istediğimde, zaten çoğunlukla da isterdim, eğer izin alamazsam oturduğum yerden masanın altına kayıp hayvan gibi yere işerdim.

Artık kış gelmişti ve üşüyorduk, çünkü binada ısıtma sistemi yoktu; bazen bütün gün yağmur yağardı, su birikintilerine yağan damlaların ve olukta şakırdayan suyun sesini duyar ama göremezdik, çünkü veba bulaşmış evlerdeki gibi pencerelerin alt kısmı tahtayla kapatılmıştı. Yedinci Koğuş'u düşündüm, aydınlığını ve güzelliğini; ağrılarından ve sızılarından ve uykusuzluklarından bahseden ve de evlerini ve akrabalarını ve gelecek planlarını anlatan, bilincin tatlı rahatsızlığından mustarip, hafifçe melankolik hastalarını; orada her şey o kadar düzenli ve belirli ve güvenli gözüküyordu ki. Salkımsöğüdü ve dondan ve nemden artık mahvolmuş harpı hatırladım; ve duvarları pastel renkli odalarda Hemşire Creed'in topallayarak neşeli masa örtülerine çeki düzen verişini ve şen yatak örtülerini düzeltişini düşündüm. Günler kat kat sünger gibi bizim bile duyamayacağımız şekilde hayatımızın sesini keserek, kendilerini sarıp sarmalayarak ve üst üste yığılarak geçti, öyle ki eğer yarın denen şey çıkıp gelse bile bizi duyamazdı; getireceği yeni günler bizi içine, kendi ismine gömerdi; toprağa gömülüp kalmış insanlar gibi olurduk, kurtarma ekibi gelip karanlıkta ellerindeki lambaları sallayarak dolaşır ve bize seslenir, kimseden ses çıkmadığı için sonunda vazgeçer, bazen toprağı kazar ve kurbanları ölü bulurlardı. Böylece zaman, feryatlarımızın ve hayatlarımızın sesini bastıran kar gibi üzerimize yağıyordu, peki onu bizim için kim eritecekti?

Beyaz kuş, tüyleri yok
Süzüldü Cennet'ten aşağı
Düştü kale duvarına.

Ağa da geldi toprağı yok
Aldı götürdü eli yok
Kral'ın Beyaz Konağına
Tırıs gitti atı yok.

Ellerimizi göğsümüzde kavuşturup bilmece gibi konuşsak işe yarar mıydı?

13

Bir gün özel masadan alınıp dinlenme odasında kaynaşan 'diğerlerinin' arasına dahil edildim. Korkuyordum. Tahtadan yapılmış uzun banklardan birine oturup diğer uçta oturan Betty'e doğru döndüm. Ona gülümsedim. Gülümsememin ona sevgi ve yardım etme isteğimi gösterdiğini umuyordum. Birdenbire doğrudan burnumun üzerinde patlayan yumruğuyla karşılaştım ve gözlerim yaşla doldu, önce acı gözyaşları olarak başladı ama sonunda ümitsizlik ve yalnızlık gözyaşları olarak bitti; bana yumruk atacaklarsa onlara nasıl yardım edebilirdim ki? Hemşirelerden biri bana doğru yaklaştı.

"Orası Betty'nin yeri. O banka Betty'den başka kimse oturmaz. Kendisi cinayete eğilimlidir."

"Bana neden söylemedin?" diye sordum.

"Ah. Ne olacağını görmek istedim" dedi hemşire dürüstçe. "Çok da ciddiye alma. Günlük eğlencenin bir parçası. Hadi gel, bonbon kapma yarışına katıl."

Bonbon kapma yarışı, hem çoğu zaman kendilerini 'bütün gün iş başında burada tıkılıp kalmaktan biz de kafayı yiyoruz' diye tanımlayan personelin eğlenmesi, hem de hastaların keyif alması için bazı günler yapılırdı. Son zamanlar-

da kavga çıkmadığı için canı sıkılan hemşireler, iki haftada bir Sosyal Güvenlik ödeneğinden hastalar için alınan teneke kutudan bir paket şeker getirirlerdi. Kâğıda sarılı bonbonlar dinlenme odasının ortasına saçılır, kim ilk gelirse şekerleri o kapardı; kavgalar çıkar, insanlara deli gömleği giydirilir, düdükler çalar ve hem hastalarda hem de uzun zaman önce 'hemşirelik yapma' isteğini bastırmak zorunda kalan, şimdi uzun saatler çalışan, onuru kırılmış, çoğu zaman sadist bekçiler haline gelmiş hemşirelerde belli aralarla yükselip doruğa ulaşan gerginlik bir süre için serbest bırakılırdı.

Bonbon kapma yarışı bittikten ve kavgalar yatıştırıldıktan sonra sıradışı bir sessizlik ve hayalcilik ve bazen kahkahalar olurdu ve koşuşturmacada başarılı olanlar tatlı ve yapışkan ganimetlerini sıkı sıkı tutarlardı. Şekerlemelerin tadı her zaman aynıydı, koyu balçıktan şurup gibi insanın midesini bulandırır, aynı zamanda da rahatlatırdı. Çok istememe rağmen yarışa hiç katılmadım; dışarıdan seyrederken görevlilerin, sorumlulukları altındaki hastalara hayvanat bahçesinde kafeste yaşayan hayvanlar gibi davranacak kadar insan olduklarını unutmuş olmaları beni tiksindiriyordu.

Benim için tadımlık şekerlemeleri yeme zamanı gecelerydi, koridordan geçip aceleyle yatmaya götürülürken açlıktan midem öyle eziliyordu ki, kimse görmeden açık kilere bir hamlede girmekte usta olmuştum, bazen yeni açılmış teneke kutudan bir avuç şekerleme kaçırabiliyordum. Ama bu çok seyrek oluyordu. Genelde bir elimle kutudan bir dilim ekmek kapıyor, büyük tenekedeki balın içine dalıp karınca filan ne varsa parmaklarımla ekmeğin üstüne yapıştırıyor, hepsini koltuk altımın terli kıllı oyuğuna sıkıştırıp sonra sakin odamda dışarı çıkartıyor, tuzlu tatlı ve üzerine yapışmış pisliklerle onu yiyordum.

Odamın pencerelerinde kepenk yoktu. Geceleri gökyüzünü görebiliyordum ve aşağıda, tuğla binanın dışındaki su

birikintileriyle dolu avluda hareket eden motorun sesini ve sahile vuran gelgitin dalgalarını duyabiliyordum, sanki kişiye özel bir feribot çalışıyor ve bir kıyıdan diğerine cesetler taşınıyordu. Gizli gizli ekmek ve bal tıkınmalarım değil ama odamdaki ikametim, bir gece yatağımda yatarken kapımın dışında kötü niyetli fısıltılar duyduktan sonra ansızın sona erdi. O gün sıradışı bir şekilde zorluk çıkararak emirlere uymamış, hemşirelere 'cevap vermiş', umutsuzlukla bağırıp çağırmıştım; şimdiyse endişe içinde cezamın ne olacağını merak ediyordum. Fısıltılı sesler gelmeye devam etti.

"Ona yarın şok tedavisi vereceğiz" dedi bir tanesi. "Şimdiye kadar aldığı en kötü tedaviyi; bundan kaçamayacak. Kapısını sıkı sıkı kilitledin mi?"

"Evet" diye cevapladı diğeri. "Şok tedavisi için listede. Diyorum sana, ona haddini bildireceğim. Ona bir ders vermek lazım. Yarın kahvaltı etmeyecek."

"Kahvaltı etmeyecek" diye tekrar etti diğer ses. "Şok tedavisi görecek."

Kalbim o kadar hızlı çarpıyordu ki nefes almakta zorlanıyordum; öyle bir panik duygusu kapladı ki içimi, gökyüzünün bana kalan tek görüntüsünü bozup şeklini çarpıtıyor olsa da, dışarı çıkmak ya da cama ulaşıp kendimi mahvetmek ve ertesi günün gelişini ve çok korktuğum EKT'yi engellemek için pencereye yumruğumu geçirdim.

Çünkü tedavi için sıraya girmek ve odadan dışarı çıkarılan bilincini kaybetmiş hastaların yattığı sedyeleri seyretmek için yeterince serinkanlılık biriktirdiğim Cliffhaven'daki o eski 'cesur' günler geçip gitmişti. Arka arkaya iki şok tedavisi yaparak beni gafil avladıkları Dört-Beş-ve-Bir'deki o sabahtan sonra, bir daha hiç tedavi görmemiş ve öğrendiğime göre bende 'hiçbir şey işe yaramadığı' için Çayır Evi'ne nakledilmiş olsam da hâlâ kapının kilidinin açılıp hemşirenin beni "Bu sabah sana kahvaltı yok. Geceliğin ve sabahlığın üstünde

kalsın. Tedavi göreceksin" diyerek karşılayacağı sabahın korkusu içinde yaşıyordum.

Kırılan camın gümbürtüsünü duyan hemşire alelacele gelip bir anda odaya girdi ve beni karşıdaki kepenkleri kapalı ve karanlık odaya koydular; soğuk ve sert çarşafların arasından, altındaki muşambayla daha da soğuk hale gelmiş ve döşeğin içinden çıkan saman çöpleriyle iyice rahatsız hissettiren yatağa titreyerek girdim. Bana paraldehit verdiler ve uykuya daldım.

Ertesi gün korkum geri geldi ama yanılmış olduğumu anladım, çünkü 'tedavi görmeyecektim'.

Korkum devam ediyor ve gittikçe kuvvetleniyordu, artık onu kontrol edemiyordum. Bana EKT vermeyi ya da herhangi korkunç bir şey yapmayı, beni ne kadar yardım için bağırırsam bağırayım kimsenin sesimi duyamayacağı bir tünelde toprağa canlı canlı gömmeyi veya beynimin bir parçasını çıkartmayı ve beni çizgili elbise giydirilip deri bir tasma ve zincirle etrafta dolaştırılan garip bir hayvana dönüştürmeyi düşünüyorlar mı diye her gün durmadan soruyor, soruyor ve soruyor, kendimi bir baş belası haline getiriyordum.

Artık Başhemşire ve Hemşire Wolf'u ne zaman birbirleriyle konuşurken görsem belirsizliğin verdiği acıyla kıvranıyordum. Benim hakkımda konuştuklarını biliyordum; beni elektrikle öldürmeyi, şafak vakti asılacağım Mount Eden Hapishanesi'ne göndermeyi tasarlıyorlardı. Bazen Başhemşire ve Hemşire'ye daha fazla konuşmamaları için bağırıyor, bazen hemşirelere saldırıyordum, çünkü benden gerçeği gizlediklerini biliyordum ve yaptıkları korkunç planları bana anlatmayı reddediyorlardı. Ama bilmek zorundaydım. Bilmek zorundaydım. Başka türlü nasıl kendimi korumak için hazırlık yapabilir, çok acil durumlarda kullanmak için gerekli şeyleri bir araya getirebilir, sonra hangisini kullanacağımı

bilmek için her şeyi sakince karşılayabilirdim? Keşke bana bunu anlatacak birisi olsaydı!

Doktordan bana güvence vermesini isteyebilirdim ama neredeydi ki o? Çayır Evi'ndekilerin hastalıklarının 'fazlasıyla ilerlemiş' olduğu, doktorun değerli zamanını onlara ayırmasının çok da bir işe yaramayacağı ve diğer hastalarla, Yedinci Koğuş'taki ve nekahet dönemindeki 'kurtarılabilecek' olanlarla ilgilenmesinin daha akıllıca olacağı gayet iyi bilinirdi. Doktorun, Çayır Evi'nin dinlenme odasından geçtiğini yalnızca bir kere görmüştüm. Bir kapıdan diğerine topallayarak hızlıca gitmişti. Yüzünde korku ve dehşet dolu bir ifade vardı, ama sonra bu kuşkucu bir ifadeye döndü, sanki kendi kendine "Öyle değil. Ben genç ve hevesli bir doktorum, tıp fakültesinden mezun olalı henüz birkaç yıl oldu. Yolun karşısında bana tahsis edilen evde karım ve çocuğumla yaşıyorum. Tanrım, ruhun konukseverliği de nedir ki?" diyordu.

14

Çok az ziyaretçi gelirdi; termosları ve file torbalarının içindeki hoş yiyecekleriyle gelen sadık küçük bir grup, konuşma alışkanlığının hükmü çoktan geçmiş olduğu için pastalar ve bisküviler ve şekerler aracılığıyla nazik ve durumu kabullenmiş iletişim gösterilerini sunarlardı. Ziyaret günlerinden birinde, akşamüstü öğle yemeğinden hemen sonra masalar çekilip duvara yaslanmıştı ve biz yıpranmış yer tahtaları üzerinde bir aşağı bir yukarı aranarak dolaşmaya başlamış ya da inanılmaz bir kukla gösterisi sunar gibi dizlerimiz havada masanın üstünde oturuyorken, koridora ve ziyaret odasına açılan kapının yanında tahta banklarla çevrili bir alan oluşturulmuştu.

Ziyaretçisi gelmesi muhtemel olduğu düşünülenler ("Jane mi? Ah, hayır olamaz. Onu görmeye kimse gelmez." "Dora mı? Belki birileri olabilir. Genelde gelmeye zahmet etmezler. Mary mi? Benim burada olduğum bunca zamanda hiç ziyaretçisi olmadı. Frankie mi? Belki" gibi yorumlarla aşağılama dolu bir incelemeden sonra) sergilenmek için seçilen sığırlar gibi etrafı çevrili alanın ötesine götürülür, iki hemşire çarşafa sarılı bir bohçayı sürükleyerek içeri girince başlayan giydirme işlemini beklerlerdi. Bohçanın düğümleri açılır ve herhangi birisine ait

olabilecek 'en iyi' giysiler, aşağı yukarı üzerine uyduğu sürece herhangi birisine giydirilmek üzere serilip hazır beklerdi. Bekleyen hastaların üzerinden yüksek belli rengi solmuş çiçekli önlükleri çoktan çıkarılmış, ıslak bir bez ve koğuş tarağıyla hızlıca kaşağılama işlemine tabi tutuluyor olurlardı. Bağcıklı, mat cilalı, siyah koğuş ayakkabıları giyilir, neşe içinde bir o tarafa bir bu tarafa adımlar atılır, patinaj yapma ve tekmeleme girişiminde bulunulurdu. Bir yastık kılıfı dolusu jartiyer yere boşaltılır ve hastalar lastiğiyle oynamayıp çorapları tutması için taksınlar diye içten ikna çabalarıyla dağıtılırdı.

Bazı hastaların gri koğuş çorapları vardı; akrabaları akıl hastalarının en azından ziyaret günü gibi özel zamanlarda dış dünyada giyilen türden kıyafetleri giydiklerini hatırlayan diğerlerininse büyük bir özenle yumuşak selofan zarflarından çıkartılıp sallanan kendilerine ait gerçek naylon çorapları vardı. Ziyaret saatlerinden sonra o naylon çorapların mahvolup gideceğinin ne önemi vardı ki? Giyinme işlemi birkaç hasta için devam ederken, etrafı çevrili kutsal alanın dışında kalan çoğunluk neredeyse her zamanki gibi davranır, arkadaşlarının bir saat için dış dünyayla kısa bir temas kuracaklarını ve uzun zaman önce terk edilmiş insan iletişimi labirentindeki hayret verici safarilerinden kalan bir avuç dayanıksız hatıra ile heyecanlı şaşkın şiddete eğilimli bir şekilde geri döneceklerini bildiklerine ya da bunun umurlarında olduğuna dair çok az belirti gösterirlerdi. Ama kapalı alanm, odanın etrafında dönüp duran bazı hastaları alıştıkları yolu değiştirmelerine mecbur etmesi kızgınlığa yol açardı; bazıları takip ettikleri izin kokusu kaybolmuş karıncalar gibi paniklerdi; diğerleriyse buna aldırış bile etmezdi.

Ya da öyle gibi görünürdü; ta ki birilerinin, davranışlarının duruma uygun çılgınlığının, başlangıçta, kalplerinden kazılıp çıkarılmış ham arzunun ürünü olduğunu fark edene kadar.

Rose Hala benim daimi ziyaretçimdi. Onda, kendi halam olduğunu fark etmemi zorlaştıran bir misafir odası hanım hanımcılığı havası vardı; sanki diğer çocuklara aitmiş gibiydi; gördüğünüz üzere kendimi bir çocuk gibi hissediyordum. Onu gördüğüme çok mutlu oluyordum. Biz bitişik koğuşa ait yemek odasında otururken, komuta elinde olan Hemşire Wolf da odanın önündeki özel bir masada etrafına dikkatle bakarak oturur ve arada bir buyurgan bir şekilde "Sessizlik lütfen" derdi. Bu sözler, ne de olsa duygular yüzlerine hâlâ duruma uygun işaretler yansıttığı için ve hiçlik maskesini takınmayı henüz öğrenememiş olduklarından, acınması gereken ziyaretçilerin yüzünde korku dolu bir ifadeye yol açardı. Ayrıca yüzlerinden yalnızlık, öfke, teslimiyet, sempati yansırdı; bir ziyaretçiye, bir de hastaya baktığınızda hangisinin hangisi olduğunu hemen ayırt edemezdiniz, ta ki hastanın yüzündeki ve bedenindeki 'sabit' ifadeyi yakalayana kadar, çünkü hastaların insan peltesine benzeyen bütün varlığı Çayır Evi kalıbına dökülmüş gibiydi.

Rose Hala koğuş hemşiresinden olabildiğince uzakta, koltuğunda ürkekçe oturup bekliyor olurdu. Nazik olmak için çok çabalasam da, gelip ıslak çilek kokulu öpücüğünü alır almaz çantasına bakar ve bana ne getirdiğini merak ederek gözlerimi ondan ayıramazdım. O da anlayıp, beraber yememiz için getirdiği Noel çorabına benzeyen yemek paketini hemen açardı; o ağırdan alarak nazikçe ufak ufak ısırır, bense açgözlülüğümden gizlice utanarak oburca tıkınırdım.

Bir gün benim için diktiği çantayı getirdi bana. "Eşyalarını koymak için" dedi. Pembe kreton kumaştan yapılmıştı, iple büzgülü ağzı ve üst kenarında çepeçevre güller ve kartondan yuvarlak tabanı vardı; ve elimi içine daldırmam arının çiçeğin içine girmesine benziyordu. Çantayla gurur duyuyordum. Onu dikkatlice korumam gerektiğini biliyordum. Rose Hala'ya onun belki de elimden alınacağını, etiketleneceğini

ve depoya konulacağını, hastaneden ayrılırken benim tarafımdan ya da Çayır Evi genellikle 'ebedi' olarak kabul edildiğinden, öldüğüm ve birilerinin gelip 'eşyalarımı' ortadan kaldırması için haber gönderildiği zaman kız kardeşim ya da Rose Hala'nın kendisi tarafından alınacağını söylemeye içim elvermiyordu. Yine de onu saklayabilmeyi umuyordum, çünkü üst katta yaşayan bir ya da iki kişinin küçük çantalarını sıkıca tuttuklarını görmüştüm, gerçi benimki gibi değillerdi, üst kenarlarında çepeçevre güller ve büzgülü ağızları yoktu.

Çanta, kayıp insanların ülkesine girmek için bana gereken son belge gibiydi. Artık Dört-Beş-ve-Bir'in insanlarına ve sahip oldukları azıcık şeye gösterdikleri korkutucu özene dışarıdan bakmıyordum; artık sınırın ötesine geri dönme umudu çok küçük olan yerleşik bir vatandaş olmuştum; delilerin dünyasındaydım ve bizi, kendini aklı başında diye adlandıran insanlardan ayıran, kilitli kapılar ve demir parmaklıklı pencerelerden daha fazlasıydı.

Hazinemi içine koymaya yarayacak pembe kreton kumaştan bir çantam vardı.

Haftalar boyunca yağmur yağdı. Büyük mutfaktan tepsileri getiren adamlar kapıya geldiklerinde su birikintilerinin içinde duruyorlar ve yağmur muşamba pelerinlerinden aşağı damlıyordu. Üşüyorduk açtık canımız sıkılıyordu ve etrafı canlandırmak için zaman zaman kavga ediyorduk, gerçi ben hiçbir zaman hastalarla kavga etmiyordum çünkü onları merhametsizlikten korumayı görevim sayıyordum ve hemşirenin sıradan bir insanı incitecek ve ona acımasız gelecek sözleri mazur göstermek için "O yol yordam bilmiyor. Ne söylediğimin farkında değil. Bu insanların nereden bakarsan bak ölü olduklarını görmüyor musun?" demesi beni üzüyordu.

Bütün hemşirelerin çoğu zaman merhametten yoksun olduklarını öğrenmek garip gelebilir, ta ki hastaların bakımını

üstlenmeyi çok isteyenlerin yalnız mücadelelerinden personel azlığı ve günde on iki saatlik olumsuz çalışma koşulları altında vazgeçtiklerini, ya da yozlaşıp Yedinci Koğuş'ta bazen tatlı dilli ve Çayır Evi'nde kaba saba, ama hep yılgın isteksiz ikiyüzlü zorbalar haline geldiklerini hatırlayana kadar.

Günlerce yağmur yağdıktan sonra hava birden açtı ve biz kötü kokan dinlenme odasından atılıp alt kattaki küçük avluya gönderildik ve tertemiz mavi havada titreyip ayakta durarak ya da yıkık dökük verandanın parmaklıklarına otururak lacivert derin sularla inci renkli sığlıkların yama yama gözüktüğü yatlarla dolu limana ve gelgit çekildiğinde oluşan çamur birikintilerinin salyangoz sarmalı gibi desenine baktık. Annemin bu hiç görmediği kuzey limanı hakkında bestelediği huzur dolu şarkıları hatırladım. 'Waitemata Limanı'ndan Denize Açılmak' şarkısı ve çamur birikintilerinin görüntüsü, gelgit çekildiğinde ve bulutların gölgeleri balıksırtı desenli kumun üzerinde boydan boya kayarken sahilde durup istiridye ve deniztarağı bulmak için ayak parmaklarımla kumu kazdığım zamanları düşünerek ev hasreti çekmeme yol açıyordu.

Bazen Fiona ve Sheila ile parmaklıkların üzerinde oturduğumuz yerden erkek hastaları görür, utanmadan açık saçık ifadeler ve güzel bacaklarımız hakkında yorumlarla onlara seslenirdik; ya da yalnızca Çayır Evi insanları olduğumuzu ve bizim için bir umut olmadığını bilerek sessizce otururduk. Ve üşürdük. Bazen pantolonum ya da ayakkabılarım ve çoraplarım olmazdı çünkü sabahları bana verilen elbise tomarının içinden bunlar çıkmaz ve yüz kişiyi giydirme hengâmesi içinde benim gibi yardım almadan giyinebilenlerin ihtiyaçlarıyla ilgilenmeye zaman olmazdı.

Verandada oturuyor ya da avluda topallayarak yürüyordum çünkü ayağım mikrop kapmıştı; birçok insanın kolları ve bacakları enfeksiyonluydu ve sargılarımızı düzelttirmek

ve penisilin iğnesi olmak için yıpranmış ahşap merdivenlerden bir aşağı bir yukarı durmadan inip çıkıyorduk. Artık hiddetli kalabalığın ve müzikte sessizlik anları gibi yerde yatan ölülerin bir parçasıydım. Nasıl ki körler onlardan esirgenen görüntünün etkili bir biçimini dokunarak oluşturuyorlarsa, delilerin konuştuğu, mantık kullanmadan ve kelimelerle oluşturulan dilin de farklı bir mantık biçimi olduğunu biliyordum. Etrafımdaki insanların, çok az insanın kuşku duymaya bile korktuğu şeye, hiçbir şeyin göründüğü gibi olmadığına inanmaya cesaret ettiklerini biliyordum. Çitteki yerinden oynamış tahtaların arasından kanalizasyonu tamir etmek için toprakta derin hendekler kazan işçilere dikkatle bakan koyu renk saçlı sessiz kadının, kendi mezarının kazılışını seyrettiğini biliyordum. Beklenmedik bir ziyaretçi uğradığı için bir hemşire, Maria'yı almaya geldiğinde, Maria'ya göre ziyaretçi filan yoktu. Kollarında, işkence gördüğü Avrupa'daki toplama kampından kalma yara izleri vardı, zihni ise daha çok yaralıydı. Çok az İngilizce biliyordu. Ona Yugoslav dilinde Merhaba, Biz senin arkadaşınız, Çok hoş bir gülüşün var, demeyi öğrenmeme ve onun yabancı olmasının sıradışılığı ve vücudundaki yaraların tartışmasız dehşet verici kanıtından etkilenen hemşirelerin önceleri onunla şefkatle konuşup sakinleştirmeye çalışmalarına rağmen hiçbir şey ona fayda etmiyor gibiydi; çünkü üst kata her çağrılışı, onun için işkence ya da gaz odasına gitmek anlamına geliyordu.

Bana göre 'mantıklı' bir şekilde sohbet etmeyi becerebiliyor olsam da konuşacak çok az insan vardı ve herhangi bir kimseye yaklaşmak için benzer bir zihinsel maskenin arkasına saklanmak gerekiyordu; tıpkı etraftaki bitki örtüsüne uyum sağlamak ve düşmanın kuşkularını azaltmak için başlıklarına ağaç dalları takan askerler gibi. Ama herkesin kendi benliğinden çıkmaya çalışıp insanlarla iletişim kurma tehlikesine dahil olurken kullandığı taktikler de bunlar değil

midir? Okuyup yazması olmayan ve fikirlerini sözcüklerle eşleştirmeye zorlanan Fiona'yla konuşuyordum, sanki bir şey söylemeye, kendi benliğinden çıkmaya çalıştığı her seferinde açmaya çalıştığı kapı, üzerine bastırıp onu toprağa gömen yıkık bina enkazı gibi büyük donukluğun oluşturduğu yığın tarafından engelleniyordu; o yüzden kendi içine çekilir ve konuşarak oradan çıkmaya çalışmaktan vazgeçerdi. Bir şeyler fırlatmak, küfürler çığırmak ve açık bir anlamı olmayan ama anlam dolu olan sesler ve kıkırtılar çıkarmak onun için daha kolaydı; sanki gömülüp kalmış odasından işaretler göndermenin bir yolunu bulmuştu.

Islahevinden çıkma diğer kız Sheila'yla da konuşuyordum; kıvrak zekâlı, iki kere evlenmiş bir kere boşanmış yirmi yaşında bir hanımefendiydi. Sheila'nın erkek hastalarla gizemli bağlantıları vardı. Bir gün bana gururla sırrını açıklayarak ayakkabısının burnunun içinde altı pound dört peni ve makine atölyesindeki adamlardan biri tarafından yapılmış ve mutfaktaki adamlardan biri tarafından yahniyi getirdiği zaman ona teslim edilmiş bir anahtar olduğunu söyledi. Ona kaçışında iyi şanslar diledim. O gece yatağını insan şekline getirilmiş çarşaflarla doldurarak eski hapishane numarasını başarıyla gerçekleştirdi ve ertesi gün ortadan kayboldu. Gazetelerde AKIL HASTASI KAÇTI şeklinde olağan manşetler vardı –öyle olduğunu tahmin ediyorum çünkü görmedim– ve dışarıdaki dünyada insanlar geceleri kapılarını kilitleyip gündüz 'en vahim katillerin tutulduğu gayet iyi bilinen' ülkedeki en büyük akıl hastanesindeki yetkililerin dikkatsizliği ve güvenlik önlemlerinin yetersizliğinden şikâyet etmek için bir araya geldiler; gazetelerde artık bir şeyler 'yapma' zamanının geldiğini söyleyen ve 'deliler ipini koparmışken sıradan bir vatandaşın geceleri sokakta dolaşması nasıl beklenebilir ki' diye soran makaleler yayımlandı.

Shelia yakalandı, onunla kaçan adam, yani 'tehlikeli has-

ta' da. Shelia tecrit edildiği yerde neşe içinde 'Hoş kokulu menekşeler, gülden bile hoş' ve 'Po kare kare ana' diye şarkı söylüyor ve üst katta kilit altında tutulan, onun yokluğunda kontrolden çıkıp durmadan yatağına vuran Fiona'yla iletişim kuruyordu. Doktor, ender görülen bir ayrıcalık yaparak onu ziyaret ediyordu. Shelia onu cazibesiyle büyülemiş ve bir paket sigara istemişti, doktor da gülümseyerek arkasını dönmüş ve hemşireye "Sevgili küçüğümüze bir doz paraldehit ver. Tek kelimeyle ona bayılıyor" demişti.

Bir hafta sonra Sheila böbrek kanaması geçirdi ve iki hafta sonra öldü, adamlar gecenin bir yarısı gelip üstü kapalı sedye arabasıyla cesedini alıp götürdüler.

İnsan ölüm için sadece bir anlığına durur; iki kalp atışının arasında yatan kısa bir ara ve paniktir yalnızca.

Louise'le konuşmuyor, onu dinliyordum. "Biliyorsun ya," demişti, elleriyle göstererek, "bağırsağımız kilometrelerce ve kilometrelerce uzunlukta."

"Tam olarak beş yüz kilometre."

Karaciğer ilacı ve kabızlık tedavisi reklamlarındaki sıkı sıkıya paketlenmiş tüp resimlerini hayalimde canlandırıyordum ve Louise'in, bedenin sıhhi tesisatını, düşüncelerini delilik noktasına dek kaplayacak kadar aklından çıkaramamasına şaşmıyordum. Geceleri bağırsak labirentini ve dışarı çıkmaya çalışan kirli atıkların inatçılığını düşünmekten uyuyamıyordu. Bir damla asidin 'mide çeperini yakıp delik açmaya' yeterli olduğundan da endişe duyduğunu söylemişti bana. Görünüşteki lehim aleti etkisi ve midemizde duran kaynak makinesi düşüncesi tüylerimi ürpertmişti; Louise'in bilimkurgu kitaplarındakilerden çok daha ürkütücü bir korku hikâyesinde yaşadığını tahmin ettim; o, bütün korkuların öznesi ve nesnesi olan kaçınılmaz şeyi, yani insanın kendisini keşfetmişti.

Louise için üzülüyordum; anlatacak bir hikâyesi vardı ve insanların onu dinlemeye hiç de niyeti yoktu, ve onları

sinirlendiriyordu çünkü dünyayı dolaşan Yaşlı Denizci* gibi dinlenme odasını dolaşır, 'üç kişiden birini' durdururdu. Bir gece, sürüyle beraber koridor boyunca koşuştururken yandaki odalardan birine göz atınca Louise'i yatakta oturmuş ve o güzel dalgalı siyah saçları kesilmiş ve kafası kazınmış halde gördüm. Kafasına yarım geçirilmiş, pamuklu kumaştan bir başlık giyiyordu. İçimi panik kapladı. *Biliyordum.* Diğer insanlara da oluyordu – Bayan Lee'ye, Bayan Morton'a, Plattie'ye. Sabahleyin sedyeyle dışarı çıkarılıp şehirdeki hastaneye götürülmüşler ve gece olunca kazınmış kafalarında sargı beziyle geri dönmüşlerdi, yandaki odalarda yatıyorlardı ve yüzleri soluk ve nemliydi, gözbebekleri büyümüş ve mürekkeple boyanmış gibi simsiyahtı. Bu, 'kişiliği değiştirdiği' bildirilen, yeni keşfedilmiş bir ameliyattı.

Ameliyat olduktan sonra Louise uysallaşmış, eğer insanlar 'hikâyesini' dinlemeyi reddederse aniden hiddetlenme eğilimi azalmıştı; altını ıslatıyor ve keyif içinde kıkırdıyordu, buna rağmen dış görünüşüyle gurur duymaya başlamıştı, ama insan bunun ne kadar ameliyatın ya da ne kadar ona karşı değişen tutumun sonucu olduğuna emin olamıyordu. Ona ve kafası kazıtılan diğerlerine bakmca irkilen ve birbirlerine "Onun yerinde olmadığıma çok mutluyum. İnsanın içini ürpertiyor" diyen hemşireler tarafından her türlü ilgi gösteriliyor ve meraklı ve hastalıklı sorularla bunaltılıyordu.

Louise hâlâ kilometrelerce ve kilometrelerce uzunluktaki bağırsaklardan bahsediyordu, ama biliniyordu ki, artık ameliyat olduğuna göre, şimdi, kabul edilen oydu ki, kişiliği artık 'değişmişti'; onun için umut vardı, buna karşın, görünüşe göre kabul edilemez kişiliklerimizle geri kalan bizler için çok az umut vardı ya da hiç yoktu.

* Samuel Taylor Coleridge'in epik eserinde şiirin kahramanı Yaşlı Denizci, düğün yemeğine giden üç kişiden birini durdurup başından geçen uzun deniz yolculuğunu anlatır. (ç. n.)

Louise gittikçe iyileşti. Doktor haftada iki defa onu görmeye geliyordu! Sonra, günlerce Çayır Evi'nde kaldıkça ve ameliyatının ilginçliği azaldıkça ve doktorun artık onu haftada iki kere görecek zamanı kalmayınca, hâlâ uysal olmakla beraber dış görünüşüne daha az önem vermeye ve altını ıslatmayı önemsememeye başladı; değişim kendinden beklenen dramatik biçimi almadığı için aldatılmış hisseden insanlar gibi, 'eski' Louise, 'yeni' Louise'in altında rahatça çöreklenmiş oturuyor diye hemşireler de aldatılmış hissederek onu yeniden eğitmeye çalışmaktan vazgeçtiler ve kısa zaman sonra o da tekrar dinlenme odasında zıplayıp bağıran insanlardan biri oldu.

Bazen, odanın köşesinde oturduğum yerden onun dalgın dalgın gülümsediğini görüyordum. Kilometrelerce ve kilometrelerce uzunluktaki bağırsaklar!

15

Deli konuşmalarının şiirselliğinin hemen cezbettiğine dair romantik ve herkesin bildiği fikri zedeleyeceği için deliliğin edebiyatta çok seyrek bahsedilen bir yönü vardır, ve bu pek ender olarak tohum kataloğu gibi ezberden okunan Ophelia tarzı basit konuşmalar ya da şiirselliğe kendini kaptırmanın dışavurumunu sunan kurmaca yazında Deli Jane'lerin* içini dökmesi gibidir. Dinlenme odasında dönüp dolaşanların pek azı herkesin kabul edeceği anlamda kahraman olmaya hak kazanırdı; çok azı bir cazibesi olan özgür ruhlu uçuk tiplerdi. Çoğunluk genelde kızgınlık, kin ve tahammülsüzlük uyandırırdı. Davranışları hakaret içerir, huzursuzluğa neden olurdu; ağlarlar ve inlerler, tartışırlar ve şikâyet ederlerdi. Birer baş belasıydılar ve buna uygun muamele görürlerdi. Onların da ilgi ve sevgiye ihtiyacı olan değerli bir insanlıkları olduğu ve içlerinden taşan çirkin gerçeklerden şiirsel bir özün damıtılabileceği unutulurdu.

Yaz mevsiminin gökyüzünü soyup parlak günleri ortaya çıkarmaya ve film üzerindeki buğulu hatıralar gibi parılda-

* William Butler Yeats, *Deli Jane Şiirleri* diye bilinen eserlerinde beden ve ruhun bütünlüğünü yaşlı ve aklı karışık Deli Jane'in ağzından savunur. (ç. n.)

yan sıcak örtüyle örtmeye sabırsızlandığı, kış mevsiminin-se fazlasıyla ısrarcı olduğu ve güney Yeni Zelanda yılının bir parçası olan ve öncesinde değişen renklerin ve sonbahar çiyinin yavaş hüznüne tahammül edemediği kuzey Yeni Zelanda'da bahar, ne kadar gelebiliyorsa o kadar geldi. Hızla gelen bahar, kuru soğuk havada kabaran yumuşaklık ve sıcaklık dalgalarını, çalılık çiçeklerinin ağır ballı kokusunu, rata ağaçlarının kıpkırmızı tomurcuklarını ve bereli deri gibi içli dışlı kıvrılmış mor yapraklı küpeçiçeklerini getirdi. Tui kuşları ve çan kuşları, çalılık arazilerin derinliklerinden geri dönüp göçebe ardıçkuşları ve karatavuklarla yan yana ötmeye başladılar; balla sarhoş olmuş gümüşgöz kuşları avlu parmaklıklarının ve ötesindeki küpeçiçeği ağacının etrafında sersem sersem uçtular. Aşağı inip avluda havayı koklayarak durmuş su birikintilerinin içinde gezindik, ıslak köşelerin ve gölgeliklerin tekrar kurumasını izledik ve üzerindeki çizikler ve derin desenlerle gri renkli soğuk denizi seyrettik.

Güneş açtı. Şişko sinekler daha da şişmanlamayı umut ederek geldi. Tifo aşılarımızı olduk. Bitleri uzakta tutmak için saçlarımız haftalık olarak gazyağına bulanıp taranırken avlunun ortasındaki eski iskemlede oturduk.

Atışmalar ve bilek güreşleri arttı ve daha fazla insan tecrit edildi; insanlar sebepsiz yere dans ettiler, ki bu da iyi bir sebepti; sessiz insanlar dişsiz ağızlarının kenarındaki dudaklarının seğirmesi dışında hiçbir işaret vermediler ve yaprak gibi kahverengi yüzlerinden donuk bakışlar saçtılar; aslında bu renk çoğumuzda vardı ve ben bunu güneş yanığı ve rüzgâr yanığı sanıyordum, ama sonra başka bir şeyin lekesi, içeriden yayılan ve derinin yüzeyine doğru yükselen durgunluğun rengi olduğunu fark ettim.

Pembe kreton çantamı saklamama izin verilmişti. Gittiğim her yere onu da yanımda götürüyordum, karton tabanının

altına yapışmış bayat kek kırıntılarıyla kirlenmiş ve içi balla yapış yapış olmuştu. Sayfaları tuvalet kâğıdı gibi incecik bir Shakespeare kitabım vardı, gelgitin saplantılı devinimine karşı kumun üzerinde ebediyen yepyeni korunmuş ayak izleri gibi ıslak görünen yazıları küçücük ve siyahtı. Kitabımı çok seyrek okurdum ama fiziksel olarak gittikçe daha harap hale geliyor, resimleri dökülüyor ve sayfaları ayrılıyordu, sanki bilinmeyen birileri zamanını kitabı okuyup öğrenmeye adamıştı. Bu gizlice okumanın kanıtı bana minnettarlık hissi veriyordu. Sanki kitap durumu anlamıştı ve bana arkadaşlık etmeyi ve ben onun sayfalarını bile açmadan etrafa asalet dolu bir zenginlik üflemeyi kabul etmişti; ve ne de olsa kitapların ilk tutkusu okunmak olduğu için kendisini okumaya karar vermişti; bu da zaman içinde sayfaların dökülmesini açıklıyordu. Yine de geceleri, şimdi uyuduğum kepenkleri kapalı ve kilitli ve okumak için ışık olmayan odada Çayır Evi'nin insanlarını ve hayatlarının umutsuz mevsimini düşünerek şu dizeleri hatırlıyor ve içimden söylüyordum:

Çırılçıplak biçareler, her kimseniz,
Bu acımasız fırtınanın sellerine göğüs gerenler,
Başlarınızı sokacak bir damınız olmadan,
Bir deri bir kemik kalmış bedenlerinizle,
Lime lime olmuş paçavra giysilerinizle,
Nasıl koruyabiliyorsunuz kendinizi böyle havalardan?*

Ve kayalıkların ucuna götürülen Gloucester gibi insanların kafa karışıklığını düşünüyordum.

Yer bana düzmüş gibi geliyor.
Son derece dik.
Dinleyin, duyuyor musunuz denizin uğultusunu?**

* Shakespeare'in *Kral Lear* adlı oyunundan bölüm. Çeviren Özdemir Nutku. (ç. n.)
** Shakespeare'in *Kral Lear* adlı oyunundan bölüm. Çeviren Özdemir Nutku. (ç. n.)

Ve kafamda yeniden ve yeniden çalılıklarda dolaşan Kral Lear'ı görüyor, Cliffhaven'daki kasvetli koğuşlarının dışında oturan yaşlı adamları hatırlıyordum, ve evde kimse yoktu, ne kendi içlerinde ne de başka bir yerde.

16

Sosis Günü, Elmalı Tart Günü, Ziyaret Günü, Ameliyat Günü.

Her gün.

Ve bir de Sinema Gecesi vardı.

Filmler önceleri pazartesi geceleri yatakların üzerine oturduğumuz kötü kokulu ve kilitli yatakhanenin duvarında gösterilirdi, bu arada yataklarına oturduğumuz hastalar, hastanede kendilerinin olduğunu söyleyebilecekleri tek yerle aramızdaki zoraki bağlantıyı kıskançlıkla seyrederlerdi. Bu kuşku dolu atmosferde çoğunlukla kavgalar kopar ve o heyecan içinde yataklardan bataklıklardaki buğu gibi neredeyse görünecek kadar yoğun bir koku yükselirdi. Sonunda filmlerin dinlenme odasında, özel masanın arkasındaki duvarda gösterilmesine karar verildi.

Birden mor bir karanlığa dönen uzun günlerle artık yaz gelmişti. Krema gibi bej renkli, sosis lekeli, elmalı tart benekli alçı duvarın üstünde güpegündüz nasıl film seyredebilirdik ki? Elbette seyredemezdik, özellikle de dinlenme odasının kepenkleri olmadığı için; ama filmler yine de gösterildi, kâğıt mendil gibi kırılgan görüntüler sosis lekeleri ve elmalı tart noktacıkları üzerine fırlatıldı; ürkek görünen projeksiyoncunun yani hastane görevlilerinden birinin, üzerinde DİKKAT

YANICI MADDE yazan gümüş renkli yassı kutuyu taşıyarak dikkatlice içeri girdiği ve kendine masalar ve banklardan barikat ördüğü odanın arka tarafmdan sanki hoparlörün içinde bir şeyler yanıyormuş gibi mızıldanan, çatırdayan bir ses ve sanki su birikintisi süpürülüyormuş gibi bir fışırtı duyuldu aniden. Pürüzlü sesler azgınlık ve öfke içinde ortaya saçıldı ya da hüzünlü iniltilerle sönüp gitti; bazen hem dehşet hem de neşe uyandıran vuruşmalar çınladı, bu arada küçük Gracie, duvarın üzerindeki kaçmakta olan esrarengiz kötü adama doğru koşup yumruğunu salladı.

Scott'un Son Keşif Gezisi'ni, John Mills ve hayalet gibi dört yoldaşının elmalı tart benekleriyle karışık karın arasında mücadele etmelerini ve odak noktasının garip çarpıklığı sayesinde duvarın köşesinden ve dinlenme odasının kapısının içinden geçiyorlar gibi görünmelerini seyrettik. Onların soğuktan donmuş ellerinden etrafımdaki hastaların enfeksiyon kapmış ellerine ve ayaklarına baktım ve kurumuş idrar kokusu duydum ve kar gökyüzünü terk ettiğinde, ne kadar saf olursa olsun dünyada insanların yaşadığı yere düştüğünde ve her ne kadar derine inerse insin çimene ve asfalta ve çitlere ve evlere ve hapishanelere ve antenlere ve kilise kulelerine ve ıssız bir yerdeki insana bulaştığı zaman edindiği o kirli tadı aldım. Belki de ilk kahramanlarım olan adamları dinlenme odasının duvarında, 'muhteşem renkli film' denen şeyde yürürken görmek ve omzumun üzerinden seslerini duymak ve çocukken içine şiirler yazmaya çalıştığım kırmızı alacalı defterimi ve yazdığım ilk şiirin *Yüzbaşı Scott* olduğunu hatırlamak garip hissettiriyordu.

Yüzbaşı Scott, Kum, Hasret, Çam Ağaçları; bu yüzden Yüzbaşı Scott zihnimde Antarktika'daki ıssız boşluklarla değil de kendi diktiğim üç çam ağacıyla iç içe geçiyordu; ilki masum, aydınlık ve paslı, ikincisi korkutucu, kasvetli ve panik mağarasını barındıran, üçüncüsü de büyümesine izin verilmeyen

hayvanlar gibi kurul üyeleri tarafından durmadan köklerinden sökülüp tahrip edilen dalları kırılmış üç ağaç.

Scott'un Son Keşif Gezisi'nin akıl hastaları üzerinde tedavi edici olduğu mu düşünülüyordu ki Treecroft ve Cliffhaven'da kaldığım süre boyunca bu film en az üç kere gösterilmişti? Ama bir gün, o akşamın filminin Marx Kardeşler'in *Operada Bir Gece*'si olduğu ilan edilince anılarım, içinde yanan mumla pat pat diye ses çıkararak giden oyuncak gemi gibi hareketlenmişti. Yıllar boyunca o filmin düşüncesi benim için çok değerli olmuştu; çocuktuk ve cumartesi gecesi kol kola girmiş, sarhoşlar gibi sallanarak eve giderken gülmekten zor yürüyor, Reed Sokağı boyunca sonra Eden Sokağı'ndan yukarı "Ah, hani o sahnede adam nasıl da... ve o sahnede kadın nasıl..." diye neşe içinde bağırarak gidiyorduk. Diğer filmler –*Hayalet Şehir* (şerif taş kırma makinesinin altında ölüyor), *Kayıp Tren* (tren yanan köprüden dağlardaki nehre doğru hızla fırlıyor ve bir sonraki bölümde mürettebat ve altın külçeleri sapasağlam tekrar ortaya çıkıyor), *Görünmeyen Adam* (beline taktığı eski moda bebek korsesi gibi bir zımbırtının üstündeki düğmeye basıp kendini görünmez yapan adam)– *Operada Bir Gece*'nin katıksız eğlencesinin yanında etkilerini kaybediyordu, çünkü sineğe benzeyen çılgın kardeşler klasik sahnede bir içeri bir dışarı kaçışıyorlar, sahnedeki orman ve baca dekorları gibi bir yukarı bir aşağı indirilip kaldırılıyorlar ya da çileden çıkmış iri göğüslü başaktrisin önünde parıldayan boynuzlarını iki yana sallayan avizelerin üstüne bindiriliyorlardı.

Çayır Evi dinlenme odasının lekeli duvarında *Operada Bir Gece*'yi oynatmayı kimin seçtiğini çok merak etmiştim! O akşam projeksiyoncu geldi ve kalesini inşa etti ve derhal filmi göstermeye başladı, ama film kaypak gıcırtılar ve inlemelerle tersten oynamaya başladı.

"Geriye saracağım" dedi projeksiyoncu.

Geriye sardı.

Geçmişin ve geleceğin hesaplarını tutan ve 'Devreden' sütununa bir şeyler yazarak ikisinin arasında bağlantı kurmayı bekleyen memur gibi bilinçli bir şekilde oturdum; sütun neredeyse olduğu gibi boş kalmaya devam etti. Film başladı, yağmur etkisi yapan ışık filmi delip dikey çizgiler ve oklar halinde duvarın üstünde dans etti. Paspas gibi kıvırcık saçlı ve süs havuzu gibi yuvarlak hüzünlü gözlü ve Yedinci Koğuş'taki salkımsöğüt ağacından çalınmış harpıyla Harpo'yu seyrettim; harpın telleri kopmuştu.

Ve işte Groucho da orada, ağzında puro, kadınların soyunma odasına doğru sinsi sinsi yürüyor; dinlenme odasının duvarında bile gözleri sevecen bir kötülükle parıldıyor.

Ama birden film kopuyor. Ağzımda küf kokulu bez tadı var ve elimdeki yarayla oynuyorum; kişiliğimin, içinden sızarak çıktığı kuyuya kapak yapar gibi her gün kabuk bağlıyor yara.

İçimde kişilik kalıp kalmadığını bulmak için Y şeklindeki arama çubuğuyla doktor nerede? Kıvılcım saçan kanı akıtmak için ellerinde değnekleriyle kapüşonlu ve geniş siyah şapkalı yabancılar nerede? Güneşi seven her şey.

Ölümlü yaratıkların üzerine parlar güneş
Komşuları sağduyuya yönelir
Yalnızlık içinde, birliktelik için.*

Milly yerde bir gölcük oluşturdu ve Evelyn, Nancy'i yumrukluyor, ve Fiona can sıkıntısından avazı çıktığı kadar yüksek sesle şarkı söylüyor. Birisi küfür ederek duvara doğru koşuyor ve içinde bir yığın hazine olan masallardaki gizemli odaların kapısını çalar gibi yumruklarını geçiriyor. Sesler karmaşıklaşıyor ve yakınmaya başlıyor, loş gölgeler (fikir değiştir-

* W. H. Auden'in *Sabah Duası (Lauds)* adlı şiirinden. (ç. n.)

me ve aniden ikna olmanın zaferiyle) soluk benizliliklerinden fırlayıp kesin bir siyah-beyazlığa bürünmedikleri ve böylece düzensizlik, bocalama ve kafa karışıklığı konusunda idareyi ele geçirmedikleri için ortamı tedirginlik ve huzursuzluk kaplıyor.

Elbette kurtarıcı, gökyüzünde ya da ıssız bir yerdeki ağacın altında değil de 1ZB radyo kanalında ya da sinema perdesinde belirecek!

Bu sırada kardeşler arada bir soluk renkleriyle bir yukarı bir aşağı hoplayıp zıplıyorlar ve kendi derilerine ve göz alıcı aydan gelen yankılarla kuşatılmış çok hücreli kubbelerine fazlasıyla yakın yaşadıkları için kendi içine kapanmış delilerin arasında onlara gülen kimse yok.

Şimdi ağlıyoruz.

"Tamamdır. Yatağa Hanımlar. Zaten kepenkler olmadan bir yararı yok."

Projeksiyoncu masalardan oluşan korumasını kaldırıp gidiyor, biz de sürü halinde yatağa götürülüyoruz ve uyuyanlar için günün dayanıksız sahne dekoru devrilince uykunun boyalı destek çıtaları ortaya çıkıyor. Diğerleriyse karanlıkta yatıp sabah olmasını bekliyor ve kesin inancın aksine, seslerin onlara söylediklerinin doğru olmadığını umuyorlar.

17

"Zihinsel Hijyen Genel Müdürü," dediler, "hastaneyi ziyaret edecek."

Panik. Adamın kendini işine adamış olduğu (Genel Müdürler arasında çok da alışılmamış bir özellik olmadığı umut edilir) ve cazip tuzak olarak özellikle hazır hale getirilmiş gözetim koğuşlarını görmezden gelmeye ve en kötü haldeki 'geri kalmış' koğuşların şartlarını örnek seçmekte ısrar etmeye rahatsız edici bir eğilimi olduğu bilinirdi. Ziyaret edeceği beklenen günde hepimize banyo yaptırıldı, pusuda bekleyen bit olmadığından emin olmak için saçlarımız gazyağıyla tarandı, tıraş olması gerekenler banyonun dışında sıraya sokuldu ve hemşireler emniyetli tıraş bıçağıyla işin icabına baktılar. Herkese temiz birer önlük verildi ve Müdür'ün, akıl hastalarının her biriyle teker teker ilgilenilmesini takdir ettiği ve desteklediği söylentisi dolaştığı için bazı hastaların saçları saten kurdelelerle bağlandı ve kırışık dudaklarına incecik ruj sürüldü. Hepimiz güne temiz elbiselerle başladığımız ve hepimiz pantolon giydiğimiz için dinlenme odasına açılan banyoya ve çimento zeminli loş kapısız yerlere her zamankinden fazla getirip götürme işi yapıldı, yırtık dergiler, yırtık giysiler ve tahta parçaları gibi daha az sıradan hazineleri atmak

için klozetler her zamankinden fazla kullanıldı, bu yüzden klozetler çoğu zaman taştı ve tıkanıklığı açmak için adamlar ellerinde lastik pompalarla sık sık uğramak zorunda kaldılar. O gün tuvaletlere bol bol dezenfektan döküldü.

Ama bir de sinekler vardı. Yazın tam ortasında olduğumuz ve sinekleri Genel Müdür ziyarete geliyor diye uyarmak mümkün olmadığı, uyarsak da zaten bunu dikkate almayacakları için bir tür toplu kıyım şarttı. Bu konuda yardım teklif ettim, çünkü bu birkaç dakikalığına dinlenme odasından kaçmak anlamına geliyordu, ve kurnaz olmayı ve fırsatları değerlendirmeyi öğreniyordum, onun için şüphe çekmeyeyim ve önerim reddedilmesin diye çok da hevesli bir şekilde teklifte bulunmadım. Sıradan bir şekilde konuştum. "Yardım ederim, eğer isterseniz."

Tam da istediğim gibi bana bir DDT spreyi verdiler ve idrar ve durmuş çarşaf ve yıkanmamış vücut kokusuyla palazlanan sineklerin kaynaştığı koridorda turlamamı söylediler.

Bir aşağı bir yukarı yürüyüp DDT bulutları püskürttüm. Kısa zaman önce lobotomi ameliyatı olan Bayan Holloway'in yattığı yan odalardan birine girdim; ölüyor olduğunu biliyordum. Gözleri kapalı, gözkapakları birbirine cıvık sarı bir kabukla yapıştırılmıştı, yüzünün üstü sinek kaynıyordu. Zorunlu son bir tören olarak DDT'yi yüzüne sıktım ve odadan çıktım.

Genel Müdür onu hiç gördü mü bilmiyorum; ama birkaç gün sonra Bayan Halloway öldü.

Biz de Genel Müdür'ü hiç görmedik. Treecroft Akıl Hastanesi'ne ziyaretinde neler gösterilmişti? Şen ortamı, neşeli kareli masa örtüleri, çekici yatak örtüleri, pastel renkli duvarları ve çiçekleriyle Yedinci Koğuş'u görmüş müydü?

Akıl hastalığının modern tedavisine katkıda bulunmak üzere genç doktorlardan birisinin tiyatro kulübü kurduğunu ve kendisinin de sahnede aslan Androcles'in ön yarısını oy-

nadığını ona anlatmışlar mıydı? Büyük salonda dans partileri düzenlendiğini, filmler gösterildiğini ve diğer koğuşlardan hastaların birçoğunun katıldığını söylemişler miydi? Peki ya Çayır Evi hakkında ne demişlerdi? Yemeklerin yeterli olmadığını fark etmiş miydi? Ya da hayatının geri kalanını hastanede geçirecek ümitsiz vakalar olarak görüldüğümüz için 'yeni' reçeteye göre Yedinci Koğuş'a ve nekahet koğuşlarına arada bir dağıtılan şefkatten bir parçaya ihtiyacımız olmadığının düşünüldüğünü?

Geçen ayların ve yılların sayısını unuttum. Sanırım bir ya da iki Noel'de, bir dizi yıldız duvarın üzerine ve kapının arkasına doğru püskürmüş ve ne olacaksa olmasma izin verilmiş, su ve sabunla temizlenip giderilene kadar, beklenen sükûneti on iki gün boyunca her yere hastalık gibi bulaştırmıştı; tavanın ortasında kâğıttan çok renkli bir yumru büyüyüp kabarmış, dinlenme odasına Hemşire Wolf ile birlikte giren Başhemşire Borough yukarıdan sallanan kâğıttan yapılmış belirtiyi görünce hastalığın kaynağını bulmuş doktor gibi "Ah, Ah" diye keyifle çığlık atmış, sonra da kendinden geçiyormuş gibi duyulmasını umarak "Herkese mutlu Noeller" diye bağırmış ama bu sözleri, onunla geçmiş tecrübelerimiz yüzünden bir çeşit üstü kapalı bir şekilde "Tedavi göreceksin" der gibi kulağa gayet mutsuz gelmişti.

Parfüm ve banyo yağı ve saç losyonu gibi yıllık pişmanlık ikramları ve hediyelerle her zamankinden daha fazla ziyaretçi geldiğini hatırlıyorum; bu hediyeler daha sonra toplanır ve paketlerinden bile çıkartılmadan depoda saklanırdı. Günün birinde Betty ya da Maggie ya da Minnie'nin zihnini kaplayan her neyse onu deri değiştirir gibi üzerinden atacağına emin olan ve aileleri, ilk şoku ve belki de sevdikleri birisinin geçirdiği sinir krizine şahit olmanın utancını atlatıp hayatlarını otobüs ve tren saatlerine, ziyaret etmek ve doktor-

la görüşmek için hastaneye gidip gelirken yapılan uzun yolculuklara göre ayarladıkları 'o şey' olmadan önceki hallerine geri döneceklerine inanmaktan hiç vazgeçmeyen akrabalardan gelen merhamet dolu bir umudun ifadesi olmak dışında ne işe yararlardı ki bu hediyeler? Görüşmeye geldikleri doktorlar da, bakterilerin havadan sürü halinde geldiği ve neredeyse bir bakış atarak öldürüldüğü tıbbi olarak test edilmiş ürünlerin reklam filmlerindeki adamlar gibi beyaz önlük giyer ve gözlük takarlar, aile sırlarını ortaya çıkarmak için mikrop öldürücüler gibi dik dik bakarlardı. Sonra yıllar geçtikçe aile, yalnızca Noel'in ve utançtan kızarmış, dükkânların yeşilliklerle süslenmiş inlerinde ve mağaralarında yaşayan çok sayıdaki Noel Baba'nın 'zavallı Betty'e ya da Maggie'ye ya da Minnie'ye bir şeyler götürmek ya da göndermek için' yıllık dürtüklemesine tepki verirdi.

Noel günü sona erince hem hemşireler hem de hastalar rahatlardı, çünkü o gün herkes yabanarıları gibi saldıran hatıralar tarafından taciz ediliyor gibi görünür ve hatıralar ve yabanarıları gibi, öldürmek için arka arkaya hamle yapan tek bir kindar kabadayı tarafından kışkırtılırdı.

Zaman, eğlenceli renklerde de olsa, isimsiz ve sade de, garip bir şekilde durağan gibi görünüyordu, onu tecrübe etmek, bir topacı seyretmek ve gözle zar zor görülen hareketine inanmaya çalışmak ve belki de onu uykuya iten kamçıyı kimin eli tutuyor diye merak etmek gibiydi.

Hemşirenin ne zaman, "Yedinci Koğuş'a nakledildiliyorsun" diyerek beni almaya geldiğini bilmiyorum ve hatırlayamıyorum ama kendimi bir defa daha bahçede amaçsızca dolaşırken buldum; Çayır Evi'ndeki deneyimlerim, yabancı bir ülkede dolaşırken küçük torbalara koyulup iç çamaşırlarınıza dikilmesi gerektiği söylenen paralar gibi zihnimin içine dikilmişti ve yeni ortamında, yani Yedinci Koğuş'un yabancı ay-

dınlığında, insan eski deneyimleri para gibi nasıl kullanırsa zamanla aramdaki özel işlemler için de öyle kullanılıyordu. Sürekli korku ve şüphe içindeydim. Beyin ameliyatı olmam hakkında konuşmalar dönüyor ve birbirine mesafeli yabancı devletler arasındaki diplomatik mektuplar gibi doktorlar ve ailem arasında aniden irtibat kuruluyordu, ama ailem beynimin 'kurcalanmasını' onaylamadı! Böylece sanırım bütün gün ve her gün söğüt ağacının yanında durdum, etrafında dolaşarak bilmecelerle onu etkilemeye çalıştım. Rose Hala beni görmek için gelmeye devam ediyor, pasta ve meyve ve şeker sürprizlerini getiriyordu; babam da ta kuzeye yolculuk yaparak hastanede beni ilk kez ziyaret etmişti.

Beni ziyaret edeceği gün ağacın altında oturup sakin ve aklı başında göründüğümü umut ettim. Korkuyor olacağını, doktorlar lobotomi önerecek kadar hasta olduğuna göre kızının nasıl göründüğünü ve nasıl davrandığını merak ettiğini biliyordum. Rose Hala'nın onun yanında olacağını ve yemekleri beceriyle ayırıp dağıtmasının ziyarete tören düzeni sağlayarak suskun bir adam olan babamın duygusal anlarda hissettiği sıkıntıyı azaltmaya yardımcı olacağını biliyordum.

Ziyaret saati geldi. Babam tek başına ortaya çıktı. Yanıma oturdu. Dudağı titriyordu, ağzı nesiller önce seçilmiş ve kalıtımla özenle korunmuş aileye özgü büzük dudak şeklini aldı. Rose Hala'dan, haftalık ziyaretlerinde onca yolu tramvayla gelerek bana karşı nasıl da iyiliksever olduğundan bahsetmeye başladı.

"Aslına bakarsan," dedi babam birden, "Rose Hala öldü, Istina. Perşembe günü felç geçirdi."

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

CLIFFHAVEN

18

Doktorun isteğinin aksine kız kardeşim beni hastaneden çıkartıp iki küçük oğluyla güneye yolculuk yaparak benimle eve geldi. Kocası daha sonra tatilde ona katılacaktı.

Ailem benim 'tımarhanede' olmamla ilgili şakayla konuşuyordu, ben de onlara istiyor gibi göründükleri şeyi verdim ve herkesin bildiği deli kavramına karşılık gelen belirtileri olan hastaların komik tasvirlerini yaptım; kendimi de, benden farklı olarak gerçekten de hasta olan insanların arasına talihsizlik sonucu konmuş olarak tanımlıyordum. Delilik evinin yakınında olmamın herhangi bir gerekçesi olmamasına rağmen istemeden binanın dönen kapılarına kapılan kendi yarattığım aklı başında insan izlenimi, karmakarışık olmuş kibrimi düzeltmeye ve yüzeyin altında yatmasına ve yalnızca bir anlık el ve yüz ifadeleriyle ortaya çıkmasına rağmen, ki bu da yavaş çekimin sürekli ve detaylı gücüne sahipti, ailemin rahatsız edici ve gerçek olan endişesini azaltmaya yardımcı olmuştu.

Çobanpüskülüne ve leylak ve küpeçiçeği ağaçlarına bakan evdeki odamda, yıllar sonra zorlanarak açılmış mühürlü bir kutu gibi ekşimsi ve durmuş bir koku vardı. Kütüphanemdeki ve duvarı çevreleyen raflardaki kitaplarım benim

yokluğumda daha fazla nem çekip çürümüş gibiydi, insanla temas etmeleri onların dağılıp gitmelerine karşı panzehir görevi görüyordu sanki; siyah gözlü kurtçuklar sayfaların ucuna yerleşmiş ve hiçbir zaman kimsenin yarıda kesmeyeceği bir yemek maratonuna başlamışlardı, sanki kitaplar onlara ne olursa olsun tıkınıp durmalarını, çünkü onlar için ruhsal açlık hisseden her kimse onun çoktan gitmiş ya da ölmüş olduğunu söylemişti.

İnsanlığın mitolojisi ve diniyle sürekli iç içe bulunan ve yaşamın ana fikirlerinden biri olan Geri Dönüş konusunda kendimi biraz olsun acındırmaktan nasıl kaçınabilirdim ki? Geçen zamanın uzunluğu her zaman durumla ilgili olmamasına ve mektup postalamak ya da bakkala gitmek için beş dakikalığına ayrılsanız bile değişim ve çürümede bir hızlanma olabilmesine rağmen, beş yıldır uzakta olduğumun farkındaydım. İnsanları hatırlayamıyordum ve eğer sokakta karşılaşırsam ve benimle eskiden arkadaşmışız gibi bir şeyler söylerlerse, kim olduklarını bilmeden onlarla konuşmayı öğrenmiştim.

Dışarı çıktığımda yanımda olan kız kardeşime "O kimdi?" diye sorardım sonradan. Ve kahkahalar atar, hafızamla dalga geçer ve 'şehir dışındaki malikânem' hakkında konuşurduk ve bu kadar çok şeyi unutmama neyin sebep olduğunu merak ederdik. Çocukluk anılarımı paylaşmaya kalkıştığımda karşılaştığım şey, hatırladığım olaylar ve zevkli şeylerle dolup taşmak değil, yalnızlık tarafından istila edilmek oluyordu. Yine hatırlayamıyor, ama bu sefer boşlukla yüzleşmeye korkarak suçu hafızama atıyordum ve kimse bundan şüphelenmiyordu.

Sonbahar mevsimiydi, şehir parklarındaki ağaçlar altın rengine dönüyordu, sabahları hava tül gibi bir sisle kaplanıyor ve soğuk çiy damlaları zincir halinde incecik otların üzerine tutunuyordu. Hastalıklı ve likenlerle kabuk tutmuş

bakımsız elma ağaçları, delik deşik edilmiş son çürük elmalarını karatavukların da yardımıyla döküyordu ve ağaçlarm altındaki ıslak çimenlerin üzerinde yürürken meyvelerin üzerine basıp minik kurtların etraflarına ağ örerek işin özüne ve çekirdeğe yakın bir yere mevsimlik yerleştikleri evlerini mahvediyordum. Bütün kuzukulağı tohumları olgunlaşmış ve dökülmüştü ve bitkilerin sapları kule gibi ve bulanık beyaz 'örümcek evleriyle' doluydu; şeytanarabaları gökyüzünün mavi-beyaz trafik şeritleri boyunca uçuşuyordu; akkavak tüycükleri ağaçlarm altında kar kümeleri gibi aldatıcı bir şekilde yığılmıştı.

Otlaklarda dolaşıp koyunların arasında oturdum. Tepenin en yüksek noktasına tırmanıp ana elektrik kablolarının birleştiği karanlık noktada uğultuların ve iniltilerin havada çınlamasını dinledim. Kuşburnu topladım ve gökyüzündeki işaretleri anlamaya çalışarak, çiftçileri güçlü arabalarının içinde şehre giderken ya da bazen yanlarında yavaş at arabalarıyla hüzünlü arpejlerini meleyen koyunlarını yolun ilerisindeki pazar yerine götürürken seyrederek, çobanın köpeklerini çağırırken bağırmasını ve uzaktaki denizin sesini dinleyerek hava şartlarının sillesini yemiş mataguri ağacının yanına oturdum. Dere kıyısındaki bataklıkta lacivert ve kırmızı renkli resmi giysileri içinde parmak uçlarına basar gibi abartılı hareketlerle sinsi sinsi yürüyen sazhorozlarını, smokinleri içinde okaliptüs ağaçlarına üşüşüp dedikodu yapan saksağanları ve fırsat kollayarak rüzgârda yavaşça süzülen tehditkâr atmacaları seyrettim.

Bazen de elektrik kablolarını engellediği için ölüm cezasına çarptırılan, sallanıp iç çeken büyük köknar ağacının altında oturdum. Dalları güneşin uzun zaman önce şişirip zorla açtığı kozalak öbekleriyle yüklüydü, tohumları da artık küçük ağaçlar halinde çimenlere saçılmış ve rüzgâr sayesinde çoktan beri koro halinde iç çekiyordu. Ve tepede oturduğum

yerden postacının vadi yolu boyunca bisikletini sürmesini ve evlerde durdukça düdüğünü çalmasını seyrettim. Ev şeklinde ve üzerine tuğladan çatı ve âdet olduğu üzere ön pencerelerin üzerinden ilmek yapılmış perdeler boyanmış ve mektupları atmak için sahte kapının üzerinde bir kesik olan posta kutumuza yaklaştığını gördüğüm zaman kalbim neredeyse yerinden fırlıyordu. Çalılıkların koruması altında tepeden aşağı, dereden karşıya, çam fidanlığının içinden bahçe kapısına ve posta kutusuna doğru gizlice inerdim. Hızla dışarı fırlar, mektupları alır ve çam ağaçlarının güvenliğine geri dönerdim.

Neden?

Sıradışı bir açıklaması yok. Bana yazılmış bir mektup hayal ediyordum yalnızca, odama götüreceğim ve tekrar tekrar okuyacağım ve ezberleyeceğim ve el yazısının içine gömüleceğim ve taklit etmeye çalışacağım ve eğer mektup yeşil mürekkeple yazılmışsa kendi mürekkebimi de yeşille değiştireceğim bir aşk mektubu. Ama kim bana aşk mektubu yazardı ki?

Kız kardeşim hamileydi. Yüzümü yastığa gizleyerek kulak misafiri olduğum hükümlü köknar ağacının aniden kabarışını ve iç çekişini bastırıyor ve kendime acıyarak ve yabancılaşmış hissederek geceleri yatakta ağlıyordum, "Ah Tanrım, neden bu kadar boşum?"

19

Evde altı hafta kaldım. Ta ki fosforlu iskeletler yakılmak ve öğütülmek için otlaklarda tepeleme yığılırken ve eğitimli rüzgâr kendi kültürlü gübrelerini yakına ve uzağa dağıtırken ve takıntılı deniz, kendisi ve dondurma kutuları ve portakal kabukları gibi yazın geldiğine dair insanlığın yakın zaman öncesine ait ipuçları hakkında sonsuz haberlerle gelip giderken ve gökyüzündeki ağaçların ve insanların dokusu kâğıt hamurundan yapılmış ve ışığa bulanmış gibiyken ve babam homurdanır, annem oturup iri ayakkabılarının içine dolmuş kanı boşaltırken bir gece kendimi Cliffhaven'da bulana kadar; gözetim yatakhanesinde yatıyor ve tedavi odasına korku içinde bakıyordum; çünkü artık cesaretim yoktu ve artık ne rüyalardaki meyveler gibi dalkavuk ay ışığı altında serili çürüksüz ve kurtsuz elmalar hakkında modası geçmiş dizeleri tekrarlayarak kendimi yatıştırabiliyor, ne de şartların değiştiğine ve hemen itaat edilmesi ve zorluk çıkarılmaması için eski tehditlere başvurulmayacak olduğuna inanarak kendimi avutabiliyordum.

"Istina geri geldi" dediler.

Bana merakla ve sempatiyle baktılar. Doktor Howell'ın, yani 'Un Kurabiyesi'nin, deniz kenarındaki sosyetik bir ma-

hallede pratisyen hekim olarak çalışmak için hastaneden ayrıldığını söylediler, ve dış dünyayla bağlantısı olanlar Un Kurabiyesi ve karısı ve genç ailesinin herhangi bir yaz akşamüstü, yanlarında elzem deniz yatakları ve kovalar ve küreklerle kumsalda güneşlenirken görülebileceğini söylediler. Otuzlu yaşların ortasındaki yeni doktor, uzun boylu ve kırılgan Doktor Steward, Bayan Glass'ın egemenliği altında gibi görünüyordu. Eğer hastalardan biriyle konuşmak için fazladan birkaç dakika ayırmaya cesaret ederse Başhemşire Glass onunla hata yapan okul çocuğu gibi konuşur, sonradan da hastayı azarlardı, "Neden o şekilde Doktor Steward'ın zamanını aldın? Meşgul olduğunu görüyorsun. Bu koğuşta senden başka doksan yedi kadın daha var ve senin gibilerle ilgilenmek için bütün gününü harcayamaz."

'Senin gibiler' Başhemşire'nin hâlâ en sevdiği laftı. Bir diğeri ise Başhemşire'nin o ana uygun özel reçetesini içeren ve çekingen Doktor Steward tarafından da genellikle benimsenen 'Ona lazım olan şey...' diye başlayan cümlelerdi.

Gözetim yatakhanesinde uzun süre kalmadım. Yataktayken Bayan Pilling ve Bayan Everett eski zamanların hatırına koğuşun çay servisi arabasıyla küçük ve hoş yiyecekler göndermenin bir yolunu bulmuşlardı, bazen de benimle konuşmak için gelip hasret içinde dalgın dalgın "Kimse koridoru senin kadar iyi parlatamadı, Istina" diyorlardı. 'Ovma bezi' günlerinin geride kaldığını ve Doktor Portman'ın hastaneyi modernize edeceğini, işe elektrikli cila aleti denen harika bir makine alarak başladığını ve doğru düğmeye basmayı hatırladığınız sürece aletin yerleri de ovduğunu heyecan içinde anlattılar; ama bu günlerde hiçbir hastada koğuş sorumluluğu anlayışı yoktu, kimse makineye gereken özeni göstermiyor, alet devamlı makine atölyesine tamire gönderiliyor ve sonuçta ister istemez ovma bezleri kullanılıyordu; bu da demek istediğimizi kanıtlıyordu, değil mi? Ayrıca günlük ye-

mekler koğuşlara üstü açık kamyonlarda etrafa saçılıp tozlar üstüne yapışarak tangır tungur taşınmak yerine artık kapalı minibüslerle getirilip dağıtılıyordu. Kömür arabalarını da artık yaşlı adamlar, iki milin arasındaki yaşlı atlar gibi büyük bir gayretle ikişer ikişer abanıp çekmiyor ve eli yüzü düzgün görevliler arabanın arkasından çevik bir şekilde yürüyerek emirler yağdırmıyor; kömür, kamyonlarla ve arabanın arka tarafında giden güçlü adamlarla dağıtılıyor; ve yaşlı adamlar dinlenme odalarında kilit altında oturuyorlar ve bir şey anlamadan ortalığı velveleye veriyorlar, arabaları çekmek için çağrılacaklar diye her sabah saat sekizde hazırlanıyorlar ve onları almak için kimse gelmeyince de "Kömür! Fırlayın" diye bağırıyorlardı.

Bayan Pilling ve Bayan Everett bana kimlerin eve gidip kimlerin hâlâ hastanede olduğunu ve kimlerin diğer koğuşlara götürüldüğünü anlattı; Norma şehirdeki bir pansiyonda iş bulmuştu ve gayet iyiydi, Mary'e eğer onu isteyen olursa eve gidebileceği söylenmişti ama kimse onu istememişti; Mary gibi hastalar ve diğerleri için tepede yeni bir koğuş inşa ediliyordu, açık bir koğuştu bu ve harika deniz manzarasıyla hastanedeki en modern koğuş olacaktı. Ama hastalardan hiçbiri oraya gitmek istemiyordu ve yirmi ya da otuz ya da kırk yıl boyunca uyudukları ve yemek yedikleri yerde kalmalarına ve uyumalarına ve yemek yemelerine izin verilmesi ve söylentiye göre yeni koğuş gibi 'Kronik' olarak etiketlenmemek için yalvarıyorlardı. "Bu hiçbir zaman buradan çıkamayacağımız anlamına gelir" diyorlardı, çünkü hastanede ne kadar uzun zamandır kalıyor olsalar da hâlâ gizli ve hayal ürünü umutlar beslemeye hakları vardı ve onları 'kronik' diye etiketlemek, *gerçekten* kronik olduklarını bilseler de, sanki 'Buradan ayrılınca...' 'Bir gün, dünyaya çıktığım zaman...' diye başlayan bütün umutları ve hayalleri dışarıda bırakmak anlamına geliyordu.

Yataktan kalkmama izin verildiği zaman, yerlerin cilalanması konusunda kaygılı Bayan Everett'in verdiği nazik uyarılarına rağmen Başcilacı olarak görevlendirilmemiştim. Yeni benimsenen 'meşgale' tutumunun bir parçası olarak yemek odası duvarına asılmış önemli listelerde de adım yoktu. Koğuş İşçileri. Çamaşırhane İşçileri. Hemşire Evi İşçileri. Eski günlerde de işçiler vardı elbette, ama düzgünce listelenmemiş ve yemek odasında onlara onurlu bir yer verilmemişti.

Her şeyden korkuyordum. EKT görmeyeceğime bana güvence vermişlerdi ama onlara nasıl inanabilirdim ki? Herhangi bir kimseye nasıl inanabilirdim? Başhemşire Glass ve onun ağır ve iğneleyici sözleri, paniklediğim ya da kaçtığım zaman 'kötü davranış' ve 'öz disiplin' hakkındaki sataşmaları ve hastanede yeterince uzun süre kaldığım için oradaki yaşama alışkın olmam gerektiğini söylemesi beni korkutuyordu. Hemşire Honey'den ve kahvaltı zamanı birdenbire "Bugün dolaplarınızı kontrol edeceğim" deme alışkanlığından da korkuyordum; gizli bir tehdit içeriyor gibi görünen bu duyuru her zaman bir panik duygusu yaratır, sanki Hemşire Honey, dolabımı 'kontrol ederek' saklamayı unuttuğum ya da ihmal ettiğim ve sonunda beni suçlu çıkaracak birtakım delilleri tesadüfen bulacaktı. Diğer hastalar da aynı panik duygusuyla kuşatılmış gibiydi çünkü her yatağın yanında duran dolap sahip olduğumuz ve yine de çaresizce bizden uzak olan her bir şeyi depolayabildiğimiz tek yerdi, ve dolaplarımızın içinde neredeyse kendimizden parçalar bırakmış gibiydik.

Böyle sabahlarda "Ayağa kalkın Hanımlar" denir denmez masadan fırlayarak ne yapıp edip dolaplarımıza ulaşmaya çalışırdık. Alt kattaki yatakhanedekiler için bu kolay bir şeydi; insanlarm tedaviyi beklerken kilit altında tutulduğu gözetim yatakhanesindekiler ise yalnızca dolaplarına ulaşmak için içeri girmek ve ayarlama yapmak ve gizli zulaların kanıtlarını ortadan kaldırmak için yalvarırlardı. Aksi halde akşam

yemeği, Hemşire Honey'in ufalanıveren bayat kek dilimlerini ve kirli iç çamaşırlarını elinde havaya kaldırıp isimleri okumasıyla azarlanma ve utanç duyma zamanı haline gelirdi; ve her zaman için yalnızca işe yaramaz şeylerden fazlasını bulmuş ve isteğimizin aksine ve bizi ebediyen utandıracak şekilde en derin sırlarımızın içine sızmış gibi görünürdü.

Korku duyduğum anlar gittikçe kontrol edilemez hale geliyordu ve bir gün Başhemşire Glass ve Hemşire Honey ortak reçetelerini "Ona lazım olan şey..." diye başlayarak açıkladılar.

"Sana lazım olan şey," dedi Başhemşire bana, "aklını başına toplamak. Sana lazım olan şey İkinci Koğuş'a gitmek."

20

Böylece bir önceki sefer Cliffhaven'da kaldığımda gördüğüm tuhaf insanlara katılmaya gittim; ve aralarmda geçirdiğim ilk gün bahçe çitini tırmanıp Dördüncü Koğuş'a geri döndüğüm zaman "Topla kendini. Daha önce de böyle yerlerde bulundun. Onlara alışık değilmişsin numarası yapma" sözleriyle karşılandım. Sonra Başhemşire'nin kendisi tarafından geri götürülüp Hemşire Bridge'e teslim edilirken aynı sözler tekrarlandı, "O bu koğuşlara alışık. Ona bir ders vermek lazım."

İkinci Koğuş'un bir bölümü, tedaviye cevap vermeyenlerin kaldığı ve benim Cliffhaven'a ilk kez gelmemden bir sene önce, içindeki otuz yedi hastayla birlikte yanan eski koğuşun yerine yapılan yeni binaydı. Eski Tuğla Bina hâlâ yatakhane bölümü olarak kullanılıyor ve koğuşun altmış yedi kadınını barındırıyordu.

Modern yaşama alanları sayesinde İkinci Koğuş'ta 'yeni' tutumu uygulamaya koymak daha kolay hale getirilmişti; koğuşta yemek odası, sürekli olarak hasta olanların ve hastalığı aralıklarla saldırıya geçenlerin, saldırı sürdüğü müddetçe kilit altında tutulduğu 'kirli' dinlenme odası, duvarlarında deniz ve dağ manzarası resimleri olan, mobilyaları yeni ve pırıl pırıl ('kirli' dinlenme odasındakiler de öyleydi) ve pen-

cerelerin olduğu tarafta da arada bir yürüyen insanların, tırıs giden küçük köpeklerin ve mevsimle beraber renk değiştiren ağaçların manzarasını sunan, böylece insanın dört duvar arasına hapsedilmiş ve metruk bir yerde çürümeye terk edilmiş olduğu duygusuna kapılmadığı 'temiz' dinlenme odası vardı. Binanın geri kalanında biri kapısız, diğerinin kapıları da dörtte üç yükseklikte iki set tuvalet ve üç küvet olan banyo, görevlilerin ofisi, klinik, elbise dolabı ve vestiyer, depo, yemek odası ve kiler vardı. Koğuşun kapıları avluya açılıyor ve oradan yolun karşısındaki bahçeye ve avlunun içinden geçilip kilitli tek kişilik odaları, kirli yatakhaneleri ve üst katta açık yatakhaneleri olan Tuğla Bina'ya gidiliyordu. Hastane yangından dersini almıştı. Doktor Portman'ın yönetimi altında bütün binalara yangın söndürme fıskiyeleri yerleştirilmişti, mevcut yangın merdivenleri güçlendirilmiş ve üst katlar için yenileri inşa edilmişti.

İkinci Koğuş'ta deli gömleği giydirilen kimse yoktu. Kötümser olanlar deli gömleğine ihtiyaç olmadığını çünkü en kötü durumdaki hastaların yangında öldüğünü söylerlerdi; yine de insan İkinci Koğuş'ta daha çok deneyim kazandıkça, her durumda deli gömleklerinin geçmişte kalan bir zapt etme yöntemi olduğunun farkına varıyordu. Treecroft'ta en güzel (ve en bol olan) yemekler, en neşeli resimler ve en parlak yatak örtüleri 'aklı başında' denen hastaların kaldığı Yedinci Koğuş'ta bulunuyorken, Cliffhaven'da en parlak koğuş İkinci Koğuş'tu, tabii renklerin dağılımı açısından! Ayrıca kimse duvarlardaki çerçeveli ve cam içine koyulmuş manzaraların dengesiz hastaların saldırılarından zarar gördüğünü hayal etmemeli. Hastalar etraflarındakileri açıkça incelememelerine, hatta takdir etmemelerine rağmen onlara kötü de davranmıyorlardı. Gün içinde pencere camları kırılıyor olabilirdi ama resimlere dokunulmaz, çiçekler vazolarında kalırdı. Koğuşun kendini en rahatça ifade edebilen üyeleri, içekapanık

hastalar çölü denebilecek yerin ortasında bile sessizce yayılıp büyüyen bereketli bir gurur sergiliyor gibiydi.

Çay saati için pasta; çikolatalı pasta, pembe kremalı pasta, limonlu pasta. Eğer bunlardan herkese yetecek kadar yoksa, bundan zarar görmeyen sanıldığı gibi onlara verilen şeylerin 'değerini bilebildikleri' için 'aklı başında' hastalar değil, yemeğe ilk oturan kirli dinlenme odasındakilerdi –tabii ayakta durup yemeği kapmak yerine ne kadar oturabiliyorsa– hani çıldırmış olanlar, güneşli günleri, büyük bir tehlikeyle karşılaşınca yatıp ölü numarası yapan hayvanlar gibi ya da bahçede ya da avluda koşarak ve öfkeden kudurarak ve zıplayarak geçirenler. Akşamüstü saat dörtte yatağa yatıyorlardı. Kirli ve çizgili önlüklerinin içinde, ellerinde sıkı sıkı tuttukları gökkuşağı renkli pasta ya da meyveli kek dilimi gibi yemek kalıntılarıyla temiz dinlenme odasının kapısının önünden hızla geçerken görürdük onları.

Onlara Hemşire Bridge bakardı. Bana bir seferinde, sonradan pişmanlık duyduğu ve bana gerçek ya da düşsel zaaflarımızı paylaştıklarımıza karşı hissedilen türden düşmanlık göstermesine neden olan bir anlık güven duygusuyla, çekingen bir genç kızken bütün dengesiz hastaların doğal olarak kilitli botlar ve deli gömleği giydiği günlerde hemşirelik yapmaya başladığını ve görevli olduğu ilk günün sonunda gecenin büyük bölümünü ağlayarak geçirdiğini ve hiçbir zaman uygulamamakla beraber istifasını vermeye ve bu berbat yeri terk etmeye ve hastaların hastalıkları yüzünden utandırılmadığı ve suiistimal edilmediği ve en azından hastalarda neyin yanlış gittiğini görebileceğiniz ve rahatlatmak ve iyileştirmek için onlara merhem ve temiz beyaz sargı beziyle düzgün bir pansuman yapabileceğiniz ve onları sessizce yataklarında tutmak için herhangi bir zorlukla karşılaşmayacağınız tam teşekküllü bir hastanede çalışmaya karar verdiğini söylemişti. Ama burada, Cliffhaven'da ya da herhangi bir akıl hastanesinde,

görülemeyen ve ölçülüp biçilemeyen yaraları sarmak için sargı bezlerini kendi içinizden sağlamanız gerekiyordu, ve aynı zamanda hastaların insan olduğunu unutmanız gerekiyordu sanki, çünkü sayıları çok fazlaydı ve yapacak çok iş vardı. Çözüm bağırmakta, vurmakta ve onları sürü gibi gütmekteydi.

Hemşire Bridge artık otuz altı yaşmdaydı ve hastane görevlilerinden biriyle evliydi. Dişi bir kasap gibi kızıl saçlı, çilli, şişman ve dağınıktı; diğer otoriter ve anlayışsız akıl hastanesi hemşirelerine öylesine benziyordu ki, sanki dış görünüşü onu koruyup kamufle etmek ve kendi türü içinde ona itibar sağlamak ve kendi duyarlılığını korumak için onu arayıp bulmuş ve ona yapışmıştı. Hastaların çoğunu yıllardır tanıyordu ve onlar tarafından seviliyor ve güveniliyordu ve onları genellikle neşe içinde iğneleme tutumu içindeydi, muhtemelen yıllar önce diktatör başhemşireyi etkilemeyi ve ona itaat etmeyi öğrenirken edindiği alışkanlık olan ağzından çıkan iğneleyici ve alaycı kelimeler, sanki havada değişime uğruyor, bereketli canlılığı ve sıcakkanlılığıyla bütünleşiyor, böylece sanki acı vermeden hastalara ulaşıyordu. Üflediği ateşi havada şaraba çeviren büyücüye benziyordu. Hastalar, Hemşire Bridge onlara ne söylerse söylesin memnuniyet içinde gülümserlerdi. Bazen acaba kelimeleri iletişim yöntemi olarak saçmıyor da, bir yandan akıl hastanesi hemşirelerinin hastalarıyla konuşurken her gün duyulan tacizimsi şekliyle bağırırken (genelde bağırırdı), diğer yandan da anlatmak istediği şeyi başka bir yolla mı iletiyor diye merak ederdim.

Ne yazık ki Hemşire Bridge'i fazla yakından gözlemlemiştim. Himayesi altındakilere çekinmeden kendini vermesi seyredilmeye değer harika bir şeydi, ve bir gün sessizce yanında dururken beni fark etmesi ve onun hastalara telepatik bir şekilde sıcakkanlılık göstermesini hayretle seyrettiğimi derhal anlaması bana büyük üzüntü vermişti. Yüzü sanki utançtan kızarmış, kızgınlıkla bana doğru dönmüştü.

"Ah," dedi alaycı bir şekilde, "demek gözlüyoruz, ha? Beni inceliyorsun, değil mi Bayan Çokbilmiş? Belki de yanlış bir şey yapıyorumdur?"

"Öyle değil" dedim. "Öyle değil." Ve sessizce durdum.

O günden sonra Hemşire Bridge kızarak beni yaralamak için her fırsatı değerlendirdi. Kasıtsız bir bakışla, kendisini rahatsız ve korkuya dönüşen bir farkındalık içinde yakalarken yakalamıştım.

Artık ona zevk veren şey bana acı çektirmekti ve gerekçesi de başhemşirenin sözleriyle pekiştiriliyordu, "Ona bir ders vermek lazım."

21

Ama ben kim oluyorum da gerçek kumandanlar elbette Mary-Margaret ve Alice'ken Hemşire Bridge'in İkinci Koğuş'tan sorumlu olduğunu söylüyorum? Mary-Margaret, düşman toprağını işgal eden ordu komutanı gibi kendini kilerin kontrolüyle görevlendirmişti. Ekmeğe tereyağı sürülmesini, kızartılmasını, pastanın kesilip dağıtılmasını ve büyük mutfaktan gelen kaplarm yıkanmasını o denetlerdi. Her yemeğin ardından bunlar yıkandıktan sonra Mary-Margaret mutfak kapısını açar ve kuvvetli savaş çığlıklarıyla tepsileri ahşap basamaklardan aşağı fırlatır, mutfak minibüsüyle alınıp götürülene kadar onları orada darmadağınık yatar halde bırakırdı. Hemşire Bridge tepsilerin zarar gördüğünü ve mutfaktan şikâyetler geldiğini kaç defa söylemiş olsa da Mary-Margaret kulak asmayı reddetmişti. Hemşire Bridge omuzlarını silkip sırıtır ve "Hadi bakalım Mary-Margaret, sana bir şans daha vereceğiz" derdi.

Mary-Margaret güçlü kuvvetli, kar gibi beyaz saçlarını haftanın her günü genellikle farklı renkte saç bandıyla süsleyen sırtı dik bir kadındı; bunlar ona çingene gibi bir görünüş kazandırıyordu. Gözleri, yine de bir kâhinin gözleriydi ve insan Mary-Margaret'in gözlerini diktiği her neyse o şeyin

kendisinden başka kimsenin tanıyıp anlayamayacağı bir şey olduğuna emin olabilirdi, sanki geri kalan bizler bakmayı sadece başlangıç düzeyinde öğrenmiştik de Mary-Margaret uzun yıllar önce mezun olmuştu.

Mary-Margaret Hanımefendi diye çağırılmayı tercih ederdi ve her gece yaptığı gibi Tuğla Bina'nın taş basamaklarının en tepesinde durup Mısır'a enerji dolu bir radyo yayını yaptığı zaman her seferinde dinleyenlerine Mary-Margaret Hanımefendi olarak veda ederdi. "Ben Mary-Margaret Hanımefendi, yayını bitiriyorum. İyi geceler Mısır. İyi geceler Dünya. Her yerdeki herkese iyi geceler."

Sonra şarkı söylerdi,

Yüce Tanrı, güçlü kurtarıcı
Zapt eder dinmeyen dalgaları,
Emir verir derin denizlere
Kendi sınırını bilsin diye,
Tehlikedeki denizciler adına
Duy bizi yalvardığımızda sana,*

ve bir kez daha "İyi geceler Dünya" diyerek bitirir, sonra da üç çantaya sığan ve her zaman yanında taşıdığı bir dolu eşyasıyla ağır ağır üst kata çıkar, kilitsiz seçkin yatakhanedeki yatağına giderdi.

Hemşire Bridge, Mary-Margaret Hanımefendi'ye kendisine denk biriymiş gibi davranmaktan, tavsiye istemekten (çünkü kendininkiler çoğu zaman göz ardı edilirdi) ve Mary-Margaret'in güçlü sesi günlük işlerdeki hatalara dikkat çektiğinde pişmanlıkla özür dilemekten kendini nasıl alabilirdi ki? Mary-Margaret Hanımefendi herkese kendisini kabul ettirmişti, kendisi dahil. Aşağıda, mutfak tepsilerinin üzerine tüneyip yasaklı lokmaları bekleyen serçelere ekmek kabukla-

* William Whiting tarafından yazılmış ilahi. (ç. n.)

rını atmak için pencereyi açarken "Ben Mary-Margaret Hanımefendi" diye bağırırdı.

"Serçeleri beslemek yasak" diye hatırlatırdı Hemşire Bridge.

Mary-Margaret Hanımefendi onu dikkate almazdı. "Tanrı'nın yaratıkları" diye askeri bir tarzda seslenirdi; sonra ağırbaşlılıkla Hemşire'ye dönüp genelde takındığı resmi ama etkileyici ses tonuyla, bir yerde mahsur kalmış bir ordu ya da ulusal bir felaketten sağ kalanlar gibi hayatı ona bağlı olanlar için malzeme istermişçesine ikna edici bir şekilde ve aceleyle "Hemşire, çay saati için daha fazla pastaya ihtiyacımız var" derdi.

Mary-Margaret Hanımefendi'nin yakınındayken insan kendini fazlalık gibi hissederdi. Kimseye ihtiyacı yok gibiydi ve insanlar ve binalar gibi bütün gereksizlikleri ortadan kaldırıp Mısır ve Kuzey Afrika'nın çöllerinden oluşan kendi dünyasında eksiksiz olarak var olma gücü vardı sanki, ama bu gücünü elbette kullanmazdı.

Onu ziyarete gelen bir oğlu vardı, yakışıklı bir üniversite öğrencisiydi. Mary-Margaret duygularını dışadönük olarak hiç göstermezdi ama ön taraftaki ziyaretçi odasına gitme yolculuğu, dikkatlice hazırlanılmış ve zaferle sonuçlanan, başka hiç kimseyle paylaşmadığı bir askeri operasyondu. Ziyaret günlerinde iki saç bandı takar, yüzüne fazladan bir kat pudra sürmek dahil bolca makyaj yapar ve yenecek, giyilecek ve dolabında saklanacak ve geceleri ay pencerenin tel örgüsünün içinden parıldadığı zaman aniden bakılacak hediyelerle dolu üç sepetle geri dönerdi.

Mary-Margaret'le koğuş işlerinin kumandasını paylaşan Alice de orta yaşlıydı, ama alçakgönüllü ve tatlı dilliydi, çizgili ve yünden koğuş elbisesi, gri çorapları ve siyah bağcıklı koğuş ayakkabılarıyla derli toplu giyinirdi; gündüzleri kendi kendine yüklendiği koğuşun temizleme ve parlatma işlerine

koyulduğu zaman beyazlamış saçlarını dikkatlice örterdi. Alice her geçen gün zayıflıyor gibi görünürdü; ciddi, kendini adamış havası çalışırken de öyleydi ve insan, zayıflığının kendini ruhsal olarak yiyip bitirmesinin değil de fiziksel uğraşın sonucu olduğuna inanamazdı. Onun gerçek yeri *Mayflower* gemisinde ya da Dostların Dini Derneği'nin Toplantı Evi'ndeydi; ya da insan öyle düşünürdü, ta ki onu gece yatakta beline kadar inen beyaz saçlarını tararken görene ve saçlarını özgürce etrafa savururken, büyülü bir işlem sayesinde sıkı dudaklarını aralayıp hayatında birçok kez güpegündüz kaçırılıp gemilerle gizlice Karayip Denizi'ne, oradan gecenin bir yarısı vahşi adamlarca geminin yönü değiştirilip Himalayalar'daki mağaralara götürüldüğünü anlatana kadar. Fidye için tutulduğunu. İşkence gördüğünü. Tehdit edildiğini. Ve gerçeği söylerdi. Konuşurken reklamcıların 'gizli içerik' diyebilecekleri şey, kelimelerin içinde dudaklarının arasından geçip bizi anlattıklarına inanmaya zorlardı. Sonra da, sabah olup saçlarının üzerine çizgili ve yünlü başlığı geçirdiği ve koğuş elbisesini giydiği zaman, bir kez daha ciddi bir tutum takınıp saygılı ve sağduyulu bir şekilde temizliğe başlardı.

Cila ve toz bezleri, Alice'in sahip olduğu ve çok değer verdiği varlıklarıydı, onları her akşam yıkayıp, dışarıda, çakıllı ve çimenlikli küçük arka avluda kirli dinlenme odasının penceresiyle yemek odasının penceresi arasına gerilmiş çamaşır ipine asardı. Yalnızca Mary-Margaret Hanımefendi ve Alice'e dışarı çıkıp çamaşır asmaları için izin verilirdi. Ama dışarı çıkmak için cesaretlerini dikkatlice toplarlar, bir sağa bir sola bakarlar ve sanki takip ediliyormuş gibi hızlıca geri dönerlerdi; ve ancak pencere camlarının gerisine, sağ salim içeri geri döndükleri zaman kendilerine olan güvenlerini geri kazanırlardı. Alice, eğer ki gün içinde konuşacak olursa, cilalamaktan, cilanın içine işlemeyi reddettiği yer muşambalarının üzerindeki izlerden, 'birilerinin bir tarafını kırabileceği'

kadar tehlikeli kaygan yerlerden bahsederdi; ya da Alice'in kişisel bayramı olan Talep Günü'nden; o gün Hemşire Bridge ıskartaya çıkmış yatak çarşaflarından yeni toz bezi seçmesi için onu malzeme dolabına davet ederdi ve Alice bezlerin orasına dokunur, burasını düzeltir, inceleyip ayırır, kumaşın büyüklüğü ve havı ve dayanıklılığı üzerine derin derin düşünürdü. Bu karar verme ve seçme sürecini genellikle Hemşire Bridge'le içilen bir fincan çay, ve Alice'le çok ender konuşsa da, günün önemini bilen ve bu törensel uygulamayı teşvik etmeyi seven Mary-Margaret Hanımefendi'nin getirdiği bir dilim koğuş pastası takip ederdi.

Alice çoğu zaman öyle bir hikâye anlatırdı ki, kuşkumuzu kandırmak için 'gizli içeriğe' ihtiyaç duymazdı, çünkü gerçekti. Henüz çok gençken göğüsleri alınmıştı. Bunu biliyorduk, ve çizgili pazen elbisesini sıskacık vücudundan sıyırdığı zaman gözlerimizi diğer tarafa çeviriyorduk ya da ona hastalıklı bir şekilde dik dik bakıyorduk; ve o sıskacık vücudu, birkaç kişinin tahmin ettiği ve Alice'in kendisinin farkında değilmiş gibi gözüktüğü üzere bir ur besleyip büyütmeyi seçmişti. Ölmeden bir hafta önce Alice hâlâ toz alıp cilalamakla uğraşıyor, işi terk etmeyi reddediyordu, ve sonunda da yatağa mahkûm oldu. Cila bezlerini kim yıkayacak peki, diye savunuyordu kendini. Ve tam olarak hangi bezin ne için kullanılacağını kim bilecekti? Ve koğuşun zeminini başka kim tamamıyla anlayabilirdi, toprağını anlayan bahçıvan, okyanusu anlayan denizci, boyalarının dokusunu anlayan ressam gibi?

Alice geceleyin acılar içinde öldü. Görevli olan hemşirenin ölenleri çok dikkatle hazırlamakla ün saldığını bilmek içimizi rahatlatıyordu. Alice'i çok güzel gösterdiğini söylüyorlardı; pamukla biraz oraya biraz buraya rötuş, yanakları dolgun ve pembe ve özenle makyaj yapılmış, ellerinde taze çiçekler. Onu yalnızca gündüz vakti koğuşun ciddi ve çalış-

kan hizmetçisi olarak tanıyan birisi, Alice bir şekilde uyanıp kendisini dudak boyası ve allık sürmüş olarak bulsa çok şaşıracağını düşünürdü. Ama biz onu geceleri de görmüştük, heyecanlı ve abartılı hikâyelerini dinlemiştik, ve düşünüyorduk ki, kesinlikle, en uzun geceyi az da olsa İzebel'e dönüşmüş olarak geçirmekten kimse daha fazla hoşlanamazdı.

22

Gecenin yaklaşması, bahçede ya da avluda gündüz duyulandan daha da fazla çığlık ve bağrışmanın serbest bırakılacağının işaretiydi. Yatıştırıcı verilmezdi ve kirli dinlenme odasındakilerin saat dörtte yatmaya gitmelerinden itibaren Tuğla Bina'da gürültü patlaması yaşanırdı. Ayrıca her zaman, Brenda'nın bilgiçlikle itiraz eden sesi diğerlerinin arasından ayırt edilebilirdi.

Brenda'yı Dördüncü Koğuş'tan hatırlıyordum. Onun, kişiliği değiştiren 'yeni' ameliyatın yapıldığı ilk hastalardan biri olduğunu ve yol yordam denen şeye uyum sağlasın diye yeniden eğitilmesi için söylenen onca lafın yanı sıra Pavlova'nın onunla beraber üç ya da dört lobotomi geçirmiş başka hastayı alıp bahçede nasıl özel yürüyüşlere çıkarttığını hatırlıyordum; Pavlova hastaların yeniden dünya işlerine karşı ilgi duymaları için çiçeklerin ve bulutların ve tesadüfen karşılaşılan insanların isimlerini söylüyordu, tabii dünya işlerinin ilgiye değer olduğunu varsayarsak, ki lobotomiden sonra bile başlangıç için bir şeyler varsaymak gerekir. Brenda'nın eskiden çok yetenekli bir kız olduğunu duymuştum, burs kazanıp kısa süre sonra yurtdışına gitmeye hak kazanmıştı. Ve şimdi, beş yıl sonra, İkinci Koğuş'taydı, bir başka ameliyat

daha olmuştu ve bu, birinci ameliyatın en baştan belli olan korkunç etkilerini iyileştirmek için umutsuz bir girişim gibi görünüyordu. Beni hatırladı. Onun durumunu görünce ağlamamaya çalıştım.

Yürürken, söz dinlemeyen havayla detaylı heykeller yapmaya çalışarak ellerini hareket ettirir, dikkatlice korkak adımlar atar ve ara sıra elini duvarın üzerinde kaydırarak kendine destek olurdu. Odanın bir kenarından diğer kenarına gitmek zorunda kalınca panikler ve ensesi onu ittirene kadar duvara tutunurdu. Bazen kendisini birdenbire odanın ortasında bulunca dengesini kaybeder, sonra keyifle ama sinirli bir şekilde gülerdi, bir yandan da soluk soluğa Amanın, amanın, derdi; sonra da onu her zaman takip eden ve Bay Frederick Barnes diye resmi bir şekilde hitap ettiği erkek kardeşine dönerdi. Ona lanet okur ve arkasından da "Çek git buradan, Bay Frederick Barnes" derdi.

Bana Bayan Istina Mavet diye hitap ederdi. Derinden bir iç çeker, "Ah, size gıpta ediyorum Bayan Istina Mavet!" derdi. Sonra elini çizgili pantolonunun bacağından içeri yukarı doğru sokar, biraz uğraştıktan sonra dışarı bir parça dışkı çıkarırken "Bakın Bayan Istina Mavet. Şuna bakın. Ne kadar korkuncum değil mi? Bence bütün suç Bay Frederick Barnes'ta" diye bağırırdı. Sesi derinleşir ve etkileyici hale gelir ve yüzü iyice kızarırdı. Çığlık atardı. İlk ameliyatından sonra kasılma nöbetleri geçirmeye başlamıştı, genelde onun kriz geçirip düştüğünü görürdük.

Brenda'nın çoğu zaman kirli dinlenme odasında kapalı tutulmasına rağmen Hemşire Bridge, özel bir sürpriz olarak piyanoyu çalması için temiz dinlenme odasına gelmesine izin verirdi. Elini duvar boyunca gezdirerek sessizce odaya girer ve piyanoya yaklaşır ve piyano taburesinin kapağını gizli kişisel ritmine uygun olarak doğru sayıda kaldırıp indirdikten

sonra oturur, omuzlarını keyifle silker ve sanki alet ona iltifat etmeye başlamış gibi yüzü kızararak ve piyanoya bakarak itiraz eder gibi kıkırdamaya başlardı. Abanoz simsiyah parlardı; Brenda kendi yüzünün yansımasını, hatta koyu bıyığının hafif gölgesini görebilirdi. Kıkırdamaya devam eder, ellerini kavuşturup sonra açar, sanki piyano ona güzel haberler veriyormuş gibi hoşnut oturma pozisyonları alırdı; sonra aniden Bay Frederick Barnes'ı hatırlardı.

"Çek git buradan, Bay Frederick Barnes" diye öfkelenirdi ve sanki izlendiğini bilmeden ellerini uygunsuz bir iş için kullanıyormuş gibi onları aceleyle kucağına indirirdi. "Git buradan, Bay Frederick Barnes."

Biz hastalar, artık ilgi göstermeye başlar ve onun piyano çalmasını beklerken, çünkü çalmasını severdik, o da sonradan bize dönüp özür dilerdi. "Bay Frederick Barnes yüzünden. Ondan nefret ediyorum. Ondan nefret ediyorum. Ve ben, elbette, Cliffhaven Akıl Hastanesi'nden Bayan Brenda Barnes."

Sonra hüzünle gülümser, birden kıkırdar ve yumuşakça ve dikkatlice hastaların 'klasik' dedikleri birkaç ezgi çalmaya başlardı.

Carol araya girerdi. "Bu klasik müzik. *Ay Işığı Sonatı*'nı çal."

Temiz dinlenme odasının komutası, kendi kendilerini görevlendiren Cüce Carol ve boyu bir seksenden uzun olan Büyük Betty'deydi.

Böylece Brenda, kendi köklerinden bahsederken, "Ben *ayrimeşruyum*. Annem beni evlenmeden önce doğurmuş. Benim büyümemi istememiş" diyen soluk yüzlü çilli Carol'un talebi doğrultusunda müziği değiştirirdi.

"Grieg'den Kelebek'i çal, Brenda. *Ben Hep Gökkuşağının Peşindeyim*'i çal."

(*Unutulmaz Şarkı* filminde Chopin rolünü oynayan Cornel Wilde, Bayan Dupin'in gözlerine şefkatle bakarken, arada

parmaklarını piyanonun tuşları üzerinde gezdirmeye ve fark ettirmeden sözümona kendi bestelerinin kısa ve akılda kalır versiyonlarını çalmaya vakit bulduğunda, bir Chopin bestesi olan *Ben Hep Gökkuşağının Peşindeyim* de herkes tarafından tanınmıştı.)

Zaman anlayışı zarar görmüş gibi olsa da Brenda, başlarda özenle ve her bir notayı hatırlayarak çalardı. Bir süre sonra Carol'un 'klasik çalmama' ricasını görmezden gelerek uzun uzun çalardı. Onu dinlerken insan, gece nehir kıyısında yürürken bir an için gözüne suyun içinde beyaz bir yüz ya da hareket eden bir kol ilişen ve çabucak geri dönüp yardım etmeyi ya da yardım edecek birini bulmayı reddeden birisi gibi ve acil bir sorumluluktan kaçınıyormuşçasına derin bir huzursuzluk hissederdi. Suyun içindeki yüzleri hepimiz görürüz. Onlara dair anılarımızı, hatta onların gerçekliğine dair inancımızı suda boğar ve dünyanın sakin insanları haline geliriz; ya da onları ne unutabilir ne de yardım edebiliriz. Bazen hayatın cilvesi ya da gördüğümüz rüya ya da ışığın yarattığı düşmanca ortam yüzünden kendi yüzümüzü görürüz.

Brenda piyano çalarken belli ki durumunun değiştirilemezliğini fark ederek birdenbire durur, öfkelenmeye ve bağırmaya ve tuşları şiddetle ve hınçla yumruklamaya başlar, yalancı baharın sıcaklığı ve ışığı tarafından kış uykusundan uyandırılan, güneş tarafından terk edilen ve kışın devam eden ıssızlığıyla yüzleşip geri çekilen bir hayvana benzeyen müziği kovardı.

Odayı huzursuzluk istila ederdi. Bir iki hasta piyanoya doğru gidip tiz sesleri kurcalarlar ya da basları gümletirler ve Brenda'ya bağırarak cehennemin dibine kadar yolu olduğunu söylerlerdi.

Carol kumandayı tekrar ele geçirirdi. "Seni yeterince dinledik, Brenda. Zaten radyoyu açmak istiyoruz. Bırak Minnie Cleave bir şeyler çalsın."

Hemşire Bridge'in "Bir daha asla, Brenda. Sonunda hep aynı şey oluyor, bağırıp kudurmaya başlıyorsun" diye tehdit eden sesi duyulurken Brenda utanç içinde kirli dinlenme odasına geri götürülürdü.

Böylece hüsrana uğramış ve huzursuz bir şekilde, temiz dinleme odasmda çepeçevre otururduk. Brenda'nın piyano başındaki gösterisi, kayıp krallığı bir an için ortaya çıkarıp bir sonraki an tekrar gömen türden bir yersarsıntısına şahit olmuş hissi veriyordu insana.

Ama Carol, "Minnie Cleave bize piyano çalsın" diye bağırırdı ve Minnie yüzünü bütün gün bir harita gibi incelediği mendilinden kaldırırdı. "Hayır, hayır" diye titrek sesle cevap verir, bu arada piyano çalmanın hoşuna gideceğine karar verir, sonra elinde çantasıyla ufak ve eğri bedeni yavaşça piyanoya doğru ilerlerdi; ve eskiden manastırda başrahibe olan Minnie, birileri onu durdurana kadar arka arkaya tekdüze bir şekilde ortalığı çınlatırdı,

Campbell'ler geliyor, yaşasın, yaşasın,
Campbell'ler geliyor, yaşasın.*

* İskoçya'daki Campbell Klanı'na ait marş. (ç. n.)

23

Hemşire Bridge'i gözlediğim ve istemeden kendi farkındalığını yakaladığım günden itibaren bana karşı düşmanca davranıyor, neredeyse benden korkuyordu. Bazen dehşet verici bir sırrı paylaşıyor gibiydik; bazen de ikimizin, karşılıklı esen rüzgârlar gibi gökyüzünde birbirine çok uzak iki atmaca olduğumuz tuhaf fikrine kapılıyordum, aynı anda aynı leşin üzerine saldırıyor ve tam kapıp götürecekken bunların kendi bedenlerimizin çürüyen parçaları olduğunu fark ediyorduk. Bu düşlemden Hemşire Bridge'e bahsetsem benimle alay ederdi; bütün düşlemlerin üzerine, onlardan saklanmak ve tehlikelerinden kaçmak ve böylece kötü niyetli devinimlerini kontrol etmek için horgörü püskürtürdü. Aynı durumdaki bir ahtapotun mürekkep bulutları yayması gibi o da etrafa küçümseme yayardı.

Onun bana karşı tutumunu anlamaya çalıştım. Paniğe kapılıp yemek masasından kaçtığım zaman hemşireye beni saçımdan tutup sürükleyerek getirmesini emreder ve beni 'dikkat çekmek için kargaşa çıkarmakla' suçlardı.

"Korkacak bir şey yok. Bir değişiklik yap ve diğer insanları da bir düşün, Bayan Çokbilmiş."

Diğer insanları düşünmüyor muydum peki? Etrafımdaki

insanların yaşadığı trajediyi, özellikle de Brenda'yı ve gittikçe kötüleşen durumunu düşünmek, geceleri küçük odada yatarken Tanrım bize yardım et, Tanrım bize yardım et diye felaket zamanında gemi kazasında hava saldırısında sel baskınında ve bomba patlamasında kullanılan rahatlatıcı sözleri karanlığa doğru fısıldamama yol açmıyor muydu? Üzerinde dua yazan yarım peni büyüklüğünde pirinçten bir muska verdiklerinden ve okulda öğrettiklerinden itibaren nedense hayatımın her gecesi kendi kendime söylemeye zorunlu hissettiğim nazar duasını okuduğumu hatırlıyorum. Muska, dini bir simge olmaktan çok bir basım harikasıydı ve insan şişe içindeki bir gemiye ya da bir makara manyetik banda kaydedilen Ansiklopedi Britannica'nın bütün içeriğine nasıl hayranlık beslerse ben de ona öyle hayranlık besliyordum. Yine de duayı tekrar etmek ve arkasından ailedeki herkesin kutsanmasını ve 'iyi bir kız' olmayı dilemek zorunda hissediyordum. Ben de kutsanmayı isterdim ama buna izin verilmeyeceğini hissediyordum; bu, şekerlerimizi paylaşmak ve hemen kapıp almayı çok istemeye rağmen kendi seçimini bilgiçlikle sona saklamaktan çok daha ciddi bir işti. O yüzden 'iyi bir kız' olmayı dilemekten memnundum. Peki şimdi Hemşire Bridge ve Başhemşire Glass 'değişiklik olsun diye diğer insanları da düşün' derken ne demek istiyorlardı? Korkuyla farkına vardım ki, Başhemşire ve Hemşire Bridge beni bütün hayatım boyunca tanımış ve çocukken bile beni gözetlemişlerdi.

Beni para çalarken, bebeğin kolunu çimdiklerken ve dolabın üzerindeki doktorun kayıt defterini gizlice alırken görmüş olmalıydılar. Ve dualarımı dinleyip yalnızca ailem ve kendim için dua ettiğimi ve akşam gazetesini daha kendileri okumadan bize ödünç veren yan komşularımız için ya da babaları işsizlik yardımı alan daha fakir çocuklar için ya da sakat bacağına metal destek takan oğlan için ya da oyun arkadaşı yok diye oturup ağlayan Zavallı Sally etrafta zıplayan

tertemiz giysili küçük kızların içinden arkadaş seçmek için davet edilirken oyuna hiç çağrılmayan kötü kokulu küçük kız için dua etmeyi düşünmediğimi fark etmişler miydi?

Herkesin aynı anda yediği (bir çanak yulaf lapası, ekmek ve tereyağı ya da kızarmış ekmek ve çaydan oluşan) kahvaltıdan sonra hemşire "Tuvalete, Hanımlar" diye seslenirdi ve bir hemşirenin gözetiminde kapısız kabinlerde oturmak için herkes sıraya girerdi. Koğuşa yeni geldiğim zaman bir yandan izlenirken tuvalete gitmeyi reddetmiştim, ama Hemşire Bridge'in emriyle hemşire pantolonumu indirip beni zorla oturtmuştu. "Böyle bir koğuşun disiplinine ihtiyacın var" derdi Hemşire Bridge durmadan. Tuvalete gittikten sonra bir hemşire 'Kirli Dinlenme Odası'na' ya da 'Avlu'ya' ya da 'Bahçe'ye' diye bağırırdı ve oralara gidecek olanlar dışarı çıkarılıp götürülür, geride kalan bizlerse "Tuğla'ya, Hanımlar" emrini bekler, bundan hemen sonra da çarşafları değiştirip yatakları yaparak, yerleri temizleyip cilalayarak ve tek kişilik odaların yalnızca dış tarafına yerleştirilmiş pirinçten kapı kollarını parlatarak bir önceki gecenin hasarlarını tamir etmek için topluca Tuğla Bina'ya giderdik.

Benim görevim 'arka' koridor ve ona bağlı tek kişilik odalardı. Kirli şiltelerin dışarı taşınması, içlerinin boşaltılması, kılıfların çamaşır sepetine konması ve temiz kılıfların şilte kulübesinden taze samanla doldurulması gerekiyordu. Islak şilte kılıfları, kurumaları için kulübedeki boruların yanında bırakılıyordu. Bazen gizlice dışarı çıkıp buharlaşan idrar ve insan gübresi ve ahır samanının ekşi kokusuyla havasız ve sıcak olan şilte kulübesinde saklanırdım, ve orada 'sakin' bir şekilde sigara içmek isteyen hemşirelerden birini görürdüm ve Hemşire Bridge'in personelden hiç kimsenin benimle konuşmamasına dair verdiği emirlere rağmen hemşire benimle konuşurdu.

"Senden neden bu kadar nefret ediyor?" diye sorarlardı. "Senden neden bu kadar korkuyor?"

İşimizi bitirdikten sonra düzensiz aralıklarla yapılan iş terapisi ve aralara serpiştirilmiş karşılıklı çılgın sohbetler, bölünmüş tartışmalar ve nafile düşüncelerle zaman geçirdiğimiz dinlenme odasına geri dönerdik. Akşam yemeği vakti gelince mutlu olurduk ve bahçedeki insanların yola doğru, oradan da ilk servis için yemek odasına hızlıca götürüldüğünü görürdük. Orada kaldığım üç yıl boyunca yalnızca bir ya da iki defa kirli dinlenme odasına koyulmuş ve ilk yemek yiyenlerden olmuştum. Nedense, yemek yememizde sanki gemideymişiz gibi bir züppelik vardı, bir tek Kaptan'ın masasında kimin oturup kimin oturmayacağı konusunda anlaşmazlık çıkmazdı!

24

Tedaviye cevap vermeyenlerin kaldığı eski koğuştaki yangından tek kurtulan, yangını sigara izmaritiyle, belki de bilerek kendisinin başlattığı rivayet edilen Büyük Betty'di. Bu suçlama, radar sinyallerinin aya çarpıp yansıması gibi onun uzak bilincinden geri dönerdi. Büyük Betty heybetli ve dik kafalıydı. Boyu bir seksenden fazlaydı ve gittiği her yere içinde eski dergiler ve iki ya da üç çift yıpranmış terlik olan iki hazine çantasını da götürürdü. Tuğla Bina'da çalışmaya itiraz etmişti ve itirazı kabul edilmişti. Temiz dinlenme odasında kalmayı, özel kanepesine Madam Recamier gibi uzanıp büyük ayaklarını dalgıç paletine sokmuş gibi havaya dikmeyi tercih ediyordu. Sesi, vücudunun iriliğinin altında kalmaya isteksiz, kükreme şeklinde çıkardı.

"Istina!" diye gürleyerek beni korkudan sıçratırdı.

"Şimdi senin gibi genç bir kız, senin gibi birisi, yani benim gibi birisini anlayabiliyorum ama senin gibi birisi..." İri mor burnunu ovuşturarak bir an için düşünürdü, sonra kükrerdi, "Bu koğuşta ne işin var?" Sanki çok ciddi bir suçla itham ediliyormuşum gibi beni suçlayan Büyük Betty'e sunmak için bir mazeret bulmaya çalışırdım, ama o kendi sorusunu çoktan unutmuş olur ve bir anda gürlerdi, "Istina, git ve oradaki zavallıyla ilgilen!"

Gidip onunla ilgilenirdim; küçük kumaş çantasındaki eşyalarının arasmda mendilini kaybedip duran Minnie Cleave'di o 'zavallı', ve eğer onu bulamazsa öyle bir paniğe kapılırdı ki, sızlanır ve inilder ve her şeyi yere boşaltır, sonra da diz çöküp dua etmeye başlardı. Nasıl ki bir çocuk deniz kıyısında geçen uzun ve hayret verici bir günün sonunda günün anlamı olan birkaç deniz kabuğu ve parlak taştan oluşan hazinesini mendilinin içinde sağlam bir şekilde eve götürürse o da hayatının anlamını mendiline aktarmıştı.

Mendilinin içinde her ne esir almışsa, Minnie'yi teselli etmiyordu. Hemen hemen her zaman bunalımdaydı. Bazen ona EKT veriyorlardı ve geri döndüğünde yüzü solmuş ve sersemlemiş oluyor ve çantasını ve dişlerini istiyor ve bunları nereye sakladığını hatırlayamıyordu. Büyük Betty biliyordu. Büyük Betty her şeyi görüyordu. Minnie'ye, yenilmez olanın boyun eğenlere gösterdiği cana yakın küçümsemeyle bakıyordu.

Büyük Betty'den korkuyordum.

"Istina," diye gürülderdi, "buradan ne zaman gidiyorsun? Cevap ver bana!"

Ürkmüş bir sesle bir şeyler mırıldanırdım ve sonra Bayan Everett'in görümcesi olan ve kendisinden üçüncü bir şahıs gibi bahseden Edith, benim yanıma gelip elimi tutar, vahşi görünmeye çalışıp ürkek ve silik birisi olduğu için yalnızca gülünç görünmeyi becerebilir ve Büyük Betty'e tiz bir sesle seslenirdi, "Onu korkutup durmayı bırak. Artık Edith sana bakacak, Istina. Artık korkma. Edith'i biliyorsun, Bayan Everett'in görümcesi, hani küçük kızını boğan, evet küçük kızını boğan."

"Kes sesini Edith Everett," diye bağırırdı Carol, "haydi radyo dinleyelim, *Sevgilimle Eve Yürüyorum*'u!"

Radyonun kontrolü Carol'daydı. On iki yaşından beri hastanedeydi ve şimdi yirmi bir yaşındaydı, on yaşındaki

bir çocuğun bedenine ve gözlerinin altında koyu halkalarla soluk, ihtiyarlamış bir yüze sahipti. Durmadan 'bu çöplükten kurtulmak'tan ve evlenmekten bahsederdi ve domuzlara bakan sarı saçlı oğlanla pencereden aşk mektupları değiş tokuş ederdi. Tuğla Bina'da en sıkı çalışan oydu ve Hemşire Bridge'in ayaklarının altında dolaşan küçük bir köpek gibiydi ve onun için bir şeyler yapmak, mesaj getirip götürmek ve sepetleri, özellikle de boş kantin sepetini taşımak isterdi.

Sosyal Güvenlik uygulamasına göre her hastaya haftada dört şilin cep harçlığı veriliyordu. Durumları kendi paralarını harcamaya uygun olmayanlar için Hemşire Bridge pasta ve şekerler alır ve Çayır Evi'nde alışılagelen 'bonbon kapma yarışı' gibi onur kırıcı bir şekilde değil, adilce dağıtıldığına emin olurdu. Kantine yolculuk yapmak için yeterince iyi olanlar cuma akşamüstünü gittikçe artan bir heyecanla ve dört gözle beklerdi. Dört şilin! Ne alsaydık acaba? Çok az hastanın ziyaretçisi olurdu, benim de pek seyrek ziyaretçim gelirdi, o yüzden dört şilinimin bir bölümünü yiyeceğe harcardım. Diş macunu alabilirdik, ya da koğuşta kullanılan sabunu değiştirmek isteyenler için sabun, şeker ve bisküvi ve makyaj malzemesi, dudak boyası ve pudra ve suda tomurcuklanan kâğıttan çiçek gibi değişik bir şeyler ve kolyeler ve yüzükler...

Cuma akşamüstü saat ikide, Hemşire Bridge dinlenme odasının kapısında boş çamaşır sepetiyle belirir ve Carol ona yardım etmek için öne atılırdı.

"Pekâlâ!" diye bağırırdı Hemşire Bridge. "Kantine, Hanımlar!"

Böylece düzensiz bir grup halinde yavaşça Kule'nin ve Çamaşırhane'nin ve Büyük Mutfak'ın ve uzun kahverengi saçları omuzlarının üzerine düşen yaşlı hastanın oturup koğuş ayakkabılarını tamir ettiği ayakkabıcı dükkânının ve

uğuldayan makineleri ve talaş dökülmüş zeminiyle marangozun önünden yürüyüp Kantin'e giderdik. Üst üste yığılmış göz kamaştırıcı ve harika mallar bizde hayranlık uyandırıyordu, ki hastaların çoğunun yirmi ya da otuz yıldır ya da daha uzun zamandır gerçek bir dükkânın içinde bulunmadığı düşünülürse bu da doğaldı; zaten hastane kantini, artık hayatları boyunca çeşitli parıltı ve ışıltıların türlü boy ve şekillerde sıkı sıkıya kutulanıp paketlendiği cafcaflı ticaretin heyecanına ulaşabilecekleri tek yerdi.

Hastalardan biri kantinde yardımcılık yapardı (ve çok da mantıklı olmayan ama hayranlık uyandıran bir alışkanlıkla şeker tartarken fazladan koyardı), kantinin sahibi de bazen 'dünyadaki' dükkânların yöntemlerine özlem duyar gibi görünür ve ucuz bir tükenmez kalem, ışıltılı bir bilezik ya da kolye, kokteyl partisinde takmak için rozet, erkekler için smokinle giymek üzere klipsli kravat gibi 'özel ürünlerini' tezgâhın önünde sergilerdi; Hemşire Bridge, koğuşta ihtiyaç duyulan şeyleri aldıktan sonra dükkânın gerisinde durup seyreder, baştan çıkarıcı ama görünüşe göre işe yaramaz kelepir şeylere direnmekte zorlanan hastaların coşkusunu kontrol altında tutmaya çalışırdı.

"Başka hiçbir şeye paran kalmayacağını unutma."

Gözlerimi kamaştıran şeylerle kalbim daha da hızlı çarpar ve başım döner ve almayı planladığım her şey aklımdan çıkar giderdi, Hemşire Bridge tarafından ileri doğru dürtülünce geride durarak "Biraz durup düşüneceğim" derdim ve buna karşılık aldığım cevap da sert olurdu, "Yani seçmen için bütün bir günümüz var, öyle mi? Sana söyleyeyim genç bayan, ben çayımı içmek için zamanında geri dönüyorum."

Bir gün, evlilik hakkında normalden daha fazla konuşan Carol, 'gerçek *saafir*' olduğunu iddia ettiği ışıldayan taştan bir yüzük satın aldı ve dikkatlice *'işan parmağı'* dediği parmağına geçirdi.

"Ben artık *işanlıyım*" diye ilan etti. "Yakında evleneceğim."

Kimse ona karşı çıkmadı. Yeterince uzun süre hastanede kaldıysanız 'dış dünyada' kanıksanan, inanmadığınızı acilen ifade etme ihtiyacını kaybetmeye yüz tutarsınız; doğruların, savunma bile gerektirmeyen en temel şeyin temelinin yıkılmaz temeli olduğunu fark ettiğinizde "Bu doğru değil" diye ortaya atılıp bağırmak anlamsız, hatta küstahlık gibidir.

Carol'un yüzüğü üç şilin altı peniye mal olmuştu, geriye kalan altı peniyle de üzerlerinde sevgi sözleri yazılı, pastel renkli, kokulu ve kalp şeklinde muhabbet lolipopları aldı, sonra Hilary'den onları okumasını istedi çünkü Carol hiçbir zaman okuyup yazmayı öğrenmemişti ve domuzlara bakan oğlana yazdığı aşk mektupları için bile yardıma ihtiyaç duyuyordu. Kalplerin üzerinde *Seni Seviyorum, Sev Beni, Canım Benim, Delisin Sen, Mükemmel* ve *Haydi Evlenelim* yazıyordu, sonuncunun üzerindeki harfler kalbin üzerine sığsınlar diye gayet küçücük ve daracıktı. O gün Carol'u kimse sakinleştiremezdi, çünkü arka arkaya üç harika şey tarafından ziyaret edilmişti, eğer şiir yazabilseydi bunları kutlama şekli aynı böyle olurdu:

Bir gökkuşağı ve guguk kuşunun şarkısı
Asla bir araya gelmesin,
Asla gelmesin
Ölüm bu yana.*

Birincisi 'neredeyse evlendiği' anlamına gelen 'gerçek *saafir*' taşlı *'işan yüzüğü'*ydü; sonra domuzlara bakan oğlana pencereden uzatılacak ve belki de büyük salonda iki haftada bir düzenlenen dans partisindeki 'yakışıklı' birisi için saklanacak bir torba muhabbet lolipopu vardı. Son olarak, aynı ak-

* William H. Davies'in *Harika Bir Zaman (A Great Time)* adlı şiirinden bölüm. (ç. n)

şam radyoda Carol'un en sevdiği ve aralarda birkaç kelimesini hatırlayarak ahenksiz sesiyle eşlik ettiği şarkı çalındı,

Büyülü bir akşam, bir yabancı görebilirsin...*

Kantinden kendime şeker satın aldım ve tek başına yemeyi sevmediğim için diğer hastalara da teklif ettim. Büyük Betty tarafından azarlandım, "Istina, onları kendin ye."

Şeker ve bir not defteri ve yeni bir kalem; bir mektup yazmaya kararlı, oturdum.

İkinci Koğuş,
Cliffhaven Akıl Hastanesi,

Sayfaya başlık attım, ve sonra herhangi birisine herhangi bir şey söylemenin anlamsızlığına ve söyleyecek kimsemin olmamasına yenik düşerek not defterini kapattım ve her geçen gün okumamaktan daha da partallaşan Shakespeare ve İngilizce ve Almanca *Orpheus'a Soneler*'den oluşan hazinelerimi sakladığım yapay deriden çantamın içine koydum.

"*Wolle die Wandlung*" diye okudum. "Değişmeyi iste."

Bu tavsiyeyi yalnızca Rilke vermiyordu. Doktorlara danışılacaktı ve Hemşire Bridge, kendim olarak yaşamaya devam etmemin olanaksız olduğunu ve değiştirilmem gerektiğini ima ediyordu.

Ne idiyse öyle kalan şey varoluştan feragat eder;
Donuk gri korunağında daha güvende mi hisseder?

diye bana fısıldamış olabilirlerdi, ama onlara göre yalnızca

* Richard Rodgers ve Oscar Hammerstein'in *Güney Pasifik (South Pacific)* adlı müzikalinden. (ç. n.)

bir yol vardı, saçlar kazınmış ve gözler iri ve siyah, karanlıkla yüz yüze gelmek.

"Değişmeyi iste; ateşle, ateşle için zevkle dolsun" ama çoğu zaman ateş, lobotominin buz kıracağı idi.

25

Her ay 'Hanımefendiler' diye adlandırdığımız bir grup kadın şehirdeki bir enstitüden bizi ziyaret etmek için gelirdi. Çoğunluğu orta yaşlı, fötr şapkalı ve sağlam ayakkabılıydı, hepsinin de kahverengi, kapağını açmak için musluk vanasını çevirir gibi bilek gücü isteyen donuk renkli pirinç kopçalı büyük çantaları vardı. Hammefendiler emekli öğretmen gibi kokarlardı, buna biraz da kayıp ve sevgi ve oklu grafikler ve üzerinde, birilerinin kaynakçayı sildiği sayfanın altını gösteren yıldız işaretli küçük yazıların karışımının kokusu da eklenmişti. Çekingendiler ve dinlenme odasını turlarken sürülerinden ayrılmazlardı ve her bir hastaya hitap etmeden önce etraflarına mahcup bir havayla kaçamak bir bakış atarlardı. Bizimle nasıl konuşacaklarına ya da ne söyleyeceklerine emin olamazlardı; bir yerlerden sabit bir gülümsemenin şart olduğunu öğrenmişlerdi, o yüzden gülümserlerdi.

Onların üzerindeki gücümüzü hissediyorduk ve bazılarımız acımasızca onları hor görüyordu, çünkü görünüşe göre bizim sağır mı yoksa aptal mı yoksa geri zekâlı mı yoksa üçü birden mi olduğumuza karar veremiyorlardı, o yüzden konuşurlarken seslerini yükseltip abartmaya özen göstererek dudaklarını hareket ettiriyorlar ve anlamamamız ihtimaline

karşı en basit kelimeleri kullanıyorlardı. Bazen sanki yabancıymışız da bizim ülkemizi ziyarete gelmişler ve bizim dilimizi konuşmaya çalışmaları gerekiyormuş gibi el kol hareketleri yapıyorlardı. Bizimleyken kendilerini evlerindeymiş gibi hissetmeyi, aramıza kabul edilmeyi ve bizimle oturup arkadaşça ve samimiyetle sohbet etmeyi çok istiyorlardı. Gülücüklerle kuşatılmaya ve neşeli çığlıklarla karşılanmaya acınacak derecede arzu duyuyorlardı. 'Hanımefendiler'in bizzat kendilerini, çantalarını sıkı sıkı tutmuş bütün gün hastanenin dikiş odasında otururken ya da bahçede ya da avluda boş boş gezinirken hayal etmek hiç de zor değildi; bazen, sanki bize gizli bir yakınlık duydukları için ziyarete geliyorlar gibi görünüyordu.

"Merhaba" diye endişelerini gizleyemeyen bir heyecanla ve neşeyle bağırırlardı. "Bir şekerleme ister miydin?" Ve ortaya bir torba şeker çıkarıp açık torbadakilerin tamamını güvenle teklif ederler ve bazen bütün torba ellerinden kapıldığı zaman çok şaşırır, cık cık yapar ve sonunda zorunlu olarak gülümseyerek titrerlerdi.

Ziyaretlerinin nadir ödüllerinden birini Carol'la konuştukları zaman alırlardı. Geri kalan bizler teklif edilen şekerleri didikleyip bulmamıza rağmen kuşkulu ve düşmanca davranırdık, özellikle de 'Hanımefendiler' çok fazla yanlış şeyler söyledikleri ve cevap verilemeyecek çok fazla soru sordukları ve "Boş ver, nasılsa yakında eve gideceksin değil mi?" diyerek yirmi ya da otuz yıldır hastanede olan insanları neşelendirmeye çalıştıkları için. Carol onlarla çekinmeden ve kuşkulanmadan konuşur, koğuşta olup bitenleri, kendi özlemlerini, yakında evlenecek olduğunu ve 'bu çöplükten defolup gideceğini' anlatır, özgürce içini dökerdi. *'İşan yüzüğünü'* gösterirdi.

"Saafir" derdi övünerek. *"İşan yüzüğü* olan herkes evlenir."

Bir zoolog, yapılan tüm genellemelere uyan ve ilk defa karşılaştığı bir hayvan türüne nasıl ilgi gösterirse 'Hanımefendiler' de Carol'a öyle yaklaşırlardı. Carol mükemmel bir 'akıl hastası'ydı. Yıllardır aynı 'Hanımefendiler' kuzeye, Cliffhaven'a yavaş ve dumanlı trenle yorucu bir yolculuk yapıyorlar ve memnun edilmeye ihtiyacı olmayan insanları memnun etmeye, neşelendirilemeyen insanları neşelendirmeye çalıştıkları sinir bozucu anılarla ziyaretlerinden geri dönüyorlardı. 'Hanımefendiler' endişeyle ve coşku içinde Carol'la konuşuyorlar, onu memnun edip neşelendiriyorlardı.

"Evet, düğününe gelmeyi çok isterim." "Bu çok güzel bir yüzük, Carol." "Elbette düğününden çok önce buradan çıkmış olacaksın." Sonra ziyaretlerinin başarısı (ve gerginliği) ile yanakları kızarmış, gözleri parlamış olarak aceleyle dinlenme odasının kapısına doğru giderler, Carol'a minnettar bir şekilde hoşça kal diye seslenirler ve eğer iyi olur ve sakin sakin otursak bir sonraki ay tekrar gelip daha fazla şeker getireceklerine hepimize birden söz verirlerdi. Hemşirenin onları dışarı çıkarmasını beklerken yüzlerinde hafif bir panik havası olurdu, çünkü içeride kilitli olup kendi anahtarınızın olmaması hiç hoş değildir ve akıl hastanelerinde bazen ziyaretçilere tuhaf şeyler olur ve bu açıklanamayan şeyleri gazeteler hiçbir zaman yazmaz!

Bizi görmeye her ay gelen daha becerikli bir ziyaretçi de Hastalara ve Tutsaklara Yardım Derneği'nden bizim 'Bir-Bonbon Adam' dediğimiz adamdı; aceleciliğimizi ve açgözlülüğümüzü bilerek, kâğıtla kaplı bonbonları ortaya çıkardığı zaman asla bütün bir torbayı teklif etmez, şekerleri birer birer dikkatle dışarı çıkartıp oltayla balık tutmuş gibi kâğıdının ucundan tutar ve sanki insana seksten bahsedeceğini düşündüren 'samimi' bir yaklaşımla "Bir bonbon ister misin?" diye sessizce sorardı.

Onun cimri ve kurnaz tavırlarına gülmemize rağmen teklif ettiklerini hep kabul ederdik. Yıpranmış bir evrak çantası taşıyan ince, uzun boylu ve yorgun görünüşlü bir adamdı; sayaç okuyan bir memur ya da gelir vergisi müfettişi ya da mahcup bir borç tahsildarına benziyordu ve evrak çantasında ne taşıdığını asla öğrenememiştik, çünkü bonbon torbalarını hep ceketinin cebinde taşırdı. 'Hanımefendiler'in o abartılı, sıkı fıkı heyecanını sergilemiyordu; bize sorular sorup sohbete dahil olmaya çalışmıyordu. Bonbon teklif etmesi dışında bizim varlığımızın pek de farkında değil gibi görünür, tek endişesi kendisi ve bonbonlar olan ve bizlerin, yani hastaların yalnızca tesadüfen orada olduğu, tek başına yapılan bir tür tören gibi şeker paketlerini boşaltırdı. Veriş tarzında bir gizlilik vardı; gizli kişisel çöplerini tenha çöplüklere atmak için karanlığın örtüsü altında kilometrelerce araba süren insanlar gibiydi. Ciddiydi ve tüm dikkatini yaptığı işe verirdi.

Ve o, (bizim için üzücüydü ama) her zaman Bir-Bonbon Adam olmaya sıkı sıkı bağlıydı. Söylentiye göre bütün hastane için aldığı şekerleri kendi cebinden öderdi. Hapishaneleri de dolaşırdı. Ama ben hâlâ hastanedeyken, Hastalara ve Tutsaklara Yardım Derneği'nden ayrılmış ve palmiye ağaçlarının yetiştiği kuzeyde, doğu kıyısında yaşamaya gitmişti ve yanına ona hediye edilen kırk dokuz parçalık yemek takımını da almıştı. Peki ya evrak çantasını da almış mıydı? Ve trende yemek için bir torba bonbon?

Ve sonrasında her ay yerine her Noel'de, bir-bonbon geleneğini sürdürmek için yeni Sekreter bizi ziyarete geldi. Onun şekerleri daha gösterişli, daha iri, daha lezzetliydi; ama o, içinde rüya taşıyan bir adam değildi.

26

İkinci Koğuş, gelgitin ulaşabileceği seviyenin yukarısında tutulması gereken kayıkhane gibi ahşap ve taş sütunlar üzerinde yer seviyesinden bir metre kadar yukarıdaydı; yerin dalga gibi hareket ettiğinin ve bu yüzden binanın, halatları çözülmüş ve açık denizde sürüklenen bir kayık gibi olmasına yol açtığının her zaman farkındaydım. Son birkaç yıldır bana söyledikleri şeye, yani hayatımın geri kalanını hastanede geçireceğime gerçekten inandığım gün, dinlenme odasının tabanı hareket eden kat kat pürüzlü kayrak taşlarına dönüşmeye başlamıştı; taşlar gri koğuş çoraplarını bile delip ayaklarımı kesiyor, çoraplar kısa süre sonra kanla sırılsıklam oluyor ve oradan sızan ve üzerinde iyi hal için kesilmiş altın ve gümüş yıldızlar yüzen kanlar, taşların üzerinden kapıdan dışarı doğru hızlıca akıyordu. Keskin taşların üzerinde yürümek zor geliyordu; çatlakların arasından dikkatle bakınca binanın, üzeri deniz kabuklarıyla kaplı ve sapları pasrengi, lastik gibi deniz bitkileri dolanmış ahşap ve taş temellerinin üzerinde hâlâ sağlam bir şekilde durduğunu fark ettim; deniz suları fışkırıp çarpıyor ve tuz kokusunu taşların arasından dinlenme odasına taşıyordu.

Kimse fark etmemişti. Ben şaşkına dönmüştüm, ama

kimse fark etmemişti. Köpekbalıklarının burnu kan kokusunu çok iyi alır diye düşündüm. Ve çok yakında cankurtaranlar ellerinde altın renkli flamalarıyla buraya gelip beni kurtaracaklar. Mı acaba?

Kargaşa içindeki sığırcıklar şimdi Rabbit Adası üzerinde dans ediyor; küçük, değersiz takının ışıltısı camın arkasında sergileniyor ve onu satın alacak kadar param yok.

Ve yalnız olmak istiyordum; gürültülü, bağıran insanlardan, davranışlarının ve azalıp sonunda yok olan kişiliklerinin üzücü manzarasından uzakta. Sonuçta kirli dinlenme odasındakiler Çayır Evi'ndeki insanlar gibi yalnızca birer takma isimdiler. Tilly vardı, devamlı büzülmüş bir şekilde dolaşan; hiç konuşmaz ama büyük bir iştahla yemek yer, gözleri gizli bir ateşle parıldardı; burnu, çenesiyle birleşecek kadar aşağı sarkıktı ve bu ona cadı görüntüsü veriyordu. Eski Tilly neredeydi peki, üç çocuğu ve kocası olan? İnsanlar iz bırakmadan nasıl yok oluyorlar ve karşınızda hâlâ kanlı canlı durabiliyorlardı? Ve Lorna'nın bir zamanlar kültürlü bir kadın olduğunu duymak insanı şaşırtırdı. Gökyüzünden nasıl bir hastalık döküntüsü düşmüştü ve sabitleşmişti de sıradan insan manzarasının üzerini örtüp ona ebedi kış mevsimini vermişti? Nasıl bir acımasız kardı bu, hiç erimeyen ve insanlarla temasın uzaklardan toplanmış çerçöpünden, fikirlerin tomurcuklanmasına ve duyguların oluşmasına izin veren? Ya gömülüp kalmış manzaralara bir yol açmaya çalışan kar temizleme makineleri neredeydi?

Bedava, sıradan ve basmakalıp güneş, buz gibi yerlerde kırmızı pazenden sıcak tutan şey ve bahçedeki goncalar: Sizden bir parça kapmak için mücadele olduğunu biliyorum, ama karın ve taşların ve kapana kısılmış gölgelerin içinden gelin bakalım.

Ve bazen Tilly ya da Lorna ya da diğerlerinin yüzünde bir insan ifadesine rast gelirdiniz ama onu yakalamanın bir

yolu yoktu; kendinizi, pis suyun içinde kalacak olursa kesinlikle ölecek olan gökkuşağı balığının sudaki kıpırtısını fark eden balıkçı gibi hissederdiniz. Ona zarar vermeden nasıl yakalardınız ki? Ama insanlığın kıpırtısı, itiraz, bunalım, neşe ve şiddet biçimini alabilir; güzel balığı dikkatle elinize alıp büyüyeceği havuza aktarmaktansa bir doz elektrikle sersemletmek daha kolaydır. Ve durgun havuzun ortasındaki güvenli kayıkta oturup, uzun zamandır arzulanan sudaki kıpırtı, kayığı neredeyse alabora edince panik yapmamaya çalışarak insan kişiliğini avlamak uzun saatler ve yıllar alabilir.

Kaçtım.

Güneş parıldıyor, yüksekteki bulutun arasından ılık ılık süzülerek mavi fırın raflarındaki pamuk gibi kabarıp kat kat ayrılıyordu ve ben bahçede çimlerin üzerine uzanıp yatmış gökyüzüne bakıyor ve etrafımdaki çığlıklara kulaklarımı tıkıyor, kötü havayla kirlenmiş ve hayvan lekeli insanlara gözlerimi kapıyordum. Bahçede bolca yer vardı. Hastalar yürüyorlar ya da yüksek çitle çevrili alanın içinde koşup sanki hastane stadyumu gibi bir kulvar oluşturarak dönüp duruyorlardı; ya da benim yaptığım gibi yanık çimenlerin üzerinde gayet sakince uzanıyorlardı. Eğimli bahçenin tepesinden aşağı, denizi görebiliyordunuz; rüzgâr berrak ve taze taze esiyordu. Sanırım bir bahar günüydü.

Güneşe çok bel bağlıyorum; abanoz göbekleri ve ateşli yırtık pırtık taçları ve güneşe dönük başlarıyla günebakanları düşünüyorum. Sanırım bizi deli yapan şey, güneşin etkisinin ortadan kaldırılması; yıllar öncesinde gerçek olmayan gölgeyi beynimizden sıyırıp atan güneş engellenmiş. O yüzden hep bir tarla oluşturur ve günebakanlar ekerim ve gölgeleri karın üzerinde yavaşça ilerler; ve gökyüzündeki kayan yıldızlar gibi bir zamanlar ateşin bir sürtünüşüyle aniden uçup giden düşünceler olan donuk renkli taşları toplarım.

Bahçede uzanıp kısa çavdar saplarına ve ayrıkotlarına dokundum; helezon yaparak yanık ormana girip çıkan böcekleri ve hiçbir şeyden şüphelenmeyen ve evlerinin yandığı ve çocuklarının tek başına olduğu haber verilmesi gereken uğurböceklerini ve toprağın derinliğinden ıslak ıslak çıkan mavi-pembe renkli solucanları seyrettim. Yanımdaki köşede Totty, ellerini uyluklarının arasına bastırmış mutlulukla bir aşağı bir yukarı sallanıyordu; sonra avazı çıktığı kadar bağırmaya başladı, "Yeter artık Totty, Totty, Totty" ve ürpertici bir inilti kopardı ve elini geri çekti; eli kan içindeydi çünkü âdet görüyordu ve ne âdet bezi kullanmaya ikna edilebiliyor, ne de pantolon ya da ayakkabı giymesi sağlanabiliyordu; bazen de giysilerini yırtıp çıkarırdı. Totty on beş yaşındaydı.

Etrafımdaki mutsuzluktan kurtulmak için gidebileceğim bir yer yoktu. Bazen kafamda insanlara sıradan elbiseler giydirir, derilerindeki o korkunç hastane lekesini ovalayıp çıkartır ve ağızlarına diş koyar, yüzlerine makyaj yapar, taşımaları için çanta ve giymeleri için eldiven verirdim, sonra da safça onları sıradan insanlara dönüştürdüğümü düşünürdüm, hani sokakta karşılaştığınız ve konuştuğunuz ve yalnızca, insanlarla iletişim kurmanın tüm girişimleri tarafından harekete geçirilen bir anlık umutsuzluğu hissettiğiniz insanlara. Ama aynı koğuşu paylaştığım hastaların duygu ve düşünceleri yalnızca kendileri tarafından biliniyorken onları değiştirdiğimi farz edemezdim. Akıllarından neler geçiyordu acaba? Lekeli derilerini çıkarmayı ve dişsiz ağızlarına diş koymayı hayal etmiş olsam da, sonuçta gizli duygu ve düşüncelerinin yerine koymuş olacağım şey, yani 'sıradan normal' denen düşünceler, kendileri için yarattıkları yalnız ve kendi kendine yeten dünyalarına göre gerçekliğin bütünü açısından daha düşük değerde olurdu. Zihinleri kendi özel göklerindeki gezegenlerdi ve davranışları gerçek geceleri ve gündüzleri ve gelgitlerinin çekim gücü hakkında çok az ipucu veriyordu;

içlerindeki semavi çarpışmalar, fırtınalar seller kuraklıklar ve direnç mevsimleriydi.

Ilık bahar rüzgârında bulutlar artık yükseklerde seğirtiyordu. Hırkamı çıkardım ve çiti gizleyen, insanların köpekler gibi gidip pislettiği köşelerinde hâki renkli yığınlar olan yıkık dökük ve korunaklı sundurmanın arka tarafına doğru sürünerek gittim; sonra kendimi çitin üzerine doğru çekip bir çırpıda tırmandım ve üzerinden atladım; ve kalbim öyle hızla çarpıyordu ki zorlukla nefes alabiliyordum; ve bahçenin dışında ayakkabılar ekmek kabukları dışkı ve paçavra gibi çerçöpü gizlemek ve hüzünlü görüntüyü başıboş dolaşan yabancıların, ziyaretçilerin ya da bazen 'bahçedeki hastaların neye benzediklerini' görmek isteyen nekahet koğuşundaki insanların meraklı gözlerinden korumak için ekilmiş çalılıkların üzerine düştüm.

Biliyorum. Hastalıklı bir merak yaşıyordum. Bir seferinde partal haydut kıyafetleri içinde etrafta dolaşan tıraşsız adamlara dikkatlice bakmış ve umutsuzluklarını unutamamıştım; kadınların hissettiğinden daha derindi sanki, çünkü bütün o erkeksi güç ve gurur kaybolmuştu ve bazı adamlar ağlıyordu ve bizim uygarlığımızda ancak nihai korkunç keder bir adamı ağlayacak kadar düşürebilir.

Çalılıkların içinden çıkıp hastane görevlilerinin yaşadığı çiftliğin dışından yol boyunca yavaşça yürümeye başladım, büyük mutfağın ve morgun ve kulenin ve kantinin önünden yürüdüm ve yürüdüm. Titriyordum ve neredeyse ağlayacaktım. Dans partilerindeki daimi partnerim Eric'le karşılaştım ve onu, "Güzel bir gün. İzinle dışarı çıkabildiğim için şanslıyım" diyerek selamladım.

Terliklerimi fark etmemesini umut ettim çünkü diğerleri gibi hastanede 'kendi iyiliğim' için kaldığıma inanan güvenilir bir hastaydı ve eğer şüphelenirse beni ihbar ederdi.

Hastane arazisinden çıkıp yoldan aşağı, ön bahçe kapı-

sından ve sığır çitinden dışarı ve doktorun evinin önünden yürürken hava çiçek tozlarıyla sararmış ve alıç kokusuyla hoş bir hale gelmişti. Artık nefes almayı göze alabiliyordum, ve ağır ağır yürüyerek cuma akşamüstleri büyük oğlanların okula ait çapayla biçtikleri tutam tutam parlak yeşil yabani otlarla ve çatlak ve kabarcıklı asfaltla kaplı köy okulunun bahçesinin önünden geçtim. Küçük bir oğlan ana binadan tuvaletlere doğru gidiyor, durup ayaklarını sürtüyor ve hızla yere vuruyor, etrafı inceliyor ve "Lütfen Efendim, dışarı çıkabilir miyim?" diyerek verilen eski çağlardan kalma gözdağının ganimeti olan tek başına yapılan bu yolculuğun tadını çıkarıyordu. Diğerleri sınıfta *Ey Kızlar Gelin*'i ve bir bahar günü yabani çalılara ve kumsala ve saf sessizliğe duyulan ani özlemi hatırlatan ağıt *Sahilde Kederle İnleyen Dalgalar Gibi*'yi söylüyorlardı. Durmadan yürüdüm. Tren istasyonuna ulaştım. Nereye gidebilirdim? İstasyon şefine yaklaşıp sordum, "Telefonunuzu kullanabilir miyim, lütfen?"

Bana tuhaf bir bakış attı. "Elbette."

İkinci Koğuş'a telefon edip Hemşire Bridge'i istedim ve "Ben Istina Mavet" deyince hayret içinde nefesi tutuldu. Hemşire Bridge'e uzaktan, beni görmeden ve böylece hasta bir tavukmuşum gibi kafama kakma isteği duymadan, bana Başhemşire Glass'la beraber planladıkları bu hiç bitmeyen 'ders'i vermelerinin lazım olmadığını, beynimi ameliyat edip beni 'değiştirmeleri' gerekmediğini ve 'yönetim memnun kalınmayan bütün malzemeyi değiştirmeyi ya da yenilemeyi üstlenir' yazan bir kitapçıkla doğmadığımı fark etmesi umuduyla yalnızca kendimi bildirmek için mi kaçmıştım?

"Ben Istina Mavet" diye cüretkârca tekrarladım telefonda.

Ve sonra korktum, çünkü gelecekler ve beni alacaklar ve muhtemelen beni tecrit ederek cezalandıracaklardı.

"Nereden telefon ediyorsun?"

"Beni bulunca tek kişilik odaya kapatmayacaksınız değil mi?"

"Ben pazarlık yapmam. Nereden telefon ediyorsun?"

Ona söyledim. Sabırsızca telefonu kapattı ve neredeyse ben daha ahizeyi yerine koymadan, Hemşire Bridge'i taşıyan siyah resmi bir araba istasyona ulaştı. Hemşire dışarı çıktı ve şoföre hastaneye geri dönmesini, benimle yürüyeceğini söyledi. "Dalavere yapmak yok, ona göre sevgili bayan."

"Haydi bakalım, aylak" diye üsteledi.

"Beni odaya kilitlemeyeceksin değil mi?"

"Ben pazarlık yapmam."

Onunla yürüdüm. Hava sıcak olduğu ve aceleyle istasyona gelmesi gerektiği için rahatsız görünüyordu ve yanakları al al olmuştu ve üniformasının yakasının ön tarafta iliklendiği yerde boncuk boncuk terler görünüyordu. Onun hemen altında, hantal göğüsleri file torbanın içindeki balkabakları gibi dışarı fırlamıştı. Deri rengindeki kum gibi boynu, yükselen kırmızılıkla yol yoldu. Onu yanımda hissediyor, sıcak hava yüzünden rahatsız olduğunu seziyordum. Ve ondan nefret ediyor, nefret ediyordum, ama onun etten çıkıntılarını, Treecroft'taki mutfakta gördüğüm adamın şişkin yahniyi yumrukladığı gibi yumruklamak istiyordum, ve benimle her konuştuğunda sesinin içerdiği iğneleme ve öfke ve farkındalık ve korku akıp bitsin diye benimle konuşmasını istiyordum.

Kimdi o? Annem miydi? Ona vurmak ve kucağına ağlayarak tırmanmak ve beni affetsin diye yalvarmak istiyordum. Hiç konuşmadan yürüdük. Köydeki bir dükkânda durdu ve onu izleyip içeri, bir yığın paspas kova sabun ve yiyeceğin sergilendiği tozlu bir odaya girdim; Hemşire Bridge'i tanıyan ve benim hastalardan biri olduğumu tahmin eden tezgâhın arkasındaki adam, insanların 'akıl hastaları'yla karşılaştıklarında takındıkları özel yüz ifadesini takındı; fazlasıyla neşeli

görünerek saklamaya çalıştıkları ihtiyatlı ve ürkek bir ifadeydi bu.

"Merhaba, merhaba, merhaba" dedi üç defa, gülümseyerek.

Hemşire Bridge ellerini beline dayamış, rahat ve iş dışında kullandığı ve çok seyrek duyduğum ses tonuyla iki dondurma istedi, bir tanesini bana verdi, paranın üstünü aldı ve beni dükkândan dışarı yönlendirdi.

Dondurmalarımızı yalayarak hastaneye doğru bir kez daha yola koyulduk.

"Sana dondurma aldığım için ceza almayacağını düşünmemelisin" diye uyardı beni.

"Beni bir odaya kilitlemeyeceksin, değil mi?"

"Bakarız."

Birdenbire, yabani otlarla kaplı bakımsız bir bahçenin içinde, sırtını demiryolu geçidine dayamış küçük bir eve doğru kolunu salladı.

"Ben orada yaşıyorum" dedi donuk bir ses tonuyla.

"O da senin araban mı?"

"Evet, bizim arabamız. Araba kullanmayı biliyor musun?"

"Hayır. Asla öğrenemem."

"Araba kullanmak istersin. Ben başlarda çok korkmuştum, gerçekten çok korkmuştum – ceza almayacağını düşünmemelisin, sevgili bayan."

"Beni bir odaya kilitlemeyeceksin, değil mi?"

"Bakarız. Gözünü dikip bakmanı gerektirecek ne var evimde?"

Ev bana kendimi yalnız hissettirmişti. Yaşadığım ilk evi hatırlatmıştı bana, tek bir sokaktan ibaret ıssız kasabadaki, suyun tulumbayla basıldığı evi; tuvalet evin dışındaydı ve içinde hamamböcekleri ve tespihböcekleri olsa da zincirin her çekilişinde porselen buzulun dibindeki akıntıyla insanı

süpürüp götürmekle tehdit etmezdi; hayır, rahat bir tuvalet kulübesiydi ve biriken pislik, geceleri gelen adam tarafından alıp götürülürdü; tavanın ortasında aniden parlayan elektrik lambası insanı irkiltmezdi, onun yerine kirli fitiliyle yanan ve yumuşak mavi gölgelere şekil veren gaz lambaları vardı.

Ve bütün hayatım boyunca Hemşire Bridge'in evindeki ceviz ağacının altında, bir benzin kulübesinde oturdum, bir yandan da Dilber isimli inek çiğnediği çimenle sarı ve yeşile dönmüş nefesini yüzüme üflüyordu. Dişleri, üzerine çok oturulan beyaz renkli kare tabureler gibi aşınmıştı; gözünün bir köşesinden gözyaşı gibi bir damla su, altın renkli yüzünden aşağı süzülürdü. Bazen kaba etleri büzüşmüş bir ağız gibi ayrılır ve altın renkli dışkısı dışarı fışkırırdı; bazen de arkasındaki yarıktan çizgi gibi köpüklü çiş sıçrar ve kan damlar, sümüksü şeyle beraber kuyruğunun etrafına dolanırdı. Ve o küçük evde yaşarken annem de orada benimle yaşardı; bebeği beslemek için sarkık memelerini dışarı çıkarır, bazen bana da bir yudum verir ya da Dilber'in sütünü hızla ağzıma fışkırtırdı. Peki hangisi Dilber'di, hangisi annem ve hangisi Hemşire Bridge'di? Ya gümüş rozetli kasketiyle bir ileri bir geri giden babam neredeydi?

Hemşire Bridge benim annemdi. Yumuşayan dondurmayı yalayarak, tepeden kanca gibi hoş alıç dalları sarkan köy yolu boyunca, sığır çitinin üzerinden ve sonra köşeyi dönüp İkinci Koğuş'a kadar onunla yürüdüm ve terk etmek için yırtındığım yere geri dönmek için kandırıldığımı fark ettim. Bu bir aldatmacaydı.

İçeri girince Hemşire Bridge her zamanki alaycı sesiyle "Dinlenme odasına gir bakalım aylak, ve benimle oyun oynamaya kalkışma. Senin kadar eğitim almış birisi kendinden utanmalı" dedi bana.

Benimle acımasızca konuştu ve yüreğim burkuldu; ama beni bir odaya kilitlemedi ve sanki bir insanmış gibi benimle

bir daha konuşmadı, daha doğrusu uzun bir zaman konuşmadı; ve bana dondurma aldığı ve yaşadığı yeri bana gösterdiği için utanç duyuyordu.

Çocuğu yoktu; tabii Dora'yı Brenda'yı Carol'u Totty'i Mary-Margaret'i ve genelde isimleri söylenince değil de rengi solmuş önlüklerinin yakasından çekip ittirince tepki gösteren diğer birçoğunu saymazsanız.

O yüzden onun canını acıttım.

Merdivenlerden aşağı avluya inerken önümden yürüyordu ve aniden onu arkadan ittirdim ve o da kızgınlık ve acıyla bağırarak düştü. Sonunda onu beyaz çoraplarının, inciklerine parlaklık verdiği boğum boğum bacaklarının üzerine oturtulmuş şişman korseli vücudunu yumruklamıştım. Büyük ayakları iş ayakkabılarının içinde, ayakkabı cilasının kabuk kabuk dökülüp beyazlaştığı yerlerde şişkin çıkıntılar yapmıştı. Onu itmiştim ve koşup kollarımı ona dolamak istiyordum çünkü o benim annemdi ve onun canını yakmıştım.

"Seni gidi kaltak. Bunu bilerek yaptın."

Yüzüm bembeyaz oldu ve ağlamaya başladım. Beni asla bağışlamayacağını, düşmanlık sözleşmemizin imzalanıp mühürlendiğini biliyordum, ve bunun sebebi şaşırtıcı bir şekilde ona olan sevgimdi; üzerimde asılı durup kişisel yağmurun önemini yağdıran bana özel fırtına bulutundan korunmak için karanlıktan kurtarılıp içeri alınmayı talep eder gibi ona koşup yumuşak karnına vurarak ve devirerek gösterdiğim sevgim.

İzin ver içeri gireyim!

"Özür dilerim" dedim, gönülsüzce söyler gibi. "Böyle olsun istememiştim."

"Seni kaltak. Seni kurnaz kaltak!"

27

Bir de Hilary vardı. Geoffrey'le evliyken çocuğunu doğurduğu Peter'ı hâlâ tam olarak unutamamış olsa da Harry'e gönlünü kaptırmıştı.

Hilary, 'mantıklı' konuşabilen pek az hastadan biriydi, ve 'mantıklı' konuşabilen Carol gibi onun da sohbet konusu çoğunlukla erkeklerdi; Carol *'işanlı'* olduğu adamdan, Hilary de bir zamanlar âşık olduğu adamlardan bahsederdi. Hilary otuzlu yaşlarının başındaydı ve 'bebeklerinki gibi yumuşacık' diye tarif ettiği altın renkli hoş saçları, üzerinde minik ısırık noktacıkları olan ince dudakları, balmumundan yapılmış yumuşak modeller gibi tombul elleri ve dar siyah eteğinin altında, Doktor Steward odaya her girdiğinde önceden çalışılmış bir açıyla üst üste attığı pürüzsüz ve soluk renkli bacakları vardı. Hilary onunla sevişecek bütün erkekler için hazırdı, Doktor Steward için bile. Kocası Geoffrey'den ve sevgilisi Peter'dan birer çocuğu vardı ve bir tane de Harry'den yapmayı planlıyordu; hastanedeki erkek hastalardan biri olan Harry, artık düşüncelerinin çoğunu işgal ediyor ve bu düşünceler bana yönelik aralıksız bir monolog olarak ortaya dökülüyordu, çünkü dinlenme odasında yanımda oturup günler boyunca bana bir dizi itirafta bulunuyor, ben de "Evet,

anlıyorum, evet, anlıyorum, nasıl hissettiğini biliyorum" diye cevaplıyordum; saplantılı konuşması işte o kadar güçlüydü ki yarı şaşkınlık yarı kanaatle söylenen "Ama o zamanlar onu çok sevdim" nakaratıyla kendimi dağ başındaki otellerin yabancı yataklarında, duble viski, dayak, keder, sefalet içinde aşk maceralarıyla dolu bir hayata saplanmış olarak buluyordum.

Hilary için, o adam her kim ise, onu aramak dışında hayatta hiçbir şeyin önemi yoktu.

Geoffrey mi? Vahşi Batı Kıyısı'ndaki ayyaş bir madenciydi. Peter mı? Gezgin satıcıydı (telefon rehberinde *Tic. Temsilci* olarak geçerdi) ve hırka-kazak takımları pirografi kitap ayracı kadın iç çamaşırı, minyatür kar fırtınası gibi ıvır zıvırlar ve kendileri için en uygun ortama koyulduklarında gerçekler gibi ikna edilmeden açılan Japon işi kâğıttan çiçekler satardı. Harry mi? 'Peter'm tam tersi. Sessiz ve gizemli ve sadık kalacak birisi.' Harry artık hayatımdaki tek adam diye bana güvence verdi Hilary. Onunla genelde romantizmin filizlendiği hastane dans partilerinden birinde tanışmıştı, hatta çakı gibi dörtnala yapılan dansın ortasında,

Haşmetli York Dükü'nün on bin askeri vardı,
Yürüttü onları uygun adım dağın tepesine
Sonra da yürüttü tekrar dağdan aşağı.*

Harry karısından boşanıp Hilary'le evlenecekti.

"Geçmişimi ve içki sorunumu biliyor ve anlayışla karşılıyor."

Bir an için Peter'm da geçmişini ve içki sorununu bildiğini unutmuş gibi görünüyordu; o da anlayışla karşılamış ve karısından boşanacağına söz vermişti. Hilary'e karşı sempati duyuyordum. Kendini adadığı 'doğru adamı' umutsuzca ara-

* Geleneksel bir İngiliz çocuk şarkısı. (ç. n.)

yışına, laboratuvarında çalışan herhangi bir bilim adamına övünç kaynağı olacak bir kararlılıkla yaklaşıyordu, yine de çalışma yöntemi ve her zamanki trajik sonuçları onu Hemşire Bridge ve Başhemşire Glass gibiler için doğal hedef haline getiriyordu, çünkü onların özel görevi 'dersini almamış' olanları toplayıp onlara derslerini vermek ya da zorla dayatmak ya da en sonunda 'kişilik değişimi' öğütlemekti.

Hilary bazen zaman geçirmek için, temiz dinlenme odasına geçici olarak gece kulübü havası veren alçak ve boğuk sesiyle şarkı söylerdi,

Şu işe bak, dün gece bana rüyamda gülümsedi.
Rüyalarım her geçen gün daha güzel.
Birkaç gece öncesinde birer yabancı olduğumuzu düşününce...*

Rüyalarının gittikçe güzelleştiği şarkısını söylemekte haklıydı; artık yolun sonunun yakın olduğuna işaret eden kontrol altına alınmış bir huzursuzluk göstermeye başlamıştı. Arka arkaya gelen her aşk macerasında onun bu aşamadan geçtiğini hayal edebiliyordu insan, ve her aşamanın ve ona eşlik eden her törenin, aldığı keyfe mükemmel bir kap sunsun diye sıvı gümüş için hazırlanmış bir kalıp gibi gerekli olduğunu hissediyordunuz; bu bir tür genişletilmiş aşk davranışıydı.

Bir sabah Hilary, çalışmasına izin verilmesi için yalvardığı çamaşırhanedeyken ortadan kayboldu. Harry de erkeklerin olduğu bölümde değildi. İkisi de iki gün sonra hastanenin arkasındaki tepede, sıkı çalılarla kaplı arazide bulundu.

Kısa süreli, aç karnına girişilmiş ve soğukta geçirilmiş bir macera olmuştu.

Hilary tecrit edildi ve 'bunu hak ettiğine' güvence veren

* Sözleri Manny Curtis tarafından yazılmış *Rüyalarım Her Geçen Gün Daha Güzel (My Dreams are Getting Better All the Time)* adlı şarkıdan. (ç. n.)

Başhemşire Glass'ın kâhinlik ötesi bilgeliğinin ıstırabını çekmek zorunda kaldı. Hilary'nin, daimi tecrit altındaki Kathleen ve Esme'nin bitişiğinde kilit altında tutulduğu yan tarafa bakan odayı ziyaret etmek için Doktor Steward'ın uzun boylu ve kambur gölgesinin Tuğla Bina'ya gittiği görülebilirdi. Başhemşire odanın kilidini açtıktan sonra, çünkü böylesine ciddi bir olay Başhemşire'nin orada bulunmasını gerektiriyordu, Doktor Steward içeri girdi ve derhal iffetli ve mahcup bir tutumla soru sormak için hazırlanmaya başladı.

"Öyle düşündüğümüzü düşünmenizi istemem, Bayan Thomas ama..."

"Zırvalamayı bırak" dedi Hilary. "Ne demek istediğini biliyorum. Yapacaktık ama yapmadık. Hem zaten Peter'ı düşünüp durdum."

"Gezgin satıcı olan mı?" diye sordu Doktor Steward hemen, çünkü Hilary'nin hikâyesi hatırlamak için fazla çaba gerektirmeyen türdendi ve Doktor Steward, Başhemşire Glass'm izin verdiği ölçüde ve zamanı olduğu kadarıyla hastalarına ilgi göstermeye çalışsa da çoğu hastanın kişisel detaylarını hatırlayamazdı, tabii çivi ya da vida olmadan duvara tutunan plastik askılar gibi kendi içinde özel bir akılda kalma gücü olan cinsten detaylar olmadıkları sürece.

Doktor Steward, kendinden önceki Doktor Howell gibi hevesli ve kıdemsiz bir sağlık memuru olarak işe başlamıştı. Özellikle genç ve evli kadınlarda başarılıydı çünkü kendisi de hâlâ gençti, evliydi ve çocuğu vardı, ve bazen koğuştan geçerken hastalarla sohbet ettiği birkaç dakika boyunca fark edilir bir gururla karısına ve ailesine (bir küçük oğlu vardı) değinerek samimiyet atmosferi yaratmaya inanıyordu. "Karım da aynı şekilde hissediyor" diye belirtirdi. "Evet, karım da öyle acı çekiyor."

Karısından bahsetmesi, âdet sancısmdan başlayıp sabah kalktığında pencerede yabancı yüzler görmesine kadar uza-

nıyordu; karısının iyileşip iyileşmediği bilinmemekle beraber tekniğin başarılı olduğu belliydi. Doktor Steward ender ziyaretlerinde koğuştan geçtiğinde hastaların –hatta 'mantıklı' olarak kabul edilmeyenlerin bile– gururla Doktor Steward'm karısının da onlarla aynı şekilde hissettiğinden bahsettikleri duyulabilirdi, "Karısının da öyle acı çektiğini söyledi." Ya da (hayretle ve minnettarlıkla), "Benimle aynı şekilde düşündüğünü söyledi."

Doktor Steward'm dikkat çeken özelliği, bu sebepten dolayı, anlayışlılığıydı. Bir yanda 'iş bitirici' doktorlar vardı, diğer yanda onlara her ne demeye çalışıyor olsanız da sözünüzü kesen doktorlar, ya da sanki iyi duyamıyormuşsunuz gibi sizinle yüksek sesle konuşan doktorlar ve size garip sorular soran doktorlar vardı, ama yalnızca Doktor Steward 'aynen' sizin gibi hissettiğini itiraf etmeye cesaret ederdi. Ve anlayışlılığının takdir edilmesiyle, onu koruma isteği ortaya çıkardı, özellikle de çeşitli ağrılar ve sızılar çekiyor gibi duran ve kafası pek de yerinde gibi gözükmeyen karısından.

"Karısı başının etini yiyor" diyordu hastalar. "Kadın hiçbir şey yapmasına izin vermiyor."

Yüzü de solgundu. Belki de gizli bir hastalıktan mustaripti. Savaş sırasında Almanya'daki bir esir kampında kalmıştı, değil mi?

Hilary, Doktor Steward'a karşı özel bir saygı besliyordu. Tecrit talimatını onun imzaladığı gerçeğini kabullenmişti, çünkü doktorun Başhemşire Glass ve Hemşire Bridge'e, ve kaçan bir hastanın odaya kilitlenmesi ve yerde bir yatak verilmesi sabit geleneğine karşı korunmasız olduğunu biliyordu. Ayrıca Hilary, bir adamla dağda iki gece geçirme suçunu işlemişti!

Başhemşire Glass insanı kınarken etkili konuşurdu. Geceleri Birinci Koğuş'un yanında ve ön ofislerin yakınında kendisine tahsis edilmiş küçük daire dışında gidecek başka

yeri yoktu ve izinli günlerinde şehre giden otobüse biner ya da kendi arabasını kullanırdı. Onu üniforması olmadan görünce, üniformasının ve kepinin onun için umutsuz bir koruma olduğunu bilirdi insan; öyle olmalıydı çünkü geniş bedenine uyması için özel dikilmiş kahverengi elbisesi ve tabanlıklı kahverengi ayakkabıları içinde bütün gücü elinden alınmış gibi görünürdü, öylesine ki, çaresizlik havası içinde ve acınası bir durumda gibiydi.

'Becerikli' bir başhemşireydi. Mesleği için yaşıyordu. Katıydı ve insanlara ders vermek ve 'kendilerini toparlamalarını' sağlamak için çok istekliydi.

Birkaç haftalık tecritten sonra hamile olmadığı anlaşılınca, Hilary kendisini değişmiş bir kadın ilan ederek dışarı çıktı.

"Düşünecek zamanım oldu" demişti. "Aslında sevdiğim adam Harry. On sekiz yaşındaykenki ilk erkek arkadaşımı, evlenmiş olmam gereken adamı hatırlatıyor; cumartesi akşamüstleri beyaz pantolon giyip kriket oynayan nazik bir oğlandı; masumdu ve bir de yüzü kızarırdı, hem doğru sebepten yüzü kızaran bir adam en son ne zaman gördüm ki? Onunla evlenmeliydim."

Bir an için Hilary'nin kafasında aniden beliren bir hatırayla tetiklenerek, ilk erkek arkadaş, Harry'e üstünlük sağlamış gibi göründü. Ve sonra, "Harry ona benziyor. Harry karısından boşanıp benimle evlenmeye söz verdi" dedi.

Ne yazık ki Hilary'nin tecrit döneminde Harry, Carol'u ve 'gerçek *saafir*'li *'işan'* yüzüğünü keşfetmişti ve dinlenme odasının penceresinin altındaki on beş santimlik aralıktan şaibeli notlar atmaya başlamıştı bile. Çiftlikte çalışıyor ve her sabah pencerenin önünden geçiyordu, ve bazen Carol'a sigara ve aşk mektupları getiriyordu.

Hilary neyse ki tanrılar tarafından kutsanmıştı ve Harry'nin ihaneti ve Carol'un zayıflığı ve 'sadık kalacak' ses-

siz ve gizemli adam hakkında acı bir şekilde kendi kendine verdiği yanlış hüküm üzerine kafa yormaya vakit bulamadan, bir sonraki hafta katıldığı ilk dans partisinde Len'i keşfetti. Aslında onu keşfetmemiş olsa bile zamanını kafa yorarak geçirmezdi; lanet okurdu, evet, ve eğer dışarıdaki dünyada yaşıyor olsa bira partisine gider, sarhoş olur ve başka birisiyle tanışırdı; çünkü erkek aramak konusunda dut yapraklarını mideye indiren bir tırtıl kadar azimliydi.

Len'i daha önce neden fark etmediğine akıl erdiremiyordu. İri yarı, esmer ve karamsardı, terleyip duruyordu ve kalın bir bıyığı ve karamela renkli gözleri vardı. 'Yarı İtalyan'dı ve kendisini hâlâ İkinci Dünya Savaşı'ndaki İtalya seferberliğinde sanıyordu, ama tedavi görüyordu ve yakında iyileşmiş olacaktı ve o zaman Hilary onunla evlenecekti.

"Söz verdi. Boşanma işlemleri tamamlanınca..."

Kediciğin yabani kalbi yalnız böylesine
Nasıl vahşi doğmuşsa vahşi ölecek yine.
Eğer insan ırkını kafese koyabilsem
Ve bununla yüzleşmeyi öğretebilsem
Dışarı-Çıkmak-Yok.*

Buna gerek yok çünkü kendi içimizde yeterince kafese kapatılmışız ve Gelenek de kapıyı kilitlemiş. Doktor Steward'ın Hilary'nin kafesinin etrafında, ona kendisini toparlamasını ve deneyimlerden ders almasını söyleyerek koşturup durduğunu görebiliyorum, ama saat zincirinden sallanan anahtarla kapıyı kilitlemeyi düşünmüyor, belli ki anahtar kendisine lazım. "Karım da aynı şekilde hissediyor..."

* John Galsworthy'nin *Dışarı Çıkmak Yok! (Never Get Out!)* adlı şiirinden. (ç. n.)

28

Dördüncü Koğuş'a ilk geldiğimde –altı yıldan fazla olmuş, çok uzun zaman geçmiş gibi geliyor şimdi– dışarı çıkıp yürümüş ve İkinci Koğuş'un delilerinin acayip şapkalarını, buruşuk paltolarını, bükülmüş çoraplarını fark edip onlara merakla ve üzüntüyle bakmıştım; etraflarında bulunan her şeye karşı çocukça bir heyecan duyuyorlardı; alışkanlıkla gökyüzünde duran her günkü sıradan güneşe ve bahçenin etrafında yetişen ve renklerinden çok suskunluklarıyla insanı şaşırtan çiçeklere nasıl da kendilerinden geçerek işaret ediyorlar; karısı yanında oturup beyaz saçlı çocuklarını hoplatırken evinin önündeki çimenleri biçen, yalnızca gömlek giyen ve onlara doktor gibi görünen kişinin görüntüsü karşısında nasıl da gözleri kamaşmış halde duruyorlardı.

Artık İkinci Koğuş'a ait olduğum için Devam Et Orada Aylaklık Yapmak Yasak, diyerek dünyanın üzerinde polislik yapan güçlü güneşin gösterisine ben de ağzım açık hayret içinde bakıyordum, bu arada tutuklanıp zindana kapatılmış karanlık, mahkemeye çıkarılmayı bekliyordu. Güneş sanki daha yakında, daha tehditkâr görünüyor, okuyup uyarılalım ve belki de acil durumlar için önlem alalım diye infaz yetki belgeleri, ışınların arasından kaydırılıp gölgeler gibi stratejik

olarak yerleştiriliyordu. İkinci Koğuş'un insanlarıyla yürüdüğüm zaman, gökyüzünde duran Dördüncü Koğuş'un güneşi ya da hafif rüzgârda kukla gibi parlak parlak hareket edenler Dördüncü Koğuş'un çiçekleri değildi. Renklerin kötücül çarpışmasını görüyor ve bahçe sınırında patlamalarını duyuyorduk. Kavak ağaçlarma şükranla bakıyorduk ve birdenbire titremelerine yol açan korku, gizli kanallardan geçip bize ulaşıyor, bizim de titrememize neden oluyordu. Her seferinde dışarıda yürüme fırsatını değerlendirirdim, ama açık havada olmayı sevdiğimi bilen Hemşire Bridge, 'şımartılmamam' için emir vermişti. 'Gezintiyi hak edenler dışarı çıkabilir' diye hüküm vermişti. 'Aslında durumu diğerlerinden kötüyken sanki daha iyiymiş gibi, kirli dinlenme odasına koyduğum zaman ağlayacağına ve yemek masasından bağırarak kaçacağına uslu duranlar gidebilir."

Ama temiz dinlenme odasındaki herkesi ve kirli dinlenme odasındakilerden kısa bir süre için izin verilenleri yürüyüş, kilise ziyareti, dans partileri gibi bütün resmi gezilere katılmaları için teşvik etmek Hemşire Bridge'in prensibiydi. Cliffhaven 'yeni tutumu' benimsemek konusunda gelişme gösteriyordu. Palto dolabında bir yığın koğuş elbisesi, sert ve parlak malzemeden büzgülü plili kloş etekli ve bazen buna uyan şeffaf naylondan jüponlarıyla pastel renkli parti elbiseleri vardı, hepsi de Başhemşire tarafından şehre özel bir yolculuk yapılıp hastane ödeneğinden satın alınmış ve giyecek başka bir şeyi olmayan, diğer bir deyişle hiç ziyaretçisi gelmeyenlere 'geziye' giderken giymeleri için ayırılmıştı. Başhemşire Glass benden durmadan 'aileme mektup yazıp giyeceğe ihtiyacım olduğunu söylememi' istiyor olsa da bunu yapmadım, çünkü annemle babamın ya parası yoktu ya da akıl hastalarının, Noel zamanı ve doğum günlerinde süslü paketlerde gönderilen pantolonlardan başka giysiler de giydiğinin farkında değillerdi.

O yüzden 'unutulanlar'la aynı gruba konmuştum, ve bir de diğer 'unutulanlar', yani ölene kadar hastanede kalacak olanlarla. Bu grubun hoş yanları da vardı. Bir gün yeni etek ve hırka-kazak takımı provası yapmıştık ve bize gönderilmeleri heyecan dolu bir olay olmuştu, eğer ki insan ölüm üniforması denebilecek şeyi giymek için seçilmiş olduğu gerçeğini pek de fazla düşünmezse. Benim için hiçbir ümit olmadığına hâlâ inanamıyordum ya da sıçan istilasına uğramış sahipsiz topraklarda inançla inançsızlık arasında koşup duruyor ve bir o yanda bir bu yanda kamp kuruyordum. Zaman konusunda kararsızdım; geleceğin ne getireceğini bilmiyor, şimdiki zamanla ve Hemşire Bridge'in zalimlikleriyle ve bana dayattığı cezalarla yüzleşmeye korkuyor ve geçmişe dönmeye cesaret edemiyordum. O yüzden sınırlarını zamanın belirlediği kendime saldırarak ve denizden esen acı güneydoğu rüzgârıyla kırışıp düşene kadar hayatımın kenarlarını ayaz gibi kavurarak sessiz kaldım.

Evet, İkinci Koğuş'taki deliler olarak dans ederdik, gözetim koğuşundakiler ve nekahet koğuşundakiler bile bizi acayip ve kaçık olarak görürlerdi. Tafta ve suni ipek ve çiçekli jarseden sıradışı parti elbiselerimizi giyip koğuşa ait kutudaki dudak boyası parçasıyla, üstü boya kaplanmış ve pürtüklenmiş allık ponponlarıyla ve bir kutu tomurcuk pembesi pudrayla yüzümüze makyaj yapılması ve koku şişesinden kulaklarımızın arkasına (onları kimin öpmesini bekliyorduk ki?) ve bileklerimizin içine karanfil kokusu püskürtülmesi için kliniğin dışında sıraya girerdik. Hazır olduğumuzda bir karanfil bahçesine dönüşmüş ve sahne fahişelerine benziyor olurduk.

Ortalığı heyecan kaplardı, yüzümüze çarpılan pudraya rağmen suratımızı parlatan ve elbiselerimizin koltukaltlarını yavaşça ıslatıp lekeleyen terletici bir hoşluk ve umut vardı. Başhemşire nefes nefese ve yanakları al al olmuş halde ge-

lir ve uzak bir ülkeden haber getiren elçi gibi "Dördüncü Koğuş asırlar önce hazırlandı ve salona gitti" ya da "Birinci Koğuş şimdi gidiyor" ya da "Müzik grubu geldi bile" derdi. Bu yalnızca heyecanı artırırdı ve kontrol edilemez bir şekilde kendini kaybedenler hızlıca yatağa götürülmek zorunda kalınır, diğerleri de soğuk tehditlerle makul bir sakinliğe indirgenirdi. Başhemşire Glass gülümserdi, ve Hemşire Bridge de gülümserdi ve görünüşümüze iltifat ederdi ve partneriyle akşam yemeğimizi yiyeceğimiz erkeklerin yemek odasındaki karanlık köşelere gitmek konusunda Carol'u uyarırdı; ve sonunda dışarı çıkma zamanı gelirdi ve çiyle nemlenmiş karanlık avluyu, ölümün yaşlı kadınlara pasaport ya da bedava örnek gibi verdiği ıslak karyola ve kabuk bağlamış deri ve vücut kokusu kaplı Birinci Koğuş'u, ve hapishane havası içindeki ızgaralı şöminesi, kahverengi cilalanmış muşamba yerleri ve dik arkalıklı uzun deri koltuklarıyla ziyaretçi koridorunu geçip hastanenin bilinmeyen bölümüne, erkek koğuşlarına özgü kasvet ve boşluğa doğru giderdik; ve sonunda parlak ışıkları ve pudralanmış yerleri ve duvarlar boyunca bir tarafta erkekler, diğer tarafta da kadınların oturduğu yarı dolu kanepelerin sıralandığı ve en geride, sahnenin karşısında yetkililer, yani doktorlar ve belki de akıl hastalarının hoşça vakit geçirdiğini görmeleri için şehirden davet edilen ziyaretçiler için hazırlanmış konforlu, kırmızı koltukların olduğu Büyük Salon'a ulaşırdık. Yetkililer genellikle akşam yemeğinden kısa süre önce gelirlerdi ve davete katılan doktor, o sırada nöbette olan doktor olurdu.

Müzik grubu sahnede oturur, hafif bir giriş müziği çalardı. Duvarın kenarında kendimize oturacak bir yer bulurduk. Işıklar insanın gözünü kamaştırırdı. "Istina, Edith sana göz kulak olacak" derdi Edith, beni kanepeye doğru neredeyse çekerken. "Gel Edith'in yanında otur." Erkeklerin bölümünden son grup, taranmış parlak saçları ve ütülü pantolonları

ve ceplerinden gizlice dışarı bakan beyaz mendilleriyle utangaç görünerek gelince ve kadınlardan son grup, yani nekahet dönemindeki, Köşk'te kalan ve bıkkın, aslında dansa gelmeyi istemediklerini ama koğuş hemşiresinin onları getirdiğini ve ne de olsa bütün bu yaygaranın ne olduğunu görmenin fena olmayacağını bağırarak söyleyen suratları asık kadınlar da salona varınca başlama vakti gelirdi.

Kendi giysileri içinde zengin görünen Dördüncü Koğuş'taki insanlara, mücevher takan Bayan Pilling'e ve hastalardan frak ve beyaz kravat ve beyaz eldiven giyen Dick'in partneri olarak parlak ve güve yemiş gece elbisesi içindeki Mabel'a uzun uzun bakmaktan kendimi alamazdım.

Müzik grubu vals çalmaya başladı.

"Hoş ve eski moda" dedi bir hemşire. "Haydi, herkes kalkıp dans etsin."

Erkekler ya duvara dayanıp kaskatı dururlar ya da rızası olsun ya da olmasın bir partner yakalayıp onu döndürerek dansa kaldırmak için apar topar odanın diğer ucuna koşarlardı. Bazen adamlardan birisi, partnerini seçip birkaç dans adımı attıktan sonra kadının ona hiç de uygun olmadığına karar verir ve onu öylece bırakıp başkasıyla dans etmeye başlardı; bazen kadınlardan biri erkeğini seçmek için odanın diğer ucuna koşardı. Yalnızca birkaç dans salonu formalitesi, ve hakareti menfaate çeviren çokça 'dolambaçsız konuşma' vardı; "Güzel bir dans pisti, değil mi?" yerine "Ne kadar zamandır buradasın?" diye başlayan konuşmaları sevgi sözcükleri ve söz vermeler ve karman çorman sohbetler takip ederdi.

Uzun zamandır hastanede olan hastaların sadık partnerleri vardı. Benimki orta yaşlı, saçları dökülmeye başlamış bir adam olan Eric'ti ve garip bir şekilde dönem sonlarında bizi okulda ziyaret eden sihirbazı hatırlatıyordu; sınıf masasının üzerine saten örtüler serip silindir şapkadan ipek mendiller çıkarmasını seyretmemiz için bizden üç peni alan sihirbaz,

hiç insanları ortadan ikiye kesmek ya da sınıfın tavanına doğru uzanan bir ipe tırmanmak gibi karmaşık bir mucize sergilememiş olsa da, saten örtü ve ipek mendillerle hata yapmaması konusunda güvenilirdi.

Eric romantik değildi ama müziğin ritmine uyar ve ayaklarıma basmazdı. Açık ağzı sarkar, kafası öne doğru düşer ve alnı gayret ve konsantrasyonun yağıyla parlardı. Üç penimi ödedikten sonra okul sihirbazını beklediğim gibi onun da bir mucize sergilemesini sabırla beklerdim; saten örtüler ve ipek mendillerden başka bir şey olmazdı; dünyanm yüzü aynı kalır, hastalar iyileşmez, çatı eriyip gitmez ve yıldızları içeri almazdı.

Eric bana dans etmesini öğretti. Kader eşliğinde dans ettik,

Canım benim seviyorum seni
Haydi durma hazırla çeyizini...

Bilgiç ve babacandı ve genellikle beni akşam yemeğine götürürdü ve yemeğimizi bir kelimesini bile kaçırmadan kitap okur gibi düzenli bir şekilde yerdik, içecekler gelene kadar sandviçlerden girip üzeri süslü şeker kaplı leziz pastalardan çıkardık; mide şişirici, parlak renkli ve gazlı içeceklerden kişi başı bir tane düşerdi, ya da kurnazsanız ya da girişimci bir partneriniz varsa iki tane. Yemek zamanı bütün romantizm terk edilirdi. Bir seferinde, yemek yemek ve sandviçlerden pastalara geçerken "Bundan sonra bacağına dokunacağım" demek dışında ağzını hiç açmayan bir partnerim olduğunu hatırlıyorum.

Yemekleri görünce kalplerimiz katıksız açgözlülükle daha hızlı atmaya başlardı; sandviçler her zaman ateşli bir şekilde ceplere istiflenir ve son danslar başladığında ve akşam yemeğinden kalanları bırakıp Salon'a geri dönmek zorunda kaldığımızda pişmanlığın ani sancısı hissedilirdi. Artık yo-

rulmuş olurduk, çünkü saat neredeyse ona geliyor olur, ama Doktor Steward'ı ve belki de Doktor Portman'ı rahat koltuklarında oturup etrafı seyrederken, işaret ederken ve gülümserken görünce hızla asabiyete dönen heyecanımız yeniden eski halini alırdı.

Doktoru her gördüğümde kalbim endişeyle sıkışırdı, çünkü Başhemşire Glass ve Hemşire Bridge'in etkisine rağmen önemli olan doktorun kararıydı; ama doktor sizi tanımıyorsa nasıl karar verebilirdi ki, Dördüncü Koğuş'ta "Günaydın" demesinin ve İkinci Koğuş'ta hiçbir şey söylememesinin dışında sizi gerçekten tanımıyorsa ve yalnızca "Senin gibi eğitim almış bir kız için gereken, nasıl davranılacağını ve kendini toparlamayı öğreten bir ders" diye iddia eden Hemşire Bridge'i dinliyorsa. O yüzden kraliyet kürsüsünün önünden dönerek valse kaldırıldığım zaman kaygıyla titrer ve iyi dans etmeye çalışırdım, ve "Doktor Steward orada, beni izliyor, birinin beni dansa kaldırdığını ve kenarda unutulmuş bir pısırık olmadığımı görüyor, iyi olduğumu ve İkinci Koğuş'ta bütün günümü dinlenme odasında ya da avluda ya da bahçede hapsolmuş geçirmem gerekmediğini görüyor; benim hakkımda karar veriyor. Şimdi karar veriyor" diye düşünürdüm. Ama ona yaklaşıp bir bakış atmaya cesaretim olunca, orada kral gibi oturduğunu ve hiç de beni düşünüyor gibi görünmediğini görmüştüm, beni fark etmemişti bile, birisiyle konuşuyor ve "Evet, Ben... Ben... Ben..." diyordu.

Elbette. Benim gibi, hepimiz gibi kendisini düşünüyor ve kendisi hakkında konuşuyordu.

Dans partisi sona erdi, salonun girişinde koğuş grupları halinde sıraya dizildik ve itelenerek dışarı çıkarıldık; hemşire biz geçerken omuzlarımıza hafifçe vurarak bizi sayıyordu. "Haydi gelin yoksa bütün gece burada kalırsınız. Haydi gelin. İkinci Koğuş'tan başka kimse kaldı mı? Hemşire, sayı tamam mı? Hepsini kontrol ettin mi?" Birinci Koğuş'un içinden

gürültüyle koşturduğumuz zaman bazı çocuklar ışıklara ve curcunaya uyanıp ağlamaya başladı, bazıları rahatsız olmadı, mutluydular ve uykudan yanakları pembe pembeydi. Yaşlı kadınlar kıpırdanıp iç çektiler, yatakları ve kemikleri çatırdadı. Tuğla Bina'ya ulaştığımız zaman tören olmadan parti elbiselerimiz üzerimizden çıkarıldı ve odamıza ya da yatakhanemize kapatıldık ve kapı da üzerimize kilitlendi.

Yatıştırıcı yerine bize pasta verilmesi kararını kimin aldığını, ya da herhangi bir seçenek verilip verilmediğini merak ediyorum. Bol bol pasta vardı. Neredeyse hiçbir gece, özellikle de dans partisi ya da herhangi bir resmi gezinin olduğu gecelerde, çığlıkların ve bağrışmaların ve lanet okumaların arasında uyuma ümidi yoktu. Danstan sonra gürültülü dönüşümüz kirli dinlenme odasındaki az sayıda insandan uyuyan varsa uyandırırdı; diğerleri pek de bastırılmamış bir tonda kudurmaya devam ederdi. Dans partisinden asabi ve yorgun olarak geri dönenler yatağa gitmeyi istemez ve ertesi günü düşününce ve güzel parti elbiselerinin acımasız icra memuru gibi davranan gece hemşireleri tarafından gelişigüzel bir şekilde götürüldüğünü görünce moralleri bozulur ve kızgınlık ve şiddete kapılmak için kolayca tahrik edilebilirlerdi.

Reddedilmiş uyku yüzünden gözlerim yanarken, başım yatak örtülerinin altında, parmaklarımla kulaklarımı tıkayıp küçük odamda büzüldüm ve karatavuklarla, kapalı kepenklerin arasından sızan loş ışıkla ve saat altıda hemşireler kapı kilitlerini açıp elbise tomarlarını içeri atarken şıkırdayan anahtarlarla sabah hemen geliverdi. Kavgalar çıktı, elbiseler kayıptı, insanlar yüzlerinde makyaj kalıntılarıyla kendilerini bayat ve yapış yapış hissediyordu ve yarı uykudan çıkıp sabahı kabullenmeyi gerektiren zor rutinin bir parçası olarak kendilerine ve diğerlerine çekidüzen verirken palyaço gibi ağızları açık birbirlerine bakıyorlardı. Asabiyetten personel

de mustaripti. "Bir daha dansa gitmek yok, hanımefendi, bir daha dansa gitmek yok."

Gün boyunca, konuşanlar arasındaki tek sohbet konusu danstı. Brenda dudaklarını büzüp diyordu ki, "Sizi dün akşam dans ederek harika vakit geçirirken gördüm, Bayan Istina Mavet. Çok çekici bir partneriniz vardı. Sizin yerinizde olmayı ve yüreğimi hoplatan çekici bir partnerim olmasını nasıl da isterdim. Çek git buradan Bay Frederick Barnes. Derhal."

Eric 'çekici' değildi ve 'harika vakit' geçirmiyordum ama Brenda'nm bana yaklaşımı her zaman cana yakın bir imrenme ve hasret içerirdi ve bu, onun kurtulması için, ve eğer kurtarılamazsa kötü durumu için kendimi sorumlu hissetmeme neden oluyordu. Brenda'nm gizli bir patlamayla kendi içinde dört köşeye dağılıp parçalanmış zihniyle karşılaştırıldığında kendi bütünlüğümden utanıyordum. Yanan bir ağaçtan uçup giden yapraklar ya da iblisler gibi huzur bozan güçler çıkıp gitsin diye beyninde delikler açmaya çalışıp başarısız olduklarını biliyordum. Onu kim bir bütün yapabilirdi? Sihirbaz neredeydi? Ben güçsüzdüm. İkna edildiği zaman silindir şapkadan bir dizi ipek mendil çıkarabilen, etkileyici bir rahip tanıyordum yalnızca.

29

Her yıl şubat ayında Spor Günü düzenlenirdi ve bu yaz sonu günlerinde çürüme işaretlerini aramaya çoktan başlamış olan denizden esen serin rüzgâr, otların arasını saygısızca tarar, genç birisinin yaşlı bir baştaki beyaz saçları herkesin içinde işaret edip göstermesi gibi her bir kuru yaprağı inceler ve ölüm oylarını sayan kiralık memur gibi her yaprağı başparmağıyla yoklardı. Çoğunlukla günler boyunca mevsim, ihtiyattan ya da uyuşukluktan ve gizli silahlarını toplamak için, aynı hava şartlarında değişmeden kalır ve yanıltıcı bir zamansızlık duygusu verirdi, ama bu zamandan ayrı düşme durumu, gerçekte zamanın katlanılamaz işgaliydi ve bu yüzden bilinçten geri çevrilir ve tıkırdayan bir saat ya da akan bir trafik veya deniz gibi durağan bir şekilde arka planda kalır ve fark edilmezdi.

Böyle zamanlarda Spor Günü düzenlendiğinde, bu davetsiz ziyaret her seferinde sarsıcı bir etki yapardı. İnsan durup dinlemek zorunda kalırdı, saatin ya da trafiğin ya da denizin ritmi değiştiğinde nasıl dinlemek zorunda kalıyorsa; ve bize destek veren geri plandaki zaman birdenbire eriyip gitmiş gibi insan korku duyardı. Alt tarafı bir Spor Günü'yle bu kadar çok duygunun tetiklenmesi ve mevsim yorulunca,

adeta sabahlığının içinde ve saçları tokalı, karşı konulamaz uykuya hazırlanırken fiziksel gücü yücelten bir tapınak inşa etmek için akıl hastalarının çağrılması şimdi çok tuhaf geliyor. Bütün bunlar ne anlama geliyordu?

Hiçbir şey. Bu yalnızca Spor Günü'ydü, haftalar önce başlayan ve kontrol edilemez hastaların birer birer yarış dışı kaldığı, bahçeye ya da avluya ya da kirli dinlenme odasına çıkarıldığı ya da tecrit edildiği heyecan maratonunda bir başka bitiş çizgisiydi; bu arada Başhemşire Glass ve Hemşire Bridge bu huzursuzluk ve gerginlik pistinin yanında durup "Böyle yaramazlık yaparsan Spor Günü'ne katılamazsın, hanımefendi. Davranışlarına dikkat et, yoksa pazartesi günü sana spor yok" diye bağırarak aleyhte tezahürat yaparlardı.

Spor Günü'nden bir önceki hafta sonu tapınak ve sınırları, hastanenin ana kapısının önündeki çimenliğin üzerine işaretlenirdi: Beyaz çizgiler, atlama sırıkları, kum havuzları, havayı yüzsüzce tokatlayan kırmızı ve beyaz bayraklar; ve o pazar günü yürüyüş yaparken, erkek hasta gruplarını başlıca törenleri prova ederken görürdük, direklerin üzerinden atlarlar, çuvalların içinde zıplarlar ya da ısınma hareketleri yaparlar, dizlerini yukarı kaldırarak orada koşarlardı. Büyük maçtan önce ya da sonra sahaya çıkıp kalabalığın kahramanlıklarını seyrettiğini uman küçük oğlanlar gibiydiler; ama bu durumda adamlar günün kahramanlarını taklit etmiyorlardı; kendilerini taklit ediyorlar ve yalnızlık halkaları tamamlanmış oluyordu.

Seyredin beni. O kadar yükseğe sıçrıyorum ki gökyüzüne değebiliyorum.

Pazartesi günü parti elbiselerimizi giyerdik, ki spor yapmak üzere olan insanların üzerinde bunlar rüküş ve aykırı dururdu, ama hastanenin ön tarafına çıkan bütün hastaların 'düzgün giyinmesi' hastane kuralıydı çünkü bazen köyden insanlar seyirci olarak gelirdi ve yarışların ikinci günü köy-

deki çocuklar için yarım gün tatil ilan edilir ve özel bir yarış programı, arkasından da meşrubat ve şeker cümbüşü düzenlenirdi.

Hoş kokulu kırışık giysilerimizin içinde etrafta durur ve Birinci Koğuş'tan insanların, şık siyah kıyafetli ve polislerin giydikleri gibi pantolonunun paçaları katlı olmayan görevli tarafından sıraya dizilmesini seyrederdik, bazılarımız katılmak için gönüllü olurdu çünkü hastanede ne kadar uzun kalmışsanız eğlencelere katılmaya o kadar istekli olurdunuz, çünkü Dördüncü Koğuş'takiler ve nekahet koğuşundakilerin çoğu gibi deneyimsizler için bu eğlenceler yalnızca utanç verir ve kendilerini rahatsız hissetmelerine yol açardı, bu yüzden bu insanlardan çok azı çuvalların içinde zıplamak ve bileklerine mendil bağlamak ve erkeklerle üç bacaklı yarışta koşmak için ikna edilebilirdi. Bu insanlar dans partisindeki gibi 'bütün bu curcuna ne için' diye merak ederlerdi.

Uzatmalı savaş zamanında yaşayan İkinci Koğuş'taki bizler ve Birinci Koğuş'un daimi hastaları, cam kürelerin içindeki aldatmaca kar fırtınaları gibi ayrı ayrı kendi dünyamıza kapanmış olsak da birbirimize gittikçe yakınlaşıyorduk ve utanç hissetmeden bütün keyifli şeyleri yakalıyor ve tafta elbiselerimiz pantolonlarımızın içine tıkılmış halde koşmaya aldırmıyor, ilk dağıtımda 'atlandığımız' yalanını söyleyerek iki kere dondurma istemeye yüzümüz tutuyordu. Birisi megafonla "Kadınlar düz koşu yarışı!" diye bağırır ve bu kalbimin heyecanla küt küt atmasına yol açardı, çünkü "Koşmakta fena değilsin, Istina, neden yarışa katılmıyorsun?" – "Hayır, sanmıyorum." – "Neden olmasın? Koğuş'un itibarını devam ettir." – "Tamam o zaman" diye başlayan karşılıklı konuşmadan sonra hızla başlama noktasına gideceğimi biliyordum ve tabancanın sesi duyulunca beyaz sınırlı kulvara kendimi atıp, rüzgâr durmadan yüzüme çarpıp ilerlememi engellemeye çalışsa da can havliyle kaçar gibi koşacağımı ve ıslak kum gibi

ağır topaklar halinde garip bir şekilde yer değiştiriyor gibi görünen pistte hiçbir mesafe kaydetmiyormuşum gibi hissedeceğimi biliyordum.

Bazen kurdeleyi ilk ben geçer, nefes nefese ve gururlu ve herkesin bana gıpta ediyor olduğuna emin bir halde bana üzerinde kırmızı mürekkeple BİRİNCİ yazan bir kart veren görevliye doğru koşardım; diğer ödül kazananlarla beraber hep bir ağızdan konuşur, iki ayrı zihinden yumurta beyazı gibi sarkan kelimeler damlacıklar oluşturup her ikisiyle de yarı kaynaşarak, bir birisiyle bir öbürüyle birleşir ve ayrılırdı ve üzerine ödüllerin dizildiği uzun ahşap masaların olduğu talaş kokulu çadırın girişinde dururdum. Teşhir edilmekten memnun, bitiş kartlarımızı teslim ederdik. Güvenilir hastalardan biri olan ve köhnemiş tarzda büyü sunan ve gezici panayır gösterisinin etrafını resim gibi kirli beyaz karlı dağlarla çevreleyen küçük çadırların bir şekilde doğal sakini olan Eric, masalardan birisinin gerisinde durup ödülleri dağıtıyordu.

"Seni seyrettim" dedi, birincilik ödülü olan naylon çorapları bana verirken. "Üç bacaklı yarışı benimle yap."

"Olmaz" diye cevapladım soğuk bir şekilde. "Ted'e söz verdim."

Ted, artık Başhekim'in bahçesinde çalışan ve sabahları süt tenekelerinin taşınmasına yardım eden ıslahevinden gelme oğlandı. Tıknaz ve esmerdi ve sanki yüzünde hem kendisi hem de başkaları için daima kurnazca bir hayranlık ifadesi vardı. Onu ıslahevine gönderen de hayran olduğu şeye dokunmak için duyduğu karşı konulmaz istekti. Elleri sakar ve iriydi, kendilerine ait arzuları olan iki ayrı insan gibiydiler, ve onlardan dokunma gücünü esirgemek, heykeltıraştan taşa değmesini esirgemek gibiydi. Ama Ted heykeltıraş değildi; hayran olmayı ve kendisine hayranlık duyulmasını seven genç bir adamdı ve yüzündeki kurnaz ifade, bütün hayatını

gerçek anlamda bağladığı hayranlık alışverişini durmadan uygulama ihtiyacından kaynaklanıyordu.

Ted, Spor Günü birçok yarışa katıldı ve kazandı, sevincini içinde tutamıyordu ve sahanın içinde zıplayıp herkesin yoluna çıkıyordu, ve benim yanıma geldiği zaman ona Evet, Seninle üç bacaklı yarışa katılırım, dedim. Kazandık. Ödülümü almak için çadıra bir tur daha yaptım.

"Seni seyrettim" dedi Eric, naylon çorabı verirken. "Gelecek sene üç bacaklı yarışı benimle yapar mısın?"

Bu arada içecekler gelmişti, dans partilerindeki gibi gazoz şişeleri olarak değil de içinde kan renkli bir sıvıyla ağzına kadar dolu gazyağı tenekesi gibi görünen şeyle; bu ağır şurup gibi içecek, hastane bardakları ile dağıtılıyor ve bardağın içinde kırmızı bir iz bırakıyordu. İçtik ve biraz daha almak için geri döndük; istediğimiz kadar içmemize izin verilmişti ve "Payına düşeni aldın küçük hanımefendi" diyen birilerinin yokluğu, şatafatlı bir zevk veriyor ve belki de geçici piknik keyfimizin kaçınılmaz sonucunun düşüncesi, zihnimizin bir köşesinde uykuya yatmış endişeyi harekete geçiriyordu. Akşam yemeği için koğuşa sürü haline götürülmeye neşe içinde ses çıkartmadık ve gördüğümüz şey bizi şoka uğrattı; İkinci Koğuş değişmemiş, kirli dinlenme odasında insanlar hâlâ çığlık atıyor ve lanet okuyor, ve Hemşire Bridge banyo kapısının dışında nöbette durup "Tuvalete, Hanımlar!" diye bağırıyordu.

Bir şeyi değiştirme isteğinin çabucak bir değişim ortaya çıkarmadığına inanmak her zaman zordur. Biz hastanenin önündeki çimenlerde panayır havasında neşeyle âlem yapıp yakut renkli şurubu ve dondurmaları mideye indirirken İkinci Koğuş niye hâlâ vardı? Yalnızca bir dizi ipek mendil seyrettik diye, niye hâlâ sihirbazın hile becerilerini ortaya koyuyor olmadığını farz ediyor ve bu yüzden sonunda hileye inanmayı reddediyorduk ki?

Akşamüstü doktorlarla eşleri ve çocukları, hastane personeli arasındaki yarışları seyretmek için Spor Günü'nü ziyaret ederlerdi. Biz başka yarışa katılmazdık; artık seyirciydik ve hasta olmayan tuhaf insanlara dikkatle bakardık. Payımıza düşen sporun heyecanı eridikçe ve akıp giderek geride Tuğla Bina'ya Hanımlar, Tuvalete Hanımlar, Bahçeye Hanımlar, diye sıradan işlerin tortusunu bıraktıkça kendimizi yalnız ve keyifsiz hissetmeye başlardık. Pikniklerdeki ve dans partilerindeki ve spor günlerindeki gerçeği biliyorduk, nasıl ki bir çocuk, diş hekimi 'ağzının içinde uyuması için bebek yastığının üzerine küçük bir oyuncak bebek' koyarak ağrıyı keseceğine söz verdiğinde bir süre sonra gerçeği öğreniyorsa.

30

Ellerim ellerim temiz değil pislik yenmiş tırnaklarımın içine işlemiş ve Çayır Evi'ndeyken uzamaya başlayan sakalın artık daha çabuk uzuyor, ama sanırım kimse sakalım olduğundan kuşkulanmıyor. Ailemin gönderdiği zımpara kâğıtlı eldivenle ovalayıp temizliyorum ve hayatımdaki tehlikelerden biri bu eldivenleri kimse bilmeden üzerimde saklamak ve her sabah yatak örtülerinin altında onlarla yüzümü kazımak.

İşe yaramazım. Gittikçe zayıflıyorum. Koridordaki aynada kendime, koğuş etekliğime, koğuş hırka-kazak takımıma ve dağınık saçlarıma bakıyorum. Yirmi sekiz yaşındayım; Dördüncü Koğuş'a geldiğimden beri neredeyse sekiz yıl olmuş. Denizlerin ötesinde bir kral ölmüş ve müziğin üzeri kefenle örtülmüştü ve Carol kafesli ve kilitli raftaki radyodan gün boyunca yükselen ağıtların bitmesi ve *Büyülü Bir Akşam*'ın çalınması için bağırıyordu.

Büyülü bir akşam, bir yabancı görebilirsin.

Ve bir Kraliçe taç giymiş, bütün koğuşlarda zorunlu kutlamalar ve partiler ve daha başka ziyafetler verilmişti. Brenda temiz dinlenme odasında piyano çalmıştı, her ne kadar Bay

Frederick Barnes onu yalnız bırakmayı artık tamamen reddetse ve piyano çalmasını daha fazla istemese de; ve onun isteklerine karşı gelmesi Brenda'nın zihninin evcil yaşantısında sonradan dehşet verici şiddete, karşılıklı suçlamalara yol açıyordu. O gün bulanık ve gazı kaçmış bira içtik ve Carol bize şarkı söyledi, *Büyülü Bir Akşam*'ı ve *Sevgilimle Eve Yürüyorum*'u, sonra Hilary şarkı söyledi,

Karlarla kaplı Old Smoky Dağı'nın tepesinde
Kaybettim gerçek aşkımı, ağırdan alınca kur yapmayı.*

Minnie Cleave *Campbell'ler Geliyor*'u çaldı ve devamlı gülümsüyordu çünkü mendilini bulmuştu; ve biraz yüreklendirmeden sonra Bayan Shaw dans etti, çünkü boş şarap tulumları gibi neredeyse dizlerine kadar sarkan çok iri göğüsleri vardı ve hastalarla hemşireler, dans ederken bir aşağı bir yukarı hoplamalarını seyretmekten büyük keyif alırdı. Bayan Shaw'un sunumunun popülerliğini gören ve kendini Tanrı sanan Maudie de, dans etmek için gönüllü oldu ve ayak parmaklarını uzatıp bir saray görevlisinin kısa pantolonuna onur verecek kadar biçimli bacaklarını göstererek hızlı bir tempoda dans etti. Kısa sürede nefesi kesildi ama hoplamaya devam etti.

"Yeter artık Maudie" diye bağırdı Carol.

Maudie cezalandırıcı kolunu ileri uzattı. "Yıkıl karşımdan" diye uyardı, Tanrı'ya dönüşüp.

"Haydi bakalım" dedi hemşire, "Başka kim Taç Giyme Günü için bir şey sunacak?"

"Bir hikâye anlatabilirdim," diye başladı Büyük Betty muzırca, "ama herkesin içinde anlatamam."

"Julie, peki ya sen?" diye önerdi bir hemşire. "Bize şarkı söyle."

* Amerikan folk şarkısından. (ç. n.)

"Hayır" dedi sakallı Julie kısaca.

Sonra Başhemşire ve Doktor Steward geldi ve ikisi de odadaki herkese gülümsedi, hoşgörülü bir gülümseyişti bu. Başhemşire kanepesinde uzanmakta olan Büyük Betty'e hitap ederek "Eee Betty, eğleniyor musun?" diye sordu.

"Hep bu gençler" dedi Büyük Betty. "Taç Giyme Günü'nde gösteri yapmamak için direniyorlar."

"Kraliçe her gün taç giymiyor" dedi başhemşire üstünlük taslayarak. "Hadi şimdi günün hakkını verin ve kutlayın."

Güneş ve gölge birer hile ve hiçbir şeye güvenmiyorum ve telefondan neden korktuğumuzu, kabloları kesmemize rağmen neden ahizeyi kaldırıp ödümüzü koparan sesi beklediğimizi biliyorum; aynaları da anlıyorum ve aynanın derinliğinde varlığımızın kaybolduğu noktayı takip etmeye çalışıyorum; evet, hemşire ofisinin dışında, koridordaki yüksek aynaya bakıyorum ve büyük mağazalardaki aynalar gibi bizi tuzağa düşürmek için, güvenlik bizi giysi gibi kendimizi didikleyip karıştırırken ve onları aşırırken yakalasın diye orada olduğunu biliyorum. Artık bizim sahibimiz kim? Kendimizden çalıyor olmak bizim suçumuz mu? Ama hiçbir mağazada bu kadar sevgi görmemiştim; kuşatılmış ve hapsolmuş ve fiyatı düşürülmüş, nahoş kokulu bir varlık gibi duvarlardan sızıyor ve dumanları çıkıyor; aynadan buğuyu siler gibi onun izlerini siliyor insan.

Ve artık asla diyorlar, evet canım buradan asla çıkamayacaksın o yüzden aklını başına toplayıp bunu kabullensen iyi olur; sanki hayır için bitpazarında satışa çıkmışım, sanki kendi kendimin hayır kurumuyum. EKT almıyorum ve Treecroft'tan ayrıldığımdan beri de almıyorum zaten, gerçi korkusu hâlâ dursa da uzakta; ayrıca doktor söz verdi. Ama gün geçtikçe umutsuzluk artıyor. Güneşle, tarih kitaplarına geçecek bir antlaşma yapmaya çalışıyorum, diğerleri de öğrensin diye yanık

gökyüzünün her gün yeni bulutla yamanması için güneşin ışık saçma şartlarını belirliyorum; bağışlamayı anlatmak kolay değil. Sabahları güneş çimenlerin üzerine limon buharı üflüyor ve bahçe çitinin tahtaları gecenin nemiyle lekeli. Güneş, yani kazan dairesi, gizli bir krematoryum mu?

Hemşire Bridge, kural olarak zehir dolabında kilitli olması gereken barbitürat hapı kutusunu koğuştaki ofiste, çekmecenin dibinin sağ tarafında saklıyor. Onları gördüm. Bir akşam Hemşire Bridge'in mesaisi bittikten sonra, vekili Hemşire Clarke bana "Istina, bacaklarıma ve ayaklarıma masaj yapar mısın?" dediği zaman gördüm.

Hemşire Clarke'dan korkuyorum. Bir kasapla evli ve hem kendisinin hem de kocasının yüzü, etin kırmızı ve kızgın parıltısını kapmış. Yemek odasından dönerken ofise gizlice girip hapları kapmaktan, onları yutup derin bir uykuya dalmaktan ve bir daha hiç uyanmamaktan beni alıkoyan ne?

Ölüm, diye düşündüm; ama ölüm gerçekler gibidir ve iki kelimenin birinci sınıf konforu içinde bir kıtadan diğerine uçarız, ama altımızda karanlık dünya ve denizler varken kelimelerin kendisinden ayrılıp anlamlarının üzerine paraşütle atlama zamanı geldiğinde paraşüt açılmaz ve elimiz kolumuz bağlı kalırız ya da hedefimizden uzağa sürükleniriz ya da aşağı doğru karanlığın içine bakar, korkuya kapılıp kelimelerin konforundan ayrılmayı reddederiz.

Ölüme mektup yazdım: Sevgili Ölüm, dedim, aramızdaki ilişkiyi resmileştirerek; müsrifçe dökülen ışık artıkları çimenlerin ve bahçenin üzerine saçılmıştı. Hapları çaldım.

"Kaltak, beni işten attırmaya çalışıyorsun; kaltak, neden çaldığını biliyorum."

Sonra mide yıkanması, sade kahve, yaslanıp duran ve saçları kat kat kabarmış ve saman gibi tel tel olmuş Hemşire Bridge'e uyumadan önce bağırmak ve bağırmak; sonra tecrite uyku.

Sonra sabah. Esme ve Kathleen için kahvaltı ve kapıya fırlatılan boş emaye çanakların sesi, ve bana yulaf lapası çanağımı, bir dilim ekmek ve bir bardak çayımı getirmelerini bekledim ama kimse odama gelmedi. Birinci Koğuş'taki işçilerin gevezeliklerini ve saat sekiz buçukta insanların temiz dinlenme odasından Tuğla Bina'daki işlerine götürülmelerini duydum; Hilary *Eğer bir Karatavuk Olsaydım*'ı söylüyor ve köpek gibi iletişim kuran ikizler dışarıda, avluda birbirlerine havlıyorlardı.

Birden hemşire kapımı açtı ve içeri sabahlıkla bir çift terlik fırlattı. "Giy bunları."

Kalbimin gittikçe daha hızlı çarptığını ve nefesimin kendine ayak uyduramadığını ve içimi panik kapladığını hissedebiliyordum ve akıl sağlığımı korumak için belirlediğim gizli kuralımı hatırlamaya çalıştım.

Küçük ve kilitli bir odada paniğe kapılmanı yasaklıyorum, Istina Mavet.

Bir hemşire tekerlekli sandalyeyle çıkageldi; arkasında iki hemşire daha vardı. Kurnaz olmak zorundaydım.

"Yürürüm" dedim, ama aynı şekilde sakince uçarım, Harpya'yla* giderim ipeğe dizilmiş yarasayla plastik tabakla kanguruyla kelimeyle turist bakteriyle giderim de diyebilirdim.

Çok kurnaz olmak zorundaydım.

"İzin verin kendim yürüyeyim" dedim ve daha fazla konuşamadım çünkü payıma düşen sakinliği tüketmiştim; etrafım üç hemşireyle çevrili Tuğla Bina'dan gözetim koğuşuna doğru yol boyunca yürüdüm. Tedavi için. Tam temiz dinlenme odasının önünden geçerken şansımı kullanıp pencereye koştum ve kafamla camı parçaladım; her şey tuzla buz oldu ve başıboş dolaşan balıklar kan kokusunu alınca etrafta salınıp burunlarını sokmaya başladılar. Cankurtaranlar sahilde uzanıp sevişiyorlardı; hava tonlarca ışıkla ağırlaşmıştı.

* Yunan mitolojisinde yarı kadın yarı kuş yaratık. (ç. n.)

Yüzüm kanıyordu. Tekerlekli sandalyede, tedavi odasındaydım. Yatağa tırmanıp gözlerimi kapadım.

"Dur bir bakalım" dedi Doktor Steward, kanı temizlerken.

Ağlamaya başladım. "Söz vermiştin. Söz vermiştin."

Uyandığımda küçük kilitli odada, yerdeki bir şiltenin üzerinde yatıyordum, battaniye ve çarşafları çadır bezindendi ve günlerce orada, tecritte kaldım.

Odayı kokladım, kokuların arasında alışverişe çıktım; sefaletle karışık, beklemiş sidik kokusuydu bu, çünkü henüz eğitilmemiş bebeklerin samimi ve kötü kokusu değil, bilen ve bildiklerinden mahrum bırakılmış birilerinin korunmuş ve aforoz edilmiş yetişkin kokusuydu; kurumuş cila, saman ve saman tozu, güneşsizlik; köşelerin ve yetmiş yıl boyunca tekmelenmiş ve yumruklanmış ahşap kapının kokusuydu.

Her sabah banyo yaptırılıyordum (tecrit altındaki hastalar için kuraldı), odam çabucak temizleniyordu (genellikle Carol tarafından, ıslak paspasla), yatağım yapılıyor ve ben beton merdiven boşluğunda ve Tuğla Bina'nın tel örgülü kapılarından girip açıkta duran sarı lekeli eski küvetleriyle kapısız banyoya doğru esen soğuk rüzgârdan titreyerek geri döndüğümde, günün geri kalanında kilit altında tutulmak için artık hazırdım. Kahvaltım, bir çanak yulaf lapası ve üzerinde sarı kayıklar gibi duran ve sürülemeyecek kadar soğuk tereyağı konmuş bir ya da iki kalın dilim ekmekten ve üzerinde parçacıklar yüzen ve dibindeki tortuda gizli mesajlar olan bir bardak ya da emaye maşrapa artık çaydan oluşuyordu. Kahvaltım her zaman için herhangi bir ziyafetten daha lezzetliydi, öncelikle *tedavi yok* anlamına geldiği için; doktor sözünü tutmayıp beni Dördüncü Koğuş'a götürmek için yakaladıklarından beri günümün ve gecemin bir kısmı endişeyle bir sonraki EKT girişiminden nasıl sakınacağımı planlamakla

geçiyordu, ama aynı zamanda küçük ve kilitli bir odada asla paniğe kapılmama kuralıma boyun eğmek için kendimi zorlamaya mecburdum.

Kahvaltım bana arkadaşlık ediyordu. Bazen yarısını, işçilerin koşuşturması ve paspaslarının hışırtısı, şarkı ve sohbetlerinin yankısı Tuğla Bina'yı terk edip Zoe'nun mırıltısı haricinde her yerin sessizliğe gömüldüğü sabahın ilerleyen saatlerinde yemek için saklıyordum. Zoe bir odada ya da yatakhanede değil, sanki acınası bir insan dölü olarak Tuğla Bina'dan üremiş gibi koridorun sonundaki bir girintide uyuyordu. İlelebet yataktaydı. Fazla eti yoktu, yalnızca onu banyoya götürdükleri zaman üzerini örten battaniyeden çıkıntı yapan iri, tarihöncesi kemikleri vardı ve yüzü, doğal felaketlerle ya da zamanla ya da sadece var olduğu için oluşmuş, katmanlardaki çatlakları ve kıvrımları gösteren, dünyanın bir önceki gününün otopsisi olan şu haritalar gibiydi.

Bina bütün sabah boyunca sessizdi, çünkü Esme ve Kathleen bazen avluya çıkarılırdı. Bahçeden gelen belli belirsiz çığlıkları ve bağrışmaları duydum ve bana eşlik etsin diye tereyağlı ekmeğimi yeme zamanı belki de gelmiştir diye düşündüm. Bir seferinde küçük bir fare kapımın altından, yatağımın ve çarşafların üstüne aceleyle koşarak gelmişti. Korkudan soluğum kesildi ve sıçradım ve gri fare kapının altmdan kaçtı. Ama geri döndü. Tekrar ve tekrar geldi. Ona Bay Griffiths adını verdim, çünkü Tuğla Bina'dan ve Şilte Kulübesi'nden geliyordu ve o yüzden uygardı. Ne kadar uygardı peki? Tarla faresi gibi sıçramıyor ama koşuyordu, tıpkı sona ulaşmak ve neden koştuklarını bulmak için koşmak zorunda olan uygar insanlar gibi. Bay Griffiths'le sallantılı bir arkadaşlık kurdum çünkü bana kendi dünyasını anlatmamasına rağmen, önce herhangi bir insan gibi haber başlıklarını, sözleri ve kahvaltı kırıntılarını rüşvet olarak alıp, bana kitap

ya da yazı malzemesi verilmemesi ve benimle kimsenin konuşmaması emrini veren Hemşire Bridge ve İkinci Koğuş ve EKT hakkındaki hikâyelerimi dinliyordu.

Ama hemşirelerden biri benim için duvarın köşesindeki yarıktan bir dergi attı, bir diğeri de gizlice bir kalem getirdi. Adı *Kadın Dünyası* olan dergi, doktorlar ve hemşireler, sıtma ve kauçuk hisseleri hakkında şaşırtıcı yazı dizileriyle, evlilik tavsiyeleri ve Gri-Gözlü-Adam'dan Gece Düşünceleri'yle, ve müshil reklamları ve açılan sayfa eklerinde simetrik jöleli tatlı ve çok renkli yemek tarifleri ve örgü ve dikiş modelleriyle doluydu. *Kadın Dünyası*'nı, reklamlara kendimi kaptırarak, sanki hayatın ve özgürlüğün sırrını içeriyorlarmış gibi (bazıları yirmi sekiz gün yetecek kadar ürünle her ikisini de vaat ediyordu), evde babamın tuvalette okumak için kestiği gazete kupürlerini okuduğum gibi her bir satırın içine gömülerek okudum. Kalemle duvara hatırımda kalan şiirlerden kısa bölümler yazdım ama Tuğla Bina'nın duvarına sürülen kalem, 'tutmayı' reddeden çığır açan yeni bir boya gibiydi; bu iki nesne birbirinin tam zıddıydı ve kelimeler belirsizliğin zalimliğinden mustaripti ya da nefsi müdafaa yüzünden uzakta durmayı, oluşmamayı tercih ediyorlardı.

"Al," dedi Hemşire Bridge, "bir leğen su, bez ve sabun. Duvardaki yazıları sil."

Babil kaç kilometre uzakta?

Kalemimden ve yatağım yapılırken bulunan dergimden mahrum kalınca kendi kendime şiir okumaya ya da şarkı söylemeye ya da sessiz kalıp hatırlamaya ve korkmaya başladım. Esme ve Kathleen sessizdi. Esme, eğer avluya ya da bahçeye çıkarılmamışsa, geceliğini başına geçirip bütün günü bir köşeye sinmiş olarak geçiriyordu. Vahşiydi ve içeri giren herkese –Hemşire Bridge hariç herkese– saldırırdı. Kathleen de vahşiydi ama onun farkı iki haftada bir ziyaretçisinin, yani annesinin gelmesiydi. İki haftada bir elbise giydirilir,

burnu temizlenir, saçları kurdeleyle bağlanır, şişip sertleşmiş ayaklarına ayakkabılar geçirilirdi; nasıl ki bir ayakkabıyı yılda sekiz saat giyseniz yeni kalırsa, onunkiler de yıllar önce alınmalarına rağmen hâlâ yepyeniydiler. Kathleen bir atın, otlakta yalnız başına dururken sineklerden ve onu rahatsız eden şeylerden kurtulmak için tepinmesi gibi arada bir aniden ayaklarını yere vurmanın dışında bütün gün hareketsiz dururdu.

Derim, trafiğin ağırlığına alışık olmayan yeni bir yol gibi oyuklara ve girintilere çökerek kemiklerimin üzerinde kendisini düzleştiriyordu; yeni çukurlar oluşuyordu ve zayıflıyordum; bütün tırnaklarımı kemirmiştim ve kaba etim kalmamıştı. Bazen parlak jöleli dergiyi hatırlıyordum ve zihnimin içinde yakut renkli kayalıkları ve yamaçları tırmanmaktan ve şeffaf vadilerin içine çökmekten yorgun düştüğüm zaman, başım çadır bezinden sert yorganın altında uyuyordum ve saat on bir buçukta Birinci Koğuş'un kapısına gelen ve yahni ya da rosto ve mercimek ya da bezelye çorbası tenekesi getiren yemek kamyonunun sesine uyanıyordum.

Sonra İkinci Koğuş'un kapısının kilidinin açılmasını ve kilitlenmesini, avlu kapısının kilidinin açılmasını ve kilitlenmesini, Tuğla Bina'nın kapısının kilidinin açılmasını ve öğle yemeğinin yaklaşma seslerini duyuyordum, bir tas yahni ve bir tas pilav, ama Bay Griffiths için ya da akşamüstü bana arkadaşlık etsin diye ekmek yok. Saat üç buçukta, yani çay saatinde, iki sosis, küçük bir parçasını saklayacağım tereyağlı ekmek ve açgözlülükle yediğim güzel bir dilim gökkuşağı renkli pasta. Ve düşünüyorum ki eğer bir gün olur da dış 'dünyaya' çıkmama izin verilirse, açlıktan ölmeyenleri attıkları gibi beni de tatların karmakarışık kalabalığına atıyor olurlardı, ve elimde yalnızca ekmeğin kişisel ve kutsal tadının anısı olurdu.

Ve sonra kirli dinlenme odasındaki insanlar Tuğla Bina'ya götürülürlerdi; bütün gece durmayacak, hatta sabaha kadar sürecek bağrışmalar ve tartışmalarla çığlıklar atılır, lanetler okunur, karyolalara vurulur, kapılar yumruklanırdı. Diğerlerinden daha tiz sesli Violet'in her zamanki çığlıklarını duyuyordum, ve parmaklarıyla kulaklarını tıkayıp sesleri dinlememeye çalışarak ve gözlerini kapayıp yüzleri pireye benzeyen ve ileri geri hareket ederek bütün gece boyunca alıp satan korkunç siyah gölgeleri görmemeye çalışarak ayakta durduğunu biliyordum.

Ve sonra da ben yatak örtülerimin altına saklanmak ve kendi kulaklarımı tıkamak zorunda kalırdım çünkü Bertha benim yanımdaki odada kalıyordu. Onu koridor boyunca sürüklediklerini duydum; ve tam dışarıdan geçerken ellerinden kurtuldu ve odamın elektrik düğmesini açıp kapadı ve gözetleme deliğinden üzerinde *Emlak Taşımacılık Haberler* yazan ve bir de *Bay Humphrey Noke*'un ölüm ilanı olan *Mail* gazetesinin ön sayfasından yırtılmış bir kâğıt parçası attı. Sonradan incelemek için kâğıdı yastığımın altına koydum. Bay Humphrey Noke çiçek yollanmamasını rica etmişti. Kırk yaşındaydı ve hastaydı, geride onu seven bir eş bırakmıştı ve cenaze işlerini Causeway ve Mead Limited Şirketi yürütüyordu.

Bertha bütün gece aynı şarkıyı, *Tanrım, Sana Daha Yakınım**'ı söyledi ve 'şok terapisi' dediği şey hakkında durmadan abuk sabuk konuştu ve doktorla sohbet etti, ki doktor ona şimdiye kadar Günaydın demekten başka bir şey söylememişti ve bu bile temiz dinlenme odasındaki bütün hastalara yönelik tutumlu bir selamlamaydı. Bertha artık bütün gün odasında duruyor ve hâlâ *Tanrım, Sana Daha Yakınım*'ı söylüyordu ve biliyordum ki insan uzaktan yardımsever olabilse de gece gündüz kapalı olduğu tecritte, acınası bir komşuyla aynı koridoru paylaştığı zaman yardımsever olmak daha zor-

* Sarah Flower Adams tarafından yazılmış ilahi. (ç. n.)

dur. Bertha'yı öldürmeyi ve onu susturmayı planladım; sesi gece ve gündüz kulaklarımdaydı ve yüzümün derisinin üzerinde sürünüp saç köklerime işliyordu. Yumruklarımı sıkıp şarkı söylemeyi bıraksın diye ona bağırdım. Sesi odanın köşelerinden üzerime atlıyor ve tavana yakın yıpranmış kafesteki loş ışıktan akıyordu. Onun tükürdüğünü duyuyordum. "Doktor, doktor," diye bağırıyordu, "Tanrım Sana Daha Yakınım, Sana daha yakınım."

Birkaç gün sonra onu tedavi için götürdüler ve geri döndüğünde gülümsüyordu. "Şok tedavisi aldım" dedi sakince.

Temiz dinlenme odasına dönmesine izin verildi ve ışıkları açıp lambalara vurmalar, 'şok tedavisi' hakkında konuşmalar, *Tanrım, Sana Daha Yakınım*'ı söylemeler gibi tanıdık belirtiler tekrar ortaya çıkana kadar orada kaldı.

Bertha'nın şarkı söylemesi Maudie'yi çileden çıkarıyor ve Tanrı olduğu için bu şekilde hitap edilmemesi gerektiğini düşünüyordu. Maudie uzun boylu, iri yapılıydı ve orta yaşlıydı. Saçları griydi, sesi kalın ve güçlüydü. O Tanrı'ydı. Dinlenme odasında durup onu sinirlendiren her kimse parmağını ona doğru tehditkâr bir şekilde uzatırdı.

"Yıkıl karşımdan Carol Page" diye buyururdu. "Yıkıl. Burada Tanrı konuşuyor."

"Sen Tanrı değilsin. Aptal yaşlı bir kadınsın" diye alay ederdi Carol, aynı zamanda diğer hastalara döner ve yarı bildiren, yarı soru soran bir şekilde "O Tanrı değil, değil mi?" derdi.

Yetişkin tavırlarına ve gerçek *saafirli 'işan yüzüğü*'ne ve dinlenme odasındaki çoğu hastaya kabadayılıkla hükmetmesine karşın Carol, batıl inançlarla, korkularla dolu kafası karışık bir çocuktu. Kelimelerden korkuyor ve onları tam olarak kavrayamıyordu. Onu sohbet ederken seyreden birisi, henüz anlayamadığı ya da telaffuz edemediği bazıları gayet basit olan kelimeler, öldürecek gücü olan ve yuvarlanan kayalar gibi gittikçe hız kazanıyor görünerek üzerine tepetak-

lak devrilirken korkudan sindiğini görürdü. Carol'un durup kaçmaması ve küçük kalmış vücudunun ondan mahrum ettiği itibarı vermesi için ihtiyaç duyduğu devasa kelimeleri anlamaya çalışması cesurcaydı.

Maudie Tanrı mıydı? Carol hiç emin değildi, çünkü kilisedeki papaz Tanrı'nın cennette olmasına rağmen aynı zamanda her yerde olduğunu ve adınızı defterine yazmak için sizi gözetlediğini söylemişti. Carol papaza inanıyordu. Sonradan her seferinde elini sıkmak için onun yanına giderdi, nasıl ki hanımefendi ziyaretçilerden güvence almak ve *'işan yüzüğünü'* ve *'ayrimeşru'* olduğunu anlatmak için onların yanlarına gidiyorsa.

"Yıkıl karşımdan!" diye bağırdı Maudie. "Yıkıl karşımdan, kahrol."

Sonra koğuş etekliğini kaldırıp temiz dinlenme odasına uyarlanmış bir tür kankan dansı yapardı; bu ona Tanrı davranışıyla çelişkili gelmezdi.

Haftalar boyunca tecritte kalıp yerde uyudum, soğuk rüzgâr hava akımını yüzüme savuruyor, Bay Griffiths zaman zaman tereyağlı ekmeğini almak için geliyordu. Artık battaniyem vardı; ona sarınıp yalnız başıma kalmak hoşuma gidiyor, Bay Griffiths'i düşünüyor ve Bay Humphrey Noke'u merak ediyordum. Kimdi o? Neden ölmüştü? Ölü suratını göz önüne aldıklarında solucanların sohbeti nasıldı?

Bir ziyaretçim geldi. Şaşırmış bir halde bana verdikleri buruşuk giysileri giydim ve hemşire tarafından etrafında şişeler ve örnekler ve maskeler ve önlüklerle birisinin beklediği kliniğe götürüldüm. Gelen Eunice'di. Hayatımda onunla daha önce iki defa karşılaşmıştım ve bana yardım etmek istiyordu. Birden gözyaşlarma boğuldum. Sınıftaki sandalyeler gibi küçük ve sert bir klinik sandalyesinde oturuyordum şimdi. Hemşire yanımda kaldı.

"Ziyaretçi kabul etmene izin verilmediğini söylediler," diye başladı Eunice, "ama rica ettim, ve birkaç dakikalığına gelmeme izin verdiler. İstediğin bir şey var mı?"

"Humphrey Noke öldü" diye fısıldadım. "Onun ölmesini istemiyordum."

Şaşırmış görünüyordu. Haydi neşelen, demedi. Siyah giyinmişti.

"Humphrey Noke öldü" diye tekrar ettim.

"Onu sevdiğini hatırlıyorum" dedi çabucak ve el çantasından bir fotoğraf çıkardı.

"Bu senin için. Henry James'in Rye'daki evi."

"Artık gitmelisin" dedi hemşire Eunice'e. Vedalaştık. Giysilerimi benden aldılar ve Henry James'in evinin küçük fotoğrafı elimin içinde sıcacık, kasvetli ve can sıkıcı odaya geri döndüm.

31

Bir sabah giysilerimi verdiler ve bana kalkmamı söylediler. Giysilerim dalgalanıyor ve kemiklerimi içine çekiyordu, tıpkı ölü kâşifleri kar fırtınasından korumak için karın içine kurulmuş bir çadır gibi; insanın onu insan yapan özelliklerden saklanmaya ihtiyacı olması gibi sanki buz gibi olmuş ölülerin de soğuktan korunmaya ihtiyaçları vardı.

Haftalarca küçük ve kepenkleri kapalı odada kaldıktan sonra hemşireyi bahçeye doğru takip ederek, kirli dinlenme odasındaki diğer hastaların arasına katılırken gözlerimi haşin, tozlu ve sülfür renkli gün ışığına açtım, orada çimenlerin üzerine oturdum ve gökyüzüne, yol yol ışığın üzerinde yürüyen bulutlara baktım. Birdenbire bahçe kapısının kilidi açıldı ve birisi geldi; bu daha önce hiç görmediğim bir doktordu, kısa boylu ve maymun suratlı bir adamdı, başı yana doğru eğik ve beyaz önlüğü fazlasıyla uzundu. Ona gözümü dikip baktım, herkes gözünü dikip baktı çünkü hiçbir doktor bahçeye gelmezdi. Doktorların bu şekilde dengesiz hastaların arasına karışamayacağını bilmiyor muydu? Hem Başhemşire Glass koğuşu tek başına turlamasını onaylamış olsa bile, ki onaylamadığı kesindi, şüphesiz eve gitmek için yalvaran kadınlar etrafına toplanacak ve kimsenin onları istemediğini ve

gidebilecek bir yerleri olmadığını bilmelerine rağmen yine de "Buradan, bu çöplükten ne zaman çıkabilirim?" diye sorup duracaklardı.

Tuhaf doktor bahçeye doğru yavaşça yürüdü ve bir anda etrafı onunla konuşan ve koluna giren kadınlarla doldu, doktorun da onların koluna girmesi ve onlarla konuşması ve gülmesi hayret vericiydi. Bazı hastalar ona göstermek için elbiselerini kaldırdığı zaman "Elbiseni indir" diyerek kimseyi azarlamadı, ve kayıp çoraplar tuvaletin içine mi tıkılmış ya da ayakkabılar çitin üzerinden mi fırlatılmış diye soruşturmadı. Hayır, konuştu ve saygıyla dinledi ve sıcak bir günde dondurma satıcısının başına üşüşen çocuklar ya da ülkenin ücra bir köşesinde haber bekleyen insanlar gibi etrafına toplanan dengesiz hastaların arasında, yanında kimse olmadan bahçede yürürken Başhemşire Glass birden karşısına çıkar diye korkuyor ya da acelesi var ya da canı sıkkın gibi görünmedi.

"Merhaba" dedi bana. "Sana bakman için birkaç resim getirsem? Bana onlar hakkında hikâye anlatır mısın? Çok yaramazlık yaptığını duydum."

Gözyaşlarına boğuldum. Demek ki herkes, yeni doktor bile sanki utanması gereken bir çocukmuşum gibi benim yaramaz olduğumu söylüyordu. Ondan uzaklaşıp bahçenin en tepesine koştum ve çimenlerin üstüne yatıp, herkesin, benim bile değer verdiğim ve ayrılamadığım sahte yargıyı, elimde tuttuğum uğursuz bir mücevher gibi döndürerek işlediğim suçu düşündüm.

Akşam yemeğinde Carol yeni doktorun Doktor Trace olduğunu söyledi. "Ona *'işan yüzüğümü'* anlattım" dedi.

Birkaç gün sonra Doktor Steward benimle klinikte görüşme yapmak istedi.

"Seni burada görmek hoşumuza gitmiyor" dedi. "Kişiliği değiştiren ve gerginliği azaltan bir ameliyat var ve bu

ameliyatı olmanın senin için en iyisi olduğuna karar verdik. Ebeveyninden birisi kâğıtları imzalayacak. Anneni görüşme yapmak için çağırdık." Göğsüm güm güm gümlemeye başladı ve sanki kişisel alan için ayrılmış yeraltı oyuğunda uzun yıllar boyunca ayakta kaldıktan sonra birdenbire kesilip yere devrilen bir ağaç gibi kendimden öteye düşüyordum, ama bu ağacın alışageldiği yaşam gücü olan yaprakları, havanın açgözlü bir şekilde içine hücum etmesine direnen görünmez bir şekil gibi hâlâ dimdik duruyordu.

Haa, diye düşündüm. Kendimi buz katmanları arasında koruma altına alınmış gibi hissettim ve titredim.

Doktor Steward'ın gözleri yuvarlak bir havuzdaki foklar gibi yukarı ve aşağı doğru çember çizdi.

"Değişeceksin" diye tekrar etti. "Gerginlik azalacak."

Âdemelması boğazında su tesisatı gibi çıkıntı yapıyordu. Yüzü gri renkliydi. "Almanya'daki esir kampı" diye düşündüm, sonra da boş zamanlarında örgü ören ve sepet ve çaydanlık için rafyadan nihale yapan tarih öğretmeni Bayan Dock'u düşündüm, tam karşımda *Kaynayan Kazandaki Avrupa* diye ana başlığı neon reklammış gibi yüzünün ortasında lamba gibi yaktı. Büyük bir keyifle gülümsedi ve sıvı kıtaları ve adaları döküp karıştırdı, bu arada Doktor Steward Başhemşire Glass Hemşire Bridge yeni kalıbı hazırlıyordu.

"Ne yapacaklar?" diye sordum.

"Beyin üzerinde bir ameliyat, elbette" dedi Doktor Steward.

Elbette.

Beynin gördüğüm bir resmini ve nasıl kabuklu ceviz gibi göründüğünü ve garip bir alegorik ülkedeki şehir isimleri gibi *Konsantrasyon, Hafıza, Duygular* diye kalın harflerle işaretli bölgelerini hatırladım.

"Eve gitmek istiyorum" dedim. Kastettiğim şey ailemin yaşadığı yer ya da ahşaptan taştan ya da tuğladan yapılmış

herhangi başka bir ev değildi. Artık kendimi insan gibi hissetmiyordum. Toprağın içindeki bir delikte ya da yüksek bir tavandaki ağda ya da denizin hırpalamasına açık bir kıyıda, iki kayanın arasındaki güvenli bir yuvada barınacak yer aramam gerektiğini biliyordum. Altından kalkamadığım ve doktorun sözleri yüzünden birden bastıran yalnızlık duygusuyla yaşayacak hiçbir yer bulamadım, bir yarasa gibi tutunacak bir dal ya da etrafına süt beyazı bir ağ örecek devedikeni sapı yoktu.

"Gerginlik azalacak" diye trenin gidişini anons eden birisi gibi resmi bir ses tonuyla tekrar etti Doktor Steward.

Sonra gülümsedi, "Hep burada kalmaktan iyidir, değil mi? Haydi şimdi git ve uslu ol."

Annem ameliyata onay veren kâğıdı imzaladıktan sonra ve her şey ayarlanırken Hemşire Bridge bana karşı iyi yürekli davranmaya başladı.

"Kişiliğin değiştiği zaman," dedi, "kimse eskiden nasıl olduğunu hayal bile edemeyecek. Bu ameliyatı birçok hasta oldu ya da olacak. Burada yirmi yıl kalan bir kadın biliyorum ve şimdi tahmin et nasıl. Şehirdeki şık dükkânlardan birinde şapka satıyor. Ve bir zamanlar tecritte kalmıştı, senin gibi."

"Şapka satabileceğimi sanmıyorum" dedim kuşkuyla.

"Neler yapabileceğinin farkında değilsin. Hayatını hastanede geçirmek yerine, çünkü ameliyat olmazsan öyle de olacak, bir an önce buradan çıkacaksın hanımefendiciğim ve bir mağazada ya da belki de bir ofiste iyi bir iş bulacaksın ve lobotomi olduğuna hiç pişman olmayacaksın."

Artık kişiliğim hakkında gecekondu mahallesiymiş gibi hüküm verildiğine göre planlamacılar işe koyulabilirdi. Hemşirelere benimle konuşmaları için izin verilmişti, onlar ve Hemşire Bridge, hatta Başhemşire Glass, göçmenlerin hak iddia ederek yeni topraklara taşınmaları gibi 'değiştirilen' kişiliğime taşındılar.

Aslında başka bir insanın el değmemiş zihnini elde etme beklentisi, aniden sahip olunan servetten pay gibi, karmakarışık bir planlama ve tahmin heyecanı getirmişti, o yüzden günlerce bana içlerini döküp, "Değiştiğin zaman..." diye asla değişmeyen bir şekilde başlayan cümlelerle nazikçe konuşmuşlardı.

Benim için yapılan hazırlıklardan kendimi uzak hissediyordum; sanki evimin istila edilmesini ve hazinelerimin ortadan kaldırılmasını seyrederek ölüm döşeğinde yatıyordum ve yarı açık kapıdan yandaki odaya, en son sığınağım, iki kayanın arasındaki süt beyazı örümcek ağından kuş yuvama, yani beni bekleyen tabuta göz atıyordum.

Ameliyat düşüncesi bir kâbus haline geldi. Her sabah uyandığımda, Bugün beni zorla alacaklar, kafamı tıraş edecekler, uyuşturucu verecekler, şehirdeki hastaneye gönderecekler ve gözlerimi açtığımda başımda sargı bezi, her bir şakağımda ya da başımın tepesinde boydan boya hale gibi kavisli bir yara izi olacak diye hayal ettim; ve bu yara izinden hırsızlar eldiven giyerek ve izin almış olarak ve hassasiyetle içeri girmiş ve depoyu nazikçe yağmalamış ve sayaç okuyan memurlar, mobilya taşıyıcıları ya da üst kattaki bir odayı tekrar duvar kâğıdıyla kaplayan dekoratörler gibi sakince ve utanmadan terk etmiş olacaklar.

Peki ya 'eski' kendim? Yaklaşan ölümü için uyarılınca, bir hayvan gibi kendi başına ölmek için gizlice sıvışıp gitmiş mi olacak? Ya da görünmez bir leke gibi bir yerlere mi dökülecek? Ya da ıskartaya çıkınca, pusuya yatıp gelecekte öç almak için beni mi bekleyecek? Hırsızların, bilmeden boş sayaç kartlarını götüren sayaç okuma memurları ya da hayali mobilyaların ağırlığı altında inançla ter döken mobilya taşıyıcıları gibi olmalarının esası neydi?

Uyanacağım ve kendi üzerimde hiçbir kontrolüm olmayacak. Diğerlerini gördüm, yatağı nasıl ıslattıklarını, yüzle-

rinin gerçekten ihtiyaçlarının olmadığı gerçekdışı gülümsemelerle nasıl belirsiz ve gevşek olduğunu. 'Yeniden eğitim' göreceğim, lobotomi vakaları için kullanılan kelime bu. Eski sağlığıma kavuşturulacağım. Ayarlanacağım ve zihnim kesilip dünya şartlarına uygun olması için biçilecek. Hemşireler beni bahçede yürüyüşe çıkaracak ve o zaman başıma tepesinde fiyonk olan bir eşarp takmış olacağım, sanki bigudiden daha önemli bir şey saklamıyormuşum gibi, ama kimse buna kanmayacak, bense hiç kanmayacağım: Bu, kişilik değişiminin neşeli duyurusu gibi bir lobotomi eşarbı olacak – onlarda bundan bir sürü var. Ve herkes benimle ilgilenecek, benimle konuşacak ve bir süre için bana sabır gösterecek, aynı minyatür piyano gibi hareketli bir zımbırtıya ya da kendilerinden küçük bir parça ifade edebilecekleri ya da izlerini bırakabilecekleri oyuncak baskı takımma gösterdikleri sabır gibi, ta ki böyle kısıtlayıcı oyuncaklara kendilerini bütünüyle aktaramayınca çocukların hissettiği türden hayal kırıklığına uğrayana kadar, ya da minyatür piyanonun senfoniler çalması gibi, oyuncak sandıkları bir çocuk, bir bireyin tehlikeli gerçekliğine dönüşünce büyüklerin hissettiği türden bir hüsrana kapılıncaya kadar.

Kısa zamanda bana kızıp sinirlenecekler; çünkü hayatın çoğu, diğer insanları ele geçirip işgal ederek kendini koruma girişiminden oluşur. Halihazırdaki bir kalıba sıvı döker gibi benim değişmiş kişiliğim hakkındaki fikirlerini içime dökemeyeceklerini görecekler, çünkü kuşkusuz hiçbir şey kalıbı değiştirmemiş olacak. Ya da değiştirmiş olacak mı? Beynimle uğraşan kibar hırsızlar tam olarak ne çalmış olacaklar? Kaçış olmadığını biliyorum ama yine de Yardım edin, Yardım edin diye bağırdım, ama duvarın içine gömülüp kalmıştım, ta ki Doktor Portman beni duyana kadar.

Bir cuma günü Doktor Portman koğuşa geldi, ve dokuz yıl önce Dördüncü Koğuş'tan ayrılırken hoşça kal dediğim-

den beri onunla hiç konuşmamış olmama rağmen birdenbire ona doğru koşup kolundan çektim ve Başhemşire'nin dehşete kapılmış bakışına karşı koyarak onunla konuştum.

"Sizin fikriniz ne?" diye sordum.

Soru sorar gibi bir ifadeyle bana döndü. Hastalar genelde vizitesini bölmezlerdi ve işlerini yürütmesindeki en ufak bir gecikme, personelde altın külçesi taşıyan önemli bir trenin haydutlar tarafından durdurulması kadar çok endişeye yol açardı. Bu yüzden doktor koğuştan geçerken her zaman acele eder, ara istasyonlarda durmayan ama bazen geçtiğini işaret eden dışarı asılmış ufak bir bayrak taşıyan tren gibi, yalnızca arada bir başını eğerek selam verirdi.

Onunla konuştuğum gün şaşkınlık içinde durdu, bu arada ona hayranlık ve saygı duyan Başhemşire Glass, etrafındaki alanı polis gibi koruyarak ileri atıldı.

"Fikrim ne mi?" diye sordu doktor şiddetle, sonra daha yumuşak bir tonla ekledi, "Ne demek istiyorsun, Istina?"

Sabahtan akşama kadar kafam beynime yapılacak ameliyatla meşgul olduğu için diğer insanların da devamlı bunu düşünüyor olmaması garip geliyordu; çünkü hastane personelinin heyecan içinde benim 'geleceğimi' tartışmalarına rağmen (bana Noel hediyelerini merak eden çocukları hatırlatıyorlardı), ameliyatın kendisi hakkında ya da bunun gerçek anlamı üzerine pek de kafa yormamışlar, doktorların tavsiyesi ve onaylaması ve ailemin izin vermesiyle yaklaşık otuz sene boyunca zamanla savaşan ve katledilmiş orduyu taşıyıp götüren karınca kolonisi gibi zahmetle ölü saniyeleri, dakikaları, saatleri alışılagelmiş zorlu izleri yavaşça takip ederek yuvaya, merkezdeki depoya götüren o kişiliğe saldırılacağı, belki de imha edileceği gerçeğini düşünmemişlerdi.

"Ne demek istiyorsun, Istina?" diye tekrar etti Doktor Portman.

"Lobotomi" dedim, ve bu kelime ağzından kaçarken içim ürpermişti çünkü ondan korkuyordum ve tıpkı zehirli bir böceği kibrit kutusuna kapatır gibi onu gizlemiştim.

Doktor Portman derhal cevap verdi. "Bence hayır" dedi. "Değiştirilmeni istemiyorum. Şimdi nasılsan öyle kalmanı istiyorum."

Ona inanıyor ve güveniyordum. Hazırlıkları iptal etmek için çok geç olmadığını söyledi.

O gece küçük odamda ağladım ve cezamın iptal edilmesindeki sevincimi anlatmak için Bay Griffiths'i aradım, ama Bay Griffiths beni ziyarete gelmedi. Belki de odayı çok soğuk bulmuş ve sıcak şilte kulübesinde kalmaya gitmişti. Cezaya çarptırılan ya da cezası iptal edilen bütün tutukluların geleneğine uygun olarak, içimi dökecek bir faremin olduğunu bilmek, melodram duygumu hoşnut etmişti.

32

Birkaç gün sonra bahçede, boş yeşil bir ilaç kutusu gibi yeni içerikler ya da zaman konusunda huzurlu ve endişesiz otururken, Doktor Trace yanıma geldi. Doktor Trace'in geldiğini görmek bende bir beklenti hissi uyandırdı – bana göstermek için resimleri mi getirmişti? Kafamın içinde, sanki resimler ve onlar hakkında hikâyeler anlatmam, beni bütün beyin ameliyatlarından, hatta geceleri Doktor Portman beni kurtarmak için orada değilken gizli uyarılmalardan ve kaçırılmalardan kurtaracak gibi görünüyordu. Ama çekingendim, resimlere o kadar çok bel bağlamıştım ki, insan nasıl ki gizlice âşık olduğu birisinden herkesin ortasında bahsetmeye tereddüt ederse, ben de resimler hakkında konuşmayı istemiyordum. Doktor Trace'in konuşmasını bekledim.

"Bu koğuşta olmamalısın" dedi. "Sana insülin tedavisi vereceğiz. Sonrasında da, bakacağız."

Resimler hakkında hiçbir şey söylemedi ve korkmaya başladım çünkü insülin tedavisinin insanları lobotomiye hazırlamak, sanki kesime hazırlar gibi onları şişmanlatmak için verildiğini hatırlıyordum; ve fazla zayıf olduğumu söylemişlerdi, peki ne için fazla zayıftım? Bir gün uyandığım zaman kendi kapıma gidip orada icra memurlarının sanki mobilyalarımı gö-

türmeye hakları varmış gibi içeri girdiklerini göreyim ve onları durduramayayım diye mi beni birdenbire, önceden uyarmadan ameliyat etmeyi planlıyorlardı?

"Unutma," diye ekledi Doktor Trace, bahçe kapısına doğru giderken, "sana bazı resimler göstereceğim."

O zaman gülümsedim. Demek ki bu, Doktor Trace ve benim aramda bir sır, diye düşündüm.

Bir başka gün bahçede oturup resimleri düşünüyor ve bilincimi ve rüyalarımı kesilip atılmaktan kurtarmak için anlatacağın binbir hikâyeyi hayal ediyordum, o sırada hemşire beni almaya geldi.

"Dördüncü Koğuş'a gidiyorsun" dedi. "Sen ve Susan."

Böylece Dördüncü Koğuş'a geri döndük ve dinlenme odasına götürüldük ve şöminenin yanına oturmamız söylendi, ve insanlar uzun deri kanepede bizim için yer açtılar çünkü dediklerine göre üşümüş görünüyorduk.

"Neden bu kadar korkmuş görünüyorsun?" diye sordular bana.

Kalıcı olarak korku dolu bir tutum takındığımı fark etmemiştim. İnsanlar benimle konuştuğu zaman büzülüp sindim ve Hemşire Honey odaya girince bir köşeye saklanmaya çalıştım. Katı bakışları beni kokutmuştu. Her şey beni korkutmuştu. Sanki bütün geceyi dışarıda, korunacak bir yer ve giysilerim olmadan geçirmiş gibi titriyordum.

"Seni yemeyiz" dedi Hemşire Honey en sevecen sesiyle. "Ateşin yanına otur ve ısın ve diğer hastalarla konuş."

Konuşan insanların arasında olmak garipti ve ilk başlarda konuşma, yüksek sesle cümle kurma, sohbete katılma, anlamlarla aydınlatılmış ve bir zamanlar karanlık olan vagonların içinde kelimelerle tren gibi bir ileri bir geri gitme fikrini kavrayamadım. Hem İkinci Koğuş'un insanları ve kolumdan tutup "Artık aldırış etme ve korkma; Edith sana göz kulak olacak" diyen Edith neredeydi?

Dördüncü Koğuş'un insanları kendinden gayet emin, güç-

lü, zihinleri atmaca kadar berrak ve birçok tasarıları var gibi görünüyordu ve bir an için, eğer sorularını cevaplamamayı tercih ederseniz ya da tuhaf bir şey söylerseniz şaşkınlık içinde bakmayan Maudie ve Carol ve Mary-Margaret Hanımefendi ve Hilary ve Brenda'yla beraber olmak istedim. İkinci Koğuş'ta kimse bir diğerinin davranışı, konuşması ya da sessizliğine şaşırmazdı; çünkü bunlar, yabancı ülkelerin gelenekleri gibi insanın doğal hakkıydı. Ama burada hastalar insanı yargılıyor, daha derinden kabaran kişisel hislerin üzerindeki koruyucu kabuğu oluşturan uygar korkuyu acıyı neşeyi yaşıyor gibiydiler. Ve gelecek hakkında, sanki somut ve elini uzatıp dokunulabilecek bir şeymiş, sanki komşunun bahçesinde çitin üzerinden sarkan olgun bir armutmuş gibi konuşuyorlardı; halbuki geleceğin, sürünerek içine giren kurtçukların saldırısına uğramış olduğunu ve en ortasının yendiğini uzun zamandan beri biliyordum. İnanç, çitin üstüne meyve asan iyi bir komşu olabilirdi ama arsenikli böcek ilacı püskürtücüsünü ustalıkla kullanabilmek için başka bir şey gerekliydi.

Bir süre sonra dinlenme odasının köşesinden çıkıp ateşin başında ellerimi ısıttım. Şömine için minnettardım. Ve artık Dördüncü Koğuş'ta Bayan Pilling ve masaları kurmak için gönüllü olan Bayan Everett'le birlikte olduğuma mutluydum ve Bayan Everett hâlâ her şey için, gümüşler, şeker kaplarının doldurulması, gözetim yatakhanesine gidecek yumurtaların kaynatılması konusunda endişeleniyordu. Ve bir ya da iki kere Bayan Pilling ciddi ve dikkatli bir yüz ifadesiyle koğuşla ilgili önemli konuları hemşireye danışmak için gelmişti, örneğin bu kadar çok artmış olan marmelattan mı yemeliydik yoksa tenekesi neredeyse boşalan reçelden mi?

"Hangi koğuştan geliyorsun?" diye sordu hastalar bana.

Sanki parfüm yaş maaş rüyalar öç gibi kişisel bir soruydu bu. Gizemli bir şekilde gülümsedim. Artık Tuğla Bina'ya Hanımlar, Tuvalete Hanımlar, Bahçeye Hanımlar, Avluya Hanım-

lar yoktu, tedaviden, EKT'den önce Tuvalete Hanımlar vardı yalnızca, ve ben EKT almıyordum.

Kahkahalara boğuldum ve şöminenin yanında oturan hastalardan biri, bir diğerine "Bak, gülüyor" dedi.

Yatağım, ilk kez dokuz yıl önce uyuduğum gözetim yatakhanesindeydi ve en uçtaki tedavi odasının görüntüsü beni korkutuyorsa da kendimi yeterince güvende hissediyordum, çünkü tedavim insülin tedavisi olacaktı ve eğer birisi sizi zehirleyerek öldürüyorsa, başka birisinin de sizi tabancayla vurup öldürmeye çalışmasının pek de olası olmadığı sonucuna varmıştım. Ama Susan da ben de hasta olduk ve yan yana yatağa yatırıldık, ve günler boyunca yatakta yatıp diğerlerinin kalkmasını, çalışmasını ve tedavi görmeye hazırlanmasını seyrettim; ve Başhemşire Glass vizitesi sırasında gelince, korkudan yatak örtülerinin içinde büzüldüm, çünkü bir bahçıvan hoş bir çiçek tarhının ortasından fırlamış bir yabani ota nasıl bakarsa o da bana öyle bakıyordu.

"Burada ne yapıyorsun?" diye sordu, yataktaki ilk günümde.

Hemşire Honey ona anlattı, bana gülümsedi ve "Seni tekerlekli sandalyeyle verandaya, güneşe çıkaracağız" dedi.

Böylece günler boyunca hemşireleri Hemşire Evleri'ne gidip gelirken ve hastaları kavak ağaçları arasına gerilmiş ipe çamaşırlarını asarken seyrettim, ve bunlar kendi giysileriydi, sağlam ve çizgili pazen pantolonlar ve kalın koğuş çorapları ve kılıksız gecelikler değildi; ayrıca çay saatinde yemek odasının ortasındaki masaya eklemek için kayısı kurusu, marmelatlı turta dilimleri gibi artık yemeklerle Hemşire Evi'nden dönen işçileri, dışarıdan geçen domuzlara bakan oğlanı ve kömür kamyonlarını, tıkalı boruları açmak için lastik pompayla gelen adamı ve çakıllı yolda yeni bisikletini süren Doktor Portman'ın oğlunu seyrettim; ve bahçedeki çiçeklere, hasekiküpelerine ve külçiçeklerine ve kadifeçiçeklerine baktım ve ara ara kadife-

çiçeklerinin güçlü kokusu burnuma ulaşıyor gibi geldi. Birisi bana bir dergi verdi; gösterişli jöleleri ve beyaz şekerli salgılarıyla fırın tepsisinin üstünde duran gökkuşağı renkli pasta dilimlerini önemsemeden tembel tembel sayfalarını çevirdim.

Susan yanımdaki yatakta yatıyordu. Hiç konuşmuyordu. Bazen gülümsüyor ve şaşırmış gibi bakıyor, bazen de öksürüyordu. Ona sırtımı döndüm çünkü bana İkinci Koğuş'u hatırlatıyordu ve sanki zihnime yasakladığım bir anı gibi yanıma yerleştirilmişti, insan şekline bürünüp ortaya çıkmak zorunda kalsa da, hayat boyu ziyaretçim olmaya kararlı gibiydi.

Ama sabahları İkinci Koğuş hastalarının tedavi için getirildiğini görünce içimi üzüntü ve suçluluk duygusu kapladı; hoplayıp sıçrıyorlar ve hemşireler tarafından tutuluyorlar ve o tanıdık kırmızı pazen sabahlıkları ve gri koğuş çoraplarını giyiyorlardı. Ama bana hiç de yabancı değillerdi, çünkü onları tanıyordum ve onlarla iletişim kurabiliyordum, ve İkinci Koğuş'tan ayrılarak onlara ihanet etmiş gibiydim. Onlar beni görüp tanıyınca ve benimle konuşunca, sanki bir ses bana bir bulutun üzerinden konuşmuş gibi çılgın bir keyif hissettim ve saygı duydum.

Bir sabah Bertha, üç hemşireyle beraber oradaydı.

"Merhaba" dedim çekinerek.

"Aaa, merhaba" dedi şaşkınlıkla bağırarak. "Şok tedavisine gidiyorum." Sonra çırpınmaya başladı ve hemşireler etrafını sarıp onu yatakhaneye sürüklediler.

Birkaç gün sonra Susan'la beraber röntgen çektirmek için şehre gittik ve Susan'ın tüberküloz olduğu ortaya çıktı ve onu koridorun aşağısında Margaret'in ve Eva'nın odasının yanındaki küçük odalardan birine koydular; sonra Eva bir sabah uyandı ve kustu ve öldü ve çarpık bacaklı ufak tefek bir kadın olan annesi, gri paltosuyla onun eşyalarını toplamak için geldi.

33

"İnsülin için hazır mısın?" dediler.

Sabah erken saatlerde iğne yapıldıktan sonra diğer üç hastayla beraber beni 'Telli' yatakhanede yatağa yatırdılar, burası tavuk kümesine ya da kuş kafesine benziyordu, çünkü duvarlardan ikisinin üst yarısı tel örgüden yapılmıştı; aynı zamanda küçük penceresi çok az havalandırma sağladığı için, uyuyan insanlarla dolu olduktan sonra sabah erken saatlerde odada bariz bir çiftlik avlusu kokusu oluyordu. Sırtımız yastıkla desteklenmiş oturduk ve yavaş yavaş çift görmeye başlayıp kafa karışıklığına yenik düşene kadar, konuşarak ve dikiş dikerek ya da örgü örerek uyanık kalmamız söylenmişti.

Sonra kar ve buzla kaplı bölgeye girdim ve bir cadınınki gibi burnu çenesiyle birleşen annemin yüzü, beni asla karda uyumamam için uyardı; bu boyun eğmesi en kolay arzudur. Karın içinde asla uyuma! O yüzden kar yığınının içinde mücadele ettim, ayakkabılarım kara batıp kalmıştı ve giysilerim ve etimdeki çukurlar, karla kaplı topraktaki oyuklar ve vadiler gibiydi; ve parlak beyazlık kendi yoğunluğuna daha fazla dayanamayıncaya kadar gittikçe arttı, o zaman birdenbire ölümcül siyah kadifeye dönüştü, tıpkı kendini fazlasıyla leke-

leyip nefrete dönüşen sevgi ya da ondan uzaklaştığımıza inanırken ansızın karşımıza çıkan doğamızın karanlık yönü gibi.

Karın ağırlığı bölündü ve yanaklarımı deşen, uçan iğneler ya da küçük beyaz kuşların pençelerine benzeyen kar tanelerine dönüştü. Uyanıktım ve boruyla boğazımdan aşağı glikoz döküyorlardı.

Sonra kahvaltı ettik ve hemşirelerle hastanenin ön tarafındaki ve tenis kortlarının karşısındaki yenilenmiş verandada açılmış olan iş terapisi bölümüne gittik. Oda doğudan gelen güneş ışığıyla doluydu ve ışık demetleri saplanmış mavi deniz, mermer gibi yatıyordu. Oturdum ve insanların büküp örerek sepet ve beşik yaptıkları kamışlar gibi soluk altın rengi sıcaklığı içime çektim. Diğerleri küçük dokuma tezgâhlarında parlak renkli eşarplar, ya da iskeleti mekanik model seti gibi karmaşık görünen ve bütün parçaları kullanımda olan daha büyük dokuma tezgâhlarında uzun kumaşlar dokuyorlardı. Diğerleri keçeden yumuşak oyuncaklar, ördekler, tavşanlar ve ayılar yapıyordu, güya över gibi oyuncakların hepsinin de yüzlerine insan ifadesi verilmiş ve şapkalar ve paltolar ve önlükler giydirilmişti.

"Ne yapmak istersin?" diye sordu iş terapisti, sarı iş tulumu giyen genç bir kadındı. Hastalara sabah çayını daha yeni vermişti ve bisküvi tenekesini, bir porsiyon daha almasınlar diye koruyordu. "Eşarp ya da sepet yapmak ister misin? Oyuncak? Kilim üzerine kanaviçe? Yastık kılıfı?"

Hiçbir şey yapmak istemiyordum. Oturup güneş ışığını ve açık kapıdan içeri girip çıkan insanların gölgelerini ve kendilerini tezgâhlarda kumaşların sıcak renklerine dokuyan ışık yumaklarını seyretmek istiyordum.

"Ne yapmak istediğimi bilmiyorum" dedim.

O yüzden iş terapisti bana tahtadan bir altlık ve bir kova suya bastırılmış kamış verdi ve sanırım orada öylece oturup kamışları diğer kamışların etrafında bükerken kendimi çok

üzgün hissederdim, eğer ki bir gazyağı tenekesi dolusu diş macunu ve kutular dolusu tüp gelmemiş olsaydı; yapılacak iş, tüpleri diş macunuyla doldurmaktı ve devletin gönderdiği bu diş macunu olması gerektiği gibi griydi ve kıvamı bana martı dışkısından yapılmış pasta hamuru karışımını hatırlatıyordu.

Böylece tüpleri doldurdum, uçlarını yuvarlayarak kapadım ve ertesi günün, İkinci Koğuş'un insanlarının, kendi korkularımın ve tahribatımın sırrı benden gizlenmiş olsa bile, en azından 'dünyadaki yerimi almama' yardımcı olacak bir şeyi, diş macununun tüplere nasıl doldurulduğunu kesinlikle bildiğime şükran duyuyordum!

Bazen insülin tedavisi alan diğer üç hastayla verandanın dışındaki kortta tenis oynuyordum ve bir seferinde Doktor Steward'ı ofisinin penceresinden bakarken gördüm ve düşündüm: Bana bakıyor ve beni İkinci Koğuş'tan neden daha önce transfer etmediğini düşünüyor; İkinci Koğuş'ta belki de bütün umutların terk edildiği ve 'kişiliği değiştirmek' ve 'gerginliği azaltmak' için hazırlıkların yapıldığı başkalarının da olduğunu ama beyinleri harap edilmeden ve ormanda büyüyen en güçlü ağaçlar kesilmeden onlara hâlâ yardım edilebileceğini düşünüyor.

Birkaç hafta sonra tedavi bittiğinde ve personelin kişisel ilgisi (ve altın renkli arpa şekeri) güneşin batması gibi birdenbire geri çekildiğinde, dördümüz, yani Nola, Madge, Eve ve ben, şalgamların arasında geçirilen güneşli bir günün ardından oyuklarına dönen tavşanlar gibi bir kez daha ayrı ayrı kendi karanlığımıza döndük. Daha mutlu ve daha şişman görünüyorduk. Nola evine, kocasına ve yeni bebeğine döndü. Tüberküloz olduğu anlaşılan Madge, koridordan aşağı Susan'ınkinin yanında küçük bir odaya yatırıldı. Evi Kuzey Adası'nda olan Eve, şık giysilerle dolu onca bavulunu topladı ve Doktor Portman onu bizzat uğurladı; zaten kilometrelerce

ötede denizaşırı bir yerde, dağlarda, ovalarda da yaşasalar, ya da rüyalarca ötede zihnin aşağı yukarı aynı uzaklığında da yaşasalar, Doktor Portman 'yabancılara' mantıklı bir şekilde taşralı saygısı gösterirdi.

Ve ben de, eninde sonunda Birinci Koğuş'a ya da şiddete başvurup söz dinlemezlerse İkinci Koğuş'a gidecek olan 'kronik' vakalarm uyuduğunu bildiğim 'Telli' yatakhaneye transfer edildim. Ve bir kez daha etrafımı çevreleyen buzun inlemesini ve kütürdemesini duydum ve buzun içine gömülü ve bana sabit ve cansız bir şekilde gözünü dikmiş bakan insanların yüzlerini gördüm.

Tavuk kümesindeki buzdağları da nedir, diye mi soruyorsunuz? Evet, ve buzullar ve dolu taneleri ve kar ve salyangozların parıldayan izleri ve buğdayı yaran güneş.

"Telli Yatakhane'ye götürülüyorsun. Telli Yatakhane'ye" dedikleri zaman tüylerim ürperdi. Ve buzun içinden, parçalara ayrılmış gri renkli koyun ve sığır kafataslarının ortaya saçılmış olduğu kurumuş nehir yataklarıyla ıssız bir yerde paslı rayların üzerinde yavaş giden bir trenin en arkasındaki muhafız vagonunun karanlık bir köşesinde hindiler ve ispenç horozlarının arasına dikkatlice yerleştirilmiş sansar kafesinin kokusunu aldım; bir çiftlik avlusunun ve ölümün ve atmacaların ve nehir taşlarının ve kurumuş ağaç dallarına dolanmış sazların ve ot öbeklerinin kokusunu.

Ve kimseye ait olmayan ölü atın kokusunu aldım; geldiler ve ona gözlerini dikip baktılar; çürümenin ve sineklerin, en baştan ağzına öpücük gibi yerleştiği yüzünü ve şişmiş karnını dürttüler; sonra gittiler ve belediye meclisine ve gazeteye mektuplar yazdılar ve gece olunca bir adam geldi ve onu gömdü, ama kimse ona sahip çıkmadı, çünkü ölüm kimsenin mülkü değildir.

Kokular buzun içinde dondu ve ortadan kayboldu ve siyah kapüşonlu ve tenis ayakkabılı iki yolcu uygun adım yü-

rüyerek geldi ve bulutlar, bir deste kar gibi gökyüzünde karıştırılıp yüzleri güneşe dönük olarak dağıtıldı.

Ben köşedeki yatakta uyudum. Josie yanımdaki yatakta uyudu. Uzun boylu esmer bir kadındı ve "Pompidi pompidi pompidi" diye şarkı söyleyerek bir aşağı bir yukarı yürüyordu ve savaş sırasında Amerikalı bir deniz piyadesiyle tanışıp evlenmiş, adam Birleşik Devletler'e dönünce onu 'çağıracağına' söz vermişti. Tam karşımda Doris uyuyordu, ufak tefek bir kadındı ve yatağa yatması için yardım edilmesi gerekiyordu çünkü yatak tırmanması için çok yüksekti ve insanın ona gözünü dikip bakmamaya dikkat etmesi gerekiyordu.

"Bir bebek evinde de idare edebilirim" derdi acı acı. Şimdiye kadar gördüğüm herkesten daha düzgün dikiş dikiyordu, aynı geceleri çiçeklere tırmanıp nakış işleyerek taç yapraklarını yapan ya da çimen saplarına oturup çiy damlaları ören efsanevi küçük insanlar gibi ya da sürünerek insanların gözlerine gidip perdeleri kapatan ve zehirli iğne iplikle sinsice gergef işleyen ya da çalışma odaları insanların kulaklarının içinde olan ve yüksek sesle bir ileri bir geri mekik dokuyan art niyetli kimseler gibi. Doris ve diğer cüceler ve cadıya benzeyen ya da içinde ejderha yaşıyormuş gibi görünen hastaları görünce, insan kendisini devamlı folklorik hikâyelerin kökenine şahit oluyormuş gibi hissediyordu; dünyadaki tek evleri akıl hastanesi olan böyle insanların, eğer gerçekten de çiçeklerin içinde ya da insanların gözlerinin arkasında ya da bahçesinde zehirli dikenler ve ön kapısında tek gözlü bir kedinin beklediği ormanın derinliklerindeki kulübelerde yaşayabilseler, sorunlarının çözüleceğini düşünüyordu insan.

Yemek zamanlarında hâlâ korkuyordum. Kibar ve saçları beyazlamış bir kadın olan Bayan Wallace'ın yanında oturuyordum, eskiden müzik öğretmeniydi ve bazen bizimle sanki şarkı ödevimizi çalışmamışız gibi konuşmaya eğilimliydi.

Ama genellikle bunalımdaydı ve sabahları gözleri ağlamaktan kıpkırmızı olurdu, çünkü geceleri odasındaki radar huzurunu kaçırıyordu ve ona ne akrabaları ne de hastane personeli inanıyordu.

Bunun sebebinin hayal gücü ve hastalığı olduğunu söylüyorlardı.

Gerçekte koğuşun tuhaf ve kullanılmayan eşya deposu olan Telli Yatakhane'de uyumakla tekrar bunalıma ve ümitsizliğe sürüklendim. Gittiğim her yerde çürümüş insan kokusu beni takip ediyordu ve sanki beni ve Telli Yatakhane'dekileri, koğuşun geri kalanından ayırıyordu. Alt kattaki iki yatakhanede kalanların istedikleri gibi girip çıkmalarına, şöminede kendilerine sütlü içecek hazırlamalarına, Bayan Pilling'in büfenin üzerinde bıraktığı artan tereyağı ve ekmekten diledikleri gibi alıp yemelerine ve kapısı açık dinlenme odasında örgü örerek, konuşarak ya da saat dokuza kadar radyo dinleyerek oturmalarına izin verilirken geceleri kilit altında tutulmanın utancını hissediyordum. Eğer hükümlüler arasında aynı iç karartıcı rutine devam edeceksem, haftalarca gördüğüm tedavi hiçbir işe yaramayacak gibi görünüyordu. Bazen geceleri, gözlerimi kapatıp etrafı koklar ve dinlersem, Treecroft'a, Dört-Beş-ve-Bir'e geri döndüğüme inanabilirdim.

Geceleri beni tehdit etmeye ve kulağıma bağırmaya başladılar ve yakından bakınca yüzleri pörtlek görünüyordu. Gözleri cıvadandı.

"Sonunda İkinci Koğuş'a gidecek" diyorlardı.

Ta ki bir sabah Doktor Steward beni görmek isteyene kadar.

"Doktorlar için sabah ve akşamüstü çayını hazırlar mısın acaba diyordum."

"Ah" dedim. "Ah."

"Sana tam zamanlı izin veriyorum ve yarın sabah dispanserin dışındaki çayımızı içtiğimiz odaya gelmeni istiyo-

rum. İş terapisti sana ne yapacağını gösterecek. Değişiklik olsun diye koğuştan biraz uzaklaş, ne dersin?"

Sonra etrafına bakıp sanki sonradan bir duruşmada herhangi bir tanık sözlerini tekrar edebilsin diye açık açık konuşarak ve soluk yüzü ciddi bir halde sorumluluğu üzerine almayarak "Bu Doktor Trace'in fikri. Sana güveniyor" diye ekledi.

Her zaman güvenden bahsedilirdi, doktor sanki hayatı ona bağlıymış gibi "Bana güveniyor musun, bana güvenecek misin?" diye sorar, hevesle ve tereddütsüz "Evet, evet" demenizi beklerdi; ama aslında içten içe bilirdiniz ki, karmaşanın ve yorgunluğun içinde kendine güvenecek zamanı bile yoktur, çünkü gece ve gündüz insanların bölünmesinin toplamını çözmeye çabalıyordur ve bu, matematik eğitimine dahil edilmemiştir: Eğer bin kadın, bir buçuk doktora bel bağlamışsa bir yılda her hastaya ne kadar zaman ayrılmalıdır; birkaç dakika içinde cevap verin, ve düzinesi üç şilin olan yumurtaların her birinin kaynaması üç dakika sürüyorsa beş şilinden ne kadar para artar? Bir fincan kahve alacak kadar.

"Doktor Trace sana güveniyor" diye tekrar etti Doktor Steward.

Doktor Trace'i ve resimleri ve kendimi kurtarmak için anlatmayı planladığım hikâyeleri hatırlayınca, bir kenarda bekleyen ölüler, sonunda geri çekilip kendilerine yazılmış ve açılmamış bütün mektupları iade ettikleri zaman ortaya çıkan hasreti hissettim. Keşke Doktor Trace o gün bahçede bana resimleri göstermiş olsaydı!

İşteki ilk sabah, Doktor Steward'ın ofisindeki askıdan anahtarları alırken, baştan çıkıp dosyaları incelemeye direnirken, tereyağı ve reçel almak için depoya giderken, reçeli seçmek için tezgâhın arkasına geçerken, büyük mutfaktan kurabiyeleri ve ekmeği alırken, küçük odada tek başıma durup saati seyrederken, tereyağını eritip onu yeni pişmiş sıcak

ekmekten yapılmış kabuksuz üçgen sandviçlere hızlıca sürerken kendimle gurur duyuyordum. Saat onda su ısıtıcısı bağırmaya başladı ve çayı yaptım. Ve sonra Doktor Trace geldi, hatırladığımdan daha ufak tefekti ama kafası hâlâ bir tarafa doğru yatıktı. Dürüst ve yorgun yüzüne bakınca ev terliği giydiği düşüncesine kapıldım, ama hayır, kahverengi cilalı ayakkabılar giyiyordu; ve birdenbire sıra sıra patateslerin arasında bir aşağı bir yukarı yürümesini bekledim.

Tabii ki. O benim büyükbabamdı, başının içinde her ne varsa önce güneşte kurutulduktan ve gereksiz saplar ve ölü yapraklar ayıklandıktan sonra sıkıca paketlenmiş gibi yüzü alnının üzerinde gerilmişti. Yüzünün alt yarısı büzüşmüştü, ağzı sanki ağlayacakmış gibi aşağı sarkıktı ve yüzündeki dürüstlük ifadesi, uyuduğu anda gücü ve gururu çaresiz bir masumiyete dönüşen gençliğin ifadesi değil, uyurken de yürürken de hep aynı olan yaşlılığın ifadesiydi.

Bana gülümsedi. O benim büyükbabamdı ve kuşkusuz cepleri çizgili nane şekerleriyle doluydu.

"Çay yapıyorsun" dedi.

Sonra resimleri hatırladım ve onlardan bahsedecek diye bekledim ama hiçbir şey söylemedi, ve geçen her saniye daha da yaşlı gözükmeye başladı ve belki de burada çayını içerken ölüvereceğini ve resimleri bana hiç göstermeyeceğini düşündüm.

Doktor Steward içeri girdi. Beni görünce endişeye kapılmış gibi göründü, ve sonra gülümsedi, binanın ön tarafına gelmeme müsaade ederek ve bana tam zamanlı izin vererek 'doğru olan şeyi yapıp yapmadığını' gizliden gizliye merak ediyor gibiydi.

Başka insanlar da içeri girdiler. Çaya bakmak için orada kalmak zorundaydım ve yüzüm lavaboya dönük, bardakları yıkarken orada durdum ve daha önce yalnızca Bugün nasılsın, İyi görünüyorsun, Biliyorsun bu zaman alır, Ger-

ginlik azalacak dediklerini duyduğum Tanrıların sohbetini dinledim.

Gerginlik azalacak.

Birbirleriyle insanmışlar gibi konuşuyorlardı, ama sohbetleri sanki müzedeki mamutlar konuşmaya başlamış gibi kulağına tuhaf bir şekilde ulaşıyordu.

Hastanede uzun süre kalanlarda daha çok görülen, doktorların her sözüne ve hareketine ve ailelerine ve sahip olduklarına müthiş bir anlam verme alışkanlığı, bende hâlâ devam ediyordu ve gerçekten de konuşuyor oldukları için kafam karışık bir halde, kehanetleri ve harikaları dikkatle dinleyerek orada durdum.

Doktor Steward konuşuyordu. "Evde asla bir kutu çikolata tutamıyorum. Karım çikolataları benden saklamak zorunda yoksa bir oturuşta hepsini yiyorum."

Sıradan bir söz, diyebilirsiniz. Ama ben o sözü yakaladım ve değer verdim, bana söylenmiş olmasa da insanların bıraktıkları ipuçlarından birisiydi, tıpkı kendi içlerindeki vahşi ormandan çıkış yolunu bulmak için Hansel ve Gretel'in bıraktığı ekmek kırıntıları gibi.

Doktorlar kriket, maaş zamları, listeler ve çizelgeler, ilginç güncel davalar hakkında konuştular ve hiçbiri, Doktor Portman hariç, benim dinlediğimi hayal edemedi.

"İstina, biz konuşurken odadan çıkabilir misin acaba?"

Doktor Portman emir verdiğini gösteren bir tonda sormuştu. Sırtı şömineye dönük duruyor, herkesin payına düşen ateşin önünü kapatıyordu. Sabahleyin yeterince yağlanmamış siyah saçları horoz ibiği gibi havaya dikilmişti. Fincan tabağına biraz çay döküp yürüyüşlerini ve vizitelerini ve yemeğini ve arabasının ön koltuğunu paylaştığı köpeği Molly'e vermek için eğildi.

Odadan çıktım. O günden sonra Tanrıları sohbet ederken dinleyerek lavabonun başında durmayacağım anlaşılmıştı.

Sohbet, duvarın içine gömülü dururken güneş ışığını yakalayarak insanı yanıltıp mücevher sanılan kullanılmış ve kırık şişeler gibi genellikle yorgun kelimeleri kullanarak kendimizle diğer insanların arasına ördüğümüz duvardır.

Bazen Doktor Trace'in bana gelip "Bak İstina, resimler işte burada. Şimdi sen de bana hikâyeleri anlat" dediğini hayal ediyordum.

Ve zihnimde resimleri kocaman, hikâyeleri de onlara ilişkilendirilmiş olarak bunu öylesine sık hayal ediyordum ki, bir gün Doktor Trace "Sana birkaç resim gösterecektim, hatırlıyor musun?" deyince hayal dünyamdan uyandırılmanın öfkesini hissettim.

Büyükbaba Trace, diye düşündüm, patates çiçeklerinin üzerine eğilmiş, pantolonunun arkası sarkık ve parlak, ve gözleri en iyi çay fincanının kenarı kadar mavi. Sonra bana birkaç resim göstereceğini söyleyen ve hatırlayıp hatırlamadığım soranın Doktor Trace olduğunu fark ettim.

Sanki bir düğmeye basılmış gibi hikâyeler zihnimde akmaya başlayınca kalbim heyecanla daha hızlı çarpmaya başladı.

"Evet" dedim. "Hatırlıyorum."

Yemek saatinde okuduğu kitabı kapattı. Kitabın adı *Boswell Büyük Gezide*'ydi.

"Şey" dedi. "Yeterince zaman yok. Resimleri gösteremeyeceğim. Çok uzun sürer. Ve yeterince zaman yok."

34

Dördüncü Koğuş'un dinlenme odasının köşesinde vitrinli bir dolap vardı, ama içindekiler kokteyl bardakları ya da porselen tabaklar ya da fosiller ya da yeşil pelüş bir altlığın üstünde etiketlenmiş yosunlar değildi; üst rafında yerleşik nüfus olarak üç adet kitap vardı ve alt rafı papazın her ay hastane kütüphanesinden getirdiği gelip geçici ahali için ayrılmıştı. Gördüğüm kadarıyla hiç okunmamış olan üç kitap, *Limberlost'lu bir Kız*, *Limberlost'un Güveleri* (Annemin bir zamanlar bunu 'çok hoş bir kitap' olarak tarif ettiğini hatırlıyorum), ve sonradan soylu bir Devlet Başkanı olacak Garfield'ı, okul arkadaşlarından biriyle kavgası sonrasında gösteren kapak içi resmiyle *Tahta Kulübeden Beyaz Saray'a*'nın tozlu bir cildiydi.

'Zafer kazananın yüce gönüllü ruhuyla elini uzatıp, "Murphy, bize elini ver" dedi.'

Bazen hastalardan birisi dolabın içine bakınır, kitaplardan birisini alır, iskambil kartlarını dağıtmaya hazırlanan üçkâğıtçı gibi sayfalarını hızlıca çevirir, sonra kitabı kapatıp rafa geri koyardı. Papaz geldiği zaman büyük puntoyla basılmış resimli kitaplar getirirdi ve kitaplardaki karakterler, kötülük yapan ve cezalandırılan ve davranışlarındaki fenalığı

görmeleri sağlanan, ya da iyilik yapan ve ölen ve cennete giden çocuklar ya da genç yetişkinlerdi. İyi karakterler, kovboy filmlerindeki beyaz şapkalı ve beyaz atlı karakterler gibi altın renkli saçlarıyla ayırt edilebilirlerdi.

Bu kitapların çoğu köydeki insanlar tarafından bağışlanmış Kilise Okulu ödülleriydi ve (meleklerin birbirine dolanmış hanımeli ve akasmaların arkasına gizlenip baktıkları) kapağının içinde altın kabartmayla *Lily Stevens'a İyi Hal Ödülü* ya da *Tom Robson'a Dördüncü Sınıf'taki İyi Çalışmaları İçin*, diye yazılmıştı. Üzerindeki tarih genellikle on dokuzuncu yüzyılın sonu ya da yirminci yüzyılın başına aitti, çünkü 'yeni' tutumun kademeli olarak benimsenmesine rağmen akıl hastalığının bir tür çocukça yaramazlık olduğu ve Kraliçe Victoria döneminden kalma bir ortamda, tavizsiz konuşma ve terbiye edici edebiyatla ikna edilerek iyileştirilebileceği fikri hâlâ geçerliydi. Ve kütüphane, gittikçe artan çeşitlilikte kitaplarıyla yeni olsa da papaz, bizi 'iyi' yapacak ve davranışlarımızdaki kötülüğü bize öğretecek bu Kilise Okulu ödüllerini getirmeye devam etti. Ayrıca eski kitapları seçmesinin bir başka nedeni daha vardı; ışıl ışıl yeni ciltlere göz kulak olabileceğimize güvenmiyordu. Diğer insanların çoğu gibi akıl hastalarının doğaları gereği zarar verici olduklarını düşünüyordu ve sanırım onun istediği gibi olsaydı, köpeklere kemirip dişlemeleri için kemik verir gibi bize de bebeklere verilenler gibi kumaş ve tahtadan kitaplar vermiş olurdu.

Her üç ayda bir Taşra Kütüphane Hizmeti'nin kamyoneti hastaneye uğrar ve her türden yaklaşık altmış kitap bırakırdı, kitaplar papaz ya da ofis personeli ya da belki de doktorlar ya da iş terapisti tarafından, ve pek ender olarak da hiyerarşide en alt sosyal basamağa ait olduğu kabul edilen hemşireler ve hastane görevlileri tarafından seçilirdi.

Sonra bir gün fincanları yıkayarak ya da kurulayarak

ayakta duruyor ve ön avluya doğru pencereden dışarı bakıyordum, o sırada kütüphane hizmetinin kamyoneti dışarı yanaştı ve kütüphaneci aşağı inip kamyonetin arka kapısını açtı ve oracıkta, neredeyse elimi uzatsam dokunacak kadar yakında, göz kamaştırıcı çarpıcı ağırbaşlı sert kapaklı kitaplarla, ince sanatsal resimli ciltlerle, ülkenin en güneyine ait kalın destanlarla dolu raflar vardı.

İlk kez on yaşındayken şehir kütüphanesine (adı ürkütücü bir şekilde Athenaeum* ve Teknik Enstitü'ydü) üye olduğumda ve merdivenlerin başındaki hain görünüşlü içi doldurulmuş moanın ve parmaklıkların arkasında oturup bilet ve ceza ve kitap dağıtan ve bir gözünü SESSİZ OLALIM yazıları yüzünden taş kesilmiş yaşlı adamlarm oturduğu hemen bitişikteki Okuma Odası'ndan ayırmayan sivri dilli kütüphanecinin önünden geçmeden içeri giremediğimde hissettiğim kasvet ve korku dolu bir önsezi katılmış heyecanı hissettim.

Bana öyle geliyordu ki kitaplar, eğer böyle tehditkâr bir yolculuğun sonunda ulaşılacaklarsa harika birer hazine olmalıydılar ve onlar yalnızca cam gözlü içi doldurulmuş devasa kuşlardan korkmayan cesur insanlar içindi.

İnsanın konuşmayı aklından bile geçirmemesine rağmen sessiz olunmasını isteyen yazıların varlığı, odanın kontrol edilmesi gereken gizli varlıklar barındırıyormuş gibi görünmesine yol açıyordu ve bu gizli varlıklar, moanın ölümü ve itinayla yeniden oluşturulması ile anlamla yüklü ve kelimeler oluşturmak için diriltilmiş ve kitapların sayfalarına dayatmacı bir tutumla yerleştirilmiş fare gibi harfler arasında garip bir şekilde bağlantı kuruyordu. Demek ki kütüphanecinin parmaklıkların arkasına gizlenmesi ve duvara uyarılar asması kendini korumak içindi; rafların arasında parmak

* Latincede kütüphane ve bilim merkezi. (ç. n.)

ucunda dolaşan çekingen üyelerden fazlasını zapt etmek için her çabayı göstermesi gerekiyordu.

Hastanede geçirdiğim o kadar yıldan sonra onca kitabı görmek, kütüphaneye sağ salim varmak için insanın korkusuz bir yolcu olması gerektiğini bana unutturmuştu. Dışarı çıkıp kütüphaneciyle konuştum. "İçeri girip kitaplara bakabilir miyim?"

Bana gülümsedi. "Elbette."

Rampadan yukarı yürüyüp, ya zihnin bütün kapılarını koruyacak gerçeğin müthiş bir görüntüsünü, ya da aldatıcı olarak bir bütün halinde bir süre dik duracak, sonra da yıkıldığında kupkuru ölü kemikleri birbirine sürtündükleri için alev bile almadan kapı eşiğine saçılacak bir yaratık yapmak için kemikleri insan tarafından bir araya getirilip şekle sokulmuş gizli kelimeleri incelemeye nereden başlayacağıma karar vermeye çalışarak kamyonetin içinde durdum.

Papaz, kamyonetin kapısında birdenbire ortaya çıktığında ayakta durmuş dalgın dalgın bakıyor ve hayal kuruyordum. Beni tanıyordu. Beni İkinci Koğuş'ta, bahçede ve avluda görmüştü. Değerli kitapları sanki güvenli bir şekilde kendine çekmek için ani bir hareketle ellerini iki yana açtı.

"Çık oradan" dedi bana sertçe.

"Lütfen onlara bakmama izin verin. Hiçbirine dokunmayacağım. Söz veriyorum."

Papaz daha da dehşete kapılmış görünüyordu.

"Hiçbir hastanın oraya girmesine izin verilmez. Hiçbir hastanın kamyonete girmesine izin verilmez. Hemen şimdi dışarı çık."

Akıl hastaları inatçılık ettiklerinde onlarla nasıl 'ilgilenildiğini' bildiği gibi, benimle de öyle ilgilenecek birilerini ararcasına etrafına baktı.

Kamyonetten dışarı çıktım. Kitapları görmenin heyeca-

nını yaşadıktan ve garip bir şekilde bir papazın anlayışına sahip olmayan ve hastalarla insanlar arasındaki o eski farkı belirterek "Hiçbir hastaya izin verilmez" diyen biri tarafından onlara bakma şansından mahrum bırakıldıktan sonra neredeyse gözyaşları içindeydim.

Bunalmış bir halde fincanları kurulayarak ve belki de akşam yemeğini ya da mektupları ya da hâlâ geceleri geçirdiğim Telli Yatakhane'yi düşünerek orada duruyordum, ve birdenbire pencerenin dışında bir kütüphane belirmiş ve tüvit giyen iyilik meleği içeri bakma isteğimi geri çevirmemişti. Ama sonra kötü adam gelip beni kovdu çünkü kitap raflarına bakmak için insanların sahip olması gereken itibar bende yoktu. Ben bir hastaydım ve bana güvenilemezdi; ben bir çocuktum ve kitapların içeriğini, esas anlamını kavrayamazdım.

Kötü adam, anlam ülkesini ve ona giden yolu ve 'normal' denen insanların hızlıca ve rahatça o ülkeye gittiklerini görüyordu; ama yalnız ve karmaşık yollardan gelen gemi kazasına uğramış insanları ve baştan beri o ülkede yaşayan birçoklarını göz ardı ediyordu.

Çay salonuna geri döndüm ve son fincanları da kaldırdım, kurulama bezini kurusun diye astım, su ısıtıcısını kapattım, anahtarları yerine koydum, sanki birisi ölmüş ve ben de kahramanca 'işime devam edeceğimi' duyurmuş gibi her zamanki işleri melodramatik bir şekilde dikkatlice yaptım. Ağlamamaya çalıştım.

Papaz sanki kitaplara bulaşabilecek bir hastalıktan mustaripmişim gibi konuşmuştu benimle. Acaba haklı mıydı? Koğuşa geri döndüm ve dinlenme odasına gittim ve orada kalıp her zamanki iç karartıcı manzarayı, kafası karışık yalnız ve yaşlı kadınları, ve Cliffhaven'da olma ve kilit altında tutulma ve şöminenin kilitli olması ve pencerelerin yalnızca on beş santim açılması ve hemşirelerin Dinlenme Odası'na

Hanımlar, Yatağa Hanımlar, Ayağa kalkın Hanımlar diye emir vermesi fikrine alışmaya çalışan şaşkın yeni hastaları gözlemledim.

Sonra bir hemşire beni çağırdı, "Hemşire seni istiyor."

Ne yapmıştım ki? İkinci Koğuş'a mı transfer ediliyordum? Doktor Portman'a rağmen ameliyat olmadan önce kafamı tıraş etmek için mi götüreceklerdi beni?

"Hemşire seni istiyor. Acele et."

Hemşire Honey servis masasının arkasında durmuş, başhemşirenin kesmesi için rostoyu tahta tepsinin üstüne yerleştiriyordu. Bana, Doktor Portman'ın aradığını ve hemen ofisine gitmemi istediğini söyledi.

Demek ki Doktor Portman fikrini değiştirmiş, uygunsuz kişiliğim göçmen bir kuş gibi başka bir ülkeye uçup gitsin ve bahar gelse ve ağaçlar çiçek açsa ve cılız yabani erik ağaçları otlak çiti boyunca beyaza bürünse bile bir daha geri gelmesin diye kafamın yan tarafında iki delik açmalarına karar vermişti.

Korkuyordum ve yalnız başıma hastanenin ön tarafına gittim ve geçmişteki yöneticiler ve hayırseverler ve belediye meclis üyelerinin yüz hatları belirgin kahverengi ve bordo portreleri bakışlarını üzerime dikmiş, yerleri cilalı ve geniş koridorda dururken Doktor Portman ön kapıdan girip hızlıca bana doğru geldi. Heyecanlıydı; yanakları al al olmuştu.

"Dışarıya, kütüphane kamyonetine gel, Istina" dedi.

Kamyonete gittik. Rampadan yukarı yürüyüp onu takip etmem için eliyle işaret etti. Asaletle içeri girdim. Sonra bana hastane kütüphanesi için yaklaşık altmış kitabın seçilmesi gerektiğini anlattı, ve acaba onları seçmeye yardımcı olabilir miydim?

Papaz ortalıkta yoktu. O kötü adam, benim yasaklanmış şatoda tıknaz, yüksek sesli, zeki, sezgilerine göre davranan

prens tarafından misafir edildiğimi görmüş olsa ne diyeceğini merak ediyorum.

Küçük kütüphanede yere oturarak hem formaliteleri hem de akşam yemeğini unutup kitapları seçtik. Arada Doktor Portman yüksek sesle bölümler okudu ve kendi hatıralarının karanlık yanlarını gün ışığına çıkardı. Mutluluğun verdiği baş ağrısıyla koğuşa döndüğümde akşamüstünün geç saatleri olmuştu. Ve o günden sonra, bir kış günü kar yağarsa ya da geceleyin çiçekleri karartmak ve yeni meyvelere zarar vermek için don olursa, bodrum katından kömür alır gibi istediğim zaman alabileceğim, içimde birikmiş bir sıcaklık hissettim.

Kendi başıma daha sık dışarı çıkıp yürümeye başladım ve bir seferinde sınırların dışında kalmayan köy bakkalına gidip kendime bir kavanoz yerfıstığı ezmesi aldım. Ve çoğu zaman İkinci Koğuş'un hastalarını hatırlıyordum, kantine giderken kirli dinlenme odasının ve temiz dinlenme odasının önünden geçtim ve çizgili elbisesinin içindeki Brenda merhaba demek için yalpalayarak pencereye geldi.

"Merhaba Bayan Istina Mavet." Dudaklarını büktü sonra da gülümsedi. Eğer temiz dinlenme odasında olsaydı ve eğer Bay Frederick Barnes ona izin verseydi benim için bir şarkı çalardı. Ve Carol pencerenin yanında çömelip *'işanından'* son haberleri verir ve sonuçta domuzlara bakan oğlanla ya da Hilary'nin arkadaşlarından biriyle değil de bir yabancıyla olan düğününün kararlaştırdığı ayrıntılarını anlatırdı. "Büyülü bir akşam, bir yabancı görebilirsin."

"Yabancılar en iyisi" dedi Carol. "Evlenmek için. Yabancılar ya da film yıldızları. Ben de radyodaki adamı, Roy'u seçmeye meyilliyim."

Roy, Hilary ve Carol'un devamlı dinlediği pazar günkü istek programını yöneten sunucuydu; en sevdikleri şarkı hâlâ aynıydı,

Karlarla kaplı Old Smoky Dağı'nın tepesinde
Kaybettim gerçek aşkımı, ağırdan alınca kur yapmayı

Ve orada bir kez daha hayat, çoğu insanın, hatta sevgililerin vermeye hazır olduğundan daha hızlı verilen bir sıcaklığa bağlı gibi görünüyordu; insan sevgilisinin Old Smoky Dağı'nın tepesinde soğuktan donarak ölmüş bir şekilde yattığını yalnızca farz edebilir. Ben Carol'la konuşurken Maudie de söyleyeceklerini söylemek için pencereye gelmeyi severdi, çünkü Tanrı olarak görevlerinden biri de İkinci Koğuş'un meseleleri hakkmda yorum yapmaktı.

"Istina Mavet pencerenin önünde duruyor. Istina Mavet Carol'la konuşuyor. Yıkıl karşımdan, Istina Mavet."

Pencereden içeri bakınca her şeyin aynılığı karşısında kendimi moralsiz ve umutsuz hissettim. Yaşamak, insanın gözlerini kapalı tuttuğu ve açınca her şeyin değişmiş olacağını umduğu çocukluk oyunlarına öylesine benziyor ki; insan karşısında camdan kuleleri olan yeni bir şehir, ziyafet için donatılmış bir masa, ağaçların artık darbe indirmediği ve kendilerini büküp korkunç şekiller almadığı sevimli bir orman bulmayı bekliyor.

İkinci Koğuş'ta her şey hâlâ aynıydı. İlk çay, Hanımlar. Tuvalete Hanımlar. Yatağa Hanımlar. Yatağa. Ve kâğıttan kesilmiş papatya yıldızların ve soğuk gökyüzünün altında iç karartıcı Tuğla Bina'ya ve idrara doymuş yerlere ve saman kokulu odalara koşuşturmak; ve uzun akşam ve gece.

İnsan, değişikliğin biçimini zorlamak için canlı bir çekiç gibi kendi arzusunu yerine getiremez mi?

İkinci Koğuş'un insanlarını düşünmekten kendimi alamıyordum; Brenda'yı, Zoe'yu, Mona'yı, Maudie'yi, Esme'nin tümden yabancılaşmasını, köşedeki gölcüğün içinde tek başına oturmasını, başının üzerine geçirdiği çizgili elbisesini, pantolon giymemesini, çıplak ayaklarını, elbisesinin önün-

deki yırtıkların arasından soluk yüzünde parıldayan siyah gözlerini; hayvan bağırışlarını, kuş dilindeki konuşmaları. Ve Birinci Koğuş'un gizli insanlarını; çocukları, yaşlı kadınları, salakları, tıknaz vücutları ve sadık davranışlarıyla pörsük ama hiç yaşlanmayan mongolları, basit işlerde titizlikle bir o tarafa bir bu tarafa tırıs gitmelerini, kendilerinin ve diğerlerinin asla anlayamayacakları şeylere dalıp giderek uzun uzun bakmalarını. Ve geceleri elbiseleri çıkarıldığında teslim etmeyi reddettikleri bir şeye ellerini sıkı sıkı kenetledikleri anlaşılan hastaları, sanki 'Mavi çizgili elbiseyi ve büzüşük ve dize kadar uzanan pazen pantolonu ve gri yünlü koğuş çoraplarını ve resmi kayıtlarda *iç gömleği* olarak geçen V yakalı giysiyi alabilirsin ama bunları alamazsın' demişler gibi, yani bahçede kendim için topladığım çimen tutamını, birilerinin çikolatasının yaldızlı kâğıdını, banyonun zemininde bulduğum saç yumağını, bahçedeki sararmış otların üzerinden gökyüzündeki güneşe boş boş bakarak ellerim dizlerimin üzerinde çömelip oturduğum uzun günüme bir anlam verecek hazinelerimi; Toprağı olmayan Ağa, Kral'ın Beyaz Konağında.

35

"Eğer iyi durumda olursa," dedi hemşire, "çim bovlingi sahasını yarın açacaklar."

Ekim sonunda bir alacakaranlık vaktiydi. Dinlenme odasında pencere yanındaki koltukta oturuyor ve yeni gelen ve kara sopası ve çıkınını duvarların ve yaprakların, köşelerin ve oyukların içine bırakan evsiz karanlığa sığınacak bir yer vermeye başlayan ağaç yığınına bakıyordum; ışık çimlerin üzerinde ve gökteki alçak boşluklarda kaldı ve sanrılar gören ardıçkuşları gizli sesleri dinleyerek sıçramaya ya da başları bir yanda durmaya devam ettiler. Tez canlı karatavuklar uçuş cıvıltısı heyecanı içinde bir ağaçtan diğerine alçaktan uçtular ya da bellerinde kemerleriyle orta yaşlı solucanların gece yağmur yağacak ve evlerini sel basınca boğulacaklar mı diye merak ederek çürüme ateşinin başına oturup örgü ördükleri toprağa pike yaptılar.

Kendimi kaptırmıştım ve gözüm dalmıştı ve hemşirenin söylediklerini yarım yamalak duydum. Çim bovlingi sahası mı? Ama ben çok yakında eve gidecektim ve ilkel törenler ilgimi çekmiyordu. O gün, Doktor Steward'a sabah çayını ve kurabiyesini ve reçelini servis ettikten sonra "Eve gitmeme ne zaman izin verilecek?" diye sormuştum ve o da "Sanırım çok yakında, eğer birisi seni almayı isterse" demişti.

Kurduğu şartlı cümleyle demek istediğini duymazdan gelip ona ailemin elbette beni 'alacağını' söyledim. Biz kimiz, ve elimizdeki çimen tutamının ya da çikolata kâğıdının hazinemiz olduğunu iddia etmeyi bıraktığımız ve kalbimizde sıkıca tutmayı umduğumuz insanları seçtiğimiz zaman mı değişmiş oluruz? O zaman aklımız başımıza gelmiş mi demektir? Gül desenli pembe kreton çanta artık umurumuzda olmadığında ve boyunlarının etrafına ip geçirip içimizde bir oraya bir buraya taşıyabileceğimiz ve geceleri uykuda ve rüyalarda bile gitmelerine izin vermeye istekli olmayacağımız insanları aramaya başladığımızda mı hastalığımız iyileşme göstermiş olur? Evet, ailemin beni 'alacağını' biliyordum, artık bana yabancı olduklarını, annemin bir kuş ve babamın kumtaşından bir heykel olduğunu ve bütün dünyanın, enerji dolu yoyo gibi bağlı oldukları ip onları tekrar ve tekrar kafa karışıklıklarının merkezi hapishanesine geri getirene kadar insanların özgürce uyandıkları ve çalıştıkları ve âşık oldukları ve uyudukları bir hayal dünyası olduğunu bilmeme rağmen. Rüküş çizgili panayır günlerinin karanlığında, kendilerini daima kendilerine bağlamasını arzu ettikleri zincirleri fesat sihirbazın gevşettiğini görünce kalpleri korkudan soğur. Çünkü birbirlerinden ayrıdırlar ve saklambaç oynamak isteyen ama tuzağa düşürülme ve kabahatlinin ve suçlunun 'o' olduğunun, hem kendi hem de diğerlerinin gözleri önüne serileceği korkusuyla 'ini' terk etmeye hiç cesaret edemeyen bir çocuk gibi kısıtlayıcı benliklerinden kaçamazlar.

Eve gidersem ne yaparım, diye düşündüm. Hayatımı çam fidanlığına kaçarak ve hoş tüylerin satıldığı indirim reyonunda sabah çayı saksağanlarıyla dedikodu yaparak ve kan denizi yükselip dolabın içinde boş beşikler gibi duran annemin ayakkabılarına dolacak ve babam kumtaşmdan gözlerini ertesi günün üzerinde gezdirecek ve kör olacak ya da zaman yaralanıp karanlığa gömülecek diye korkarak yaşayamam.

Bir bulut mu olsam acaba, diye düşündüm.

Evet ailem beni alacak ve korku filmlerinde kurbanlarına kucak açıp ölüme götüren demir dikenli yaratıklar gibi dünya da bana kollarını açacak.

"Hayale daldın" dedi hemşire. "Bovling sahasından bahsediyordum."

Bovling sahasının açılışı, hastanenin özel günlerinden biriydi ve her yıl yaz başında tepede, erkeklerin bovling sahasında düzenlenirdi ve ona her zamanki sandviç ve pasta ve gazoz ziyafeti eşlik ederdi. Hemşire haberi getirdiği zaman Dördüncü Koğuş'ta pek az heyecan olurdu ama o akşam daha sonra Susan'a uğrayıp merhaba demek için koridordan geçerken Bayan Pilling'i odasmda en iyi elbisesini dikkatlice sandalyeye asarken gördüm. Beni görünce suçluymuş gibi baktı ve aceleyle kapıyı kapattı. Diğer hastalar istiflerini hiç bozmasalar da, Bayan Pilling, ölene kadar hastanede kalacak olanlar için bovling sahasının açılışının gerçek bir festival olduğunu biliyordu. Ve Bayan Everett'i yemek odasındaki şömineden iki eski ütüyü alırken ve içlerindeki kurumları temizlerken gördüm; sonra sıcak sütlü içecekleri hazırlamaya yardım etmek için kalmadı ve erkenden yatmaya gitti; yalnızca o ve Bayan Pilling gerçekten heyecanlıydı ve çocuklarını uyaran anne babalar gibi kendilerine Haydi bakalım erkenden yatağa, önümüzde uzun ve yorucu bir gün var, diyorlardı sanki.

Bununla birlikte tören yalnızca yarım saat sürdü.

Pufla gibi gri bulutlarla kaplı serin bir gündü ve denizden soğuk bir rüzgâr esiyordu, ve küçük ve kibirli bir grupla erkeklerin koğuşundan öteye yokuştan yukarı tırmandık ve hurdası çıkmış ahşap döner kapıyı ittirip geçtik ve hışırdayıp iç çeken ve rüzgârı kesen genç köknar ağaçlarının olduğu ve alet edevatın tutulduğu küçük müştemilatın bitişiğindeki odada, ziyafetin dağıtılmak için beklediği bovling saha-

sına çıktık. Hastanenin kuleleri ve ağaçlar ve deniz ve sisli ufuk, çepeçevre manzarayı oluşturuyordu. Yeşilliğin üstünde, sağa doğru, kronik kadın hastalar için inşa edilmiş yeni koğuşu görebiliyorduk; binaları, mutluluk duygusu vereceği farz edilen parlak sarı renge boyanmıştı, ama bu, görünüşe göre hastalıklarının şiddetinden ve akrabalarının ilgisinden sağ kurtulanlarda yalnızca daha fazla bunalıma yol açıyordu ve artık hayatlarının geri kalanını, pastel renkli duvarlarına reçeteye yazıldığı üzere huzur konmuş, çatısı da mutluluğa boyanmış bir evde geçirecek olan hastalara tekrardan dekore edilme işi üzücü geliyor ve en iyinin bir kötüsü olduğunu hatırlatıyordu, ki bu, insan zihninde ve kalbinde yapılamayan bir şeydi. Bovling sahasının kenarında durup bekledik. Yıllar önce birisinin bana hırçın ve karanlık çalılıkların, süpürgeotlarının, lahana palmiyelerinin ve yamulmuş çit direklerinin ve ineklerin sağıldıktan sonra kuyruklarını şaklatarak ve geviş getirerek durdukları bataklıklı otlağın ardındaki, zemini beton ve kafesleri yıkık dökük olan mezbahayı gösterdiğini ve gaddarca "Kesimi çarşamba günleri yapıyorlar" dediğini tüylerim ürpererek birdenbire hatırladım.

Bunu bana anlatan Bayan Caddick'ti. EKT yapılırken ölmüştü çünkü uzun yünlü çoraplar giymiyordu. "İşte bu mezbaha" demişti. Ve sonra, boyası duvarlarından dökülen eski bir binayı işaret edip etrafına gizemli bir şekilde bakarak "Bu Simla" diye fısıldamıştı.

Simla?

Çayır dümdüz ve yeşildi, ve sahteydi. Korkuyordum. İkinci Koğuş'tan gelen hevesli küçük grubu izledim, sarkmış fötr şapkaları ve parti elbiseleriyle döner kapıdan dağınık bir düzen içinde geçtiler; en önde Carol ve Hilary, dayanacağı bir duvar olmadan yavaşça ve dikkatlice ilerleyen Brenda, haşmetli vücuduna fazlasıyla küçük gelen paltosuyla Minnie Cleave, Bayan Shaw, kirli dinlenme odasından bir iki hasta;

ve herkesten uzakta, festivallere pek ender katılan, kutlama eşarbını takmış Mary-Margaret Hanımefendi.

Erkek hastalardan birisi, mağaza vitrinindeki balmumu mankenler gibi bir çim silindirini sıkı sıkı tutarak duruyordu; çimenlerin üzerindeki tek kişiydi ve hareket etmiyordu; masallardaki büyü yapılmış ve dokunduğu her şeye yapışan insanlar gibiydi. Çimenlerin düzensizce fışkırdığı sahanın kenarında duran diğerleri, topu yuvarlama alıştırması yapıyor, topun sahaya yaklaşmamasına dikkat ediyorlardı; Eric de onların arasındaydı, bağcıksız uzun beyaz tenis ayakkabılarını giymişti ve kel kafasında da beyaz hasır şapka vardı. Anlatıyor, öğretiyor, gösteriyordu; belli ki dans etmenin ve çadırda ödül dağıtmanın ve silindir şapkadan ipek mendiller çıkarmanın sırlarını bildiği gibi, top yuvarlamanın sırrını da biliyordu. Bu kadar çok sır bilen bir adamla daha önce hiç karşılaşmamıştım; ama hayatın bütün şanslı paketlerini açmış gibi davranıyor olsa da içlerinde ne bulduğunu asla açığa vurmamıştı ve insan bunların yalnızca dokunduğu zaman kırılan değersiz incik boncuklar olduğundan şüphe ediyordu.

Ama Doktor Portman hiç gelmeyecek miydi, çünkü o olmadan tören de olmazdı, ziyafet de. Doktor Steward buradaydı, karısı yoktu ama küçük oğlunu omuzlarına almıştı ve kadın hastalar ona hayret ve hayranlık içinde bakıyorlardı, özellikle de İkinci Koğuş'takiler gözlerini ondan ayıramıyorlar, ağızları açık bir şekilde harikalığına bakıyorlar, görüyorsun ya orada oğluyla duruyor, gülüyor ve konuşuyor ve insan gibi görünüyor, ve beyaz önlük değil sıradan giysiler, soğuk esintiye karşı kalın tüvit pardösü giyiyor. Diğer insanlar gibi soğuğu hissetti, görüyorsun ya. Bak, yakalarını kaldırdı ve ufak ateşin yanına sığınıyor, ve denizden esen rüzgâr onun doktor olduğunu bilmiyor ve saçlarını uçuruyor ve kulaklarını ve burnunu üşütüyor; buna nasıl cesaret edebilir ki?

İkinci Koğuş hastalarının büyülenmiş bakışlarını gör-

düm ve sıradan bir insanın geliş gidişlerini olağanüstü bir olay gibi gösteren hastalık ve hastane gerçeklerinden kendimi geri çektim: Kendimi geri çektim çünkü aşk, açlık ve her an karşılaşılabilecek ölüm gibi mucize olarak yorumlanan birkaç insanlık durumunu bilerek hiyeroglif gibi karmaşık sıradan şeylere imreniyordum. Ve yine de kendimi geri çektim çünkü hastaların Doktor Steward'a ve çocuğuna bakmalarına yol açanın aşk ya da her an karşılaşılabilecek ölüm olmadığını biliyordum; bunun nedeni, gökkuşağı renkli pasta ya da Spor Günü gazozunun gideremediği bir tür açlıktı.

Başhekim spor kıyafetleri içinde geldi, leopar derisi palto giyen karısı yanında yürüyor, kızıl renkli av köpeği Molly arkalarından koşturuyordu. Doktor Portman kendinden emin, görkemli bir şekilde yürüyordu. Hastane görevlileriyle birkaç laf ettikten sonra çimenlere basarak sahayı şık süet ayakkabılarıyla kontrol etti, sonra hemen geri çekildi çünkü bu kutsal yere saygısızlık etmeye ancak talimatı verip ilk topu yuvarladıktan sonra izin verileceğini biliyordu. Boğazını temizleyip geleneksel sözleri söyledi, bu onun için kolay bir işti çünkü sıradan cümleler, onları tapınak ya da yaşam yeri olarak değil de bir yerden diğerine gitmek için araç olarak kullanan sıradışı insanların gizli zevk kaynağıdır.

"Bana büyük sevinç veriyor. Hiç kuşkusuz burada toplanan sizler... yiyeceklerden tatmayı ve içecekleri yudumlamayı hevesle beklediğinizi biliyorum... bu hayırlı etkinlik..."

Hastane görevlilerinden biri Doktor Portman'a parlatılmış bir bovling topu verdi; o da topun dengesini ayarladı, çim sahaya doğru eğildi, topu ileri doğru sürdü ve çoğunluğu ayinlerin ciddiyetini anlayan İkinci Koğuş hastalarından gelen alkışa karşılık olarak sezonun açıldığını ilan etti. İzleyicilerin geri kalanı hastane görevlilerinin sandviç ve pasta ve gazoz dağıtmaya başladığı müştemilata doğru gitti, bu arada hastane yetkilileri kremalı pasta ve jambonlu sandviçten

oluşan kendilerine özel ziyafet için küçük odaya çekildiler. Biz de payımıza düşen ezmeli turşulu sandviçimizi ve içi boş kabarık pastalarımızı ve sade ve içi altın renkli kuşüzümsüz keklerimizi ve kavunlu turtalarımızı yedik, ve bazılarımız 'odadakilerin' ziyafetin en iyi kısmını aldıklarından şikâyet ederken, ayinleri anlayan ve eğer süslü pastalar verilmiş olsa korkuya kapılıp (ilk başta) kafaları karışacak olan İkinci Koğuş'un hastalarından hiçbir şikâyet gelmiyordu.

Sonra izin almış olan ve nekahet koğuşundaki hastalar "Bütün bu yaygara ne içindi?" "İnsan harika bir şey olacakmış sanıyor ama yalnızca gösterişçi Doktor Portman ilk topu yuvarladı o kadar, hem bunda ne var ki?" diye görüşlerini belirterek birer birer uzaklaşmaya başladılar.

Bu hastalar olgun ve canları sıkılmış görünüyordu, açılış konuşmasından sonra hafifçe alkışlamışlardı; sandviçler ve pastalar ortaya çıkınca karnı aç güruhla beraber ileri doğru hücum etmemişlerdi; hatta bazıları tamamen 'hakları' olan bir şişe gazozu geri çevirmişti. Ama orada, müştemilatın köşesinde Carol coşku içinde gazoz değiş tokuşu ayarlıyordu, kırmızıyı sevmeyenler için yeşil, limonlu verilenler için portakallı. Ve şimdi erkekler sahanın içinde yürüyerek yüzeyi deniyorlar ve topları yuvarlıyorlardı; herkes rahatça hareket ediyordu; kalabalık dağılıyordu. Az sonra Bayan Pilling ve Bayan Everett'le birlikte Dördüncü Koğuş grubumuz ve eğlenmeye devam eden ve erkeklerle top yuvarlayan İkinci Koğuş'tan insanlar ve topun dengesini ayarlama sanatı üzerine detaylı talimat almakta olan Hilary ve Carol haricinde kimse kalmadı. Peki ya takla atan kimdi? Bak sen, bu Bayan Shaw'du, üst üste taklalar atıyor ve elbisesini yukarı kaldırmış dans ediyordu.

Dördüncü Koğuş'un hastaları olan bizler çok korkmuş görünüyorduk ve hemşire "Böyle insanlarm dışarı çıkıp kaynaşmalarına izin vermeleri hayret uyandırıcı" dedi. Sanırım

biz de onaylar şekilde mırıldandık. Karşıdan esen rüzgâra karşı paltolarımızın yakalarını kaldırıp (kendi paltolarımızın, eski moda kürklü yakalı ve beli daracık olan buruşuk koğuş paltolarının değil) alt tarafı bovling sezonunun açılışı tarafından açıklanamaz bir şekilde kışkırtılan kendini koyuverme sahnesini terk edip Dördüncü Koğuş haysiyetimizle tepeden aşağı hastaneye doğru yürüdük.

Biz mi? Ben geride kaldım. Tam zamanlı iznim vardı. Çok yakında eve gidecektim çünkü ailem beni 'almayı' kabul edecekti. Tanıdığım hastalara resmi bir şekilde ve kendimi suçlu hissederek merhaba ve hoşça kal demek için kaldım ve tek başıma, acıbaklaları ve akasyayı ve katırtırnaklarını geçip dışarı çıkmaları için fazlasıyla soğuk olduğundan yemek odasında oturup ahşap masalara bakan ve çay vaktine ve yatma zamanına ve yarına kadar saatlerini nasıl geçireceklerini bilmeyen ve bu umurlarında da olmayan, bazıları hâlâ sabahlıkları içindeki adamların kasvetli koğuşunun önünden aşağı yürüdüm.

Onlardan diğer tarafa baktım ve onları düşünmemeye çalıştım ve hemşirelerden birinin bana söylediği şeyi kendi kendime tekrar ettim, "Hastaneden ayrıldıktan sonra gördüğün her şeyi unutmalısın, hiç olmamış gibi aklından tamamen çıkarmalısın ve gidip dışarıdaki dünyada normal bir hayat sürmelisin."

Siz de bu belgede yazdıklarımdan onun sözünü dinlediğimi göreceksiniz, değil mi?

"Artık sınırın ötesine geri dönme umudu çok az olan yerleşik bir vatandaş olmuştum; artık delilerin dünyasındaydım ve kendini aklı başında diye adlandıran insanlardan beni ayıran, kilitli kapılar ve demir parmaklıklı pencerelerden daha fazlasıydı."

Istina Mavet, ıssız hastane koğuşlarından, kendilerine umutsuz vaka gözüyle bakılan ve onlara uygulanacak tek tedavi yönteminin lobotomi olduğuna inanılan hastaların kaldığı Çayır Evi'ne doğru sürükleniyor. Ama bu zorlu yolculuğu sırasında Istina, hastane çalışanlarının uzun süredir hiçe saydıkları hasta arkadaşlarını, özgün bir mizah anlayışı ve şefkatle gözlemlerken kendi eşsiz ve sorgulayıcı zekâsını da gözler önüne seriyor.

"Böylesine büyük engellerin üstesinden gelebilmek ve onları yapıtında yeni ve güzel bir biçimde kullanabilmek. Ne sıradışı bir kadın..."
Doris Lessing

"Bu roman hem güzel hem de acı verici, üstelik insanoğlunun kanı ve gözyaşı kadar da gerçek... Kitabın en karanlık sayfaları bile derin bir sezgiyle ışıldıyor ve insan hayatının değerli olduğunu göstermekle kalmıyor, her bir hayatın eşsizliğini de kanıtlıyor."
Hilary Mantel

"Şiirsel, dokunaklı ve son derece eğlendirici..."
John Mortimer, *Observer*

ISBN 978-975-08-3037-2
18 TL
9 789750 830372